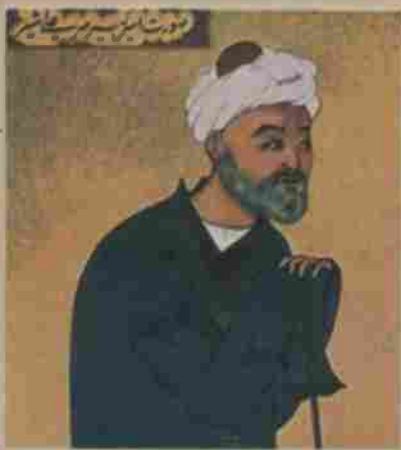
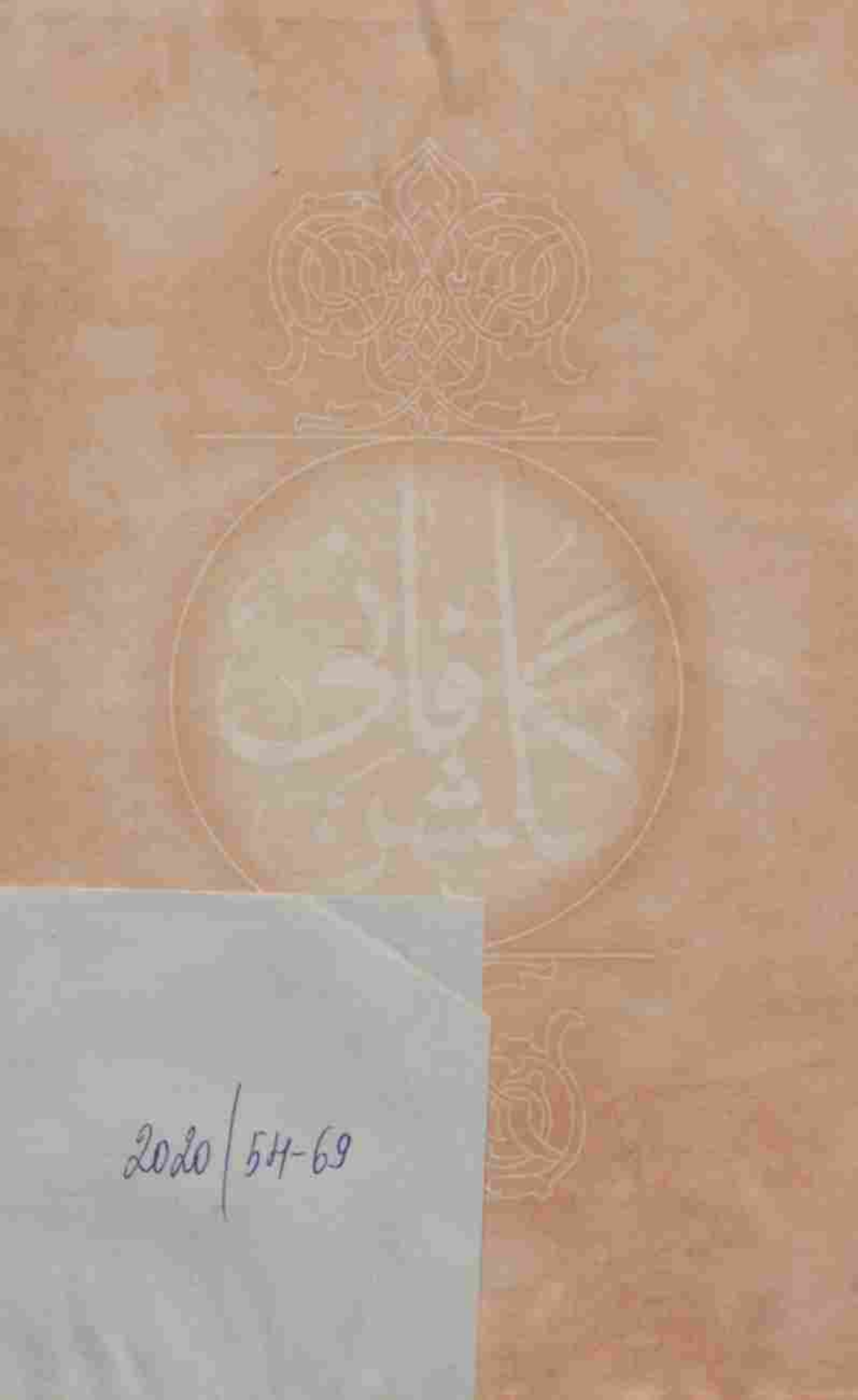

Мир Алишер Навоий

ФОНИЙ ГУЛШАНИ

2020 / 54-69

Буюк бобомиз

Алишер Навоийнинг

570 йиллигига
бағишланади

821.512.133

Н 14

Мир Алишер Навоий

ФОНИЙ ГУЛШАНИ

Ғазаллар ва Қасидалар

Фарсийдан
Ўзбекистон халқ шоири

Малика Қасимова

таржимаси

Тошкент "Фан" 2011

821.512.133

Ўзбек адабиёти

УДК: 821
ББК 84 (5ў)1
Н14

Навойи, Мир Алишер.

Н14

Фоний гулшани : Ғазаллар ва қасидалар / Мир Алишер Навоий ; маъсул муҳаррир Асрор Самад ; сўзбоши муаллифи И. Ҳаққул ; форсийдан Жамол Камол тарж. – Т. : MERIYUS, 2011. – 364 б.

ISBN 978-9943-360-95-2

УДК: 821
ББК 84 (5ў)1

Ушбу таржималар Мир Алишер Навоий 20 жилдлик Кул-лиётининг 18, 19, 20-жилдлари асосида амалга оширилди.

**Маъсул муҳаррир
Асрор САМАД**

**Сўзбоши муаллифи
Иброҳим ҲАҚҚУЛ,
филология фанлари доктори**

Азиз китобхон! Ҳазрати Навоий ғазалларини илк бор ўқиганимда ўн уч ёшда эдим. Орадан олтимиш йил ўтибдики, ҳамон ўқийман. Ўқиб, завқига тўймайман. Ана шу завқ ҳамда Ўзбекистон Фанлар академияси Тил ва адабиёт институти ва “Meriyus” нашриётининг таклифлари мени шоирнинг форсий бисотидан таржималар этишга ундади. «Девони Фоний»дан икки юз ғазал, ўн қасидани таржималаб, ҳукмингизга ҳавола этдим. Мақсадим-ўзбек ўқувчиси буюк бобомизнинг форсий манзумалари маънави ҳам татиб кўрсин. Зеро, Шарқ адабиётида ҳар икки тилда бирдек қалам тебратиб, мислсиз мерос қолдирган яна ким бор? Менингча, фақат Навоий. Хуллас, сизга ҳам, ўзимга ҳам айтадиган сўзим шуки,

Ишқинг, юрагинг эрса, Навоийни ўқи,
Иймон тирагинг эрса, Навоийни ўқи,
Ихлос керагинг эрса, Навоийни ўқи,
Ҳар не тилагинг эрса, Навоийни ўқи...

Камоли эҳтиром ила

Таржимон

Дарвоқе, нашриёт Навоийнинг ўзбек тилидаги «Ҳилолия» қасидасини ҳам илова тарихасида ушбу баёзга киритиш и лозим топди.

ISBN 978-9943-360-95-2

© «MERIYUS» XMI, 2011 йил.

32851
4

Навоий

2010/94	Alisher Navoiy
69	nomidagi O'zbekiston MK

ТАФАККУР ВА ТАСАВВУР ЧЕЧАКЛАРИ

Шарқ мумтоз адабиёти, аввало, Моҳият адабиёти. Бу адабиёт маънога толиб, руҳониятга ошиқ. Шунинг учун унда моддадан кўра маънога эътибор доимо баланд бўлган. Фикр, туйғу, мушоҳада, изланиш ва ифода — буларнинг барчаси ўтмиш адабиётида аввало маъно ва моҳиятга асосланади. Илоҳий ҳақиқатларни англаш, уларни эркин ўзлаштириш йўли — бу ҳам маъно йўли. Ҳатто айрим мутасаввиф ижодкорлар руҳни ҳам вужудга ҳаёт бағишловчи бир маъно деб билишган. Уларга кўра, маънисизлик зулматини маъни нури билан бартараф айлаш, ақл, ахлоқ ва қалбдаги бўшлиқларни маъно билан тўлдириш, тафаккурни фақат ва фақат маъно дурлари билан бойитиш — маънавий туғилиш ва ўсиб-улғайиш дегани мана шу ҳисобланади. Зеро, инсоннинг асили ва комили ҳам аҳли маънига мансуби. Шунинг назарда тутиб Алишер Навоий:

*Аҳли маъни гуруҳида зинҳор,
Ор айлама ҳеч гадолиғдин,*

деган. Аҳли маъни шу даражада қадрли, шу қадар муътабардир. Акс ҳолда Навоий:

*Ким дедим, узлат эшигин очқамен,
Даҳри бемаъни элидин қочқамен,*

демасди. Аслида даҳр-бемаъни бўлмайди: унинг ҳар бир ҳаракати, ранги ва оҳангида маъни бор, ибрат бор. Уни маънисиз кўрсатадиган ёки бемаъниликка маҳкум этадиган одамдаги гумроҳлик, жаҳолат ва маҳдудликдир. Булар моҳиятни бузадиган, ақл-идрок қийматини ерга қориштирадиган иллат ва ноқисликлардир.

*Аё нодон, маъно бўл деб айди, билдим,
Ондин сўнгра чўллар кезиб, Ҳақни сўрдим,*

дейди Хожа Аҳмад Яссавий. Бу гапнинг замирида илоҳий моҳиятнинг бил, Ҳақ ва ҳақиқатдан гофил яшашни умр ҳисоблама, деган мазмун яширинган.

Алишер Навоий бир тилда эмас, балки икки тил — туркий ва форсийда тафаккур оламини сайр айлаган, бе-

баҳо маънолар хазинасини яратган санъаткордир. Шоир “Муҳокамату-л-луғатайн” асарида “олти мингдин абъёти адади кўпроқ” форсий девонида “кўп турлик дилкаш адо-лар (ифода ва тасвирлар) ва дилпазир маънолар” мужас-самлашганини айтган бўлса, “Лисону-т-тайр” асарида бундай дейди:

*Форсий назм ичра чун сурдум қалам,
Назмнинг ҳар синфини қилдим рақам.
Файз еткан ул маонийдан манго
Топти белгу назми Фонийдин манго...*

Навоий форсийда ёзилган шеърларида гарчи Фоний тахаллусини танлаган бўлса ҳам, унинг қалби боқийлик файзи, боқий сўз ва моҳият илҳоми билан тўлиб-тошган эди. Шунинг учун ҳам мутафаккир шоир Румий, Ҳофиз, Саъдий, Жомий сингари даҳолар изидан бориб форсий шеърятга ўзининг муносиб улушини кўшиш шарафига эришган эди. Буни “Девони Фоний”даги ғазал, рубоий, қитъа, хуллас, Навоий қалам тебратган ҳар бир жанр ўзича тасдиқлашга қодирдир.

Шарқ шеърятдаги энг дилбар, энг нафис ва гўзал шеър, ҳеч шубҳасизки, ғазалдир. Ғазалда эстетик қиммати бўлмаган ҳар қандай нарса четга сурилиб, эътибор фақат ва фақат гўзалга ва гўзаликка қаратилади. Шунинг учун ғазалнинг сўз хазинаси, маъно, оҳанг, руҳ ва ранг олами бошқа шеър турлариникидан бутунлай ажралиб туради. Ишқ-муҳаббат завқи ва бу завқнинг бениҳоя латифлигини идрок айлаган ғазалнавис санъаткорлар сўз ва иборалардан ранг каби фойдаланиб, ҳар турли ҳолат, кайфият, туйғу манзараларини чизиб беришган. Алишер Навоийнинг Фоний тахаллуси билан ёзилган ғазаллари форсий тил майдонида от сурган устозларининг ғазал намуналаридан қолишмайдиган даражада маънан бақувват, руҳан самимиятга тўлуғдир.

Ёки қасида жанридаги шеърларни олайлик. Шоирнинг форсий тилда яратилган қасидаларини эътибордан четга суриб, унинг қасиданавислик майдонидаги хизматларини баҳолаш мумкин эмас. Зеро, “Ситтаи зарурия” ва “Фусули арбаъа” туркумидаги қасидалар мазмунан бири биридан теран, мушоҳада ва тасвирда мусобақалашадиган

даражада гўзалдир. Навоийнинг ўзи таъкидлашича, “Сит-тач зарурия”даги “Руҳу-л-қудс” деб номланган илк қасида Аллоҳ ҳамдига бағишланган бўлса, кейингиси, яъни “Айну-л-ҳаёт” “Мустафо мадҳи сарчашмаси файзидан томчилар”дир. Демак, булар Ҳақ ишқи ва сарвари олам Муҳаммад соллаллоҳу ʼалайҳи вассаллам муҳаббатидан туғилган ва бошдин-охир сидку ихлос, эътиқоду самимиятдан туғилган асарлар эди.

Ҳайриятки, дунёда жонни роҳатлантириб, кўнгилга куч бағишлаб, моҳият эътибори ила руҳни, иймонни асраб-авайлайдиган илоҳий тушунча ва калималар бор. Инсонни шулар Ҳақ ва ҳақиқат йўлларига бошлайди, шулар ахлоқ ва қалб хасталиklarини даволайди, бандасини шулар куфру гуноҳдан халос айлайди. Ахлоқда, тафаккурда ва руҳониятда уларга суянилмаса, улардаги маъно-моҳият сирлари тўхтовсиз равишда кашф этиб борилмаса, одамзод ихтиёрий равишда ўзини азоб-укубат, кулфат ва бадбахтликларга гирифтор этаверади. Куръони карим ҳар бир ҳақпараст, маърифатсевар инсон учун умид ва муҳаббат, қисмат ва саодат қомуси. Унда таъкидланишича, Муҳаммад (с.а.в.) энг улуғ ахлоқ соҳиби, Ҳақ элчисидир. У коинотнинг сабаби, хилқатнинг аввали, нубувватнинг ҳотамидир. Мусулмон оламида бирор бир атоқли ё машҳур зот йўқки, Ҳақ таолонинг охириги пайғамбари ва ҳабиби Муҳаммад (с.а.в.)нинг шариати, яъни муборак йўлидан четлашган бўлсин. Чунки бу йўл — тўғрилиқ, адолат, муҳаббат ва комиллик йўли. Расулulloҳни севмасдан, ўзини шу севгига фидо қилмасдан илоҳий ишқ завқига етишмоқ душвордир. Пайғамбаримизга муҳаббат — бу мутлақ холис ва соф муҳаббат. Бу фақат ақлий бир севги эмас, балки кўнгил ва руҳ ишқи. Навоий “Айну-л-ҳаёт”-да шу ишқ туғени тўлқинларини ўзига хос самовий миқёсда манзаралаштиради. Ва бу ишқдан бенасиб нафс бандалари хусусида жумладан шундай дейди:

*Девмардум, яъни бозор аҳли юлғичлик учун
Шайланиб, очгай дўкону суди савдо айлагай.
Олди-сотди айлашаркан, жўш уриб инсофлари,
Бўрёнинг қийматин бир халта тилло айлагай.
Қозихона аҳли, кофирлар синиқ дирҳамни деб,*

*Юз мусулмон мулкини олмоққа фатво айлағай.
Дунҳиммат, насткашлар азбаройи нафси шум,
Ўзгаларнинг эшигида ўзни расво айлағай.*

Мутасаввифларнинг эътирофи бўйича, қалбнинг илм билан тўлиши денгизга ўхшайди. Чунки Расулulloҳнинг қалби илм ва ҳидоят билан тўла, долғали бир денгиз эди. Илм ва ҳидоят, унинг қалб денгизидан нафсига ўтгач, илм ҳарорати юзага чиқиб, нафснинг сифатлари ўзгаради ва табиати буткул баркамоллашади.

“Пайғамбаримиз (с.а.в.) “Сиз дунё ишларини менадан кўп яхши билурсиз”, деяроқ дунёни халққа изофа этди ва нафсини дунёга дахлдор даврадан чиқарди”, дейди Абу Наср Саррож. Навоий эса, ушбу ҳақиқатни тушунган ва унга амал қилишни зиммасига олган кишиларни назарда тутиб:

*Гар кўнгил жамъи висол бўстони сари бурса юз,
Тонг эмаским, тарки дунё, тарки уқбо айлағай,*
деган эди.

Одам умри гўзаллик ва чиркинлик, яхши ва ёмон, мағлубият ва муваффақият каби зиддиятли, бири иккинчисига мувофиқ келмас тушунча ёхуд ҳақиқатлар меҳварида айланади. Инсон ҳаммасидан кўпроқ ўзини билиш ва танишда адашгани боис, нима оқ, нима қора, нима тўғри, нима нотўғри — буларни вақтида фарқлай олмайди. Ҳақ билан яқиндан боғлана олмаганлиги учун у нафсдан узоқлашолмайди. Нафсу ҳаво таъсиридан қутулиб билмаган ақл эса, кундан кунга майдалашиб, соҳибини манфаат, тама кўғирчоғига айлантиради. Ички ҳаётдаги чалғишлар, бузилиш ва айнишлар нима? Улардан қутулишнинг асосий чоралари қанақа? Безавол бир саодатга эришиш мумкинми, йўқми? Кимга суянганда ва кимдан ибрат олганда одам хато қилмайди, фалокатга йўлиқмайди?

“Куту-л-қулуб” (“Қалблар озуқаси”) ва “Минҳожу-ннажот” (“Нажот йўли”) қасидаларида худди шундай саволларга зўр жавоблар бор.

Ҳаёт ва олам ҳеч қачон бир жойда тўхтаб ёки турғунлашиб қолмайди: табиатдаги ҳар бир нарса ўзига хос бир ҳаракат, ички ва ташқи ўзгаришда бўлади. Шунинг учун тун бағрида кун туғилади, ойлар ўзаро ўрин алмашиб,

фасллар ўзгаради. Фасл янгиланар экан, инсон табиати ва ҳолатларида ҳам албатта ҳар турли эврилишлар юзага келади. Алишер Навоий “Фусули арбаъа”, яъни тўрт фасл деб номланган ва Баҳор, Ёз, Куз, Қиш тасвирларига бағишланган қасидаларида аввало ана шу ҳақиқатга асосланади. Улуғ шоир ҳар қайси фасл сийрати ва суратини жуда ёрқин очиб берадиган ҳодиса ҳамда манзараларни бири иккинчисини такрорламайдиган турфа ранг ва оҳангларда жонлантиради. Бу эса, Султон Ҳусайн Бойқаро мадҳига бағишланган сўзларнинг самимий ифодаланишида ҳам алоҳида аҳамият касб этган, дейиш мумкин. Навоий Бойқаро таърифида:

*Ҳашамат чўққиси сенга муяссар бўлди чун,
Арш ҳам пойингдадир магар, етолмайин хуноб,*
каби юксак фикрларни ёзар экан, айна пайтда қаҳратон қиш азобларига чидаб кун кечираётган ночор одамларнинг аҳволини ҳам назардан четда қолдирмайди:

*Камбағал шўрлик қалтирар, кўнглида шавқи олов,
Мисоли майхўр бошида ҳавойи кайфи шароб.*

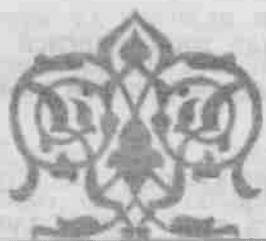
*Қашшоқ, бечораҳол гўё қулоғи том битган,
Елкаси ёпишиб икки қулоғига, ҳижоб.*

*Жисмида титрашдин ўзга ҳаёт нишони йўқ
Гўё ўликка жон соларкан, титратур Ваҳҳоб...*

Қайси бир йўл ва қайси бир тарзда бўлмасин, Навоий барибир ҳақиқатни айтади, кўнгли халқ аҳволининг шаффоф кўзгуси эканини барибир билдиради. Навоийнинг форсий қасидалари фавқулудда юксак фикр мақомида яратилган. Айниқса, “Ситтаи зарурия”даги қасидалар фалсафий-ирфоний мушоҳаданинг теранлиги, руҳоний завқнинг чек-чегарасизлиги ва ёрқинлиги билан ўқувчини ҳайратлантиради. Меҳр ва ихлос билан уларнинг таржима қилинишига асосий сабаб ҳам шунда бўлса керак, деб ўйлаймиз. Навоий ўзбек тилида “Ҳилолия” деб аталган битта қасида ёзган. Қолганлари форсийда битилган ва мутафаккир шоир уларда қасиданавислик маҳоратини бекаму кўст на-

моён айлаган. Ушбу қасидалар илк бора Навоийнинг йи-
гирма жилдлик Мукамал асарлар тўпламида насрий тар-
жималари билан бирга нашр этилди. Кўлингиздаги китоб
Ўзбекистон халқ шоири Жамол Камолнинг Навоийнинг
“Девони Фоний”сидан олинган 200 ғазал ва ўн қасида
шеърини таржимасини ўз ичига олган. Уларни ўқиш насрий
таржимага нисбатан ўзгача фикр ва таассурот уйғотиши,
энг муҳими, Навоийнинг санъатхонасига яқинлаштири-
ши шубҳасиздир. Бу хайрли иш тўхтаб қолмаслиги керак.
Чунки Навоий форсий шеърининг ҳажми ҳам, миқёси
ҳам салмоқли. Ундаги турли лирик жанрда ёзилган шеър-
ларни ўзбекчалаштирилиши Фоний – Навоийнинг фор-
сий ижод қилган даҳо шоирлар сафидаги мавқеини яқин-
дан билишга хизмат қилади. Ушбу китоб шу жиҳатдан ҳам
эътиборга лойиқдир.

Иброҳим ҲАҚҚУЛ
филология фанлари доктори

Fazalnar

* * *

Эй боғу чаман саҳнида минг наргиси шаҳло
Тупроққа ботиб, айлади чехрангни тамошо

Ул лолаю гуллар бари ҳуснинг ила кўркам,
Ҳам қумрию булбулга етиб шавқи алоло.

Тонг чехрасининг равшани офтоби юзингдин,
Тун кўксида ул дарду ғаминг — мойи савдо.

Ул ошиқи бедил ҳама шавқинг ила Мажнун,
Лек ўзни атаб шунчаки бир ошиқи Лайло.

Кўрсатди чирой орази Юсуфда жамолинг
Ки, андин ўлиб телбаю ошуфта Зулайҳо.

Ҳам ойини ошиқлик аро зоҳир ўлурсен,
Ҳам кўрку камолингга ўзинг волаву шайдо.

Ҳам маъшуқа янглиғ этибон нозу карашма,
Ҳам ғамзаву ноз бирла солиб ғорату яғмо.

Ул ошиқу маъшуқ ила ишқ, жумла ўзингсен,
Ҳар лаҳза бўлиб янги қиёфатда ҳувайдо.

Фонийдир ўшал икки жаҳонда сенга ошиқ,
Ишқинг ила бандангни фано айла, Худоё.

* * *

Кўзга илгаймен нечук ул маснади шоҳонани,
Кўнглим истар хирқа бирлан гўшаи майхонани.

Жон қушин ром айламак истар эсанг, бер нуқлу май,
Сайд этарга сув қуйиб, сўнгра сочармен донани.

Май агар дунёча бордир, биз симиргаймиз ҳама,
Майфуруш, бизлар учун хумдан яса паймонани.

Ўзни ўлдирдим, нечукким, май буюрдинг, эй ҳаким,
Ақли борлар майга дуч этгайму ҳеч девонани?

Майкада тупроғи маст айлар мени, эй пири дайр,
Бода лойидин бино этдингми бу кошонани?

Воизо, айтганларинг кўзларга уйқу келтирур,
Бизни ухлатмоққа айтарсанму бу афсонани?

Ёр эрса ҳамдамим, аҳбоб не ҳожат ҳам рақиб,
Ошно сигмас арога, қуй ўшал бегонани.

Рахна солди неча бор кулбамга шу гардуни дун,
Истагай бошимга ағдармоқ ўшал вайронани.

Фониё, ул дам сенга жонимни этгаймен фидо,
Жон берар чоғимда келтирсанг менга жононани.

* * *

Кўз кўриб ул ҳусни раънони кўнгил мойил эрур,
Йиғларимга кўз сабабчи, оҳларимга дил эрур.

Истарам ёқсин ниқобин ўт тушиб ул чехрадин,
Йўқса, ёрим гул узорин кўрмоғим мушкул эрур.

Зулмати ҳижрон аро ичсам агар оби ҳаёт,
Оғудир ул менга, жоним қасдиға қотил эрур.

Гарчи кўнгилни ёритгайдир ўшал офтоби май,
Ул дағи зеб, гулшани ҳуснинг аро дохил эрур.

Мен Хизр суйи ила Ййсо нафасни истамам,
Етсам ул лаъли лабинга иккиси ҳосил эрур.

Лабларинг жондир, унинг гулғунчаси дилдан нишон,
Ўзгалардир обу гилдан, сенга хилқат гул эрур.

Фониё, севдинг, муҳаббат кўйига кўйдинг қадам,
Ўйла, ул хавфу хатарларга тўла манзил эрур.

* * *

Эй, гулбаҳор ҳуснинг ила чехрамда гул, гулзорлар,
Ҳам санчилиб кўксим аро андин тиконлар, хорлар.

Ҳажринг тифидин муттасил, воҳ, чок-чокдир бу кўнгил,
Лекин тиколмас чокини ул игна бирлан торлар.

Кулбамга келсанг, дилбарим, йўқдир, кўринмас пайкарим,
Бошимга тупроқ ёғдириб, кўммиш мени деворлар.

Ол юзли бўлса ёрижон, ҳамранг бўлурмен мен қачон?
Қондин менинг, майдин унинг, гулгун эрур рухсорлар.

Ҳай, мен нечук шу лаҳзада юзни ўтиргум қиблага,
Ҳар тола сочи бойланиб, бўйнимдадир зуннорлар.

Ҳамроҳ эди ақлу фунун, бошимга ёприлди жунун,
Энди гўдаклар тош отиб, теграмдадир бозорлар.

Шеъримга сиз ҳайрат этиб, илло, деманг ёзмиш нетиб,
Илҳоми Жомийдин етиб, Фоний битар ашъорлар.

* * *

Кириб майхона ичра муғбача урди чунон оташ
Ки, ёнди дину такво, чулради ул хонумон оташ.

Мен эрдим унда сокин, офият буржида осуда,
Бу вайрон кўнглим узра тушди чакнаб ногаҳон оташ.

Чунон оташки, жаннат хурлари ҳам ўзни ёндиргай,
Агар дўзахга тушса, учқуни бермас омон оташ.

Кетур, соқий, оловранг бодаким, мен нўши жом айлай
Ки, ёнсин хонумоним, ўртасин жону жаҳон оташ.

Йиғи бирла кўнгилга сув сепарман, жонга соқийнинг
Оловдек лаъли ёди солмаса гар ҳар замон оташ.

Эмас ул оташин гул, лолаларким, кўксида доғлар,
Юзингдин рашк этиб, боғлар оловдир, бўстон оташ.

Ёнарлар ўт бўлиб ошиқ юраклар дашти ҳижронда,
Бу суратда кўрар тун-кечаларда карвон оташ.

Тилармен ёпсам ишқин шу хашак жисмим ила, лекин
Қачон бўлгайки, ул хас остида тургай ниҳон оташ?

Қуярмен бўйлайким ҳижрон тунида, тиксалар чодир,
Ёнар ул бошим узра, ёндирар ул бегумон оташ.

Этармен орзу, ул майхона ичра майга фарқ бўлсам,
Самандар ҳам кириб ўтхонага тутгай макон оташ.

Тириклик даштидин ўтсанг, қадаҳ ол тўлдириб, Фоний,
Қаро тун, йўл хатарли, қўйма қўлдин бир замон оташ.

* * *

Олам истарманқи, унда аҳли олам бўлмасин,
Унда олам аҳлининг бедодидин ғам бўлмасин.

Тонгида мунглиғ ғариблар ашкидин сели бало,
Шомида оҳи аламлар ичра мотам бўлмасин.

На фалак жабру жафосидин юракда юз алам,
На ситам шамширидин заҳми дамо-дам бўлмасин.

На парирўларки, мутлақ одамийликдин йироқ,
На ёвуз девларқи, мундоқ жинси одам бўлмасин...

Бу ҳавас мушкул ҳавасдир, эй кўнгил, майхона бор,
Жоми Жам бўлсин сополи, бошқа ўлчам бўлмасин.

Лаългун май қўйқи, бўлсин бўйлаким софу зилол,
Осмон акс этсин унда, ўзга маҳрам бўлмасин.

Сўнгра сипқоргил чунонким, жом гардун бўлса ҳам,
То жаҳаннам туби янглиғ остида нам бўлмасин.

Фориғ ўлсин бу кўнгил яхшию ёмондин даҳр аро,
Топмасин излаб тахайюл, ортиғу кам бўлмасин.

Фониё чекма, жаҳон ташвиш, муаммосини, қўй
Ки, ечар аҳли хирад ҳар қанча мубҳам бўлмасин.

* * *

Нигорим турку тожикдир, этар юз хона вайрона
Ки, тожиконадир киприклари, кўзларки туркона.

Муродим ул эрурким, кўзларимни сочига сурсам,
Тароқ этсам анга киприкларимни, айласам шона.

Қанотин, тонг эмаским, дил қуши бир кеча куйдиргай
Ки ул шам бошида чун айланиб, парвона-парвона.

Бу ишқим уйига кирмакка кўксим чокидир эшик,
Алифлар ёндароси, хатлари ўстида дандона.

Ўзимни тортамен девор тагига соя деб ҳар дам
Ки, оҳим тафтидин тушмиш бошимга шифти кошона.

Қоронғу хилватинг қўй, дайри муғон сори бор, эй шайх
Ки, бода нуридин равшан эрур ул кунжи майхона.

Гуноҳкор деб мени маҳваш белимга бойласа зуннор,
Гуноҳим кечса, олсин, айлагум динимни журмона.

Қадаҳ тут ўзгаларга, менга бер шоҳкоса, эй соқий,
Вале май хумини кўнглим учун сен айла паймона.

Насиҳат айладинг Фонийга, не ақлу хирад сенда,
Тафаккур эт, магар пандингни ҳеч тингларми девона.

* * *

Дайр аро ул кофири маст офати жондир яна,
Дин уйим бу бода сели бирла вайрондир яна.

Зухду тақволар биносин кўкка етказдим неча,
Воҳки, май тўфони босди, бори яксондир яна.

Сачради устимга бода, гарчи хирқам бўлди хўл,
Қолмади доғи, қуритган доғи ҳижрондир яна.

Каъба азмин мен нечук айлай кечиб майхонадин,
Ташқари чиқмай туриб кўнглим пушаймондир яна.

Менки бойлаб белга зуннор, бўлдим охир бутпараст,
Бунга боис миллатим, ул номусулмондир яна.

Дайри муғ сорига бордим, дилда ишқи муғбача,
Дин ила кўнглимни бердим, унга қурбондир яна.

Солди ишқ кўксимга доғлар, мен нечук айлай ниҳон
Ки, яқо чоким яқодин токи домондир яна.

Ўлмагим ишқида мушкул эрди, ҳижрон етди, бас,
Фониё, юрмак фано йўлига осондир яна.

2020/24 69	Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston MK
---------------	--

* * *

Кўзим ёши қади сарвингта доим жилвагоҳ ўлсин,
Оёғинг остига жоним тўшалсин, хоки роҳ ўлсин.

Кўзим оқини гар иссиқ эканда айласанг манзил,
Қароси бошинг узра соябон, чатри сиёҳ ўлсин.

Сипоҳ сурсанг қуюндек ҳар тарафга, хоксор жоним
Дамо-дам бошинг узра эврилиб, гарди сипоҳ ўлсин.

Ҳаводис зулмидин ҳар кимса қочганда бирор ёққа,
Бирор майхона кунжи бошимиз узра паноҳ ўлсин.

Агар ул муғбача бизни қўйиб, муғларга май тутса,
Диним уйи бузилсин жавридин, ҳоли табоҳ ўлсин.

Улуш берса магар май қуйқасидин бизга пири дайр,
Тағори осмону жоми унда меҳроу моҳ ўлсин.

Магар май кўзасин риндлар кўтармоғи гуноҳ бўлса,
Сенинг елкангда, эй Фоний, ҳамиша шу гуноҳ ўлсин.

* * *

Фақирлик йўлида чун тавфиқи Ҳақдин нишон тавба,
Басе тавбамни буздим, истагаймен ончунон тавба.

Не эрмиш тонгда айлаб тавба, кечмак шом аро андин,
Мени шарманда қилди бўйлаким бехонумон тавба.

Бу янглиғ бўлсаю тавба, дамо-дам бузсаму тузсам,
Бузармен ҳам тузармен ҳар куни мен неча сон тавба.

Ёмондирмен, ёмонликдин этармен тавба, эй носих,
Гўзаллар ишқидин этгум нечук мен нотавон тавба?

Ичиб май, муҳтасиб қўлига тушсам ҳар куни, тонг йўқ,
Ҳадиси аввалим, шу ондаёқ этгум равон тавба.

Агарчи кексадирмен, нозанин ёр ишқидин кечсам,
Узармен бошини ул, топмагай мендин омон тавба.

Бузиб тавбамни чун ҳоли шикаста бўлдим, эй Фоний,
Не этсам тавбага ул, менга этгайдир ҳамон тавба.

* * *

Киприкларинг тикони деб мингларча зор сенга,
Гулдек юзингни кўргали минг интизор сенга.

Хазон ҳеч етмасин, ҳай-ҳай, баҳор латофати
Юзингни яшнатиб, бермиш гулгун узор сенга.

Дило, тиярмен демагил ўзингни ноладин,
Чун дўстки жилва кўрсатур, не ихтиёр сенга?

Хуморинг дардига чора жоми гулранг эрур,
Гаҳи гулгунча айласа ранжи хумор сенга.

Умринг ўтар, жоми майингни кўлдин кўймагил,
Яқин келолмагай андуҳи рўзгор сенга.

Этогингдин тутса тикан, этогинг силкима,
Гар вафо аҳли хокига етса гузор сенга.

Фақру фано водийсига манманлик айлабон,
Борма, Фоний, борар бўлсанг, айтгил, не бор сенга?

* * *

Ул кокили мушкинки, юзинг узра ниқобинг,
Оҳлар чекамен очгали ул сирли ҳижобинг.

Ганж эрмиш ўшал ҳуснингу андин жаҳон обод,
Вайрона дилим қолди фақат, бўлди харобинг.

Соқий, майи равшан менга бер, баски дилим ғаш,
Боис анга даврон, яна зулфингдаги тобинг.

Ой эрмас эсанг, йўл юрасен мунча йироқлаб,
Умр эрмас эсанг, айтчи, нечун бўйла шитобинг?

Дерсанки, лабим деб не учун жонни тикарсен?
Эй жон, сабабин топгил ўзинг, сўйла жавобинг.

Афсонаи умримни сенга сўйласам ҳар гал,
Бахтим каби уйқуга кетар чашму қарофинг.

Оҳлар чекасен муғбачалар ишқида, Фоний,
Бас, пири муғон наздида чун келди ҳисобинг.

* * *

Улким ҳамиша илкида жоми шароб эрур,
Айб айламанг, шому саҳар масту хароб эрур.

Майдин кўтаргайму ўшал бир лаҳза бошини
Ки, бошида боди ҳаводир, чун ҳубоб эрур.

Сарриштаси тортар уни харобот саҳнига,
Ҳар мастки тушгай арога, ул ҳам хароб эрур.

Кавсар майини ич ҳури жаннат илкидин,
Дўзах аро махмурлигинг, эй дил, азоб эрур.

Жоми яқин изла дайри фано ичраким,
Манманлик матлаб юзини тўсган ниқоб эрур.

Эй муғбача, юзинг мисли қирғовул юзи,
Ўшал юзингдек жом ичра майи ноб эрур.

Кўз очиб юмгунча яна ўзгадир замон,
Умри азиз, суръатингда мунча шитоб эрур?

Майхонада майга фарқмен, тавбадин кечиб,
Эй шайх, маъзур тутгилки, бу дунёи об эрур.

Фоний, кўнгилни бермагил дунёи дунга ҳеч,
Ҳар неки бор дашти фано ичра, сароб эрур.

* * *

Баэмгоҳ этди яна гунчаю гул бўстонни,
Чорла, эй боди сабо, булбули хушилхонни.

Безади баски фалак қасрини ул сунъ қалами,
Камалак рангларидин рангин этиб айвонни.

Гул чаман ичра чечаклар юзидин оқди гулоб,
Сочди ҳар ёнга сабо қатраи дур, найсонни.

Яна ишқ ичра ёниб булбули хушхон ҳар дам,
Тузди гул таърифида турфа наво, дostonни.

Ўлтирибсен бўйла гул фаслида хушёр, тургил,
Баэм учун бизга ясат боғда саро бўстонни.

Тут ғанимат неча бир лаҳза умрни, танимас
На сабот вақту замонни, на бақо давронни.

Бода ич дўсту биродарлар ила, топмассен
Сен уларни, ҳам улар сен каби бир инсонни.

Не ажаб, сидқу вафо йўқ эса умрим гулида,
Етказай кўкка чу булбул каби мен афгонни.

Ишва бирла дайр аро муғбачайи бодафуруш
Этди сармастки чунон, олди дилу иймонни.

Фониё, гар киши ул толиби жонон, не ажаб,
Ёр сари қўйса қадам, ишқида бергай жонни.

* * *

Мастлигимга ул сабуҳи муғона боисдир,
Кейин ортидан хумори шабона боисдир.

Саҳар қушлари гулни деб чекдилар нола,
Тонгда ичмагимга ўшал тарона боисдир.

Ўшал ой ўқига дилни айладим нишон,
Ўзгалар ўқига ўшал нишона боисдир.

Тушдим холу рухсори деб зулфининг домига,
Қушнинг асирлигига сув ва дона боисдир.

Замон-замон майхонага югурсам, не ажаб,
Замон аҳли жафосию замона боисдир.

Не сўрарсен мажнунлигу мастлигим боисин,
Дунё аталмиш шу ажиб корхона боисдир.

Юз баҳона ила Фоний қутулса гар ўздин,
Фано даштига бормоқлик баҳона боисдир.

* * *

Гулшан ичра кирдим, ул сарви хиромон йўқ эди,
Йиғладим, кулгувчи ул гулбарги хандон йўқ эди.

Ҳар тараф елдим, югурдим мен булутдек боғ аро,
Унда оҳимдин бўлак ошубу афғон йўқ эди.

Истадим чексам кўнгилни сабр манзилгоҳига,
Бўйла эрди дарди ҳижронимки, дармон йўқ эди.

Изтироби дил туфайли бўлди расволик ишим,
Сабри тоқат ҳам анга жонимда бир он йўқ эди.

Лозим эрди манзилим сорига сокин қайтмагим,
Кўнглим ичра бу таҳаммул, сабру сомон йўқ эди.

Сирри ишқим бўлди қотил посбонларга аён,
Баски, ул соатда менда ташвиши жон йўқ эди.

Фониё, ул нозанин ҳажрида маъзур тут мени,
Кўйида девона бўлмасликка имкон йўқ эди.

* * *

Биз қайдаю зуҳду ибодат қаён?
Маст қаён, тақвою тоқат қаён?

Гунча яро ичра дилим дардманд,
Дард қаён, захму жароҳат қаён?

Сарву гулинг сўйлама, эй борбон,
Қайда улар, оразу қомат қаён?

Мақтама туз конини, беҳуда ул,
Қайда ўшал, кони маломат қаён?

Тор кўринур бизга баче хонақоҳ,
Шоҳраҳи дайри маломат қаён?

Шайхи риё, пири муғон тутди май,
Макру фириб қайда, каромат қаён?

Фоний агар топмаса сенсиз ҳаёт,
Қайда ситам, тоб ила тоқат қаён?

* * *

Ёрим — очилган гул, юзи гулгун баҳор эмиш,
Анинг ошуфта булбули, бирмас, ҳазор эмиш.

Тунда май ичсанг, тонг аро бошинг оғритур,
Тонг қушларим, чекманг фиғон, дарди хумор эмиш.

Фироқ тунида асраса дил ҳаёт нақдини,
Висол кунда ул сенга нақди нисор эмиш.

Отинг туёғи чангини кўзимга суртамен,
Ул не сипоҳ, бошида сендек шаҳсувор эмиш.

Кўнглим фиғонини кўриб, манъ айладинг, ажаб,
Сен хаёл этдингки, унда ихтиёр эмиш.

Сени қатл айлагум, дебон ваъда айладинг,
Кетдинг от суриб, дил ҳамон интизор эмиш.

Айтгил, гул бодадан берсин жонига жило,
Улким, дилида даврондин гарду ғубор эмиш.

Ҳаёту ўн кунлик давлатга мағрур бўлмагил,
Ҳар иккиси хаёлу туш, безътибор эмиш.

Дўстинг гар жон сўрса, жонинг бергил, Фониё,
Қувон, ул сўргани ҳамон сенда бор эмиш.

* * *

Май эрса соф, майхонанинг ажиб сафоси бор,
Боргаймен ул жойга, хуш обу ҳавоси бор.

Қирмизи тўн кийибдир ёр, қон рангига далил,
Ошиқлар қонидин ажаб рангин қабоси бор.

Майкосада қошинг акси бошимни эгди чун,
Дедимки, сажда қил, на хуш қибланамоси бор.

Ит вафолидир, жафо этгувчи ит эрур,
Итмен ўшал кимсагаким, сидку вафоси бор.

Кўнглим чу рухсору лабинг дардида хастадир,
Ажабким, унинг гул ила қанддин давоси бор.

Ити қоним ичсин, майли, ерман унинг ғамин,
Ранжу аламга йўғрилган мундоқ гизоси бор.

Фониё, май қуйқасини сўраб, балокашлар
Борурлар майхона сори, мундоқ балоси бор.

* * *

На хуш эрмишки, ринд кўнгли замондин занги гам олгай,
Сафол эрмас, кириб майхона ичра жоми Жам олгай.

Агар соқий газак деб май ичарда лабга лаб қўйса,
Менинг девона кўнглим ул қадаҳни дам-бадам олгай.

Агар ошиқ бўлиб май ичса, бўлгай менаман расво,
Кишиким, хонақода ўзни доно, муҳтарам олгай.

Бисотимда симу зар майфуруш ҳаққи эрур буткул,
Берармен борини, ҳатто гаров деб хирқа ҳам олгай.

Ажам бирлан Араб ичра менинг ёрим каби шоҳ йўқ,
Арабда балқиса ул ой, юриб мулки Ажам олгай.

Юсуфни сотсалар мис тангага, бу не қабоҳатдир,
Киши чун гавҳари маъни сотиб гоҳи дирам олгай.

Бу Фонийдек киши гар истаса ул давлати боқий,
Совургай жисмини елларгаву роҳи адам олгай...

* * *

Майни васф айлар эсам, талабим чун коғаз,
То этай ул майи ноб ранги-ла гулгун коғаз.

Етмагай шарҳ адосига, агар бўлса-да ул,
Сарви тубий қаламу саҳфаи гардун коғаз.

Саҳфага дарди дилим оташини жо этдим,
Ёзди бир-бир қаламу ўртади мазмун коғаз.

Саҳфани ол демагилким, тўкилиб дарду гамим,
Бўялиб қонга чунон, бўлди тамом хун коғаз.

Соф қил саҳфаи кўнгилники, бу хислат ила
Бўлди ганжнома, магар ганжи Фаридун коғаз.

Саҳфаи сийнам аро лаълу алиф доғим бор,
Эрди ул Лайли учун номаи Мажнун коғаз.

Саҳфа-саҳфа ёзди Фоний дардини андоқким,
Бас, топилмайди керак бўлса шунинг-чун коғаз.

* * *

Соқийки, ғамза ўқларин кўксимга жо қилур,
Бормидир бирор кишиким, дафъи бало қилур.

Жафо айларда мундоқ ўлурмен муҳаббатдин,
Нечук тирик қолгаймен, гар ул вафо қилур?

Тупроқ бўлиб мен ҳажрида, излармен кўйини,
Магар ул давлатим сари бормагим сабо қилур.

Санамга саждалар айлаб, ҳолимни сўйладим,
Ҳолимга шафқат этмади, балки Худо қилур.

Пири мугон ҳимматидин бўлибмен маст-аласт,
Таъзирин бергаймен агар фалак хато қилур.

Замонадин минг бир жафо кўрармен, бода бер,
Бодадан ўзга бу дардга ким ҳам даво қилур?

Кишиким васли боқийдин умидвор Фонийдек,
Истаб сарманзили фано, азми фано қилур.

* * *

Бошимда ишқ майи завқи ҳамондир, эрди аввал ҳам,
Бошим ҳам садқайи дайри муғондир, эрди аввал ҳам.

Не эрмиш ул фано даштида кўнгилдин нишон сўрмак,
Ўшандоқ тавр ила беном-нишондир, эрди аввал ҳам.

Дили девона андоқ шод эрур, масрурки, ул маҳбуб
Ҳамон бегона кўзлардин ниҳондир, эрди аввал ҳам.

Гамингга ғам қўшиб, бас, ҳаддига етказди махмурлик
Ки, соқий бизга чун номехрибондир, эрди аввал ҳам.

Кўнгил дайри муғон мулкин нечук тарк айласин кетсин,
Бу ҳолим муғбача боис аёндир, эрди аввал ҳам.

Чўзиб қўл мен нечук пири тариқат йўлини тутгум
Ки, кўнглим волаи турфа жавондир, эрди аввал ҳам.

Тилаб майхонада Фонийни неча, дедилар йўқдир,
Вале девона кўнгилда гумондир, эрди аввал ҳам.

* * *

Ҳар йўлчиким касби тарийқи фано қилур,
Дайри муғон пирига бориб илтижо қилур.

Ул кимсаким, мурбача юзига назар солгай,
Жон кўзига дайр тупроғидин жило қилур.

Ҳар кимки дайр хокидин бўлди сарбаланд,
Тўққиз фалакдин юксак деб ўзни ҳаво қилур.

Оёғимни ишқ бандидин бўшатмагум сира,
Чарх тиги гар банд-бандимдин жудо қилур.

Йўлининг тупроғи менинг кўзимга сурмадир,
Токай тупроғини ул насиби сабо қилур?

Умримда неча мартаким намоз қазо этдим,
Кўнглим ўшал бут олдида энди адо қилур.

Бегона қилди чун ақлу хираддин ул пари,
Ким энди ул санамни менга ошно қилур?

Хаёлига келтирмас ул мубталолигим,
То бировга ишқ уни ҳам мубтало қилур.

Фоний, бош товлама ҳаргиз ёр ризосидин,
Истар жафо айлар ўшал, истар вафо қилур.

* * *

Фасли баҳору ҳар киши бир сарви гулрухсор ила,
Қондир бу кўнглим ғунчадек ул фурқати дилдор ила.

Гулда жамоли дилкушо, булбул бўлиб дostonсаро,
Қумрида савти жонфизо, мен бу фиғони зор ила.

Гулшан жамоли барқ уриб, сарву суман роҳат суриб,
Мен мисли булбулдек ғариб, чун нолайи бисёр ила.

Ҳар ғунча бўлди жилвагар, ороланиб гулбарги тар,
Менда бaсе хуни жигар ҳажру ғаму озор ила.

Сийнамга эқдим тухми ғам, кўз ёшларимдин бўлди нам,
Ишқ ичрадирмен, дамба-дам ҳайрон қору бор ила.

Соқий, кетургил жоми май, май қуйқасин малҳам этай,
Йўқса бориб етгум қаён бу сийнаи афгор ила.

Юз очса бир кун ул қуёш, жон заҳмати бўлгай адош,
Фоний қўяр пойига бош, сўнгра топишгай ёр ила.

* * *

Асири ишқ ким эрди ул? Нотавон неча,
Гарибу гамзада пўсту устухон неча.

Ҳадиси Вомиқу Фарҳод бўдилар унут,
Токи айтилди ҳолимдин дoston неча.

Санамлар юзи тун аро шам каби равшан,
Асири ишқ парвоналарким, безабон неча.

Шу базмгоҳ ичра кечар умринг бир замон,
Не бўлғай, гар жавр этмаса аҳли замон неча.

Улким ул фурқатинг аро гумгашталардир,
Ишқ даштида кўзларингга келса нишон неча.

Шод бўлмасинми дўсту ёр, ахир неча кун
Шу базми даҳр аро эрурлар меҳмон неча.

Ким етди дўст висолига, хабар бер, Фоний,
Халқ наздида ҳақиру зор, кўздин ниҳон неча...

* * *

Хуш ул одамки, азм айлаб, замондин кўзни юмгайдир,
Замон аҳлига тушган ул машаққатларни кўрмайдир.

Замона мухталиф, аҳли аҳилмас, чун мухолиф ҳам,
Кишиким пок фитратдир, қочиб, бир четда тургайдир.

Ўшалким, кўк аро чақмоқ каби хандон уриб, кулгай,
Булутдек сўнгти дам кўз ёш тўкиб, минг бора йиғлайдир.

Сенинг қатлинг улундир, оқибат ул мотаминг боис,
Фалак кундузда кўк, тун-кечалар тимқора кийгайдир.

Фалак дер, ҳар бошоғингга берурмен икки юз хирмон,
Унинг бул ваъдасин оқил тушунгай, кўзга илмайдир.

Бировким кўчини ортиб, фақирлик кўйига кетса,
Бу дунёнинг фирибу можаросидин қутулгайдир.

Фақирлик бирла ҳар ким ганжу мулки жовидон топса,
Фалак сўнгра унинг бошида эврилмас, чекингайдир.

Фалакнинг сўнг ниҳоний мақсади, билсанг, фанойингдир,
Фанолик йўлига юрсанг, бақо ортингда юргайдир.

Кел, эй, Фоний, муқаррарким топар оламда боқийлик,
Киши гар азм этиб сендек фано йўлига киргайдир.

* * *

Кўзларимдин ул қуёш ҳар кеча пинҳон бўлғуси,
Ваҳки, билмам кимга ул шамъи шабистон бўлғуси.

Кечалар то тонг оқаргунча этар кўнглимни банд
Ул хаёлким, бағритошим кимга меҳмон бўлғуси?

Эй мусулмонлар, Худо ҳаққи менга айланг мадад,
Дину иймонимга ёв бир номусулмон бўлғуси.

Умрида бир бора гар андишаю раҳм айласа,
Шул замон раҳм айламакдин ул пушаймон бўлғуси.

Сабр тўнимнинг яқоסי қай, этоги қайдадир?
Чок этармен шул замон, гар амру фармон бўлғуси.

Соқиё, беҳушлик эрмиш бори дардимга илож,
Йўқса май, жонимга қайдин сабру сомон бўлғуси?

Баски бул вайронада тупроқ бўлиш бордир, на хуш,
Болишинг тупроғу манзил кунжи вайрон бўлғуси.

Фониё, ҳар дам фано дерсан, етар шу фойда, бас,
Мушкулнинг юздан бири гар сенга осон бўлғуси.

* * *

Риндларки, гашти бодайи дайри фано қилур,
Билмам, қачон бизларга ҳам, ол, деб имо қилур...

Ранжи хуморим гар ҳалок этса, эй табиб,
Жоми шароб дарди хуморимга даво қилур.

Биз дайр тупроғи бўлдик, яхшилар уни
Равшан назар тилаб, кўзларга тўтиё қилур.

Жоним яримтадир, менга май тегмаса, нетай,
Ҳар қатрасини бир бутун жонга баҳо қилур.

Қудрат қалами не рақам чекди, тўғри бил,
Кимки хато деб гар хаёл этса, хато қилур.

Бадмастлигим майхонада дилларни этди гаш,
Бир шиша май элтсам, кўнгилларни сафо қилур.

Зухд аҳлига гар етмаса тоатдин мурод,
Фоний каби азимати дайри фано қилур...

* * *

Ул ким дайри мурон ичра жоми шароби бор,
Боши фалакка етса ҳам нозу итоби бор.

Улким майхонада олгай илкига қадаҳ,
Чарх не эмиш, май косасида май хубоби бор.

Хуру кавсару равзани ёд этарми ул,
Гар ёри, роҳат манзили, шароби ноби бор.

Харобот аҳли деб ҳисоб этилмас ул киши,
Гар дунё давлатидин бир илинж, ҳисоби бор.

Оташин юзинг терлаб, чун меҳр чашмаси,
Ҳусни ажаб узра яна бул обу тоби бор.

Булбул навоси файзбахш бўлмасин нечун
Ки, тоза гул япроқлари деган китоби бор.

Ҳусни мулки обод бўлсин, кўргизиб вафо,
Ҳолимизни сўрар, биздек ҳоли хароби бор.

Маю маъшук еткур анго, ё Раб, лутф ила
Ки, хумор андуҳи ичра ҳажру азоби бор.

Фоний, анжуму фалакдин нечук нолигай,
Қуёшдек шоҳи бор анинг, арши жаноби бор.

* * *

Ул бевафо не бўлғайки, бизга нигоҳ қилгай,
Вафога ваъда қилгаю ваъдага вафо қилгай.

Улки муғбача жавридин кўнглида зори бор,
Керакким дайр пирига арзу илтижо қилгай.

Ул шўхки шоҳлар сари бир илтифот айламас,
Қачон илтифотин биздек ринду гадо қилгай?

Соқий гар умри, а бир бор узатса менга жом,
Мен олмасдин қўлдан тушургаю, адо қилгай.

Ҳар неки келгай бошингга беихтиёрсен,
Дарвеш не учун деб кимга оҳ-воҳ қилгай?

Бошқаларга кўнгил учун бундоқ раҳм айлади,
Шоядки бизга ҳам раҳмин баҳри Худо қилгай.

Май тут, зору ниёз ила этган гуноҳимиз,
Зухддин яхшироқдирки, ул шайхи риё қилгай.

Руҳим дўст уйига борса, қайтмас ортига,
Қуш ҳам асл гулзори сорига ҳаво қилгай.

Фоний фатҳ айламоқ истар бақо мулкени,
Ажаб эрмас, азимати дашти фано қилгай.

* * *

Ҳар кишиким мубталоӣи сен каби жонон эрур,
Ул фидо айлар, магар ҳар мӯйи танда жон эрур.

Мен нечук босгаймен ул нозик баданни бағрима,
Сийнам узра санчилиб ўқ, мунчаким пайкон эрур.

Эй мусулмонлар, мачитга чорламангким, бир пари
Рахна солмиш дину иймонимга, ул вайрон эрур.

Менку мажнунмен, нечук кўргум ўшал жононани,
Баски, кўргач ақли кулл ҳам беҳушу ҳайрон эрур.

Гар кўзимдин қонли кўз ёшим оқар, англар фақат
Улки, ёр доғи фироқи кўксиди пинҳон эрур.

Билмадим мен айрилиб ёрдин бу ҳолга тушмагим,
Оҳу ашким ҳажрида ҳар лаҳза бир тўфон эрур.

Манъ этар носих сенга ишқу жунунни, Фониё,
Ким ишонгай бунчаким, ул шунчалар нодон эрур.

* * *

Кеча ул майхонада ёр ҳамдами ушшоқ эди,
Тонгача аҳли тараб ғавғосига муштоқ эди.

Рақс этарди кўкда Зухро, ерда сармастлар ҳамма,
Бошлар узра бори афлок, яъни тўққиз тоқ эди.

Гарчи андин неча юз ноз эрди, биздин юз ниёз,
Хусну ишқ тарийқида бу расми истехқоқ эди.

Гарчи мажлисни тг жилосидин қуёш эрди хира,
Лек ўшал жомларда бода унданам порлоқ эди.

Риндларнинг мастлиги майдин, вале сартмастлиги
Боиси ҳусну навозиш эрди, хушахлоқ эди.

Аҳли мажлис ичра ортиқроқ эди беҳушлигим,
Чунки соқий илтифоти менга ортиқроқ эди.

Ул кеча майхонада етса кишига қатра май,
То қиёмат даҳр аро ринди ала-л-итлоқ эди.

Маст бўлким, йўқ қутулмоқ бу жафолардин сенга,
Не сўрарсен ким жафочи, мардуми офоқ эди.

Фониё, кўрдинг не аҳвол ул тариқат бобида,
Барчаси хуб эрдию зуҳду риё қийноқ эди.

* * *

Хушдирки, киши майкада сори гузар этгай,
Ой янглиғ ўшал мурбача сори назар этгай.

Маъюсу хазиндирки дилим, айблама, носих,
Ишқ бўлди сабаб унгаки, бундоқ хунар этгай.

Ёр лаъли майин тенглама Кавсарга, қачон ул
Жоминг майини бўйлаки шаҳду шакар этгай.

Ёр кўйига кўз ёшим оқар қонли, хунолуд,
Ёшимни хунолуд ўша хуни жигар этгай.

Оҳимдин эрурким ҳама осмон ила юлдуз,
Ул барчани ишқим ўти дуду шарар этгай.

Ишқ йўлига кир пойи фано бирлаки, ул дашт
Ҳар неча тикан эрса, сенга ништар этгай.

Бошим эгилур дайри муғон кўйида мундоқ,
Қай муғбача май бергаю дардим бадар этгай?

Жоним ёқилур бўйлаки майолуда лабдин,
Ҳай, бодайи ишқ бўйлами қаттиқ асар этгай?

Фоний, сира ёр васлини сен излама хушёр,
Топмас хабарин кимсаки, ўздин хабар этгай...

* * *

Кел-кел, эй, қиш лашкари гулшанни ғорат айламиш,
Май сари муз шодалар имлаб, ишорат айламиш.

Бодадин кутгил ҳарорат, кетди ул дамлар ўтиб
Ки, олов гулханда даъвойи ҳарорат айламиш.

Май учун бер дайр аро дафтар ила сажжодани,
Манфаат кўргай кишиким, бул тижорат айламиш.

Бу фаслда тавба синдирмоқ на хушдир, гар киши
Ўзлигин ҳам синдириб, буткул кафорат айламиш.

Биз бўлиб масту хароб, сағ маст этиб бизни шароб,
Хайрини берсин Худо, бундоқ шарорат айламиш.

Ишратафзодир ҳавои майкада чун, майфуруш
Май суйи бирлан магар қормиш, иморат айламиш.

Йўқ гумоне, зуҳд губорию риёдин бўлди пок
Кимда ким май шишасидин гар таҳорат айламиш.

Ҳаж дебон дашту биёбонларни кезма, топ кўнгил,
Ҳажжи бўлгайдир қабул гар бул зиёрат айламиш.

Сўзни қўйгил, сўз аро маъни талаб қил, Фониё,
Аҳли маъни бўйлаким тарки иборат айламиш.

* * *

Хуш улким, соқийи раъно рафиқу мунисдир,
Ва ул хилват аро бода шамъи мажлисдир.

Майкада гадоси баланд ҳимматлидир, ганий,
Агарчи ул муғбачаю майга чун муфлисдир.

Кўнглим бировнинг лаъли лаби, кўзи хумори деб
Боғ аро волаи гулбаргу зори наргисдир.

Ул шўху мастнинг кўйлаги чок эрди, бул жиҳат
Юз бир вас-васаю турфа хаёлга боисдир.

Ул маст елиб мадрасаю хонақоҳ томон ўтди,
Тонг йўқки, бу халоки шайх, офати мударрисдир.

Лаъли лабинг ила андоқ кўрсатдинг ғамзалар,
Пири ақл ҳам ҳавасин босолмай ожиздир.

Фоний йиқилди майкада кўйида бешуур,
На бошида ақлу хирад, на жонида ҳисдир.

* * *

Ишқинг шароби бўйидин кўнгилга беҳушлик,
Ранги ақлнинг рангидир, баским фаромушлик.

Такаллум этсанг ишқ аҳли забони бойланур,
Сўзингни тингламак ила жаҳонда хомушлик.

Лаълинг ажиб бодадирким, кайфият бериб,
Беҳоллик орттирар-да, сўнг келтирур мадҳушлик.

Пири муроннинг ҳиммати бўлсин бардавом,
Берар истаганингча ул ичкулик, нўшлик.

Ул шўҳ қатл этибон ўзни қаландар кўрсатди,
Вой, ул замонки одати бундоқ қабопўшлик.

Майхонанинг ҳар сафоли жоми Жам эрур,
Не тонг, гар Жамшид излабон айласа човушлик.

Фоний фанода ганжи бақо кўрди, айб эмас,
Фано йўлига кирсаю қилса дилхушлик.

* * *

Ел ўйнабон ул сунбули дилдор, нима қилди?
Айлаб неча дилларни гирифтор, нима қилди?

Машшотаи сунъ суратин ораста этибдир,
Ораста этиб оразу рухсор, нима қилди?

Раҳм айлар эдинг, билсанг эди, эй бути золим,
Ҳижрон тунӣ айлаб мени чун зор, нима қилди?

Жон бахш этар ул лаъли лабинг, хозини ҳикмат,
Айлаб уни чун лаъли шакарбор, нима қилди?

Ширин лабингнинг акси тушиб яшнади тоғлар,
Фарҳодни этиб мунча умидвор, нима қилди?

Билмайди ақл сирри фалакни, не ҳакимлар
Бу нуқтани кўп ўйлади, бисёр, нима қилди?

Ул бодафуруш кулбасини завқу сафодин
Меъмори қазо этди фусункор, нима қилди?

Майхонага Фоний кирибон косайи май деб,
Сарф айласа гар ҳирқаю дастор, нима қилди?

* * *

Шоҳ агар мулкдин хирож олмоққа сезса эҳтиёж,
Яхшидир май олса ул муф кўйидин айлаб хирож.

Шоҳ хирождин фориф эрмиш ул сабабдинким, мудом
Тахт — хоки майкада, гарди фано — бошига тож.

Жонга қувват истасанг шарбат топилмас май каби,
Гар риёзат айламиш, эй порсо, заъфи мизож.

Соқие, май бер мусаффо, йўқса ул ўлдиргуси,
Қўшсалар оби ҳаёт ҳам, мен ўлармен ноилож.

Дайр пири тузди айш баз ини, аммо яхшидир
Муғбача ҳусну жамолидин анга берса ривож.

Эйки, сен, зуҳду риё бирлан танингда юз мараз,
Бода ичкилким, бўлур юз иллатингга бир илож.

Дайр пири истаса бузмоқни Фоний тавбасин,
Бир ишорат бас анга, таклифга йўқдир эҳтиёж.

* * *

Лаъли лабинг узра хатинг ул, мушки ноб надир?
Оби ҳаёт узра бу нав зулмат ниқоб надир?

Эй дил, висол қуши бўлмиш сен томон мойил,
Сабру қарор айла бир дам, изтироб надир?

Маст эрмаса сабуҳийдин, титраб ҳар кеча,
Тупроққа бош қўйгувчи ул офтоб надир?

Қазо амридин ташқари иш бўлмагай сенга,
Ранж этаркан, юлдузлару кўкка итоб надир?

Суфийни йўлдин урмаган эрса мугбача,
Бўлмоққа боис бўйлаким масту хароб надир?

Ёр аксини кўрмоқ эса аслида мақсадинг,
Майдин ўзга ойинайи беҳижоб надир?

Фоний, тушларингни қўйгил, дунёга кўз сол,
Кўрарсен унда бир йўла хаёлу хоб надир.

* * *

Лабларинг гоҳи кулиб, оби ҳаёт, қанд тўкмиш,
Нутқи ширину равонинг анга монанд тўкмиш.

Кетса олам юзидин ўлмагу йитмак, не ажаб,
Баски ширин жонни ул лаъли шакарханд тўкмиш.

То эшитдим бойламишсен ул рақибим бирла аҳд,
Жисму жоним бир йўла банд ила пайванд тўкмиш.

Йиғламишми мен каби бир бора Юсуф юзли деб,
Гарчи Яъқуб қонли кўз ёшини ҳарчанд тўкмиш.

Кирмади зарра қулоғимга, тисолинг маън этиб,
Неча дурдонаки ул шайх этиб панд, тўкмиш.

Гарчи дил тиғи фироқинг ила юз парканддир,
Қатра-қатра қонини пораю парканд тўкмиш.

Келдию Кавсар умиди, кетди Фонийдин хумор,
Жомига бодани бир махмури дилбанд тўкмиш.

* * *

Таним куйди баче бечораликда,
Дилим ҳам ишқ аро овораликда.

Дилим куйдирди ишқ юз пора айлаб,
Келиб ҳажр ўртади якбораликда.

Оти ўт чақнатиб ўтди, туёғи
Ёқиб оҳи дилим садпораликда.

Агар май ичсаму куйсам, ажаб йўқ,
Самандар куйди оташхораликда.

Юзидин тушди бир шуъла, назар қил
Ки, минглар куйдилар наззораликда.

Оловранг бодани тут менга, соқий,
Мени куйдирди чарх маккораликда.

Чу Фоний топмайин ишқига чора,
Куяр бечора ул бечораликда.

* * *

Борми бир кўнгил, кўзи бедодидин бемор эмас,
Қайда ул кўзким, ғамидин то саҳар бедор эмас.

Гарчи гардун зулму бедод бобида танҳо эрур,
Ул жафочи ойга тенг келмайди, ул миқдор эмас.

Васл хосларга тегиш, кўнгил қушимга кунжи ғам,
Чунки бойқушга макон вайронадир, гулзор эмас.

Ишқ аро Фарҳо, ила Мажнунга йўқдир нисбатим,
Баски ул аҳли хирад девонага ҳамкор эмас.

Гоҳи тунлар танг этар ҳоли мни ҳижрон шиддати,
Тонг-саҳар йўқдир яна ул менга истиффор эмас.

Тори идборим бўйинда, зуҳду диним излама,
Эй муқими дайр, бу бўйнимдаги зуннор эмас.

Ёр жафосини чекиб, йўқ бўлди Фоний, эй рақиб,
Торт қўлингни, энди ул аввалгилардек бор эмас.

* * *

Ишқим тилимда ҳар замон бир фасонадир,
Гўё тилим ишқ оташи сочган забонадир.

Дину дилим дайри муғонга айладим гаров,
Мақсад муғбача илкидин жом муғонадир.

Халқ излар Каъбадин сени, биз дайр кўйидин,
Ул хона эрса кўйингда, бул ҳам бир хонадир.

Ибодатгоҳлар кунжию саҳролар кўйнида,
Васлингни излармен, сайру сабот баҳонадир,

Сийнамда ғаминг оташи, ҳирқамда май юқи,
Доғ борки, ишқ балосидин белги, нишонадир.

Замон аҳлидин кимгаки кўнгил нисор этдим,
Қасди жон айлади менга, ажиб замонадир.

Ҳарамга сажда этмагим кутма, эй Фоний
Ки, ишқдин бошим остида баланд остонадир.

* * *

Йўл Кавсару Жаннатгача дуру дароздир,
Айшинг ғанимат бил, сенга майхона создир.

Эй нозанин, от сурмагил қатлимиз қасдига,
Йўлингда бош қўйган ҳама аҳли ниёздир.

Жом ичра майдирки, унда айланур ҳубоб,
Ҳубоб Маҳмуддир ул қадаҳда, май Аёздир.

Зулфинг ҳижрон тунимдир, андин ишқ йўли,
Қоронғудир, гоҳи нишаб, гоҳи фароздир.

Риндлар май кўзасин ҳар тал кўтарсам елкага,
Елкамга доғ тушиб, баланд бахтимга мосдир.

Маъшуқа юзига боқсанг пок назар ила,
Гоҳи ҳақиқат бил уни, йўқки мажоздир.

Хонақода тавҳидни мен сўйлайин нечун,
Риндларга айтайки, улар маҳрами роздир.

Фалак бир зарба еб ўшал ишқи азалдин,
То абад саргашга, магар масхарабоздир.

Фоний, бодага фарқ бўлмай, бўлма бутпараст,
Майхонада таҳоратсиз нечук намоздир.

* * *

Кимга рост айлаб эшик дайри фано очгайлар,
Кўзига шаъшаъи жоми сафо очгайлар.

Мен гаодирмен ўшал дайри фано эшигида,
Чунки шоҳга беркитиб, келса гадо, очгайлар.

Рақс этиб гар ул санамлар ёйсалар кокилларин,
Биздаги бори тугунларни расо очгайлар.

Дилраболар келсалар ушшоқ ҳолин сўргали,
Лаъли лабларни этиб дардга даво очгайлар.

Нозланиб шоҳларга боқмаслар бу янглиғ, бас, нечук
Бир гадога юзни ул кўзи қаро очгайлар?

Бош фидо қилдимки мундоқ, ул гўзаллар фол учун
Шояд ул Мусҳафи юз баҳри Худо очгайлар.

Ёлвориб айтдим сабога: ол гўзал юздин ниқоб,
Деди: ул юзни нечук боди сабо очгайлар?

Неча булбуллар саҳарлаб ғунча юздин пардани
Айлабон гул бошида нола-наво, очгайлар.

Етсалар матлабга бул Фонийга ўшшаб, не ажаб,
Улки босмоққа қадам дашти фано очгайлар.

* * *

Тилим илму сабоқларга келишмаса, нетай,
Мутрибу майдин ўзгаси кўнгилга келмагай.

Хусни вафойинг йўқ эмиш хублик бобида,
Ул бўлса, хублигингда чун камлик бўлмагай.

Жоми май билаки, Тангри қисмат айламиш,
Етсам муродимга магар, зоҳидим не дегай?

Кўзим қаросин тасаяу хол қилиб уни,
Юзингга чекса машшота, ярашгай эрди, ҳай.

Ой юзлилар хуснин кўрсам, дилимда изтироб,
Ойдек юзингни кўрмасам, кўнглим тўлмагай.

Қуйқахўрлар базмидир бу, чекил, эй зоҳид,
То пок этакларинг майдин олуда бўлмагай.

Айбу гуноҳларинг ҳаддин ошибдур, Фоний,
Шояд Худойим сенга ҳам карам айлагай.

* * *

То хирқа бирла сажжода эрмиш дирам неча,
Майхона сори талпиниб, қўйгум қадам неча.

Олгил қадаҳни қўлгаю фалакка айт видо,
Гар даврон айламиш сенга ранжу алам неча.

Шу гулшани даврон аро майга эт нисор,
Ул наргиси озодадек топсанг дирам неча.

Парвонаю булбул қани, келсин, сўйласин,
Бизга ул шамъи гулбадан ҳажрида ғам неча.

Ҳамдам айламанг, дўстлар, майдин ўзгасин,
Гар қолса шу умри азиздин сизга дам неча.

Эй пири дайр, келди қошингга Фоний, бенаво,
Кўп кўрдинг камлигин, аммо этдинг карам неча.

* * *

Сенингдек дашту сахро охуси гар тушса домимга,
Фалакни тарк этиб ул дам қуёш тушгай мақомимга.

Хизр суйи ичар Жамшид висолинг тонгида, тонг йўқ,
Тилаб май қуйқасин, тегса лаби бир бора жомимга.

Ўтиб умрим, этардим чарх муродин бир йўла барбод,
Замона зайл этиб, келса муродим жоми комимга.

Қоронғу бўлди қижрон тонгидин ғам шоми юз карра,
Қачон солгай ўшал ой партавин бу тийра шомимга.

Этогига қўлим етмас, балаг длаб кетди ул ойим,
Қиё боқмайди ул бир қайрилиб мундоқ маромимга.

Қўлингта бода олсанг, жон бағишлар менга ул ҳар дам,
Думоғимга урилса ҳидлари, етса машомимга.

Таралди-кетди номинг ҳар тарафга, Фониё, ул ким
Не фойда, энди давлат қуръаси гар тушса номимга.

* * *

Тонг саҳар муғбача менга майи рангин бермиш,
Май эмас, форати ақлу офати дин бермиш.

Қўлидин олдим ул жомни, ҳамон сипқордим
Ки, ювиб ранжу ғамим, кўнгилга таскин бермиш.

Жон тикиб лутфига боз жом тиладим, сўрдим май,
Жон фидо жомгаки ул лаблари ширин бермиш.

Шоҳлик бонгини чалсам икк оламда, не тонг,
Икки жомимни менга ул пари ойин бермиш.

Гулу насрин ҳуснию жилвасидин этди халос
Мени улким, сенга ҳусни гулу насрин бермиш.

Майи гулранг ярашур юзгаки, ул мисли баҳор,
Хосса, ул боди сабо муждаи атрин бермиш.

Не бало шоҳи ситамгарки, эшитмас, Фоний,
Гарчи ҳижрон ғамидин арзини чандин бермиш.

* * *

Аҳли харобот гадомас, тождордирлар
Жом узра жом сипқориб чун, хушёрдирлар.

Нечук кўнгил маскан этгай ёр зулфини
Ки, мушкин гажак бирла чун беқарордирлар.

Гулшани руҳида мендек булбулга не ҳисоб,
Беҳисоб булбуллар унда, минг, ҳазордирлар.

Ёш, лола юзлар ҳуснига наззора қил, кўнгил,
Беш кунлик умри бор, гули навбаҳордирлар.

Гар дайр аро маст муғбача жилва айласа,
Пойига бош уриб ҳама, хоксордирлар.

Ноз отини сурсанг, санам, ҳар тарафга боқ,
Йўл устида неча зору дилафгордирлар.

Фано мажлисидин, Фоний, чиқмасмен, гарчи
Ҳамсуҳбатлар ҳайдар мени, дилозордирлар.

* * *

Бир оқшом истарам майхона ичра анжуман бўлса,
Чароғи анжуман ул даврада бир гулбадан бўлса.

Нетармен борнию боғ қўйнида роҳат, фароғатни,
Бошимда соябон ул ёри сарву ёсуман бўлса.

Нечук кўнгил қутулгай ҳалқаи зулфи паришондин
Ки, ҳар бир ҳалқаси остида минг дому каманд бўлса.

Сенинг кўйингда ўлганлар кўтармас бошни тупроқдин
Ки, майга фарқ бўлиб чун, кийгани қирмиз кафан бўлса.

Ўшал жаннатда ҳам дайри муғонни айлагум орзу,
Не тонг, маҳзун, ғариб кўнглида чун майли ватан бўлса.

Қани ул майки, ювгай чархи даврон меҳнати боис,
Кўнгил лавҳига тушган нечаким сўзу сухан бўлса.

Фано даштида гар тупроқ эса Фоний, ажаб эрмас,
Шамолда соврилиб ҳам сен томонни кўзлаган бўлса.

* * *

Қувонсам гоҳи оламдин, қувончи олам ундандир,
Ғамида шодланар бўлсам, иноятлар ҳам ундандир.

Жаҳоннинг шодлигу қайғусида, билсанг, тафовут йўқ,
Висол ичра севинч ундан, фироқ ичра ғам ундандир.

Агар ҳажри яро солгай, висол унга даво бўлгай,
На хушдирки, яро ундан, ярога малҳам ундандир.

Бошимга ҳар нафас жабри фироқ ёприлса ҳам, майли,
Висол уммидиким, келгай кўнгилга ҳар дам, ундандир.

Магар жон кетса ногоҳ, ўрнини ёрим ғами олгай,
Нега мен бўлмайин шод, бу ғами ҳам ҳар дам ундандир.

Ғамидин шоду ҳуррам бўлмасам, мен одам эрмасмен
Ки, ҳар не шодлигу андуҳ, ҳаёти одам ундандир.

Бузиб аҳду вафони чун жафолар айлади ёрим,
Вале сарриштайи ойин, вафойи маҳкам ундандир.

Баробардир менга тўй бирла мотам даҳр аро, Фоний,
Висолда тўй ундан, айрилиқда мотам ундандир.

* * *

Лаълинг наботу сўзларинг оби ҳаёт эрур,
Лабинг устидаги учуқ ҳабби набот эрур.

Агар майхонадин кечмай, масжидга бормасам,
Сабаб улдирки, муғбача ширин сифот эрур.

Ибодатгоҳни қўйдиму харобат танладим,
Бунда манманлик устидин менга нажот эрур.

Ул ҳури паризод бул ҳусну чирой ила
Фариштага ўхшаб кетар, билмам, не зот эрур?

Икки қаро зулфи андоқ қароки, ўйласам,
Менга юз карра муборак қадрю барот эрур.

Қўлга киритгай ул киши мақсад гавҳарин,
Гар жисму жонида тоғдек сидку сабот эрур.

Фирдавсу жаннат боғига йўл изласа киши,
Фоний, яқин билки, хиёбони Хирот эрур.

* * *

Кўнгилни қийнаган бу дарди ҳижрондин маломатдир,
Кетур, соқий, майи нобингниким, бу тийра ҳолатдир.

Этибмен тавбалар тубию ҳур деб, энди шу кўнглим
Кўриб ул пири дайру муғбача, юз бор хижолатдир.

Саҳарлаб жилва қилди кўзларимга соғари хуршид,
Дедим, бу бодайи соф ичмагимга бир далолатдир.

Адолат жомин айлантирса ҳар гал даврада соқий,
Чу биздек ташналарга қуйса кўпроқ, бу адолатдир.

Разилпарвар эрур бу чархи даврон, баски, беш кунлик
Умр деб унга қуллуқ айламак бори разолатдир.

Кириб майхонага мен пирдин май файзини сўрдим,
Деди: бу соқий маҳваш адосига ҳаволатдир.

Нечун кўрқай бугун мен, Фониё, туннинг хуморидин,
Сабуҳий ваъдасидин дилда юз бир истиҳолатдир.

* * *

Зоҳидо, жаннатда май гар таклифи дилдор эмас,
Кулбаи хаммор менга хуш, жаннату гулзор эмас.

Бормидир ошиққа бир жаннат висол бўстонидек,
Тубию кавсар кўнгилга ул санамдек ёр эмас.

Санчилиб жавринг дамо-дам, бас, тиканга тўлди дил,
Йўқки бир жой унда наштардек тиканмас, хор эмас.

Бу танимнинг ҳар туки остида ҳижронинг ниши,
Йўқки бир тук ҳам унинг ости яро, абгор эмас.

Ҳоли зоримга назар солгайму ул шўх кўзларинг,
Не ажаб кўзларки, ҳеч ноз уйқудин бедор эмас.

Ишқ аро жонон гами жонимга қўйгай миннатин,
Лек ёронлар жавридин дўст кўнглига озор эмас.

Эйки, дерсан, айлади кўп-кўп жафоси дилни хун,
Этса оз-оздин жафосин, дилга у бисёр эмас.

Соқие, шоҳкосада май тутки, бул ҳижрони ёр,
Гар ажал ҳам келса бошим узра, ул миқдор эмас.

Ишқу ошиқлик аро ғам етса, Фоний, шод бўл,
Чунки ошиқ аҳлига ранжу машаққат ор эмас.

* * *

Ул лаъли лабинг этди мени масту ҳаробинг,
Эй муғбача, айтгил, не бало эрди шаробинг?

Эй ишқ, ҳавойиңг чу баҳор мавсуми, урсин
Биз тийра кўнгилларни ўшал барқи саҳобинг.

Буд орази насрин ила гар бода ичарсен,
Гуллар очадур чехранг аро бодайи нобинг.

Ул нури сафо бирла қуёшдан-да ёруғсен,
Бас, ҳусну жамолингни тўсолмайди ниқобинг.

Эй сарв, тўнинг гулгун эрур, бунга ажаб йўқ,
Кўз ёши, кўнгил қонига мундоқ эса тобинг.

Эй муғбача, тавбангни бузибсенки, гуноҳ ул,
Биз бузсак ўшал тавбани, бул айна савобинг.

Фоний, сен агар мулки маонийда ғарибсен,
Тонг йўқки, сўзинг ҳуснида ул ранги ғаробинг.

* * *

Дедим: лаълинг шароби ул ёқути аҳмаринг,
Ёқуту лаъл эмас, билмам, нечук ул жавҳаринг?

Тубийни қоматингга тенг дейди аҳли зуҳд,
Йўқ-йўқ, бўлолмас бўйлашиб, тубий баробаринг.

Биз харобот ичрадирмиз, қўлларда жоми май,
Маҳрумдир бундан толиби Фирдавсу Кавсаринг.

Майхонада кўргил гадони, олдида сопол,
Гўёки шоҳдир, илкида ул соғари заринг.

Эй майфуруш, тўнимни-ку гаров айладим,
Май бер, энди шу дафтар ҳам сенинг дафтаринг...

Эй шайх, дайри фанога кел, бўлгай бегумон
Мақру ҳийладин ўзга ҳар не муяссаринг.

Бир ўзга оламга сени етаклар жоми май,
Эй ғамзада, ичгил уни, битсин аламларинг.

Қушким, маконидир ўшал бўстони ломакон,
Асир этолгайму уни осмону ахтаринг?

Бир санам ишқига тушди Фоний ўздин кечиб,
Яхшидир худпарастликдин бутпараст бўлганинг.

* * *

Этарсен пири дайр оддида гар тақво, ажабдир ул,
Қадаҳ тутса, киши гар ичмаса, бас, беадабдир ул.

Этолмам муғбача ишқини тарк, ташлаб кетолмасмен,
Азалдин амр этилмиш менга чун завқу тарабдир ул.

Бўлибмен жон ила ошиқ, нигорим ҳиндуйи хунрез,
Малоҳат бобида турку фасоҳатда арабдир ул.

Менинг бул жони зоримга сабуҳий бодадир малҳам,
Бу кўнглим май тилар ранжи хумордин, ташна лабдир ул.

Узум пўсти ва шиша пардаси ичра бекинмиш май,
Олай кўзим қароғи бирла, мундоқ жон талабдир ул.

Азиздир, яхшироқдир бир ютум май жоҳу давлатдин,
Агарчи давлат ичра неча бир Чину Ҳалабдир ул.

Хирад аҳли муқаррар кексанинг ҳолига кулгайлар,
Қаранг, Фоний каби ёш бир санамни эркалабдир ул.

* * *

Неча сўзим, ҳотифи май дайр аро пинҳон деди,
Айтди май сиррин, бировга айтмагим душвор эди.

Бўлди воқиф бўйла ҳолимдин ҳакими майфуруш,
Берди май, қилди муборакбод, этиб эҳсон, деди:

«Эй гадо, кўйи харобот ичра бўлма ноумид,
Сенга ул ҳотифи ғайбнинг айтмаги даркор эди.

Ул замонким, ишқ майидин топди шу кўнглим қувонч,
Бўлди менга даҳр кўйи меҳнати осон», деди.

Йўлга тушдим дайр пиридин эшитгач бу калом,
Хонақо пири бу сўзни бошқача айтгон эди.

Лолага боққанда андоқким кўнгилга тушди ўт
Ки, унинг кўксида доғи — сурати ҳижрон эди.

Бойладим зуннору бўлдим бутпараст, ул шўху маст
Барчага айтмиш бу сўзни, эл аро достон эди.

Зулфидин андоқ паришон бўлди дил ҳол ичраким,
Ҳар не сўрсам, билмагай, ошуфтайи ҳайрон эди.

Ҳар киши топди халос гирдоби ғамдин, Фониё,
Улки шу дунёда даврон аҳлидин кечгон эди.

* * *

Дунё баҳрида кемадек умрга халал эрур,
Давоси шароб мавжию шеъру газал эрур.

Май тиниқ эрса, ҳаётдек бемислдир, сафо,
Ёри шафиқ умри азиздек бебадал эрур.

Васлига етмоқни, эй ишқ, эҳтимол этмасмен,
Гар хирад олдида нишона муҳтамал эрур.

Харобот аҳлининг сўзи, ҳадиси эрур таслим,
Хонақоҳ аҳлининг сўзи баҳси жадал эрур.

Бор, эй фақиҳ, ишқнинг якун натижаси фано,
Ишқ боиси ул нашъаи жоми азал эрур.

Даҳр гулшанидин узгил умидинг, эй кўнгил
Ки, қудсий қушга тўр-тузоқ молу амал эрур.

Етдинг висолга фано йўлидин бориб, Фоний,
Балли, амал айлаган кишига самар эрур.

* * *

Баски, ул кунжи харобот хонақоҳимдир менинг,
Тонгда май ичмак ҳаёти субҳоҳимдир менинг.

Дайр бошида қаро парда кўрарсен, куфр эмас,
Мурбача ишқида учган дуди оҳимдир менинг.

Тозадир кўксимда доғлар нозанинлар ишқида,
Боиси шум юлдузим, бахти сиёҳимдир менинг.

Ул гули раънони севдим, ҳажрида қолдим тирик,
Заъфарон юз, қонли кўз ёш — узроҳимдир менинг.

Қўрқитар чархи ҳаводис, чиқмагум майхонадин,
Ул омонлик қалъаси, пушту паноҳимдир менинг.

Бир санамга сажда этмак истадим майхонада,
Зухд хаёлидин эмас, Ғангри гувоҳимдир менинг.

Гоҳ харобот сори борсам этгали дафъи хумор,
Фониё, бу чораи ҳоли табоҳимдир менинг.

* * *

Шоми ҳижрон ичра ул акси руҳи ёр қани?
Аксини кўрмоққа май, оинакирдор қани?

Қани май тутгучи ул соқийи гул ораз, ҳай,
Этгали базми тараб гулшану гулзор қани?

Қани гул, базми нишот равнақиға боис ул,
Муниси жоним ўшал, дилбару дилдор қани?

Улки ул шоми висол ичра эди шамъи нишот,
Келди бошимга фироқ зулмати, дийдор қани?

Субҳи васлимни нечук ваъда этарсен, ҳамдам,
Айрилиқ шоми йироқ, тонгиндин осор қани?

Соқиё, бергил дамо-дам жом, беҳуш айлагил,
Ҳажр аро бода каби ҳамдами ғамхор қани?

Бермагил ёри риёкорларга кўнгил, Фониё,
Ёр керак, ёри ҳақиқий, сенга ул ёр қани?

* * *

Эйки, бул ғамхонада ўрнинг мақоми шоҳлик,
Майкада ичра гадо бўл, ёр эса огоҳлик.

Давлати хуснингдир ул ишқ аҳлига этсанг вафо,
Бу насихатдин муродим сенга давлатхоҳлик.

Кирса гар илкимга ой юзли, балиқ андомли ёр,
Шавкати ишқим ривожи моҳидин то моҳлик.

Пиру иршодсиз муҳаббат даштида йўл юрмагил,
Йўл адашмайсен Хизр этса сенга ҳамроҳлик.

Гарчи рахшондир фалак хиргоҳи ичра офтоб,
Лек гўзалдир кўк аро ой тиклаган хиргоҳлик.

Ишқида бўлдим сомон янглиғ заифким, бу далил,
Белни боғлабмен, яна рангим сомон, эвоҳлик.

Ваъдаи васли чўзилгандин чўзилди, Фониё,
Эй дариг, етмас анга, умринг этар кўтоҳлик.

* * *

Ёр кетдию кўзгалди бу ошуби қиёмат,
Ё Раб, уни кеткизма, мудом сақла саломат.

Бошимга ёғар ҳажринг аро анжуми гардун,
Эй шоми фироқинг менга ул рўзи қиёмат.

Тубий бошида гулни агар кўрмаган эрсанг,
Боқ, сокини жаннат, бу ажиб оразу қомат.

Эй шайхи риёзаткаш, агар майкада сори
Бир бора қадам қўймас эсанг, айни каромат.

Ҳар лаҳза ўзим бирла ўзим гаплашадирмен,
Бу ишқу жунун босқинига белги, аломат.

Май оташи кул айлади борингни, аё дил,
Не наф сенга кўз ёш ила бу оҳи надомат?

Даврон ғамидин кезди жаҳон даштини кўнгил,
Шу гўшаи майхонада сўнг тутди иқомат.

Майхонага шайх кирсаю май сўрса гаровга,
Айт, бўлғуси ул ҳирқаву сажжода ижобат.

Фоний, сенга тутмиш эди жом Ҳофизу Жомий,
Жамшид ўзи жомингга гадо бўлди ниҳоят.

* * *

Лаълинг шавқида то кўнгил хуни ноб тўкар,
Шўробадирким, ўт, олов узра кабоб тўкар.

Кўнглим саҳифасига ул зулфинг ҳар толаси,
Сиёҳин чекаркан, уни айлаб китоб, тўкар.

Очилмиш лолалар юзинг баҳорида, магар
Булутларми қонли кўз ёшларим шитоб тўкар?

Дайр аро чун равшанлигу сафо, муғбача
Қуёшдек қадаҳга гўё ёқути ноб тўкар.

Мен шодмен бир ўзга маънида, муҳтасиб
Майхонада май тўкаркан, қаҳру итоб тўкар.

Айттил, умр ҳисобига ёзсин, гар киши
Симу зарни мутрибу майга беҳисоб тўкар.

Майхонанинг гадойиман, илкимда сафол,
Ҳар кимки май тўкса унга, баҳри савоб тўкар.

Қадаҳдин гул ҳиди анқийди, нозанин соқий
Гулчеҳрасидин бодага магар гулоб тўкар?

Фоний, қариликда хушдир кўз ёши тўкканинг,
Киши йигитликда жом сипқориб, шароб тўкар...

* * *

Товланур жом ичра май андоқки, ойга тоб эмас,
Гар қуёш жомида тоб бор эрса, унда об эмас.

Кўз тутарсен, воизо, Кавсар суйини ҳурдин,
Лек ўшал гул юзли соқийдин шароби ноб эмас.

Дўсту ёрлар қалбини тортгувчи қармоқ ишқ эрур,
Бўйла қармоқким, темир ёки пўлат қуллоб эмас.

Риндлар пири мугон остонасига бош қўяр,
Чун уларга саждагоҳ шу, ўзга бир меҳроб эмас.

Соқиё, май берма менга, дору бер, беҳуш бўлай,
Неча тундир дарди ҳижрондин кўзимда хоб эмас.

Эй муганний, соз ила кўксимни тилмоқ истасанг,
Торга тирноғингни ургил, ҳожати мизроб эмас.

Ўлтирибсен шу қаро тупроқда ишқдин, Фониё,
Сенки даврон шоҳидирсен, ҳожати санжоб эмас.

* * *

Риндларки, бари кўйи муғон ичра харобинг,
Эй муғбача, мастмиз ҳама, не эрди шаробинг?

Лутфу караминг ўлдирадир аҳли вафони,
Жон олғучимас ёлғиз ўшал нозу итобинг.

Андоқки парисен, кирасен жону кўнгилга,
Кирганда кўринмайди вале юзда ҳижобинг.

«Мендекми ўшал ою қуёш?» деб неча сўрдинг,
Офтоб каби равшан сенга, эй ой, жавобинг.

Чун аҳли назар кўзида ул чеҳра намоён,
Йўқдир анга борлиқ тунидин ўзга ниқобинг.

Ишқ дашти балосига ўйин бирла борилмас,
Бордир неча бир хавфу хатар, ранжу азобинг.

Сарманзили мақсудни ҳаво айлама, Фоний,
Май бўлса, яна ёнида бўлса хўру хобинг.

* * *

Май ойинагун софу қадаҳ ойинафомдир,
Ёр аксини кўр, ўзгасига боқма, ҳаромдир.

Ул соқийи маҳваш сенга май тутса кулумсаб,
Тақво не ҳикоят эмишу зухд не каломдир?

Ул май сувию неча эмиш дони туфайли
Дил қушлари келмиш бу томон, завқига ромдир.

Сармаст мени этган, айириб ақлу ҳушимдин,
Илкимдаги шу бода, лабо-лаб тўла жомдир.

Ул жилвайи қаддинг мени чун айлади беҳол,
Ё Раб, не бало ғамза юриш бу, не хиромдир?

Майхонада ғавғойи алоло кўтарибмен,
Халқ келди бошимга йиғилиб, қахру қиёмдир.

Фоний, ичасен жоми фано, бори ҳалолинг,
Ул шарбати Кавсар сенга зухд ичра ҳаромдир.

* * *

Соқие, май берки, хушёрлик менга девоналик,
Бизни мажнун айлагай базм ичра бепаймоналик.

Оқибат бегона бўлгай ошнолар, шод ул
Кимки ошнойи жаҳонга айласа бегоналик.

Бир киши гар тўртта хотин олса, ул мард бўлмагай,
Хотину хотинчалишлардин кечиш мардоналик.

Эй кўнгил, гар жаври даврондин бузилсанг, гам ема,
Қайда ободлик сенга, гар бўлмаса вайроналик.

Зухд бирлан офият афсона эрмиш, эй на хуш,
Кўйи ишқ ичра ишим расволигу афсоналик.

Риндлар чун Аршга парвоз айлагайлар ишқдин,
Шайх эса хилватда мисли бир товукдир, хоналик.

Эл кўзи равшан эрур шамъи шабистон васлидин,
Бизга мансаб ўт-олов ичра кўйиб, парвоналик.

Кўйида мастмен, йиқилдим хонумоним тарк этиб,
Ит ётар йўл узра, ҳоли зорлигу ҳайроналик.

Фониё, оламда ким оз нарсага қонё эрур,
Боиси ожизлик эрмас, оқилу фарзоналик.

* * *

Гар жавру жафо айласанг, ул лутфу иноят,
Шукрона этармен анга, йўқ ранжу шикоят.

Тун эрди қаро, пири муғон кўйига бордим,
Шоядки ўшал тутса қўлим, этса ҳидоят.

Чун олди дилим ишваю мастлик ила соқий,
Ёндирди майи, хору забун этмаса шояд.

Даврон майидин неча симирдим, эди аччиқ,
Ҳижрон майи ундан-да тахир эрди бағоят.

Ёр ишқида йилларки чўзилди гаму дардим,
На боши аёндир, на аён унга ниҳоят.

Тўлдирма, аё муғбача, қасдимга қадахни,
Маст этгали бир қултуми бас менга, кифоят.

Қатлингга қилич сирмади борлиқ неча айём,
Фоний, сени ул жоми фано этди ҳимоят.

* * *

Соқиё, холинг қароғимдир, жаҳонбиним менинг,
Тутганинг аччиқ шароб ул жони шириним менинг.

Май дема, қонлар ичармен баски ҳижрон шомида,
Тўлдирар жомимни ҳар дам ашки рангиним менинг.

Эй мусулмонлар, у кўзлардин қутулгаймен нечук,
Саф чекиб киприклари горат қилур диним менинг.

Улки ошиқларни қатл этса, чекармен изтироб,
Этгали қатлимга ваъда эрди таскиним менинг.

Майкада — доруломоним, мен нечук тарк айлайин,
Шайланар чархи ситамгар тўккали хуним менинг.

Нақди жон жононга бергайдир ҳама мажнун дема,
Бу жасорат ишқ жунуни ичра ойиним менинг.

Фоние, жоми фанони қўймасам қўлдин, не тонг,
Бу даво баҳри дили маҳзуну ғамгиним менинг.

* * *

Ажаб, май тобидин гул-гул очилмиш боғи рухсоринг,
Ва ҳар гул шавқидин оҳлар чекар ушшоқи беморинг.

Ўшал рухсору қомат бирла гар гулшан аро кирсанг,
Қиёмат қўзғатур боғи чаманда қадду рафторинг.

Юзингда бўйла зулфинг доми, холинг донаси, ҳай-ҳай,
Ажаб эрмас малоик қушларин этса гирифторинг.

Бу ҳуснинг узра мундоқ яхшиликни сақласанг, дилдор,
Умидим улки, Аллоҳ асрабон бўлгай нигоҳдоринг.

Менга шу ишқу май қисмат, сенга зуҳду риё, эй шайх,
Менга бул қисматим бўлсин, сенга ул қисмату коринг.

Аё гардуни дун, сендин йироқ бир кулба истармен,
Губорин ёғдирар бошимга мундоқ тоқи заркоринг.

Эшик оч, пири дайр, май сипқориб, сархуш бўлиб келдим,
Кечиб ул зуҳду тақводин, солиб бўйнимга зунноринг.

Ҳусн шоҳи, бугун биэдек гадоларга тараҳхум қил
Ки, бўлгай эртага сенга мукофот, ажри бисёринг.

Бисотда ҳар не боринг, Фониё, майга нисор айлаб,
Тикарсен энди бошинг, баски йўқ бошингда дасторинг.

* * *

Чиқди ой базми сабуҳийдин ажаб масту хароб,
Жилва қилгандек саҳар Машриқ тарафдин офтоб.

Анжуман аҳли йиқилди ҳар тараф юлдуз каби,
Субҳидамда кўзлари наргис кўзидек масти хоб.

Менку сармастлик ила айлар эдим ғавғо шу дам,
Қаҳру лутфомиз ила боқди менга, этди хитоб:

«Эйки, ноқобил, насибинг бўлмади ул базми хос,
Толеинг йўқдир магарким, сенга бу ҳажру азоб.

Ўрнидирким, бори дунё узра қонинг сочгали,
Сирмасам бўйнингга тиг, бошингни узсам мен шу тоб.

Май ичаркан бўйла бир тонг ичра биз аҳбоб ила,
Сен базмда йўқ эдинг, этдингми биздин ижтиноб?»

Мен суриб тупроққа юз, ётдим қамишдек қалтираб,
Тилда юз бир сўз, вале айтмоққа йўқ эрди жавоб.

Кўрди чун ўзгарди ҳолим, кетди мендин ақлу хуш,
Кулди, соқийдин талаб этди тўло жоми шароб.

Деди: «Эй Фоний, бу майни ол, менинг илкимдин ич!»
Ичдиму мулки адам сорига йўл олдим шитоб.

* * *

Ўшал ой ҳажрида мен тортамен оҳу фиғон ҳар кеч,
Фироним ул етишгай юксалиб то осмон ҳар кеч.

Муҳаббатким, йигитга не жафолар айлади, кўргил,
Чекар андин не кулфатларни пири нотавон ҳар кеч.

Кўрай деб ўлтирармен кўз тутиб бир гўшада пинҳон
Ки, қайтар уйига шоҳ базмидин ул навқирон ҳар кеч.

Унинг кўйида мен, ул ҳам бировнинг кўйида мендек,
Чу андин мен ниҳону ул эса мендин ниҳон ҳар кеч.

Гаҳи боргаймену кўйига, ўзни ерга отгаймен,
Ва лекин итлари ҳайдаб қуварлар беомон ҳар кеч.

Сенинг базмингда бас хосу улуғлар, менга ул етгай,
Қўялсам эшигинг тубига бошим бир замон ҳар кеч.

Балолар бор унинг кўйида, Фоний, бошу жонингдин
Магар кечмай туриб, ул сорига бўлма равон ҳар кеч.

* * *

Кўнглим аро ишқ оташи муҳаббати анинг,
Кўзим ёшига боис дуди фурқати анинг.

Кўксимдин учган тутунни сарвиноз деманг,
Кўнглимга туташган чу сарви қомати анинг.

Лаъли лабини яшнатиб май таровати,
Кўзимни қонга тўлдирибдир ҳасрати анинг.

Оти булутдир, сочилур туёғидин чақин,
Йўлларда гўёки барқи офати анинг.

Гарчи йиқилдим ишқу май туфайли, эй шайх,
Бу мазаллат ҳам хоҳишидир, ҳожати анинг.

Дайр пирига бандамен, таън этма, эй зоҳид,
Дардимга даводир ҳамиша суҳбати анинг.

Фоний бўлсину унга бас майхона дилбари
Ки, фано сорига етаклар хизмати анинг.

* * *

Нечук айттаймен ул ишқ мастлиги шарҳин, не мумкин ул?
Кўзимда қонли ёшим бори майдир, демангиз хун ул.

Шаробдин эрмас ул гул-гул очилган, яшнаган рухсор,
У юздин яшнаган мундоқ шаробдир, жоми гулгун ул.

Менинг ишқи камолим, дилбарим ҳусну жамоли ҳам,
Бу янглиғдирки, чун халқ ўйлагандин анча афзун ул.

Сабо ўйнашмагил кўп, сочи-зулфи торини очма,
Макон тутмиш унинг ҳар ҳалқасида неча Мажнун ул.

Насиҳат айлағай шайх менга, ишқу бодадин кечмам,
Гаҳи афсонадир айтганлари, гоҳида афсун ул.

Узат жомимни, беш кунлик умр ҳам бўйла муҳлатким,
Басе макр айлағай, тинчитмағай ҳеч чархи гардун ул.

Ғанимат бил кириб майхонага май баҳсу ғавғосин
Ки, чиқсанг ташқари, ғавғойи дунё, олами дун ул.

Ғадоким ўлтирур майхонада бас сархушу сокин,
Ғадомас, шону шавкат ичра шоҳи рубъи маскун ул.

Ғано лофин урар Ғоний тариқатта хилоф айлаб,
Тарийқи бандалик, эй дун, бўлурму шунчалар дун ул?

* * *

Истагим майхонада ул ойдан ўзга моҳ эмас,
Сўрдим аҳли хонақоҳдин, ҳеч бири огоҳ эмас.

Бир қадаҳ ичдим, чу юксалди димоғимдин тутун,
Чархи дун кўрсин-да, қон ютсин, бу дуду оҳ эмас.

Ўзни тарк этмай киши кирмас ўшал майхонага,
Худпарастрларга маю майхона сори роҳ эмас.

Ҳар сафол дайри муғон ичра мисоли жоми Ҷам,
Бунда келганлар баробардир, гадову шоҳ эмас.

Михлади юлдуз билан гардун оёғин шоми ҳажр,
Борғали субҳи висол сориға ул дилхоҳ эмас.

Сен кўнгилни Бори мутлақдин бўлакка бойлама,
Ўзга борлиқлар йўқолгай, тоабад ҳамроҳ эмас.

Гар лабинг май, сочларинг зуннор эса, эй муғбача,
Қошларинг олдида сажда айламак икроҳ эмас.

Тушди зоҳид саждалар айлаб йироқ Ҳақдин, вале
Ринд узатмас майга қўлни, токи бисмиллоҳ демас.

Ишқ экинзорида йўқдир баҳрамандлик, Фониё,
Токи гамдин сарғайиб юз, дилда юз э воҳ эмас.

* * *

Бўйла сархуш айлади, эй пири дайр, караминг,
Хуш улки, бош кўтармасам ва бўлса унда қадаминг.

Айбмидирки кўйингда дамба-дам тупроқ бўлсам
Ки, бундоқ нашъалар бермиш қадаҳи дамба-даминг.

Ишқ оташи гуноҳини кўп ёзма, эй малак,
Ки, бало оташига чулғанмасин қаламинг.

Саропарда ичардирсен, нечук мен йўл топай?
Хаттоки боди сабо боролмас сўйи ҳараминг.

Кўнгил саҳифасига айш рақамин нечук битгум
Ки, унда қолмамиш жой, босибдур дарду ғаминг.

Нозанин суратинг ила не гўзалсен, эй маҳваш,
Кўксимни чок этай-да, жо этай ҳусни ҳашаминг.

Дард лашкарин қалби бўлдинг, эй кўнгил, не ажаб,
Гўзаллар ишқи ўтидин кўлингда байроқ, аламинг.

Чарх борлигин адам бил, ўзингни хурсанд қил,
Чарх олдида баробар борлигу йўқлик, адаминг.

Чиқар хотирингдин буткул висол хаёлин, Фоний
Ки, сен ҳақиру зорсен, буюқдир севган санаминг.

* * *

Гулеки, шарҳи ғамимни олдида сабо этгай,
Хуш эрди, сўзлабон бир-бир, мен каби адо этгай.

Нозингдин келмагай сира тарийқи дилжўлик,
Кўнгилга қасд этиб бундоқ зору мубтало этгай.

Ул нозанин феълени сен кўргил, хиром этса,
Қилич ўқталур ким анинг ҳаққига дуо этгай.

Висолингсиз шаҳидларинг тирилмаслар, не наф,
Минг карра Масиҳо агар дорую даво этгай.

Тарийқи фано топмади шайхдин бу кўнгил,
Бориб харобат пирига энди илтижо этгай.

Кетур бодани, бошингда ул чархи зангорий
Бу тарона ила кўнгил зангига жило этгай.

Ҳарими васл насиб айлар, Фониё, солик
Агар юзин ул сўйи сарманзили фано этгай.

* * *

Киши қадингдек ноз ниҳолин, эй сиймбар, кўрмади,
Лаълинг каби майпарастни гулбарги тар кўрмади.

Жон лабингдин сўз очдию даҳонинг бобида,
Такаллум этмади зоҳир, ул магар кўрмади.

Хусни раъноликда сендек нозанин фарзандни
Ноз тўшакда ано туғмадию падар кўрмади.

Эй муаззин, Худо ҳаққи, бас қил фигонингни,
Номуродлигимиз шомдин субҳу саҳар кўрмади.

Хуснда ҳолат бор, уни айтишга тил ожиз,
Соҳибназар кўрди уни, ботилназар кўрмади.

Соқий, хуморим ўлдирур, бир пиёла май бер,
Улким хуморга май ичар, дарди сар кўрмади.

Риндлик тарийқимизни сен айб этма, эй Фоний,
Киши бундан бўлак бизда бир ҳунар кўрмади.

* * *

Юзингни кўргали гулларки чок этмиш гирибонлар,
Яқолар йиртилиб, чоки етибдир токи домонлар.

Бу боғ ичра чаман бозорини кўргилки, сайринг-чун
Гули насрин билан буткул ясанмиш бунда дўконлар.

Сенинг дур тишларинг, лаъли лабингдек бўлмагай, гунча
Ясаб гул баргидин лаб, жоладин гар этса дандонлар.

Муборак мақдамингдин топди жон, наврўздин эрмас ул,
Оғочлар чайқалиб гар, жилва этса лола, райҳонлар.

Замона бўйлаким хуррам эрур, паймона тут, соқий,
Тилармен, синдирай, бас, қолмасин ул аҳду паймонлар.

Лаби лаъли бўлибдир бодадин, эй муғбача, майгун,
Асирдир ҳуснига диллар, фидодир завқига жонлар.

Бошимда неча расволик ила май истадим муғдин,
Қошимга келди бир-бир саф чекиб ул айбу нуқсонлар.

Аё, ул матлубинг кўнглингдадирким, сенга ҳожатмас,
Висолин изламоқ сарсон кезиб дашту биёбонлар.

Агар Фоний умид айлар нигори васлидин, тонг йўқ,
Булутдек тўкса кўздин ёшини ҳам чекса аффонлар.

* * *

Ўшал турку хитой жуфт айласа гар жоми саҳбони,
Чу биздин бошлагай турктозини ул, қатлу яғмони.

Юзи нозуклик ичра айлагай гул баргини барбод,
Қади чобуклик ичра кул этар ул сарви раънони.

Лабидин бўса олмоққа тўсиқдир икки юз киприк,
Ким энди келтирар кўнгилга шундоқ бир таманнони?

Баҳорий орази узра очилмиш ранг-баранг гуллар,
Йироқ тур, эй рақиб, қўй бизга бир дам бу тамошони.

Мену кўйи муғонда муғбача, ул лаъли жонпарвар
Ки, бир сўз бирла қувмиш эски бу кўйдин Масиҳони.

Харобот кўйи ичра бир пиёла майга олмаслар,
Оловга отганим афзал эмасму зуҳду тақвони?

Нечук пинҳон тутай ишқимни мардумдин, майи равшан
Аён этди бу кўксим чокидин ул сирри кимёни.

Буюр, шоҳим, менга ул жоми Жамшидни кетурсинлар
Ки, унда кўрсатай шоҳларга бу алдоқчи дунёни.

Ғазал айтмоқ мусаллам бўлди Ҳофизга, аё Фоний,
Ғадолик қил татиб кўрмоққа назми оламорони.

* * *

Агар жом ичра эрмиш ул шароби лолагун аччиқ,
Ва лекин жоми ҳижрон унданам баттар, фузун аччиқ.

Бу икки аччиқ эрмишдир, ва лекин ёр ила ағёр,
Ўтирса май ичиб, жонинг аро минг бир тугун аччиқ.

Бу ҳижрон айламиш умримни аччиқ бўйлаким, урсанг,
Ҳали тушмай жароҳат, сачрагай ҳар ёнга хун аччиқ.

Ҳамиша талхкомдирмен, магарки май ичар бўлсам,
Қуяр жомимга ҳар гал бодани чархи нигун аччиқ.

Кўрарсен баски ҳижрон шарбати аччиқ эрур, сўрма,
Нечун бу айшу ишрат жоми сенга инчунин аччиқ?

Агар айшим менинг аччиқ эса оламда, айб эрмас,
Вафо аҳлига айшин айлагай ул чархи дун аччиқ.

Бу янглиғ коми аччиқ эрмас эрди хаста Фонийнинг
Ки, ёри кетди ташлаб, энди кун аччиғу тун аччиқ.

* * *

Кел эй, пири муғон май кўзага шароб қуйди,
Ҳавойи муғбача дилларга ишқу изтироб қуйди.

Соқий юзидин жомимга томди, ул тер эмас,
Мени шод эттали май устига гулоб қуйди.

Тараб аҳлин сабуҳийга ул чорлади, вале
Мени кўрганда кўзларига уйқу, хоб қуйди.

Чархнинг иши айлантириш, печу тоб эрур,
Хуш улким, косасига бода беҳисоб қуйди.

Фарёд чекар гоҳо булут кўз ёшларин қуйиб,
Совуқ оҳим солгач анга инқилоб, қуйди.

Агар ринд қочмаган эса ринд жаллодидан,
Нечун майхонага келиб, майни шитоб қуйди?

Мазаллат тупровидин Фонийга борми гам,
Жомини тўлдириб шоҳи олийжаноб қуйди.

* * *

Ул майки, кўнглимиз майлин сўйи фано элтар,
Зухддин яхшироқки, ул манзили риё элтар.

Ёр кўнглинг олдим, тамом, хотирингни жам тут,
Истар қаёнга элтар ул, беиштибоҳ элтар.

Заифмен, дўст сори бориб-келмагим қийин,
Магарки насим келтирур мени, сабо элтар.

Васлин хаёл айламак ҳам мушкулдир, борми ул
Бир кимсаким, номимизни айтиб, дуо элтар.

Керакмас икки саро, лек не чора қилгаймен,
Мурбачалар хаёли мени ҳар саро элтар.

Хаёт нақди ганиматдир, ул чархи найрангбоз,
Хаётинг нақдини айлаб сендин жудо, элтар.

Гўзаллардин вафо кутмагилки, Эзиди пок
Кимгаки жамол бергай, кўнглидин вафо элтар.

Даврон гар ранжитар эса, не чора, эй Фоний,
Сени майхона эшигига илтижо элтар.

* * *

Алассабоҳ, муғлар, дайр эшигин боз қилинг,
Икки жом тўлдириб, суҳбати аҳли роз қилинг.

Агар аҳли зуҳду риё ногаҳон ўтиб қолса,
Худо ҳақи, номаҳрамлардин эҳтироз қилинг.

Эй гузаллар, муродимиз ўлмақдир сизни деб,
Хоҳ ғамза бирлан ўлдилинг, хоҳи ноз қилинг.

Эй аҳли равза, тубий гар жилва айласа,
Уни фидойи қомати ул сарвиноз қилинг.

Вайронидин бўлак сизга не бор, эй чобуклар,
Ошиқлар қалбига агар юз турктоз қилинг.

Фоний ошиқ бўлиб келди, ўлдилинг фақат
Гуноҳкорни, гуноҳсизга имтиёз қилинг.

* * *

Риндлик тарийқи шевасин улким бажо этар,
Кўнгилнинг истагин агар дайри фано этар.

Нуру сафосиз эрди ул ҳажр шомимиз,
Ул ой юзидин нур иниб, майни сафо этар.

Кўнгилга ҳаёт бағишла, ҳуш келдинг, эй нигор,
Келдингми, кетма, бу лутфин бизга Худо этар.

Балойи ишқ бошимга келди шу кўзим боис,
Ўзи кун кўрмади, қаранг бошга бало этар.

Муғлар кўйини сайр этиб, ҳар неки топганин
Майхонага тўкса киши, деманг гадо этар.

Қазо тағйир топмагай, ҳуш улки розидир,
Ҳар неки бошига келгай, ҳар не қазо этар.

Фоний сари келмиш ул ой, ҳай-ҳай, аммо нечун
Қаро юз рақиб-ла келиб, кунни қаро этар?

* * *

Эй на хуш дамларки, ул дайри муғон маъво эди,
Муғбача эрмасди унда, бир малаксиймо эди.

Дайр эшигин беркитиб андоқки шомдин тонггача,
Ул хароботким базмлардин биҳиштосо эди.

Ундаги ҳар эски хона ўйлаким қасри биҳишт,
Ҳури эрди муғбача ул, кавсари саҳбо эди.

Ўлтирарди пири дайр сархуш харобот тўрида,
Бир эмас, тўққиз фалақдин унда истиғно эди.

Илкида жоми ҳилоли, жоми ичра май-шафақ,
Тиззаси остида лўлаболиши байзо эди.

Барча масту нола айлар эрди чангу дафу най,
Тонггача майхона ичра бўйлаким ғавғо эди.

Нобуд айлаб бир йўла бору йўфингни, Фоннё,
Бу базмгоҳга кирар бўлсанг, сенга авло эди.

* * *

Ақлу хуш майхонага келди, паришон кўринур
Ки, эшик ҳалқаси ул ҳалқаи риндон кўринур.

Айламас ёр назарим боғига бир сайри хиром,
Унда гул хуну тикан ўрнида мижгон кўринур.

Дайр пири қулимен, эшигида жумла гадо,
Ҳар бири қалбида бир қайсару ҳоқон кўринур.

Бўлма даврон майидин масту хуморин сўкма,
Чунки ҳар лаҳзада бир ўзгача даврон кўринур.

Шаҳр аро қўпти тарин шовқину ғавғо, не сабаб,
Яна ул кофири маст ошуби майдон кўринур.

Ринду расво бўлибон кел тарафи майкадага,
Баски тақво ила келмакка не имкон кўринур.

Бормагил, аҳли риё савмасини этма тавоф,
Ҳар киши борса ўшал ёққа, пушаймон кўринур.

Кеч ўзингдин, сўнг Ҳарам лунгисини бойла сириб,
Ул тараф йўлда йироқ дашту биёбон кўринур.

Фониё, дайри фано жойи ажабдирки, киши
Бўлгай ул кофири ишқ, гарчи мусулмон кўринур.

* * *

Соқиё, балки қуярсен бодани баҳри тараб,
Бизга тутгайсен кейин, аввал тегизгил унга лаб.

Йўқ ажаб, топсам ўшал лаъли лабингдин мен ҳаёт,
Лабларингсиз бу тириклик қайда бўлгай, эй ажаб.

Хусн аро Юсуфи Мисрий бир қулингдир, зархарид,
Қулни шоҳга нисбат этсам гар бўлурмен беадаб.

Айладим мен нуқтаи мавҳум даҳонинг орзу,
Деди ақлим менга: ҳай, йўқ нарсани этма талаб.

Юздаги ҳар қатра тери чун тириклик гавҳари,
Бағбаға чоҳини тўлдирса, кўрингай ялтираб.

Ақлу хуш ишқдин қочар бўлса, таажжуб этмангиз,
Ишқ устозу ақл шогирдга ўхшар довдираб.

Бош-оёғим гар яланг эрса, қаландар ул деманг,
Май учун мен кафшу дасторимни бердим эрталаб.

Не учун нокаса юксак мартаба, десам, фалак
Дедиким, бу нарсага биздин сўралмаслик сабаб.

Дайр аро ринду қадаҳкашларга май эрмиш таом,
Қурбат истар эрса Фоний, тийнатида ҳамма гап.

* * *

Риндларки, азми сайри ул кўйи муғон қилур,
Дин сўрса муғбача, унинг айтганин ҳамон қилур.

Иймонни бойлабон унинг зуннори зулфига,
Шоҳқосаларда май ичиб, айши жаҳон қилур.

Сархушлик аро бўлгайлар мағрур бўйлаким,
Хизматларин гўеки етти осмон қилур.

Дайр сополидин улар мастона май ичиб,
Уни кўкдаги зарнигор қуёш гумон қилур.

Гардунни жом этиб улар май ичсалар агар,
Май қуярда уфқ гардишин нишон қилур.

Бир пиёла май тегса гар ўшал гадоларга,
Гўе ҳимматин уларга дарёву кон қилур.

Бир пиёла майда улар ёр жилвасин кўриб,
Хушларин тарк этиб, беҳудлик аён қилур.

Фоний, ўзингдин кечмасанг, ёрдин йўқ нишон,
Зоҳидлар субҳу шом чун ҳажрида фиғон қилур.

* * *

Даврон менга гулдек бахти жавоним бермади,
Майкоса тўлдириб пири муғоним бермади.

Ҳар кимсаданки нўшдору айладим талаб,
Майхонадин ўзга ному нишоним бермади.

Ҳажрида кўз ёшим бўлди бўғзимда юз тугун,
Фарёд чекмоққа ул оху фиғоним бермади.

Умрим ел каби кечди, эй ҳариф, сабабки ул,
Даврон менга бир жоми гароним бермади.

Майхонайи дорул омон истарманки, чарх
Бошқа жойда ғамдин тинчу омоним бермади.

Лабимга бир қатра сувин томизмади фалак,
Барримдин то оқизмади қоним, бермади.

Фоний, халққа бериб кому айшини гардун,
Мени тополмади магар, давроним бермади.

* * *

Хуш улки, дайри муғон сорига гузар айлар,
Кўз солиб, муғбачайи маҳвашга назар айлар.

Ҳазин кўнглимизни, носих, ишқида айблама,
Ишқдир ҳунари, қайдан ўзга бир ҳунар айлар...

Кавсар қайдаю ёр лаъли шароби қайдадир
Ки, кайфияти ҳаловатинг сарбасар айлар.

Кўйида қоришиб кўз ёшиму жигар қоним,
Етар манзилига ул, бўйлаким сафар айлар.

Сипеҳру анжум оҳимдин яралмиш, ишқ ўти
Тутун ўрлатиб кўкка чун чўғу шарар айлар.

Пойи фано ила киргил ишқ йўлига, бу дашт
Тиканлари санчилар жонгаю зарар айлар.

Йиқилдим дайри муғон эшигига мен мискин,
Муғбача тутса бир жом, дардим бадар айлар.

Фоний, эс-ҳушинг борида висол излама,
Дўстдин беҳабар кимса ул ўздин хабар айлар.

* * *

Ҳар дилки соф эмас анга файз ҳаром эрур,
Дўст васли акс этар, кўнгил ойинафом эрур.

Кўрдим чу жом ойинасида соқий чехрасин,
Жом айланур, ойинада ҳам шу маром эрур.

Туйнукдин қуёш кўринди, хум офзидин қадах,
Билмадим, қай бири қуёш, қай бири жом эрур?

Қадахда оби ҳаёту кўнгилда завқу шавқ,
Умрим тахир майдир, вале кўнгилга ком эрур.

Дайр самодир, авжида ой ила офтоб,
Токи мурбачалар жилвагоҳи том эрур.

Ҳушига келгайму қизил сандал оташи,
Улки қул-қули шаробим атрмашом эрур.

Баски ишқ майидин ичдим, бўлди ҳалолом,
Зухду тақво нони энди менга ҳаром эрур.

Сабо ўзига келдию, сув этди тарки ҳуш,
Эй сарв, суманга боғ аро қайдин хиром эрур.

Ўздин кечгайсану дўстга етгайсен, Фоний,
Фақр йўли узун, вале икки қадам эрур.

* * *

Менга майхонайи ишқдин ўзга роҳ йўқдир,
При муғон даргоҳидин ўзга паноҳ йўқдир.

Сажда айларга бир санам талаб этсам, не тонг,
Бошимни қўймоққа бошқа қиблагоҳ йўқдир.

Қатлимга саф чекибдур ғамза ичра мижгонинг,
Чумоли ўлдиришга ҳожати сипоҳ йўқдир.

Кўнгил мулкида бўлмасанг, не қилур аҳли ҳусн,
Сипоҳ не қилғайким, магар арода шоҳ йўқдир?

Ишқим садоқатига сен икки гувоҳ сўрма,
Бу сўзларимга Худодин ўзга гувоҳ йўқдир.

Кўнглим кўзларингдин вафо кутмаса, этма айб,
Улардек қон тўкувчи турки дилсиёҳ йўқдир.

Фано даштида сабзаву гул излама, Фоний,
Оҳим оташидин у ерда бир гиёҳ йўқдир.

* * *

Кел эй майхона саҳни чун ишратободдир,
Қайғудин асар йўқ, яна аламдин озоддир.

Юксак дарвозаси узра ёзув бор бўйлаким:
«Икки оламдин кечмасанг, очилмас, ётдир».

Баланд пештоқидин гоҳо таралгай садо:
«Кел, эй, қасри амал асоси суштунёддир».

Риндлар муғбача сорига қилурлар хитоб:
«Келтир бодани, бунёди умр барбоддир».

Созандалар наво тузиб, дерлар ҳар нафас:
«Ишрат этинг, замонада зулму бедоддир».

Май кўзадин қул-қул қуйилган май қилур нидо:
«Жаҳондин ўтдилар сендек неча авлоддир».

Кўрингач жом кўзгусида чеҳрайи мақсуд,
Йиқилгай ҳар кимса ҳар ёнга, бу нажотдир.

Кетур, соқий, ул жоми майки, мен умр бўйи,
Унинг иштиёқидамен, ишим фарёддир.

Мен маст бўлиб, ўзимни тарк этай Фонийдек,
Ҳар кимки чун масту хароб эрса, ободдир.

* * *

Кетди ёрим айрилиб, бу иш менга мушкул эрур,
Йўқ магар жисмимда жон, кўнглимда не кўнгили эрур.

Ёрдин айру май ила келмас севинчим, эй рафиқ,
Ёрсиз оби ҳаёт ичсам, менга қотил эрур.

Ё менинг жонимни ёқмиш, ё дилимдан олмиш ўт,
Дашту саҳрода куйик ҳар нечаким манзил эрур.

Ул гўзаллик офтоби мен учун умри азиз,
Не ажаб, кетса, шитоб этмоққа чун мойил эрур.

Кўнглим ичра сабру тоқатнинг ҳисобсиз нақши бор,
Лек ювилгай ул, фироқи селида зойил эрур.

Ёрдин айру ҳар нафас истар ҳалокимни ажал,
Гўйё жон берганимдин ҳажрида гофил эрур.

Қайси бир мажлисга борса ул нигорим, булажаб,
Унда ишқим қиссаси афсонайи маҳфил эрур.

Кетди жонон бирла жон, Фонийга ўлмоқ не писанд,
Жону жононсиз тирик юрмоқ анга мушкул эрур.

* * *

Мену майхона аро муғбачайи маст бу кеча,
Бўйла мастдирки, кўзим уйқуни билмас бу кеча.

Ул парининг ҳар нафас жилвайи мастонасидин
Тортамен жинни мисол наърайи пайваст бу кеча.

Қўл чўзиб гоҳи яноғига, занахдонига гоҳ,
Сочидек гоҳ қадами остида мен паст бу кеча.

Икки зулфидин халосим мумкин эрмас, бу кўнгил
Баски ҳар ҳалқасига бўйлаки побаст бу кеча.

Ёнди жисмим шамъи рухсорида чун парвонадек,
Борлиғимдин бир нишона балки қолмас бу кеча.

Бути тарсо неча бор тутди лабо-лаб жомин,
Дили шайдо этди чун ўзлигини бас бу кеча.

То қиёмат айрусен ақлу ҳушингдин, Фоний,
Чунки бўлдинг ул майи муғбачадин маст бу кеча.

* * *

Юрди масжидни қўйиб, майхона сори пирумиз,
Белга зуннор бойламақдин ўзга не тадбиримиз?

Кофири ишқмиз, жунундин мастмиз, эй муғбача,
Бизга басдир зулфи зунноринг сенинг, занжиримиз.

Дайр пири этди бизни чун гуноҳкор зуҳд аро,
Гар қадаҳда қатра қолса, ул гуноҳ, тақсиримиз.

Хонақога бизга йўл бўлсин, кеча май шишасин
Топдилар охир титиб ул хирқайи жулдуримиз.

Панд-насихат айлама, эй шайх, заҳмат чекма кўп,
Риндлигу расволик эрмишдир азал тақдиримиз.

Бўйнимизга шиша осдинг дайр аро, эй муҳтасиб,
Бас, уни синдирма, бизга берма бу таъзиримиз.

Оллоҳ-оллоҳ, ўз иймонидин уялмас шайхи ях,
Биз санамга сажда қилсак, койир ул ҳар биримиз.

Ул қаро зулф ишқида гар нола чексак кечалар,
Ёғилур зуҳд аҳлига оҳи бало, шамширимиз.

Шояд, эй Фоний, ёзилса эрди Ҳофиз қабрига,
Етса гар Форс юртига бу нусхаи таҳриримиз.

* * *

Юзингни ўт деса бўлур ва лекин об ҳам,
Латофатингдин ой хижил, магар офтоб ҳам.

Гадойи майкада бўлдимки, базм аҳлидин
Етар мен ғарибга емак, яна шароб ҳам.

Ўлдим эҳд билаки, бу дам майфуруш қани?
Ишқ майи бирла маст этсин, балки хароб ҳам.

Ишқ балокашлари, келинг, меҳмоним бўлинг,
Кўзим қонидан май тутай, дилдан кабоб ҳам.

Буюрган эса мақсадга етмоғинг азал,
Бу йўлда шошмаган маъқул, этма шитоб ҳам.

Насихатгўй, расволигим боисин сўрмагил,
Ишқдир ул, жоми бодадир, фасли шабоб ҳам.

Фоний саҳарлаб ёш тўкди майхона олдида,
Очилди эшиги, келди жомдин жавоб ҳам.

* * *

Менга ҳижрон шиддати бирла маломатдир бугун,
Ўзгарур ҳар лаҳза ҳолим, воҳ, не ҳолатдир бугун.

Элти расволикка мундоқ ишқаро девоналик,
Кору боримдин жунун аҳли хижолатдир бугун.

Менга ул Вомиқу Мажнун ақлу ҳикмат бобида
Кўрсатиб юз бир навозиш, беҳаловатдир бугун.

Мен агар майхона борсам, майга излармен илож,
Май ила мутрибга аҳволим ҳаволатдир бугун.

Бизга йўл кўрсатди андоқ ишрат ичра пири дайр,
Қўлга олган жоми мастликка далолатдир бугун.

Май насибимдир, ичармен, манъ этар ичмакни шайх,
Олами ғайб амрига бундоқ жаҳолатдир бугун.

Муддаийлар бойламишлар хаста Фонийнинг қўлин,
Вой, менинг маст бўлмагимга не маломатдир бугун.

* * *

Агарчи бир умидим йўқ ёрим висолидин,
Вале кўнгилни узмасмен ширин хаёлидин.

Топгил унингдек бир санам, ундан қутил, деманг,
Излаб, тополмадим унинг ҳусни мисолидин.

Сарви қоматидин сўрди мажнун дилим самар,
Бир самар кўрмади аммо фикри маҳолидин.

«Баҳор» сўзини ёзарда лозимдир нуқталар,
Кўзимда нуқталар ҳамиша нақши холидин.

Мўътадилликдан мени чиқарди қомати,
Ўзи чиқмади ҳаргиз ул эътидолидин.

Дилим маломатин кўргилу бода ич, илло,
Шундан ўзгаси қутқармас ранжу малолидин.

Йиқилди ҳижронинг аро жон бериб, Фоний,
Не бўлди, бир келиб унинг сўрмадинг ҳолидин.

* * *

Дило, даҳр аро дайри муғон паноҳинг бас,
Эшигида гадодирсен, шу иззу жоҳинг бас.

Гар қилмишинг узрини ўзинг айтолмасанг,
Инояту карами дўсту узрҳоҳинг бас.

Мурод гулию инояти азалнинг ели,
Шомларда қонли кўз ёшинг, саҳарда оҳинг бас.

Зулфи зулматидин агар қутулмоқ истасанг,
Ул қадду рухсори хаёли, шамъи роҳинг бас.

Гам лашкарин даф этарга фазойи дайр ичра,
Ҳар тарафда май шишаю хумдин сипоҳинг бас.

Эл қонига даъвойинг гар бўлса, эй қотил,
Ики золим қаро кўзинг тайин гувоҳинг, бас.

Фалакдин меҳру вафо кўрмасанг, не ажаб,
Вафою меҳр аҳлидирсен, шу гуноҳинг бас.

Ийсо ҳадисин сўйлама, қўй қуёш гумбазин,
Сенга ул лаъли лабу карашма моҳинг бас.

Фоний, гадолик айларсен, илкингда бир сопол,
Май сипқорурга сенга шу жоми шоҳинг бас.

* * *

Йўқки бир гул гулшани давронда хори бўлмагай,
Базм аро йўқ бодаким, ранжи хумори бўлмагай.

Изолама сен лоларухни қон ютиб чун, йўқки ул,
Ваъдаси остида доғи интизори бўлмагай.

Етмагай кўнгил қуши бир лаҳза гул рухсорига,
Токи булбулдек неча фарёди зори бўлмагай.

Келса давлат гар фалакдин, бўлмагай ул барқарор,
Айланур, бир лаҳза орому қарори бўлмагай.

Бу жаҳон беэътибордир чун фақирлар олдида,
Ҳар севинчким келса андин, эътибори бўлмагай.

Ул киши топгай бу даврон ичра меҳнатдин омон,
Маю маъшуқ бирла бўлгай, ўзга кори бўлмагай.

Ишқу мастлик ихтиёр этдинг нечун, деб сўрмагил,
Кимсанинг майхона ичра ихтиёри бўлмагай.

Қуй менга, соқий, мунофиқлик этарму ул киши,
Бода ичгай, шундан ўзга бир шиори бўлмагай.

Фониё, озод эрур ким эрса масту бешуур,
Шодлиги йўқдирки, рамдин ҳам ғубори бўлмагай...

* * *

Кел, эй соқий, дайри муғон жойи, фазоси хуш,
Ишқу май бирла анбарин обу ҳавоси хуш.

Эшигида гадолик афзал подшоликдин,
Унинг кибри нохуш эса, бунинг фаноси хуш.

Эрмиш жон қийматига тенг ёр қўйи тупроғи,
Кўнгил, олгил уни, баским, нархи, баҳоси хуш.

Бир ханда истади кўнглим рақибдин ниҳон,
Табассум айлаб деди: ҳай, муддаоси хуш.

Ишқ аҳли фиғон айласа, жонларни ўртагай,
Эй меҳру вафо қушларининг нағма навоси хуш.

На муддаий қолди, на унинг кибру нахвати,
Эй дил, ғам чекмагил, Ҳақнинг лутфи адоси хуш.

Фоний этмади ҳури жаннат, кавсарга бир назар,
Унга ёр базмию шароби дилрабоси хуш.

* * *

Лабинг шавқида мундоқ май тўла, гулгун эрур соғар,
Ичармен унда борин, гар ҳама гардун эрур соғар.

Бўшанса айрилиқ базмида гар кўнглим хунобидин,
Кўзим ёшга тўлдиргум, яна пурхун эрур соғар.

Гадойи майкада бўлдимки, риндлар давлатин топдим,
Шароби ишратимдин дамба-дам афзун эрур соғар.

Нигорим олмаса жомимни, мен май ичмагум ҳаргиз
Ки, дилҳоҳим ҳамиша соқийи мавзун эрур, соғар.

Хаёли бўлса меҳмон, жуфт этармен базмаро жомим,
Кўзим майкосасидин май ичармен, чун эрур соғар.

Агар манъ айласа май ичмагимни муҳтасиб, гам йўқ
Ки, бизга дафъи савдо эттали мумкин эрур соғар.

Малулмен ўздин, эй Фоний, не ҳожат лаъли руммоний
Ки, беҳудлик шаробин тўлдириб бизга кетур соғар.

* * *

Кўнгил уйида ёрим тузди бир суҳбати хос,
Суҳбатидин тушди дил изтиробга чун раққос.

Қадаҳ сипқориб қутулдим хумор балосидин,
Бақо сувин ичиб, бўлдим ўлимданам халос.

Магар бодага бир кун и фарқ бўлсам, айбмидир,
Тараб дурдонасин деб мен ажаб баҳрида чун ғаввос.

Висол тонгида рашк этиб, ўчирдим шамни мен,
Ҳажр шомида олдилар парвоналар қасос.

Висол шарбатин ичирдинг ошиқлар хайлига,
Ҳижронинг жоми захрин этибсен менга хос.

Муғбача илкидин бир жом сени халос айлар,
Бош қўйсанг пири муғон пойига этиб ихлос.

Фано аҳли муҳаббати дилингдадир, Фоний,
Хилофи нуқтаи «Алқосу лоюҳиб-бу-л-қос».

* * *

Пири дайрим берса май бир қатра, этгум жон эваз,
Бойласа белимга зуннорин, анга иймон эваз.

Тийри борони гамингга меңда юз минг жон қани,
Сўрса жон киприкларинг отганда ҳар пайкон, эваз.

Соқиё, ўлдим хуморимдинки, бергил жом менга,
Лутфи Эзид бахш этар сарчашмаи ҳайвон эваз.

Лабларингдин бўса бергилким, анга жоним берай,
Нақди жонга бўйла тупроқму этар инсон эваз?

Бандамен пири хароботга, фақирлик йўлида
Ҳар неча саҳву хато этсам этар эҳсон эваз.

Асрасанг ишқинг жафосидин мени, раҳм айласанг,
Тангри бергай лутфидин ҳуснингга юз чандон эваз.

Берди гар жононга ширин жонини Фоний, вале
Бўлди унга бўйла аччиқ қисмати ҳижрон эваз.

* * *

Базм аро кирди бир оқшом, шамъи дилбар бўлди шамъ,
Мунчаким куйдирди ул шўху ситамгар, ўлди шамъ.

Равшан этса васл шомин ёри маҳваш, шул етар,
Не керак ул неча бир шамъ, бас, муқаррар бўлди шамъ.

Ёқди шамни тун аро тушгач висолинг шуъласи,
Яъни ул нури жамолингдин мунаввар бўлди шамъ.

Шунчалар саркашлик айлаб, шуълаафшон сен яна,
Айт, қачон шу қадду бастингга баробар бўлди шамъ?

Соқие, йўқ шамга ҳожат базмимизга бул кеча,
Ул майи равшан ва ул юздин муяссар бўлди шамъ.

Фонус ичра бўлди маҳбус, тушди занжир бўйнига,
Баски, чун девонайи сарви суманбар бўлди шамъ.

Фониё, отгил бошингдин, этма тож андишасин,
Бор эди бошида тожи, бошидин айрилди шамъ.

* * *

Лаъли лабингни тарк этиб, дили хароб хижил,
Киши чун тавба айлаб, ичмаса шароб, хижил.

Нечун ул сунбулу раъно чаманда товланур,
Сабабки зулфинг торидин тоб узра тоб хижил.

На порсою на ошиқмен, майхўрликдир ишим,
Эрурмен олдингизда чун, эй шайху шоб, хижил.

Нега тунги базмимиздин қочди, бўлмаса,
Шаъшаъи бодадин гар ул офтоб хижил?

Умидвормиз маҳшар кунини лутфингдин, бўйлаким
Гуноҳдин азоб чекармиз, айлар савоб хижил.

Дило, дўст қўлинг тутсаю этса бир карам,
Бўлмасмиз сўроқ чоғида берсак жавоб, хижил.

Агарчи гуноҳинг ҳаддин ошибдур, Фониё,
Дўст шафқат конидирки, бўлма беҳисоб хижил.

* * *

Тўлин ой шафақ кўйнидин кўрсатди чун жамол,
Соқий жамолин акс этар бўйлаким бодаи ол.

Гўзалдир шафақ ила ой, вале латофатда
Маҳбубу майга тенг дебон уни этма хаёл.

Осмонга ой ва шафақ, менга маю соқий,
Бошимни кўкка етказур бу ташбиҳ, бу мисол.

Хушо ул маю хушо соқийки, мен ҳар дам,
Ул биридин хушхолмену бул биридин беҳол.

Кетур, соқийи гулчеҳра, гулранг бодадин,
Ювай зилоли ила сийнамдин гарди малол.

Шамол жон бағишлаб менга ёр атрин келтирур,
Магар Ийсо нафаси эмасми бу шамол?

Куфру дин мартабасин сўрма шайхдин, Фоний,
Мажол берки, сўрайин дайр пиридин савол.

* * *

Дасти қазоки, соғару паймона айламиш,
Вужудим хокини гили майхона айламиш.

Меъмори сунъ кўтармиш ул фалак гумбазин,
Бизга майхона хокини кошона айламиш.

Соқий томизмаган эса жунун дорисини,
Нечун сабуҳийси мени девона айламиш?

Юзинг висолидин кўнгил уйимни обод қил,
Баски, ҳажринг сели уни вайрона айламиш.

Улки, нози ила масту харобдир наргиси,
Бизни хароби наргиси мастона айламиш.

Жаҳон эли-ла ошнолик этма вафо кутиб,
Гардун уларни бу шевадин бегона айламиш.

Фоний, ишқу жунунни машқ айла, нодондир
Кишиким ўзни оқилу фарзона айламиш.

* * *

Эйки биздин дил олиб, чун горати дин айладинг,
Ахли динни айладинг яғмо, не ойин айладинг?

Лабларин ўпганда, эй жон, ўйлаким топдинг ҳаёт,
Баски тоти, лаззатин кўнгилда ширин айладинг.

Юэларинг бўстони майдин бўлди гул-гул, гўйё
Бодани бўстонфуруз ранги-ла рангин айладинг.

Сунбулу наргис юзинг гулзорида беҳудамас,
Дом этиб, сўнгра шикоринг охуйи Чин айладинг.

Тер эмасдир ул юзинг япроғи узра, май гули,
Май гули бирлан юзинг сурию насрин айлдинг.

Кўэларинг равшан, дилим, ул хоки пойидин сафо,
Токи сурдинг сурмадек, ўзни жаҳонбин айладинг.

Фонийосо нўш этиб жоми фанони, шод бўл,
Эйки, кўнгилни жаҳон кўйида ғамгин айладинг.

* * *

Бу давроннинг ишидир бевафолик,
Нечук бўлгай унинг аҳли вафолик?

Малулмен аҳли даврондинки, бир дам
Узатмас менга май, ишратфазолик?

Ўзингга, эй пари, айтар сўзим бор,
Қаю манзил сенга obu ҳаволик?

Билурми риндлар ҳолини зоҳид,
Этолмас пашша даъвойи ҳумолик.

Буюрса менга носих тавба, соқий
Узат май, мен киму ул порсолик?

Талоқ қилдим ситамгар шу жаҳонни
Ки, фитна қўзғатур бу кадхудолик.

Мачитга борма, Фоний, салтанат деб,
Кириб майхонага этгил гадолик.

* * *

Мену майи муғонаю гулбонги паҳлавий,
Пири муғон не айласа, биз бўлсак пайрави.

Май берки, кўрдим бир бараҳман кеча майхонада
Маст эрди, дерди май ичиб ул пири маънавий:

«Эй қуйқахўр риндлар, йўқдир давронга эътимод,
Яхшидир бода даврони, унинг нур, партави.

Дунё сендек неча мингларни айлади адо,
Нечун ром этар дилингни ул макри дунёвий?

Нигорхонайи Чинийга меҳринг бойлама,
Кетар чорингда қолур бу нақши монавий.

Дунёни дўст тутиб, унга кўнгил бермагил
Ки, сен дўсти заифдирсен, ул душмани қавий”.

Ринди майхўр бадмастлиги афзалдир, не эмиш
Масжид кунжида ўлтирган шайхи мунзавий?

Ул тарсо гўзали бир кун ўлдирар мени,
Баски, ҳар сўзида аён анфоси Ийсавий.*

Фоний, агарчи Жомию Шерозий хуш эрур,
Маҳкам тут, берма қўлдин ул ойини Деҳлавий.

* * *

Ҳижрон тунида ой нечун, жамоли ёр керак,
Тийра кўзимга равшан ул шамъи нигор керак.

Юзингга тўймайин қолдим ҳижрон балосига,
Тўйиб-тўйиб наззора этмагим бисёр керак.

Кетдим эшигингдин, дўсту аҳбобим кўрмадим,
Кўйингда итларинг то тонгача бедор керак.

Юзингни кўрмак қаёнда, воҳки, мен ўлдим,
Кўрарда киприклар эмас, кўзимга хор керак.

Келди тилга алҳамдулиллоҳ, тавба соати,
Аммо даргоҳингда оби истиффор керак.

Риё айлаб хонақоҳда ўлдирди шайх, менга
Майхона оstonасию лутфи хаммор керак.

Висоли йўлига сурдинг юзингни, эй Фоний,
Муяссар бўлмаса бир бора, юз бор керак...

* * *

Соқиё, тутгил қадаҳ, менга майи нобимни бер,
Ул хумор чоғимда лаълинг, нўши серобимни бер.

Кема-кема май ташиб, ичдим, вале лабташнамен,
Эт мени лангар, шароб баҳрига чўкмоғимни бер.

Дори, малҳам қўй дилим заҳмига қошинг холидин,
Май хумин оғзин ёпишга гишти меҳробимни бер.

Гоҳ берарсен васл умидин, гоҳ этиб ваҳми фироқ,
Жоми заҳрингни симирдим, энди жуллобимни бер.

Ип йигиргайлар гаҳи тизмоққа дур, маржон учун,
Қийнади зафъи хуморим, менга ул тобимни бер.

Аҳли хосга жом лиммо-лим тутарлар, бас менга
Қатраким қолмиш қадаҳда, лутфи аҳбобимни бер.

Сен киму маҳваш висоли базмига етмоқ қаён?
Фониё, токай дегайсен: менга камёбимни бер.

* * *

Кўйингда мен оврадин ёлғиз фиғон қолиб,
Бенишон кетди, бўйлаким, андин нишон қолиб.

Хонумон тикдим кўйингда, не бўлди оқибат,
Хонумон йўқолди-кетди, бехонумон қолиб.

Вафо кўйида гар ўлдим, бу ҳам хуш эрур,
Итларинг учун неча луқма, устухон қолиб.

Фарҳоду Мажнун қиссаси йўқотди қийматин,
Ҳар кўча-кўйида дилимдин дoston қолиб.

Ҳамроҳлар кетдилар бир-бир, ҳолимга йиғлармен,
Мен бир ёқдаю бир ёнда карвон қолиб.

Қадаҳдин даво истармен қариган чоғимда,
Кўнгилда доғи ҳажр ила ишқи жавон қолиб.

Соқий, жомингдин Фонийга асар етмади,
Шоҳқосада май тут менга, ичай қониб-қониб.

* * *

Шабнам ёғилиб, яшнади гуллар ва суманлар,
Юз ювди ўшал сув ила ҳар лаҳза чаманлар.

Гулларки шаҳидлар эмиш ул, лолани кўргил,
Қонларга бўялмиш анинг эғнида кафанлар.

Сунбул сочидин тобу тугун тушмаса эрди,
Зулфига нечук етгай эди тобу шиканлар?

Гул фаслида бўл май ила, дилдор ила ҳамдам,
Майхонада май ёлғиз ичилмайди, деганлар.

Ҳай, мен нечук ул бут сари ҳар лаҳза югурмай,
Жон бўйнида зуннор ипидин бўлса расанлар?

Сўз бирла киши сирри ҳақиқатга етарму,
Айтилди, вале етмади манзилга суханлар.

Фоний, тугатиб сўзни, фано йўлига киргил,
Йўл марди эсанг, қўй, сенга ортиқча бу фанлар.

* * *

Бўйлаким ёндирди ҳижрон, сўрмагил,
Ёнди ҳижронинг аро жон, сўрмагил.

Бойла кўнгилни сочинг занжирига,
Бўлса гар масту паришон, сўрмагил.

Нега сўргайсен у лаълинг ҳажрини,
Қолмади жонимда дармон, сўрмагил.

Соқиё, май тут менга шоҳкосада,
Қўйди юк елкамга даврон, сўрмагил.

Сўйладим ишқимни, ортгирдим бало,
Шунчалар бўлдим пушаймон, сўрмагил.

Риндлар пири пири майхонамиз,
Офият етгайму бир он, сўрмагил.

Ишқу майни манъ этар аҳли хирад,
Жавр этарлар неча нодон, сўрмагил.

Жилва қилгач майфуруш, ул муғбача,
Мен бўлибмен лолу ҳайрон, сўрмагил.

Васл истаб, изла Фонийдек фано,
Мушқулинг айлармен осон, сўрмагил.

* * *

Маст бўлиб муғбача ишқи, базмию ишратидин,
Бўлдим охир пири дайр муридию миллатидин.

Шодмен айбу гуноҳимга, магар бўлмаса ул,
Покланар эрду нечук кимса унинг раҳматидин?

Куйди парвона висол шамъида ул кеча чунон,
Ёнди минг барқи бало кўнглим аро ғайратидин.

Айлама ваъдаи жаннат менга ёрсиз зинҳор
Ки, менга жаннат ўшал дўзах ўлур фуқратидин.

Истамам шайх дуосини гуноҳим афви-чун,
Лутфи дўст борки, йироқдирмен унинг миннатидин.

Бир нафас ёди, хаёлидин эмасмен айру,
Не кечар ҳоли дилим тушса йироқ улфатидин?

Ризқи рўзим каму кўп деб нега ғам ей, ул ким,
Ризқ камаймас ё кўпаймайди киши қисматидин.

Дайр аро кўҳна сафолимда ичиб оби ҳаёт,
Жоми Жам кўзга кўринмайди унинг нисбатидин.

Фониё, зуҳду риё чорасидир фақру фано,
Бошқа манзил йўқ қутулмоққа унинг офатидин.

* * *

Нафсим туфайли топмадим, Худойим, роҳ сенга,
Сенга бош урармен истаб андин паноҳ, сенга...

Бошимга кўзу кўнглимдин нелар келмади,
Иккиси ашку оҳ ила, бас, уэрхоҳ сенга.

Нечун мен зиён кўрмайин, топмайин шикаст,
Юборсам ҳар куни чун лашкари гуноҳ сенга?

Ёруғ тонг — юзинг равшанида мен бода ичиб,
Саҳарлар нола қилиб, чекармен оҳ сенга.

Агарчи гуноҳ бобида менга баробар йўқ,
Фуруру қайсарлик-ла этмам иштибоҳ сенга.

Дилимда ҳар неки бордир, ўзингга ул аён,
Сўзим чинлигига сени эттум гувоҳ сенга.

Фоний, унинг ишқида, кел, шоҳу гадодин кеч
Ки, бандалик айлар бугун шоҳу гадо сенга.

* * *

Кўнгилда гар ғамим кўп, май этар фароғ андин,
Сийнамга ўт солур май, хирқамда доғ андин.

Куз фасли чаман сайрига чиқса ул ҳуснибахор,
Ясаниб, гулу лолага тўлғуси бор андин.

Кўнглим оташи оҳимга ҳазир бўл, эй шамол,
Оловга ўт қалар, аммо ўчгай чароғ андин.

Оворадир дилим жунун даштида, эй рафиқ,
Магар Мажнун учраса, этгил сўроғ андин.

Бемори ҳажр танимни дашт аро ташласалар,
На бир ит озуқа олур, на қарға-зоғ андин.

Савдойимен ҳажрида чун, майхонага борай,
Ичиб бир пиёла, этай кайфимни чоғ андин.

Фоний, ўзингни тарк этиб киргил ишқ кўйига,
Хавфдин халос бўлурсен, чун келгай фароғ андин.

* * *

Кўнгил нола чекар чун зору нотавон, тингла,
Сўз зоҳир этмаса ҳолим, этгай фигон, тингла.

Кўйингда афсонамдин ўзга бир фасона йўқ,
Қулоқ солгину бу ҳикоятим ҳамон тингла.

Яширдим кўнгилда ишқнинг ҳикоятин халқдин,
Кўнгилдасан-ку, ул яширганим ниҳон тингла.

Келтир май шишасин, сўйлай тавҳид нуқтасин,
Ҳар пиёла тутсанг, ҳаққиға дoston тингла.

Атиргул атрию унинг тикони қиссасин,
Эй кўнгил саҳарда булбул этгай баён тингла.

Излама Каъба йўлидин ишқ сиррини магар,
Истасанг ул тарона, бор кўйи муғон, тингла.

Ишқинг меҳнати шарҳини сўроқла Фонийдин,
Бирин-бирин ҳикоя қил, замон-замон тингла.

* * *

Шарманда бўлмиш фалакда офтоб юзинг боис,
Булутга бурканиб, тутмиш ниқоб юзинг боис.

Юзинг гул бўлмаса магар, жадал хиром этсанг,
Нечун тер тўкилиб, бўлгай гулоб юзинг боис?

Лаълинг ила юзинг кўриб, бўлдим масту хароб,
Лаълингдин маст бўлдим, вале хароб юзинг боис.

Тун аро юзинг шамъини кўнгил қушим кўриб,
Парвонадек куйиб, чекар изтироб юзинг боис.

Ниқоб тутганинга юзга, юлдузлар очди юз,
Ниқоб тутгайлар юзларга бениқоб юзинг боис.

Юзинг ҳақи ичамен, эй соқий, менга завқ йўқ,
Жомимда ял-ял ёнмаса шароб юзинг боис.

Фоний жон ила бандадир Ҳасанга, ул демиш:
«Эй, мунаввар бўлди кўкда офтоб юзинг боис».

* * *

Кўнгилга васл муждаси етар, қарор қани?
Беҳудлик ноласин чекармен, ихтиёр қани?

Жунуним дафъ этарга мени, эй ҳакими ақл,
Занжирга солмоқ истарсен, зулфи ёр қани?

Ғам етса, ақл киргай деб ўйлардим, келди ишқ,
Унинг олдида ақлга эътибор қани?

Баъзимини жаннат айлади гули муаттарим,
Мутриби хушнавою жоми беғубор қани?

Ҳажрида хору хасга тўлди тийра бу кўнгил,
Висол шамъин ёққали ўглиғ узор қани?

Келар йил ким бору ким йўқ, соқий, май кетур,
Айтгил, бултурги улфату дўсту ёр қани?

Фироқ шарҳини битмадинг нечун, деб сўрмагил,
Ёзмоққа меҳнатдин холи, хуш рўзгор қани?

Фоний фано лофин урар, рост бўлса айтгани,
Кўзида ёшию кўксиди оҳу зор қани?...
...

* * *

Эътимод йўқ бу замоннинг ишларига бир замон,
Кўйма кўлдин бир замон май косасин, эй жонажон.

Тунда қуш қочмас оловдин, лек бу сабрим қушлари
Тоқат этмай, ўтли оҳимдин қочурлар ҳар томон.

Лаҳза-лаҳза оташи оҳим урар осмонга бош,
Ал-омон шавқи муҳаббат оташидин, ал-омон.

Ким кўрар саҳрода, Мажнун деб мени айлар хаёл,
Эгизак турмиш магар бизни шу ҳаввойи жаҳон.

Муфтанам тут ҳар нафас умрингни, токи бир даминг,
Қайтаролмас на Масиҳо, на Хизрдек паҳлавон.

Ул пари ҳусну жамолин кўрмасин дерман малак,
Тушмасин васлига номаҳрам нигоҳи ногаҳон.

Фониё, кечсанг ўзингдин, ёрга етмоғинг тайин,
Бир умр юрмоқ ҳамону бир қадам қўймоқ ҳамон...

* * *

Тўним йиртиб мен андоқ мастлигимдан,
Яқо қайда, этоги қайда, билмам.

Кунимни тийра этса гоҳи гардун,
Ғамимнинг чораси ул жоми равшан.

Фалакка қасдма-қасд жоми фанони
Лаболаб сипқоришни айладим фан.

Қадаҳ тутгай менга ул кимсаким дўст,
Тўкар ул муҳтасиб жомимни, душман.

На хуш, фасли баҳор гулдек санамлар
Қадаҳ сунса, маконинг бўлса гулшан.

Қоронғудир дилим, гар ёғдириб ўқ,
Фалак юз дарча очмиш унда равзан.

Тутиб ул муғбача жоми муғона,
Менга дайри муғонин этди маскан.

Даҳр боғида «озод» деб аталди,
Ажаб, хомуш бўлиб ўн тилли савсан.

Менга дайр, хонақоҳ зоҳидга, Фоний,
Қара, зуҳд қайдаю мен қайдадирман.

* * *

Аё, ой юзли, жоминг офтоб эт,
Куёшга таънаю ойга итоб эт.

Ва ҳар гал мастлигинг чалса оёқдин,
Кўйиб тиззамга бош, бир лаҳза хоб эт.

Нихон ич майни, кўнглим айла обод,
Ва ё ошкор ичиб, олам хароб эт.

Ўшалким ишқ кўйида аҳли дардмас,
Йироқ тур, суҳбатидин ижтиноб эт.

Паридир севгилим, мен унга Мажнун
Ки, бизни Лайли-Мажнун деб хитоб эт.

Нигорим оғзида сув ичрадир тиш,
Уни сен дурри гавҳар деб ҳисоб эт.

Санам пойига бош урмас эса ким,
Уни кофир дегил, хоку тuroб эт.

Қадалмиш ишқ ўқи бағрингга, эй жон,
Итига сиху оташдин кабоб эт.

Мену ёр, ўртада бир парда, Фоний,
Юлиб от пардани, дафъи ҳижоб эт.

* * *

Дема кўҳна сафол, ойинайи меҳри сафодир бу,
Майи соф бирла тўлса, жом дема, оламнамодир бу.

Қўлингда жоми Жам бирлан Скандар кўзгуси бўлса,
Босар ҳар иккиси ўрнини, андоқ бебаҳодир бу.

Фироқда бериб жонимни мен, у халққа жон бергай,
Аё, ишқ йўлида бу не ситам, қайда раводир бу?

Ганимат билмади васлин, фироққа тушди бу кўнглим,
Кишиким айламас шукрона, қисматдин сазодир бу.

Агарчи кўйида тўпроқ бўлибмен, лекин ул ҳардам
Бало бўлгай яна бир бошқа, эвоҳ, не балодир бу?

Бериб бир бўса жонон олди жоним, бўса боз сўрдим,
Деди: бир кун олурсен, не ажаб нозу адодир бу?

Агар Фоний кетар бўлса, анга эргашмагил, эй шайх,
Риё корхонаси деб ўйлама, дашти фанодир бу.

* * *

Субҳ гами ёнида бўлса маю жом, не бўлур?
Киши билгайму тонгдин токи шом не бўлур?

Воқиф эт, билсин ҳама, биз олдик қўлга жом,
Маълум эрмаски, оқибат, анжом не бўлур?

Бу кўҳна дайр аро янги дилором излагил,
Аён эмасдир, дилларда ором не бўлур.

Даҳр гулшанидин, дединг, мақсадинг нима?
Мақсадим майдиру ёри гуландом, не бўлур?

Ҳақ зоти боқийдир, ваҳим ойинасида
Икки олам акс этар, бас, давом не бўлур?

Яхши номли риёпеша ҳосидлар жабрини
Чекса мендек бир ноқису бадном, не бўлур.

Лабингдин келмади бизга дашномдин бошқаси,
Бўса бўлсаю ёнида дашном, не бўлур?

Фоний, фано бўлмай ёрдин висол истама,
Истагинг бори ул хаёли хом, не бўлур.

* * *

Субҳидам талабинг файз эрса, тарки хоб қил,
Қўйгил маст уйқуни, жомингни пуршароб қил.

Май қуй майшишамизгаю лутфу итоб этиб,
На бир тошпора ташлагил, на лаъли ноб қил.

Йўлингда интизор бўлиб, ўлдим, эй нозанин,
Кетмоққамас, келмоққа бир нафас шитоб қил.

Ризқинг ёзилмиш қисматдин каму кўп бўлмагай,
Гар сусткашлик айла, гар саъю изтироб қил.

Эй ой, ризқинг етар сенга мастлик, ғурур ила,
Хоҳ юлдузга ноз айла, хоҳ кўкка хитоб қил.

Вужуди ишқ олдида ул осмон не эмиш?
Уни нисбатда денгиз бил, буни ҳубоб қил.

Фоний, висол туни бизга паёпай май узат,
Уни май демагил, умри абад ҳисоб қил.

* * *

Безатса гул билан қабрим туғини гулузорим ул,
Фано мулкига гулдаста бўлур туғи мазорим ул.

Қорайди қатра қонлар дуду оҳимдин яроларда,
Чу шохи арғувондир дарду ғамдин жисми зорим ул.

Мени чун масту махмур этди соқий лаълидин бода,
Шароби майкада этгай қачон дафъи хуморим ул?

Тирикмен шу жаҳонда, зулфу ҳажри ёр бўлиб боис,
Қоронгудир куним, ундан-да баттар рўзгорим ул.

Бу тупроқ тан уза доғ узра доғлар мунчаким, эй дил,
Магар от ўйнатиб, урмишми жавлон шаҳсуворим ул?

Фалакда ихтиёр йўқ гулдирак, чақмоғу ёмғирга,
Қачон кўз ёшу оҳу нолаларга ихтиёрим ул?

Кўзимдин қатра-қатра оқди андоқ дурри мақсудим,
Ҳамоно бўлди денгиз ўртаси, Фоний, қарорим ул.

* * *

Агар қатлим буюрса ёри дилхоҳ,
Анга жоним берай, алҳукмулиллоҳ,

Аё шайх, бизни қуй дайри фанога,
Ҳарам сорига йўл йўқ эрса, илло.

Узат жомингни соқий, баски тавбам
Омонат эрди, биздин тушди айро.

Яна булбул ила афсонайи гул
Келиб, ёр ҳажрида чекмоқдамиз оҳ.

Чу бизни қувди зоҳидларки, ғофил,
Ва лекин чорлади риндларки огоҳ.

Аё шўх, тозасен гарду ғубордин,
Паноҳ бўлсин сенга покиза даргоҳ.

Ниҳоний зуҳди дин Фонийда бўлмас,
У ошиқ, ринд эрур, валлоҳу биллоҳ...

* * *

Муғлар кўчаси бу, кирдинг, чиқма, аё, андин,
Қадам ташлаки, топарсен Ҳарамга роҳ андин.

Кофир кўзинг айлар эса даъвойи нақди дин,
Шу эътирофи баски, яна ким сўрар гувоҳ андин.

Авфу бахшишинг-ла киши гуноҳкор бўлгуси
Ки, фақр тарийқида гар келмамиш гуноҳ андин.

Соқий, кетур жоми ҳилолий, тўлдириб шароб
Ки, бундан қуёш уялсин осмонда, моҳ андин.

То сипқорай-да, бўлай ғам сипоҳидин халос,
Ғам босса гар топармен доим паноҳ андин.

Ҳижрон шамоли-ла юзингдин олгум пардани,
Яъни учиргум ниқобинг, чекиб мен оҳ андин.

Фоний гадо бўлиб пири муғонга, бўлди шоҳ,
Гадолик айлабон ҳиммат сўрайди шоҳ андин.

* * *

Оловдир ёр лаби, лаъли пурфасонаси,
Ноз ила тил чиқармаги — ўтнинг забонаси.

Баҳона топса мени қатл этарга, не зиён,
Ахир қатлим учундир ул топган баҳонаси.

Бодафуруш шоҳдиру саройи-майхона,
Лаълу гавҳарга тўла ул хумлар-хазонаси.

Хушдир май денгизи, магар кўз илғамаса,
Ул каронасидин боқсанг, бул каронаси.

Муте қилди пири муғонга бизни, айтамен,
Ҳавойи муғбача бирлан жоми муғонаси.

Олам чиройининг зулфу холига алданма,
Зийрак қуш пайқагай улким, ул тузоғу донаси.

Фонийдек дўст нишонасин ким топса, эй кўнгил,
Кетгай жаҳонни тарк этиб, қолмас нишонаси...

* * *

Жамолинг зебидир лаб узра холинг,
Магар ул нуқтаи «жим»и жамолинг.

Кўнгил уйига киргил, ул маконни
Нигорхонаи Чин этмиш хаёлинг.

Бу янглиғ бемисласенки, тенг эрмас
Сенга кўзгуда акс этган мисолинг.

Кўнгилда ёр иштиёқи, сабрим,
Анга кирмоққа етмайди мажолинг.

Ақиқдек бодаю даври қадахдин
Келур хотирга ул лаълу ҳилолинг.

Аё майхона пири, маст йиқилди,
Вафо йўлида бўлди поймолинг.

Харобдур ҳолимиз лаълинг майидин,
Яна сўрмак нечун: не бўлди ҳолинг?

Чекардим бу жаҳонда оҳу фарёд,
Ва лекин кўрқамен, келгай малолинг.

Ўзингдин кечмасанг, Фоний, келурму
Висол кўйига етмоқ эҳтимолинг?

* * *

Мени ўлдирди ҳажринг оташи, ҳай, тарки ҳижрон қил,
Халилосо кириб, ул оташим яксар гулистон қил.

Жунун саҳросида қонимга фарқ этдинг мени, ким ул
Буюрмиш сенга: қондин хилъати мажнуни урён қил.

Учар ғам шомида кўнглим қуши ҳар сорига, эй шамъ,
Анга лутф айлабон парвонайи шамъи шабистон қил.

Тирингдин ул кўнгил чокини мен, мажнун тиколмасмен,
Ани тикмоққа, эй жоно, иложин тири мижгон қил.

Демасмен, менга лутф этгил, жавр қил ёки ноз айла,
Менга бахтдир ўшал, ҳар истагингни айла, чандон қил.

Дилим юз порадир, жамъ айладим, хуш кўрмасанг, илло,
Сочингдин бир насиме йўллагил, такрор паришон қил.

Ажалнинг ори ёхуд раҳми келди ҳоли зоримга,
Сен, эй қотил, этиб бир таъна, бу ишдин пушаймон қил.

Бу даврондин кўнгилда ошуби ғам кўпдир, эй соқий,
Майи шоҳқоса тутгил, чораи ошуби даврон қил.

Ҳушимдин маъюсу малул бўлиб, майхонага келдим,
Чу боданг селидин ул тавбаю зуҳдимни вайрон қил.

Агарчи мумкин эрмас васл бетавфиқ, аё Фоний,
Умидсиз бўлмагил, бу йўлда саъй эт, жаҳду жавлон қил.

* * *

Йўқ магар майхонада бадмасту бебок мен каби,
Кўйлаги йиртиқ, этакдин то яқо чок мен каби.

Гар жамоли, ҳусни пок ичра баробар йўқ сенга,
Йўқ, топилмас бу камоли ишқ аро пок мен каби.

Олам ичра ишқ гами янглир машаққат бўлмагай,
Йўқ яна оламда мендек дарду гамнок мен каби.

Ҳар киши ҳуснингни идрок этди, ошиқ бўлди ул,
Йўқ вале ошиқлар ичра аҳли идрок мен каби.

Сарсари ишқинг учиргай хас этиб ушшоқни,
Йўқ ўшал дарду алам даштида хошок мен каби.

Лой керак бўлса таъмир этмоққа ошиқлик кўйин,
Кўз ёшимдек сув топилмас, бўлмагай хок мен каби.

Фақр даштидин ўтарда баски чаққонлик керак,
Фониё, бу йўлда бўлмас чусту чолок мен каби.

* * *

Эй ринди маст, майхона бор, куй, бошқа маъво этмагил,
Соқийни севгил, ўзгага кўнгилни шайдо этмагил.

Истаб баче завқу нишот, топсанг агар оби ҳаёт,
Қуй тўлдириб жомингга май, сен тарки саҳбо этмагил.

Бўстон аро, эй сиймбар, илкингда майдин жоми зар,
Сен унга солганда назар, бир майли раъно этмагил.

Дину кўнгилга ўт уриб, майхонага ўтсанг юриб,
Ул зумраи тақво ила ошубу равфо этмагил.

Яғмо этиб дил мулкини, ўтлар ёқарсен ҳар куни,
Тарк айлама нозингни ҳеч, бу ишни асло этмагил.

Кўргил кўнгилда не маром, ул мажнуни зордир мудом,
Сен ҳайдама девонани, кўйингдин айро этмагил.

Фоний, бу янглиғ дамба-дам, савдойи ишқдин урма дам,
Кўп кўрма шу ҳолимни ҳам, оламга расво этмагил...

* * *

Кўзимдин кетмагай асло хаёли ул санам хориж,
Бу янглиғдирки, акс ойнадин кўймас қадам хориж.

Сочи занжирининг ширин хаёли бирла оҳ урсам,
Сочидек тўлғониб учгай кўнгилнинг дуду ҳам хориж.

Ичимда дарду ғам беҳад, ташимда меҳнату қулфат,
Сипоҳи хайли ишқинг бўлмагай не айласам, хориж.

Ғами ишқингда жисмим қовжираб, андоқ адо бўлдим,
Томошо этгали бошин кўтарди дарду ғам хориж.

Мени чун сийлади соқий, маконим бўлди майхона,
Киши кетгайму асло тарк этиб кўйи ҳарам хориж.

Яширганмен ғами ишқинг кўзу кўнглимда, э воҳким,
Этарлар оҳу ашким бу сиримни дамба-дам хориж.

Аё кўнглим, мабодо сўрсалар Фонийни, сен айтгил,
Кўйиб мулки бақони, кетди ул сўйи адам, хориж...

* * *

Оташи ишқинг ила тупроқ бўларкан манзилим,
Қабрим узра туғ бўлур ул шуълаи оҳи дилим.

Ранг олиб хуни дилимдин, сувни пайкониинг бериб,
Ғунчалар очмиш ғаму андуҳу меҳнатдин гулим.

Бошқаларга тиф урарсанку, бўлурмен мен ҳалок,
Ўзгаларга жон бағишлайсен, менга тиф, қотилим.

Мушқулим улдирки, менга панду дашном айласанг,
То ориз очмас экансен, бўлмагай ҳал мушқулим.

Не учун мен соқини майхона бўлдим, эҳтимол,
Май ила майхона тупроғи эрур обу гилим.

Жумла риндларга раис этди мени пири муғон,
Мурбача ой бўлди бошимда, ёритди маҳфилим.

Йўқ бўлиб лаъли хаёли ичра андоқ, Фониё,
Бир қадам қолди, мана, мулки фанода манзилим.

* * *

Мумкиндир гарчи боқиб меҳри осмон кўрмак,
Мушкулдир вале ёрнинг ой юзин аён кўрмак.

Кўрарда юз рақиб кўрдиму ёнида минг ваҳим,
Кўнгилга бўлди чун юз минг балойи жон кўрмак.

Жунуни ишқимга солур лаҳза-лаҳза тугён,
Паривашим юзини ул замон-замон кўрмак.

Юзи ҳажрида кўзимга тиканлар яхшидир,
Не эрмиш ёрдам айрилиб боғу бўстон кўрмак.

Чунонки мавҳум нуқтани кўрмак эрур маҳол,
Ақл олдида маҳолдир гунча даҳон кўрмак.

Кўрармен деб кўнглим, аё, ўзингни қийнама,
Етар сенга йироқдин хуршиди жаҳон кўрмак.

Адаштирмоқ бўлиб мен гоҳида рақибларни,
Гоҳо ул томон қайрилиб, гоҳо бул томон кўрмак.

Ундан ўзгасига боқма, кўзингни юм, Фоний,
Яхшидир ёр юзини ағёрдин ниҳон кўрмак.

* * *

Ул алиф қомат, дедик биз, етказинг илло сухан,
Бундан ортиқ унга айтиб бўлмагай асло сухан.

Бир сухан айтур висолдин, мен эсам минг интизор,
Гарчи васл ойини ичра сўз фақат аъло сухан.

Ўлган эрдим, бир сўзинг бирлан тирилдим, кирди жон,
Ул Масиҳо сўйламишми бўйла руҳафзо сухан?

Лабларинг жон истаганда бўса сўрдим, ранжима,
Ай ширин жоним, чу сўздин сўз келур, пайдо сухан.

Мен хумор чоғимда сўз айтса бировлар, хуш эмас,
Соқиё, ҳеч айтмагил тутганда сен саҳбо сухан.

Сўзда маъни, маъни ичра сўз эмас эрса, тийил,
Риндлар олдида не эрмиш у сермаъно сухан?

Фониё, хилватда танҳо сўйлагум гар келса ёр,
Баски, хилват бўлса, унда бўлмагай танҳо сухан.

* * *

Солур бошимга гардун ул машаққатларки кундан-кун,
Ёзиб, жам айласам бир-бир, тўларди шарҳига гардун.

Малолатларки даврон келтирур, гардундин ортиқдир,
Вале бу аҳли даврон кирдикори унданам афзун.

Тамошо айлаким, бошингда мундоқ меҳнату кулфат,
Яна жоми ажални сипқориш бошингдадир бир кун.

Май гулранг кетур, соқийки, гул Жамшид каби ҳар ён
Сочаркан зар, ётармиз ерда мисли ганжи Афридун.

Басо наргиски, ул Мусо каби чўзгай яди байзо,
Биз эрсак шу қаро тупроқ аро чун махзани Қорун.

Чу бундан ҳам ажаброғи, ўшал жоми ажалдин сўнг,
Талай қўрқинч қадаҳлар борки, захролуд, лабо-лаб хун.

Мени фориг этар бул сингари андишалардин, бас,
Қачонким бодаи гулгун узатса соқийи мавзун.

Майи гулгун узатса соқийи мавзун, ўзинг айтгил,
Симирмоқ навбатин ўтказмагим ул дамда не мумкин?

Симир жоми фано, фориг бўлурсен барчадин, Фоний,
Йўқ эрса, бу ҳикоятлар эмиш афсонаю афсун.

* * *

Эслама аҳли жаҳонни, қўйки, қурсин ёдлари,
Эсласанг, ёдингга тушгай зулм ила бедодлари.

Феълу атвори вафосизлик, унутмоқлик фақат,
Олмасин аҳли вафо тилларга, ўчсин отлари.

Ишлари дунёда тек номардлигу нокасталик,
Золи пурмакри фалак эрмиш буюк устодлари.

Зиддиятдин ўзга не келгай улардин, йўқ ажаб,
Тескари ул тўртта унсурдин эмиш бунёдлари.

Баски барбоддир уларда ойину расми вафо,
Қўйки, битсинлар бу дунёда, етиб барбодлари.

Табълари андоқки, ҳар дам бевафолик келтирур,
Бевафоликдин эмишму асли-насли, зотлари?

Ҳар бириси бир идишдирким, гаразларга тўло,
Хилма-хилдирлар ва шундоқ турфа истибдодлари.

Яхшидир зикри сифотин мен уларнинг этмасам,
Чун қаламни ҳам қаро юз айлагай эродлари.

Бандаликдин истасанг озод бўлишни, Фониё,
Саъй эт, сендин қутилсин ўзлари, авлодлари...

* * *

Сўрма яна майхона аро ком не бўлгай?
Бўлгай фақат ул муғбачаю жом, не бўлгай?

Соқий тўлатиб бода узатким, киши билмас,
Аввал не эди, охири-анжом не бўлгай?

Офтоб каби бер жоми майим менга саҳарлаб,
Чун маълум эмас, кундуз ўтиб, шом не бўлгай.

Эй, сенки дединг, соқийи гулчеҳра узатган
Не эрди ўшал? Бодайи гулфом, не бўлгай.

Май бирла муяссар сенга бир лаҳзада коминг,
Билгайсен ўшал хотири ноком не бўлгай.

Мен сенга дуогўй, чу муродингни билармен,
Бўлгай яна ул бир неча дашном, не бўлгай?

Сўрдинг: нега орзу этасен Каъбани, Фоний?
Кўйинг сари бормоқ менга эҳром, не бўлгай.

* * *

Кундузи дарди фироқи ичра кўпдир меҳнатим,
Кечалар чун нола чекмоққа етишмас қувватим.

Ҳар сафар ой чеҳрасин кўрсам, бетоқатдир кўнгил,
Бошқалар кўрганда, эвоҳким, тугангай тоқатим.

Ҳуснига ҳайронлигим эрмиш магар ҳаддин зиёд,
Ишқиму ошиқлигимга ундан ортиқ ҳайратим.

Эйки дерсиз: ёр юзин кўрганда беҳушсен нечун?
Ихтиёрим йўқ ўзимда, бу қадимий одатим.

Ўртамишди дарди ишқ кўнглимни кўп тунлар аро,
Бу кеча ёндирди беҳад дилни доғи фурқатим.

Яхшидир сўзлашмагим саҳрода ҳайвонлар ила,
Баски бир ёввойимен, мардумга борми ҳожатим?

Етди мардумдин дилимга бўйлаким озорлар,
Бўлса ҳам кўз мардуми, йўқдир анинг-ла суҳбатим.

Соқиё, бир жом ила узгил таним тупроқдин,
Чархи гардун устига чиқмоққа мойил ҳимматим.

Бевафодир аҳли даврон, Фониё, кўрдинг неча,
Мен вале аҳли вафо, йўқдир уларга нисбатим.

* * *

Гам хайлидин омоним бир замон кўрмасмен,
Майхонадин ўзга бир дору-л-омон кўрмасмен.

Таним кўйингда нобуд бўлдим, заифликдин
Бирор ҳаракат этарму бу нотавон, кўрмасмен.

Ул дамки муғбача май узатса, эй кўнгил,
Кўрармен пири муғонни, ўзга жон кўрмасмен.

Савол бўсадин берсаму ул бермаса жавоб,
Ажаб йўқ, шу лаҳзада бир даҳон кўрмасмен.

Жаҳонда аҳли вафо жаҳонисен, йўқса,
Аҳдига вафо этгувчи аҳли жаҳон кўрмасмен.

Вомиқу Мажнун қиссасин кўй, ўқи дostonим
Ки, йиғлатувчи анингдек дoston кўрмасмен.

Муназзахдир жамоли назардин, эй Фоний,
Уни кўз назари ила ҳеч қачон кўрмасмен...

* * *

Пири дайр эшигида мен мунча хизмат айлагум,
Фахр этармен, хизматин ул аҳли давлат айлагум.

Пири дайр умрим бўйи гар тутса менга бир қадаҳ,
Неча йиллар маст бўлиб, кўйида ишрат айлагум.

Билмасинлар деб сенинг ишқингда бу мажнунлигим,
Ара этиб ишқим паривашларга, туҳмат айлагум.

Жабру бедодингга ўргандимки, кўп лутф айлама,
Хаста бўлгаймен агар лутфингга одат айлагум.

Дайр аро гар бир гадомен, бир қадаҳ бирлан, вале
Жаму Афридунга ҳам изҳори ҳашмат айлагум.

Воҳ, бу не ишқи ажойибдирки, ҳар кун шаҳр аро
Янги савдойи жунун бобида шуҳрат айлагум.

Гар мусулмонлар мени ёндирса, камдир ул жазо,
Баски, бир кофирни деб тағйири миллат айлагум.

Зухд ила гоҳида мағрур, гоҳи ринд майхонада,
Турланиб андоқки, ўз ҳолимга ҳайрат айлагум.

Еттали мақсадга зоҳид хилват айлар, Фониё,
Мен етиб мақсадга аввал, сўнгра хилват айлагум.

* * *

Бода доғидин гул-гул бўлибдир пироханим,
Қабрим гулистон бўлгуси, кўйлагим эрса кафаним.

Жаҳондин маст кетармен, етса ул рўзи жазо,
Маҳол ўзимга келмагу арзи ҳол айламагим.

Ул ой висол майи-ла этди чун остин-устун
Ки, менинг шу менлигимга гумоним бор маним.

Қуруқ ибодатимга май рутубати даво,
Борай майхонагаки, ул азалдин юртим, ватаним.

Манам олами кубромен, майхўрлик гуноҳимдин
Гамим йўқ, қиёматда дўзахга сирмас баданим.

Гулшани қудс қушидирменки, ул бўлур авло
Ўзимни ўшандоқ обу ҳавога бошлаганим.

Жаҳон боғида туришни нечук этгум хаёл,
Бир-икки кунлик боғи омонат эрмиш чаманим.

Муғбача ишқи етаклаб, борурмен дайри муғон,
Ўз ихтиёрим-ла нечук босгаймен унга қадамим?

Борсам боғу чаманга ёр висолисиз, Фоний,
Татимас кўнгилга ҳеч сунбулу райҳон, суманим.

* * *

Белини айлаб хаёл, фикри маҳолим бор эди,
Гарчи эрди кўп маҳол, аммо хаёлим бор эди.

Гарчи итдек эрди ғам даштида ул саргашталиқ,
Шод эдим, чунки ғами мушкин ғизолим бор эди.

Шоми айшимда фалақдин йўқ эди ҳеч тийралик,
Жомим ичра юлдузи фархунда фолим бор эди.

Лашкари ҳижрону навмедлик кўнгилни босди, бас
Воҳки, бахтдин унда уммиди висолим бор эди.

Соқие, май бирла бергил рўшнолик, бўйлақим,
Дил аро даврон жафосидин малолим бор эди.

Бир кеча ҳажринг азобидин чекибмен мунча ғам,
Кўрган айтур, неча йиллик хаста ҳолим бор эди.

Фоние, Мажнун жунунингдин таажжуб этмаса,
Уйлақим, ақлу ҳушимдин эътидолим бор эди.

* * *

Тс муғбача ишқида зору нотавон бўлдим,
Дайр ичра хоки дарғаҳи пири муғон бўлдим.

Босган изимни сурма қилур аҳли назар, не тонг,
Менки бу дам гарду губори остон бўлдим.

Йигитлик ҳавоси кекса бошимда бўлмаса,
Нечун ошиқи мубталойи навжувон бўлдим?

Бу не одамийликдирким, ул сувори шўх
От сурса, ортидин итдек чопиб, равон бўлдим?

Ишқ дарди, бахти-ла мен ҳам бир ўзга оламмен
Ки, кўзим бирла кўнглимдин дарёю кон бўлдим.

Ул пари ишқидаким, кўринмас, нишони йўқ,
Аҳли жунун ўртасида бенишон бўлдим.

Тутдим майхонани ватан ғам хайли ваҳмидин,
Ғамим йўқ, чунки маскуни дори-л-омон бўлдим.

Ўзлигим балосидин қутулдим бўйла то
Ишқ даштида овораю бехонумон бўлдим.

Фоний, сирим бундан ортиқ аён этолмасмен
Ки, эл ичра ошуфтаю марди фалон бўлдим.

* * *

Лаъли ёди бирла то майли майи гулгун қилай,
Жоми давроним жигар қони-ла мен пурхун қилай.

Беписанд эрмиш у жонон, мен гарибу музтариб,
Ҳар не этсам, бир писанд этмас, нечук афсун қилай?

Майкада ичра фақирларнинг хуморин босгали,
Топмасам пул, жойнамозим май учун мархун қилай.

Тарҳи ободликни қурмак не эмиш май устида?
Бўйлаким, ишрат биносин ўрнини Жайхун қилай.

Менки тутгаймен қадаҳни бир маромда, бас, нечун
Илтифотим кўкка айлай, беқарор гардун қилай?

Ринд эмасмен, даҳри дун ўзгарса, мен ўзгармасам,
Мен-да ҳолимни унинг аҳволига уйғун қилай.

Мартаба деб гам чекар халқ, мен эсам майхонада,
Фониё, илкимда жом, ўзни нечун маҳзун қилай.

* * *

Зор этди дайр аро мени шўху маҳвашим,
Куйдирди юзда холидек ҳажри оташим.

Фироқ шомида мен сари эсди кўйидин,
Боди сабову зулфидек этди мушаввашим.

Нақди дилимни, ул золим гўзаллар каби,
Олди кўлимдану ҳамон кетди дилкашим.

Мажруҳмен фалақдин, унинг рашу губорини
Ювсин, соқий бергил жоми софу беғашим.

Зоҳидлигим таъна этма, пири майфуруш,
Ҳар неча тўлдирсанг, уни бўшатмоқдир ишим.

Гардун агар хушдир ёки нохушдир, не ғам,
Фақирлик иқболи ҳар не келтирса, дилхушим.

Фоний, одамийдин малул эсам, айблама
Ки, волаи шайдо этмиш шўхи паривашим.

* * *

Яна дайр ичра бути ишванамо кўргаймен,
Яна дин аҳлига ошубу бало кўргаймен.

Зоҳидо, беҳуда манъ айлама, боқсам юзига,
Айб эмишми, гар боқиб, сунъи Худо кўргаймен.

Мену биз дема бу ваҳдат йўлида, ҳушёр бўл,
Мену биз сўзида мен айни хато кўргаймен.

Сендин ўрганмишми, дилбар, бевафоликни, фалак
Ки, фалакда душмани аҳли вафо кўргаймен.

Айбмидир майкада кўйида гадолик этсам,
Ул эшикда барча шоҳларни гадо кўргаймен.

Аҳли кофир этса иймон қасдига макру риё,
Манзилимни бехатар дайри фано кўргаймен.

Нега ичмай, Фониё, жоми фано Ҳофиздек
Ки, уни Ҳофизу Жомийда тўло кўргаймен.

* * *

Тобакай ҳажринг қоронғу гўшасин маскан қилай,
Қўй қадамким, шамъи рухингдин уни равшан қилай.

Гар ичар бўлсам майи гулранг кўйингда, кўзларим
Тийра тортсинлар, агар ёди гулу гулшан қилай.

Сенга дўстлик лoфини урсам, этармен жонга қасд,
Бас, ўзимга дўстларимни не учун душман қилай?

Бандамен озодаларга, даҳроу дунё боғида,
Сарв оёғини ўпиб, майли қади савсан қилай.

Соқийе, тут бода, айлай токи шодликдин наво,
Тобакай аҳли замонга арзи дарду рам қилай?

Зухду тақво ортди бул дам, ахтарай фақроу фано,
Майпарастлик пеша айлаб, ишқибозлик фан қилай.

Фониё, сен урма мардлик лoфини, афтода бўл,
Бир қадаҳ бирлан ўшал лoфингни мен барҳам қилай.

* * *

Ёр деди: «Йўлим супургил!» Мен дедим: «Бош устига»,
«Ортидан сўнгра сув ургил». Мен дедим: «Бош устига».

Деди: «Бир кун кўрмасанг васлимни, шомдин то саҳар
Йиғлабон, жонингни куйдиргил». Дедим: «Бош устига».

Деди: «Лаълим ёди-ла қўлга қадаҳ олсанг, уни
Сен жигар қонингга тўлдиргил». Дедим: «Бош устига».

Деди: «Васлимдин кўзингни равшан этмоқ истасанг,
Нозанинлардан юзинг бургил». Дедим: «Бош устига».

Деди: «Хижрон шоида гар кўэларингдин кетса нур,
Шамъи руҳимдин қидиргил». Мен дедим: «Бош устига».

«Кўэларингга айт, — деди, — отим туёғи чангини,
Сурма билсин, сурмадек сургил». Дедим: «Бош устига».

Деди: «Фоний, аҳли ишқ гар тикса маҳвашларга кўз,
Сен мени, ёлғиз мени кўргил». Дедим: «Бош устига».

* * *

Кўнгил, демагилки, ул менинг зору балокашим,
Сендандир ул сийнам аро бир парча оташим.

Соқиё, май узат, ичай, висол умиди-ла
Чекди жафолар мунчаким жони жафокашим.

Очгил юзинг, етсин анга савдойи бу кўнгил,
Паришон сочларинг каби тўзғин, мушаввашим.

От суриб санамим ҳар ён елар, урар жавлон,
Оти туёри остида тупроқ эрур бошим.

Ҳилолдек эгик қоматим элда овозадир,
Шуҳратим боиси ўшал чобуки маҳвашим.

Ул шўхки қошин чимирар қиёфатим кўриб,
Унинг шўхликларин кўриб, келур менинг ғашим.

Гар етса нохушлик халқдин, хушман, эй Фоний,
Аҳли замондин нохушлик кўриш — кўнгил хушим.

* * *

Майдин табарро **э**тмадим, **э**толмасам, нетай?
Ташвиши тақво **э**тмадим, **э**толмасам, нетай?

Кўнгилда бода **з**авқию **и**шқ **з**аҳмати ила
Бир ишни ижро **э**тмадим, **э**толмасам, нетай?

Хумормен, ичгали **қ**уйиб, Кавсарни тутсалар,
Чун жоми саҳбо **э**тмадим, **э**толмасам, нетай?

Кўрсам юзини ҳар сафар тарк этиб ўзим,
Дардимни ифшо **э**тмадим, **э**толмасам, нетай?

Бир тола мўйингга берай мен икки оламин,
Деб суду савдо **э**тмадим, **э**толмасам, нетай?

Ёр кетдию кўида **қ**олди интизор кўнгил,
Сабрини ҳамроҳ **э**тмадим, **э**толмасам, нетай?

Фоний, ишқ йўлида **ю**рдим, кўзларимни лек
Ул юздин айро **э**тмадим, **э**толмасам, нетай?

* * *

Менки махмурмен, сахаргоҳ сўйи майхона борай,
Шомда сармасту ғазалхон кўйи кошона борай.

Кундузи тавба этиб бодаву майдин, оқшом
Қўлга олмоққа яна соғару паймона, борай.

Танимаслар мени майхона аро ошнолар,
Ўзлимдин кечибон, ул сари бегона борай.

Бўйла қушменки, менга ёр юзининг холи ҳавас,
Ҳусни гулзорида имлар мени ул дона, борай.

Мур ила мурбачани тунлари айлаб маъюс,
Неча шовқин-ла чекиб наъраи мастона, борай.

Бой-бадавлатлар борурлар ҳама ул боғу чаман,
Ишқ ила ҳоли харобмен, сўйи вайрона борай.

Фониё, бўлмай фано дўстга етишмоқ мушкул,
Бас, нечук ул сари мен оқилу фарзона борай.

* * *

Ишқ дедиким, май ичгилу боргил мулки адам
Мен дедимки, жоми май бер, ул дамдиру қадам.

Май кўзасига ёпдим мен ридони, чекдим оҳ,
Риндлик мулкин этди тобе менга бу таблу алам.

Дирам-дирам май доғларига тўлди жойнамоз,
Не фойда, май учун берсам, бермаса бир дирам.

Тавбамга боқма, пири дайр, тўлдириб жом тут,
Мендин камчилик ўтса-да, сен бўл соҳиб карам.

Дўст сўзини риндларга айт, фаришталаргамас,
Ишқ аҳлидир ишқ сиррини билгувчи ёр, маҳрам.

Жоми маю гул юзли ёр, тинч гўша бўлса, бас,
Бу давлатга арзимас ул ҳукумати олам.

Фонийнинг тилка-пора ул кўнгил иморатин
Бода лойидин тикла, ул лойдиру малҳам.

* * *

Майкада эшигида ўзимни урэн этдим,
Ҳирқани майга бериб, садқайи риндон этдим.

Кеча бир журъаи май этмадинг эҳсон, ҳарчанд
Шамъ каби йиғладиму най каби афрон этдим.

Бир умрким неча бир илму амал йиғди кўнгил,
Барини садқайи ул зулфи паришон этдим.

Ҳар сафар тўсди қўлимни ўша чавғони фалак
Ки, умид ичра чўзиб, сўйи занахдон этдим.

Май ичарсен дея қўрқитма оловдин, зоҳид,
Не эса амри азал, мен уни ҳар он этдим.

Эрди ҳирқам чок-чок, бўлдилар тугма магар
Ул тугунларки, этакдин то гирибон этдим.

Меҳри васлинг партави тушди эшикдин, томдин
Бу кўнгил уйига ким, мен уни вайрон этдим.

Адашиб, ул ҳури жаннатни ҳавас этди кўнгил,
Мен уни ёди висолинг-ла пушаймон этдим.

Васл агар бўлса муродинг, кеч ўзингдин, Фоний,
Боқки, бул қиссайи мушкулни не осон этдим...

* * *

Муғлар кўйига мен оху фиғон келтирмишам,
Одабийларга фиғонимдин зиён келтирмишам.

Тавба айлаб тавбадин ул, ўз-ўзим зуннор ила
Қўл-оёғим бойлабон, дайри муғон келтирмишам.

Ҳар не истарсен, бу расвога уни эт, муғбача,
Сен чунон дил истаб эрдинг, мен чунон келтирмишам.

Дайр пири лутфи ортиқдир гуноҳимдин магар,
Пойига шарманда бошимни ҳамон келтирмишам.

Соқий, тут менга жомимни, босиб шармандалик,
Бош эғиб, қошингга жони нотавон келтирмишам.

Гарчи озодмен тамом ному нишондин, дилдаги
Доғи ишқ-ла бенишонликдин нишон келтирмишам.

Пири дайр дедики, ишқ сиррини айтиб бўлмагай,
Бўлмагай, Фоний, магар юз дoston келтирмишам.

* * *

Янги доғ бирла яна ғам этди ошқора дилим,
Юлдуз эрди, бўлди ой ҳажрида тимқора дилим.

Тиғи зулмингдин магар минг пора бўлсин ул, не бок,
Ҳар нафас истайди ул васлингни минг пора дилим.

Келди дил беҳудлиги кўзданки, ўзни ҳар сафар
Тарк этар, гар айласа дўст сари наззора дилим.

Санама, неча дилим пораси, унга сон йўқ,
Бўйладир хайли ғаминг олдида бечора дилим.

Май кетургил, чархи даврон мушкулотиға бу дам,
Риндигу мастликдин ўзга топмади чора дилим.

Бул ажабким, ҳар саҳаргоҳ қуръасига чиқди май,
Тавба истаб бўлди не тонгларда овора дилим.

Ўрлади юксакка кўксимдин аланга, Фониё,
Сочди мундоқким, қаранг, кўкларга шарора дилим.

* * *

Сенинг ҳажрингда, эй золим, кўнгил йўқ бўлди, шу тан ҳам,
Не бўлгай эрди гар бўлсам уларнинг ёнида ман ҳам.

Яролар солди ул қотил тиғи кўксимга чун, битмас
Агар тикса уни Марям ва ё Ийсоий Марям ҳам.

Ишимга юз тугун солган эди ишқ, баски ҳижрони
Тугунлар солди андоқким, яқодин токи доман ҳам.

Йироқ ул зулфу юздин тортамен ҳажру аламлар, вой,
Қоронғудир кўзимга шоми тийра, субҳи равшан ҳам.

Халос этдинг бу бошим юкидин бўйнимни, эй қотил,
Тиғингдин шоду миннатдор эрур бу бошу гардан ҳам.

Бошингдин айланур бошим, йироққа отмоқ истарсен,
Жунун тошини еб ул бўлди чун тоши фалохан ҳам.

Шаҳу базми нишот, эй дил, гадога кунжи майхона,
Агарки соф майи йўқдир, ёмонмас қуйқа ундан ҳам.

Агар ул бевафо ёрдин узолсам дилни, эй Фоний,
Қарорим шул эрурким, дилраболарга кўнгил бермам.

* * *

Хуморидин паё пай депсинар дил,
Етарму муждаи май, депсинар дил?

Лабо-лаб жом бўлурму унга дармон,
Ҳаяжон ичра бундай депсинар дил.

Қадаҳ тутгайму ул соқийи маҳваш,
Қувончдин баски тинмай депсинар дил.

Кўнгил оби ҳаётмас, майга ташна,
Симирмоққа бача шай, депсинар дил.

Беролмас таскиним гул узра шабнам,
Юзидин томса тер, ҳай, депсинар дил.

Кўнгилни ўйнатур ёри муғанний,
Дема чун янграса най, депсинар дил.

Хуру кавсарни қўй, сўз очма, Фоний,
Тилаб соқий ила май депсинар дил.

* * *

Хотирамда сақланур лаъли дилоромдин қувонч,
Бўйлаким, то кўнглим ичра жоми гулфомдин қувонч.

Гул ила сарв бахш этур кўнгилга завқ бўстон аро,
Унга етмасму яна сарви гуландомдин қувонч?

Бўлмагай сенсиз севинч базмида ғамдин ўзгаси,
Бори меҳнатдирки бўлмас қуп-қуруқ номдин қувонч.

Айши даврони висолингдин агар айро эсам,
Йўқ ажаб ул, кўрмасам мен умру айёмдин қувонч?

Соқие, тутгил қадаҳким, менга шодликдир ҳавас,
Қайда шодлик, келмаса гар лолагун жомдин қувонч.

Субҳдин то шом муяссармас севинч ҳар кимсага,
Тут фанимат эшигинга келса оқшомдин қувонч.

Маст бўлиб майдин, кейин махмур бўлибсен, Фониё,
Кутма даврон бодасидин, тамайи хомдин қувонч.

* * *

То дилим ошиқ бўлиб алфози жонон ёдламиш,
Бўйлаким, бир навмусулмон кимса Қуръон ёдламиш.

Зулфу сочингни баён айларда бу мажнун кўнгил,
Воҳки, бошдин бошга сўзларким, паришон ёдламиш.

Бу кўнгил шавқи фироқинг ичра ғам айёмида
Сураи Юсуфки, ранжи чоҳи Канъон ёдламиш.

Сирри ишқ не эрканин ўрганмоғи мушкул эди,
Ул кишиким, тўрт буюк дафтарни осон ёдламиш.

Кексаликда ишқ балоси бирла зор бўлдим, кўриб,
Ул унутди, гарчи ҳоли шайхи Санъон ёдламиш.

Шайх тавҳид дерди тилда, жони андин беҳабар,
Англамай Қуръонни андоқ баъзи нодон ёдламиш.

Ёр Фоний назмини ёд олган эрса, йўқ ажаб,
Қайда ҳусни васф этилмиш, шоду хандон ёдламиш.

* * *

Лаъли лабингим, покларнинг жони покидир,
Табассум айласанг, ўшал жонлар ҳалокидир.

Кўнглим гунчадек қонга фарқ, кўксида ҳар тараф
Тиғи жафойингдин очилмиш чок-чокидир.

Кўнгили висолдин завқланур, лекин замирида
Ҳижрон деган қўрқувси борким, хавфнокидир.

Ҳар онки куйдирар кишини ҳижрон оташи,
Дўзах оловидан унинг, айтинг, не бокидир?

Оёқ яланг юрар бўлса тупроқда йўл босиб,
Покиза жонга айланур ҳар неки хокидир.

Ялангч юрармен муғлар боғида май ичиб,
Одам Атодек белимда ул барги токидир.

Жунуним тортар бир тараф, ишқим бир томон,
Фоний, қолдим арода чун, жоним мокидир.

* * *

Ҳаво руҳбахшу май софу яна фасли баҳори хуш,
Вале келгайму хуш ул барчаси, йўқ эрса ёри хуш.

Агар бир яхши ёринг бўлса, басдир сенга, чун бўлгай
Унинг ишқи ҳавойи хуш, бунинг ҳусни баҳори хуш.

Ичиб май бўлди гулгун руҳи, эй кўнгил, тамошо қил,
Очибдир гул баҳори ичра боғи лолазори хуш.

Фалак бир-бир кўлимдин олди бунёдим, муродимни,
Уялсин ул, ҳамон ёдимдадир ул рўзгори хуш.

Кетиб ёрим, кўнгилда янги ойдек сурати қолди,
Не хушким, кўнглим ичра ёди хушдир, ёдгори хуш.

Чу ҳажрингдин кўзим бирлан кўнгилда дурру лаълим бор,
Агар васлингга етсам, сенга этгаймен нисори хуш.

Сенга ром ўлди ул ёввойи саҳро оҳуси, кўнглим,
Тузоғингни йиғиштир, қўлга тушди чун шикори хуш.

Дило, нохуш эурсен, ранжитар жонингни махмурлик,
Бир-икки жоми бода айлагай дафъи хумори хуш.,

Рақиб овора бўлди, ёри жонинг ҳамдам, эй Фоний,
Шукур этким, мудом бошингда ул Парвардигори хуш.

* * *

Муҳтасиб, майли шикасти жому саҳбо айладинг,
Мастмудирсен, базмимиз буздинг, бу ғавғо айладинг?

Эйки, дерсан: этма расволик келиб майхонага,
Риндлар қошида баским бизни расво айладинг.

Олди бу жонимни, жоно, бўйла бепарволигинг,
Кирди жоним ҳар сафар гар зарра парво айладинг.

Сенку бор ақлимни олдинг, айбмидир шайдо эсам,
Ақли кулли нозу ишва бирла шайдо айладинг.

Ўлдириб Хизру Масиҳони тиғи ғамзанг ила,
Бўсадин эҳёи юз Хизру Масиҳо айладинг.

Юзларингга бердинг оро, бўлди бу кўнгил хароб,
Кўнглимиз учунми ўзни мунча зебо айладинг?

Фониё, кечгил юриб ул ўзлигинг саҳросидин,
Қуй бу ишни, мунчаларким сайри саҳро айладинг.

* * *

Ҳар кишиким, кўнглида даврондин дарду ғаме,
Ғами қолгайму қўйса майхона сори қадаме.

Ғамим дорларига магар раҳм этиб бодафуруш
Қадаҳ узатса менга, не ҳожат унга дираме.

Майга беланган ридойим ёғочга бойлаймен,
Майхона сори гар юрсам, қўлимда бўлгай аламе.

Меҳр кўзгусида кўргай муроди васлини инсон,
Агар нўш айласа қадаҳ дўст ила субҳидаме.

Ҳарими майхонани ғанимат билгилу борма,
Кезиб саҳрою даштларни, кўнгилда истаб Ҳараме.

Майи равшан-ла ювгилу, равшану мусаффо эт
Кўнгил саҳифасини, гар тийра этса аламе.

Мени ўлдирди ўзликдин халос бўлиш, Фоний,
Кошкий, фано даштига олдинроқ қўйсам қадаме.

* * *

Бўйлаким зар сирғалардир ул қулоғингда, пари,
Икки юлдузким, аросинда у моҳи анвари.

Ой демасмен, офтобдир ул, магар этмиш қирон,
Бир тараф Зухра келибдир, бир тарафдин Муштарий.

Аллоҳ-Аллоҳ, мунча бўлғай матлаи авжи шараф,
Икки ой юзли аросинда не зебо пайкари.

Икки юлдуз ул тўлин ой бошига келмиш, ажаб,
Зулфидин ҳар неки келгай, шоми офатдир бари.

Кокилин ҳар торини кўргил, кўнгиллар сайдига
Дом этибдир ҳийла бирлан, ул каманди анбари.

Ул камандда ҳалқалар борким, мабодо кўрсалар,
Айлагайлар ўзни банда жумла шўхи озарий.

Сирғаларни гоҳ бўшатмоққа у зулфи торидин
Саъй этар эрса, кўринг ойини зебоманзари.

Соқиё, май бер менга, даври қадаҳ этгай халос
Бу балолардин, паноҳдир унга чархи чамбари.

Фониё, бўйнингга тушган ҳалқаларким беҳисоб,
Тавқи ишқингдирки ул, бошинг этолмассен нари.

* * *

Паймонайи май истаб бордим сўйи майхона,
Андин чиқарим йўқдир то тўлмаса паймона.

Шайхлар чу дуо айлаб, риндлар чу нидо айлаб,
Оҳ чекар сени излаб, жой Каъбаю бутхона.

Майхонада сармастмен, ўздин кечибон, пастмен,
Аввал қадаҳи бода, сўнг наъраи мастона.

Бу жоми майим қотил, кўргил не этар ҳосил,
Ёр тутса қадаҳ ичгум мен ошиқи девона.

Воизки миниб минбар, айтгани суйи Кавсар,
Мен масту босар уйқу айтилса бу афсона.

Жоним, гули бўстонсен ҳам шамъи шабистонсен,
Тонгларда бўлай булбул, тунлар сенга парвона.

Фоний, бу сўзим тингла, жисмингга завол изла,
Бўлгайму киши обод, бўлмагунча вайрона.

* * *

Ул хонаким, кўзинг уйидин нишонадир,
Кўзинг қароси унда чун соҳиби хонадир.

Уй демагилки, фирдавс боғидин нишона ул,
Соҳиб демаким, ҳуру паризодга дугонадир.

Тому деворидин ёғилгай айш ила нишот,
Эшиклари садоси чун савти таронадир.

Суви, лойига қорилмиш магар завқу тараб,
Наволар янграбон, авжи чангу чағонадир.

Бу жаннат қасридир чиндан, магар бўлмаса,
Нечун ўртасидин оби Кавсар равонадир?

Соқий, бу уй соҳибининг завқи, нишоти деб,
Қадаҳ тўлдирким, ёнингда майи муғонадир.

То Фоний ичгаю андин, бир лаҳза тин олгай,
Бошида мунчаким зулми аҳли замонадир.

* * *

Май истасанг, майхонага бориб нўш айла,
Иймонни майга сот, фидойи майфуруш айла.

Қулофингга секин айтар сўзим бор, ниҳон,
Ҳой, йигит, кекса насиҳат этса, гўш айла.

Висол хилватида ичгил тўлдириб жоминг,
То биров хабар топмасдин тарки ҳуш айла.

Ишқ суҳбатида ўзгача тил бўлур, зоҳид,
Сенки тушунмайсен, ўзингни хомуш айла.

Чун пири дайр сўзи айшингга далолат эрур,
Эй хожа, диққатинг нидои Суруш айла.

Май акси ҳусни лоф урди юзингга, эй соқий,
Мункир келса, юзлаштириб, ўзни хуш айла.

Эй муғбача, очгил юзинг, дайр аҳлини тамом
Фонийдек ҳушдин айрилган хирқапўш айла.

* * *

Онт ичармен, ўртада ул маснади Султон Хусайн,
Жоҳу мансаб деб биров-ла этмагум мен шўру шайн.

Кимки ул аҳли назардир, кўзга нур истар эса,
Эшиги тубини киприк-ла супурмоқ фарзи айн.

Равзаи дилга жамоли бўстонидин чирой,
Гулшани жонга камоли талъатидин зебу зайн.

Жумла шоҳлар нақди жон бирлан анга қарздор эрур,
Лекин ул олмас, олар бўлса, тўлайлар жон билан.

Муддаийлар келсалар гар бир жаҳон лашкар ила,
Чун Набийга қарши жанг этган бўлур Бадру Хунайн.

Минган ул тулпори ер эрмас, фалакнинг отидир,
Наъли бирлан янги ой этмас тафовут, байн-байн.

Фониё, бўлсин саломат тоабад эл бахтига,
Шоҳ Абулғозий, паноҳи мулку дин Султон Хусайн.

* * *

Гар узри тавба деб ўзни риндлардин канора қилай,
Пири дайр қадаҳ тутса, ичмасга не чора қилай?

Чу зулмати тақво ила кўзларим тийрадир,
Боқиб май шуъласига, мен нечук наззора қилай?

Азми тавба учун шайхдин сўрармидим имдод,
Кори хайрга не ҳожат, нечук истиҳора қилай?

Хуш ул замонки, аччиқ-аччиқ май ичиб, йиғлаб,
Гулруҳим ёди-ла тўнимни мен пора-пора қилай.

Даврон сарву лоласидин ортиқдир, ул ғаминг
Сийнамга солган доғларни санаб гар, ишора қилай.

Ҳароратим ошар бўлса низову нифоқлардин,
Май сори ружу айлаб, ўзимни овора қилай.

Фанолик эрмиш ул бахтим қаролигидин, эй Фоний,
Нечун гардунни айлабон, юлдузни қора қилай?

* * *

Майхона сори боргаймен етганда вақти саҳарим.
Қўлимга жоми май тушса, ичармен, йўқдир гузарим.

Хабар сўрарсен мендин кирганда дайри муғон,
Ўзликдин беҳабармену ўзимдин қайда хабарим?

Бегона бирлан сен ичарсен коса-коса май,
Қатра-қатра томчилар кўксимдин хуни жигарим.

Э воҳки, сабру қаноат бошимда тож эди,
Балойи ишқ келдию бошланди дардисарим.

Ишқ қорди бошимни тупроққа андоқ, қолмади
На вужудимдин нишону на ўзимдин асарим.

Дема бу кўҳна жаҳонда ишқ ила ўйнашма,
Мумкинмас бундан ўзга бир манзилга энди борарим.

Бу дунёга мен нечук кўнгил қўяй, Фоний,
Агар юз аср ўтса ҳам, олдинда кутгай сафарим.

* * *

Боргай ул сарви равон, рафтор қолгай дил аро,
Ул гули рухсор кетаркан, хор қолгай дил аро.

Гарчи жон чиққанда тандин, дилда қолмас бир фиғон,
Ёр фироқида фиғону зор қолгай дил аро.

Тири ҳижрони ниши ул санчилиб, пайкон эмас,
Неча минглаб мих бўлиб, ёдгор қолгай дил аро.

Тешса гар кўксингни ўқ, заҳми, яроси битмагай,
Ул қамиш қомат кетиб, озор қолгай дил аро.

Кетди ёр, қолди унинг ҳажри яроси, шодмен,
Қайта-қайта зирқираб, такрор қолгай дил аро.

Соқиё, бер бодайи софимни, мунча заҳри рам
Солди кўксимга ширин дилдор, қолгай дил аро.

Ул пари гарчи кўзимдин кетди чун суръат ила,
Сурати чун сурати девор қолгай дил аро.

Фониё, ул шўхи тарсодин қутулмоқ йўқ сенга
Ки, хаёли зулфидин зуннор қолгай дил аро.

* * *

Ҳар нафас кўнгилга оламдин келур ғам ўзгача,
Ғам эмишми, бир қадаҳ май бирла олам ўзгача.

Ул гадоким май ичар майхона ичра, илкида
Ҳам Скандар кўзгуси, ҳам жомийи Ҷам ўзгача.

Ўлдирур у халқни, баским, менга бу мотам эрур,
Бундан ортиқ йўқ вафо аҳлига мотам ўзгача.

Муғбача жаврини ул пири муғонга айтамен,
Дайр аро мен топмадим кўнгилга маҳрам ўзгача.

Ёнди жоним ҳажру ғам ўтида андоқ, кошки Ҳақ
Этса бахш завқи висолу жони хуррам ўзгача.

Ул ғанимат дам эрурким, гар киши топгай уни,
Ёнида бир улфату май эрса ҳамдам ўзгача.

Босди кўз ёшинг фалак ғамхонасини, Фониё,
Ул эгилди, ҳай, йиқилгай устида нам ўзгача.

* * *

Булбуло, гул ила боз келдинг,
Масканинг эрди гулшани роз, келдинг.

Ҳар нозингга юз жон тасаддуқдир
Нозланиб, сўйи аҳли ниёз келдинг.

Тунда май ичгансен, сабуҳий деб
Тонгда янграиб овоз келдинг.

Етар сенга роҳати висол, эй дил,
Чекиб чун ҳажру сўзу гудоз, келдинг.

Кўнгил пок бўлмаса, саждадин не наф,
Таҳорат олмай, бенамоз келдинг.

Ҳақиқатга етаклар сени ишқ,
Гар тутиб ул роҳи мажоз, келдинг.

Ҳарамга бордим, дедилар: Фоний, қайт,
Ёр уйда-ку, йўл босиб дароз келдинг...

* * *

Қийиндир баски ишқ асрори, етмас ҳаллига йиллар,
Майи ёқут ила ҳал бўлгуси ҳар неча мушкуллар.

Туриб майхонага боргилки, унда икки юз давра,
Ёнарлар парпираб офтоби майдин шамъи маҳфиллар.

Дилу май бўлди равшан, билмадим, майдинми ул оташ,
Ва ёким майга оташ урдими ул оташин диллар?

Узоқдир гарчи ул мақсад йўли, ишқдин мадад етса,
Яшиндек бир нафасда босилур ҳар неча манзиллар.

Йироқмен илму тақводин, вале не айладим ҳосил,
Маю маҳвашга деб сочдим-совурдим, битди ҳосиллар.

Садо бергувчи Лайли теваси бўйнида занг эрмас,
Фирондир ул, дили Мажнун чекар, еру само тинглар.

Аё, бир кун фано даштини манзил айласанг, Фоний,
Ўпиб сен сажда қилким, ул маконда бори йўқсиллар...

* * *

Кўзда ёшу ҳар нафас қонга тўлодир дилимиз,
Ишқ магар қон ила кўз ёшига қормиш гилимиз.

Ишқ йўлидин кимса кетгайму кечиб, пири тарийқ,
Баски бул кўйи хароботи муғон манзилимиз.

Бошдаги мушкулимиз дарди хумор, эй соқий,
Тутмасанг жоми шароб, бошга бало мушкулимиз.

Гарчи дайр ичра гадомиз, айласак базми нишот,
Уйнатур шоҳи жаҳонлар кўзини маҳфилимиз.

Умримиз ҳосили, эй муғбачайи бодафуруш,
Майга қурбон, кел, қабул айла бугун ҳосилимиз.

Ўқ отарсен неча кўнгилларга, эй қотили маст,
Бизга ҳам от неча ўқларни, нишондир дилимиз.

Фониё, водийи ишқ ичра умид улдирким,
Унда ишқ карвонига сарбон бўлур маҳмилимиз.

* * *

Азалдин дайри муғон менга ҳавола эди,
Насибим муғбача илкидин пиёла эди.

Кўрдим ширин тушимда не гулу сунбулким,
Хаёлимда зулфи мушкин, қоши ҳилола эди.

Доғи дилимки, бор вужудимни ўртамиш,
Доғи фироқ деб айтмагил, доғи лола эди.

Булбулки, ўқирди чаманда ишқдин маънилар,
Назарида гул япроғи унга рисола эди.

Маълум бўлди, гул тикани жабру жафосидин
Иши ўз ҳоли зорига фиғону нола эди.

Йилларки мен майхонадин чиқмасмен, сабаб,
Аламларим юракда сел бўлиб, шалола эди.

Фоний ҳажру фироқ чекиб, адолат истаса,
Борарга султони доду дорул адола эди.

* * *

Хури жаннат хуснин айтиб, то малак изҳор этар,
Гул юзингни кўргач ул албатта истиғфор этар.

Воҳ, не кофир эрмиш улким, маст чиқиб майхонадин,
Боқ, мени бойлашга тасбиҳ ипларин зуннор этар.

Борбон ёр оғзини таъриф этар гулғунча деб,
Айтгани кўнглимга ўқдек санчилиб, озор этар.

Килки қудрат ҳаллини битмиш қадахнинг гирдига,
Мушкулот борким, у тўққиз осмон ошкор этар.

Риндлиги бўлсин ҳалоли, улки соқий ишқи деб,
Хирқаву сажжодасини садқайи хаммор этар.

Лаъли жонбахши олур бир зумда мардум жонини,
Жони қаттиқмен, бу энди қиссани душвор этар.

Солмагай бозорга ўзни Юсуф ул ёрим кўриб,
Ой жамоли олдида ул бандалик иқрор этар.

Кеча хижрон ичра ўлдим, йиғлади май шиша ҳам,
Кўрдим ул шамъ доғи ўзни куйдириб, абгор этар.

Масту ошиқ чиқди Фоний тун-кеча майхонадин,
Элга ошкор бўлди ҳоли, гар ўзни инкор этар.

* * *

Ўзинг хубу ҳулқинг хубу такаллуминг ҳам хуб,
Малоҳат бобида кўрмишми сендек аҳли олам хуб?

Паридан дилрабодирсен, баландсен одамийликда,
Қачон бўлмиш сенингдек бу жаҳонда насли одам хуб?

Агарчи ўлдирур ҳуснинг, ҳамоно тиргизур сўзинг,
Бу янглиғ бўлмаган, ё Раб, Масиҳо ёки Марям хуб.

Ажабким, оташи меҳринг кўнгилда ортадир ҳар дам,
Кўрингайсен назарга ҳар дақиқа, балки ҳар дам хуб.

Анису ҳамдаминг хуб эрса бу дунёда, не яхши,
Тополсанг яхшидир ушбу жаҳонда ёру ҳамдам хуб.

Гўзаллар келдилар, ҳай-ҳай, ва лекин бўлмади сендек,
Ҳама хубларни этган ўзига тобе, мусаллам хуб.

Гўзаллар хайлидин келса агар Фонийи бедилга,
Вафою меҳр ҳам хубу жафойи кийнавар ҳам хуб.

* * *

Кўкда ой от наълидирким, рахши моҳимдир менинг,
Ундаги доғлар фалакка чеккан оҳимдир менинг.

Ҳар кеча васлингни истармен, сени айлаб дуо,
Айтмадим бир кимсага, Аллоҳ гувоҳимдир менинг.

Кийна айларсен, фалак, васлига етмоқ истасам,
Дарду ҳижрон юз баробар кийнахоҳимдир менинг.

Тонгда машриқдин қаро юксалса, ул эрмас булут
Ки, булутдек дуду оҳим, субҳгоҳимдир менинг.

Номаи аъмолки, кўргаймен уни Маҳшар куни,
Шоми фурқатдин қаро бахти сиёҳимдир менинг.

Тўкдилар кўз ёши юлдузлар шаби ҳижрон аро,
Мунча йиғлатган ўшал ҳоли табоҳимдир менинг.

Ҳажр шомида майи равшан узатгил, Фониё
Ки, қоронғу кечада ул шамъи роҳимдир менинг...

* * *

Қадаҳ ёр хилватида бир баҳона эрмишдир,
Икки дунёдин мақсадим ул хона эрмишдир.

Ишқинг ўқидин кўксимда яродир, истагим,
Ҳар қайга борсам, ул сендан нишона эрмишдир.

Ҳар қайга борсам, сурармен остонага юзим,
Кўзим равшанига боис остона эрмишдир.

Юзингда дона холинг ул кўнглим учун мурод,
Чумоли ризқи хирмондин бир дона эрмишдир.

Шарори шўълаи ишқинг чақмоқ эмас танҳо
Ки, дўзах оташидин ул забона эрмишдир.

Отинг чопаркан, югурмак олдинда орзуйим,
Бошимга қамчи зарби тозиёна эрмишдир.

Фоний муроди мардумнинг бекарон ранжидин
Ўзни четга тортиб, кунжи карона эрмишдир.

* * *

Кел-кел, эй, пири муғон тадбири саҳбо айлади,
Базми майни қуйқахўрларга муҳайё айлади.

Менга пастдин тегди жой, риндлар аросинда ўрин,
Муғбача қаршимда ўзни суҳбаторо айлади.

Тўлдириб соф бодадин қуйди сабукашларга ул,
Тўрда ўлтирганга ҳам жоми мусаффо айлади.

Муғбача бор эрди неча, риндлар кўнгли учун
Тутди соқий жом уларга, бода паймо айлади.

Соз чалиб сўнгра муғаннийлар, этиб рақсу самоъ,
Давра аҳли динини бир зумда яғмо айлади.

Давра ичра жомни айлангирди соқий, лек менга
Етмади навбат, қарангким, ишни расво айлади.

Муғбача эрди чунон дилдору дилкаш, билмадим,
Пири дайр топди қаёқдин, бўйла пайдо айлади.

Бул шаробдин топди комин ҳар кишиким, Фониё,
Тутди гар расми фано ул, ўзни афно айлади.

* * *

Қофири ишқмен, санамларни севиш диним менинг,
Бўлсам ул бутхона тупроғи, бу ойиним менинг.

Отининг наъли ила ити оёғин излари
Бу қаро ҳижрон тунида ою парвиним менинг.

Тарк этиб майхонани, бас, мен нечук ҳушёр бўлай,
Чарх айлаб васваса, тўкмоқчидир ҳуним менинг.

Қиш келиб, гул ҳажрида лол бўлди ул булбул дема,
Сендин айру бўлди хомуш жони ғамгиним менинг.

Қатл этиш-чун излар эрсанг ошиқи девонани,
Бу сифатлар менда мавжуд, таъби таъйиним менинг.

Сажда этмак маҳбубу жоми сабуҳий олдида,
Бу мақомати тариқат ичра талқиним менинг.

Кечди Фоний ўздину кетди юриб дашту фано,
Улки кўргаймен, кўрар бул кўзи худбиним менинг.

* * *

Демаким, кавсару хур, боғи жаҳон бас бизга,
Баски ул мугбача, май, дайри мугон бас бизга.

Сенга бўлсин тубийи нася ўшал, эй зоҳид,
Бори нақд сояйи ул сарви равон бас бизга.

Олам аҳли бойлиги, янгисию эскиси бор,
Эски бода, янги бир зеби жаҳон бас бизга.

Неча айтарсен фалақдин жонга офатлар келур,
Гамза айлар мунчаким офати жон, бас бизга.

Излагайлар оташи ишқинг муҳаббат аҳлидин,
Дилда доғ, меҳру вафойингта нишон бас бизга.

Гам қўшилса майга ул дарёга ўхшаб мавж урар,
Баҳри лутфингдин бирор қатра ниҳон бас бизга.

Эй сабо, дунёда ҳар аҳли вафонинг ёри бор,
Даҳр аро ёри азизу меҳрибон бас бизга.

Фониё, бир йўла халқдин узилиб, хушҳолмен,
Бўйла хушҳоллигу бул сурату сон бас бизга.

* * *

Ажабким, жилвагар ул қадду раънойинг бало дилга,
Сочинг занжирининг ҳар торидин юз ибтило дилга.

Чунонки, қатраи найсон туфайли очилур ғунча,
Очилгай бу кўнгил гар етса ул тири жафо дилга.

Тонг отгач ортадур, бас, ишқаро тугёни юз чандон,
Агар манъ айладим ҳар тун, этиб юз можаро дилга.

Кўзу кўнглим ҳалокинг бўлдию сен жилвагар кўзда,
Раво эрмаски, кўрсанг зулму бедодинг раво дилга.

Эрурмен шод андин, ҳар тарафга ўқ узар бўлсанг,
Тегар жонимга ул, кўзимга ё кўксимга, ё дилга.

Фалак ҳар дам вафо аҳлини айлар зору озурда,
Чу хушмен, келса андин ранжу озор доимо дилга.

Аё, сен одамийлик қил, менга шоҳкоса тут, соқий,
Етар ноодамийлардин азобу ифтиро дилга.

Боқардинг менга шафқат бирла гар ҳажрингда билсайдинг,
Не солди кўзларимга оқу не солди қаро дилга.

Ажаб эрмаски, етсанг ул бақо даргоҳига, Фоний,
Муяссар бўлса гар азм айламак дашти фано дилга.

* * *

Сабуҳий ичганингда най чилдирма гар ҳавас,
Шоҳга карнай садосию ноғора бонги бас.

Ул шўхи қотил ҳар неки буюрса, ул раво,
То тонггача шамъ сингари ўчиқ бўл, бенафас.

Умрдин баҳраманд бўл бир қадаҳ сабуҳий ила,
Кундузга етарсанми, йўқми, киши билмас.

Бировнинг васлин истаб, бечорамен андоқ,
Во ҳасрато, йўқ чорасоз бўлгудек бир кас.

Эски май ила гўзаллар ишқин айтайин,
Май ва олов кабидирким, биз оловда хас.

Магар эски зуннор топсанг майхона кунжида,
Маҳбубим итининг бўйинборидир, бошқамас.

Фоний, май ичгилу туриб, шаҳри фанога бор,
Унда на ҳоким, на миршаб таҳдид айламас.

* * *

Насими субҳ, хабардор эт ниҳоли раънони
Ки, андин бўлди хазон умр гулистони.

Бир қадах тўлдириб, тутдинг майи оташранг,
Не оташ, ёндирди ҳама ушшоқи шайдони.

Зухду тақво ила бўлдим мағрур, билмадим,
Ишқ ожиз айлар ҳар нечук зўру тавонони.

Сен, ёш санам, ишқаро бундоқ сабрлисен,
Тараҳхум этиб, ая бу бесабр кексони.

Хусн машғаласи ёнур ишқ оташи ила,
Дариф тутмагил назар аҳлидин тамошони.

Лабинг оби ҳаётдирким, камоли сеҳридин
Сўз очса ул, кесар ҳамон дами Масиҳони.

Майхона кўйига келиб риндларга сол назар,
Бир сомон чўпича кўришмас икки дунёни.

Шайх не буюрса, мен жон деб этардим адо,
Агар манъ этмаса ишқу жоми саҳбони.

Фоний бехонумон тутди расволикка юз,
Кўриб майхонада неча майхўри расвони.

* * *

Дайр аро хоҳиш эрди майи муғона менга,
Бўлди шу хумори саҳарим бир баҳона менга.

Майхона ҳавоси ила тарк этдим хонани,
Май топиб беролмас чун ўзга бир хона менга.

Ҳам масту ҳам девонаю расво деб ахтаринг,
Майхона кўйида бўлди бўйлаким нишона менга.

Висол муждасин топдилар дўстдин аҳли талаб,
Фироқ ўлдирди зор этиб, бермади омона менга.

Замон-замон қадаҳ тутгил, бир дам ичмасам,
Зулму ситам айлар гами замона менга.

Бир-икки жом ила жоним киритдинг, соқий,
Голиб эрди хумори майи шабона менга.

Итлари есин танимни гар ўлсам, эй Фоний,
Элтинг, оромгоҳ бўлсин ул остона менга.

* * *

Кўнгил май истабон бул дам хароботи фано кетмиш
Ки, бошлар ҳам ҳубобдек эврилиб, сўйи ҳаво кетмиш.

Сенинг ҳажрингда чекдим оҳу зорим тонг оқаргунча,
Халойиқ дедилар: ҳар ёнга ул боди сабо кетмиш.

Кеча ул кофири бадмаст этибдир йўлда кўп ғавво,
У боис неча зоҳид ҳар сафар қадди дуто кетмиш.

Чиқиб ул давраминдин, бўлди чун кўзларданам ғойиб,
Пари эрди, паридек бўйлаким беиштибоҳ кетмиш.

Магар кўйи фано эрди ўшал сарманзили ишқинг,
У ёқдин шоҳ бўлиб келган бу ёқдин чун гадо кетмиш.

Кетаркан, менга ул ой дедиким, тез кунда қайтармен,
Вале ул шўху барно зор этиб чун, не бало кетмиш...

Сафо келгай нечук кўзларга ул суфийи маккордин,
Қаён борса, изидин эргашиб макру риё кетмиш.

Кетар бўлса агарким одамийлик хислати халқдин,
Ажабмас, аввало ул ойини, расми вафо кетмиш.

Ўзин ҳар ёнга ургай эл қочиб даҳри ҳаводисдин,
Вале бул шевадин Фоний хароботи фано кетмиш.

* * *

Ишқ жомидин бир томчи томса, етса унга хок,
Сажда қилурлар неча минг малоики афлок.

Кишиким, ул қатрага қорилмиш тийнати,
Амини «аллам-ал-асмо» айламиш Эзиди пок.

Аршийлар баски бош тортмас Ҳақнинг фармонидин,
Не бок, саркашлик этса бир фариштайи бебок.

Итлик қилдиким, ул сабаб қувилди даргоҳдин,
Осилди бўйнига лаънат ҳалқаси, тавқи ҳалок.

Фано дайрининг фазоси покларга жилвагоҳ,
Қочурлар нопок итдин ҳар соҳиби идрок.

Кетур бодаким, етсин ул дарёи раҳмати,
Андин оташимга сув ур, зилоли оташнок.

Риёзат чекибон, ўзни файзга қобил эт,
Файзга туҳмат этолмагай мумсики нопок.

Зухд бобида мен чобуку чаққон бўлолмадим
Ки, ҳолдин тойдирди андоқ қомати чолок.

Май қуйқаси менга мисли бодайи ноб эрур,
Нажот ипидир узум илдиэи, риштайи ток.

Шайх қочди хонақоҳ сори бас мени кўргач,
Йиқилдим майхонада, эгнимда ҳирқайи чок.

Ёр юзин очди, қолмади Фонийдин бир нишон,
Тажаллий ўтида чун кул бўлур хасу хошок...

Касугарар

СИТТАИ ЗАРУРИЯ

(Зарурий олтилик)

ДЕБОЧА

Барча суҳанвар хайлининг байту-л-қасидаси,
Ҳама мадҳ аҳли назмининг шоҳбайти, сараси
Ул подшоҳга бўлсинким, йўлида учрабон,
Гавҳар бўлди шоҳлар тожи узра тош пораси...

Унинг буюклиги мутафаккирлар идрокдан қутлуғ
ва унинг неъматлари мутакаллимлар ҳисобидин фориг.
Огоҳ бўл, яратиш ва амру фармон бериш Унга тегиш.
Оламлар мураббийси Аллоҳ таоло ва таборакдир.

Н а з м:

Шеър аҳлининг хусни каломи, ул сеҳру фан,
Ҳам нуктадонлар лутфи адоси, ул шакаршикан
Шаҳ шаънига лойиқдирки, Ҳақ ҳимматидин
Ой мўъжизасин этди аён, айтиб бир суҳан.

Ул нубувват девонининг соҳиби ва ул мурувват
арконининг нозими (Расули ғалайҳиссалом) ва унинг
юксак хонадонига салоту саломлар бўлсин.

Аммо баъд: тўғри, рост майлу рағбатлар баён қили-
ниб, ақлу хирад арбоблари, заковат ва ҳушёрлик со-
ҳибларининг ёрқин фикру мулоҳазалари қабул ва
ижро этиларкан, сабаби булдириким, улар олам гул-
шанининг гул чечаклари, одамзод дарахтининг мева-
ларидирлар.

Камина фақиру-л-ҳақир иродатининг холис ипи ва
итоатининг мустаҳкам ҳалқаси ул ҳазрати ҳидоятмар-
таба ва валоятфазилатнинг тасарруфи ва иқтидори
измидадир:

Б а й т:

*Яхшилик денгизин ганжи кироми,
Қутблар имоми, ҳазрати Жомий...*

Аллоҳ руҳларини муқаддас айласин. Мен хотири шикаста ул жанобнинг буйруқларига ҳамиша итоат этиб, улардин яқинлик ва паноҳ излардим. Фармонларига амал этишни лозим ва буйруқларига бўйсунитишни вожиб билганимдан, бу каминайи камтаринга сўз жилловини туркий тил водийсидин форсий тил воҳасига буриш, назм оҳангини туркона адодин форс тили томон ўзгартиришни амр этдилар. Агарчи фармонлари бошим устигаю уни жону дилдан бажо этиш лозим эрди, аммо “Ҳар ишнинг ўз вақту соати бўлур”, деганларидек, тақдир тақозоси ила ул ҳазратнинг ҳаёт айёмларида бу иш амалга ошмади. Ва бу айёми нофаржом мададкор бўлмади, токи ул фармон ҳазрати Султони султоннишон, кариму-л-баён тилидин тақрор этилмагунча.

Н а з м :

*Ҳақ сояси, меҳри Скандаржаноб,
Ҳам ўзи соядиру ҳам офтоб.
Халқ қўли қудратли бўлиб жаҳдидин,
Дин яна юксалди унинг аҳдидин...*

Султон бинни султон, салтанат ва хилофатни асраб, авайлагувчи Абулғозий султон Ҳусайн Баҳодурхон, Аллоҳ таоло унинг байроғини Сурайё авжида устувор этсин, амру фармонини Мағриб ва Машриқда музаффар айласин, камина бандалик одатим ва хизматкорлигим борлиги боис ул олийшаън ҳазратнинг фармони юкини кўтаришга ҳозирю нозирмен. Ва ул ҳазратнинг сўз қадрю қиймати билиш табиати ва ақлларни шоширувчи зеҳнияти олдида шеър санъати ва назм услу-

би борасида шогирдлик нисбатим борлиги ҳам айни ҳақиқатдирки, ул сабабдин каминага андоқ амр этилди.

Шундан сўнг тавфиқ мадаккор ва саодат ёр бўлиб, сана 902 ҳижрийда бир неча қасидани қоғозга туширдим. Мазкур манзумалар қасидагўйлик услубига мос, сатрлари услуб тамойилларига муносиб ва сон жиҳатидан олти жиҳатга мувофиқ эди.

Илк қасида ҳазрати Борий таоло ҳамдига бағишланиб, “Руху-л-қудс” аталди. Иккинчиси наъти набавий зилолидин қатралар, Мустафо мадҳи сарчашмаси файзидин томчилар эрдиким, “Айну-л-ҳаёт” номланди. Учинчиси Амир Хусрав Деҳлавийнинг “Баҳру-л-аброр” ию ҳазрати Махдумнинг “Тухфаи нисор” и йўлида эрдиким, отини “Тухфату-л-афкор” қўйдим. Тўртинчиси кўнгила аҳлига неъмат ва риёзат аҳлига руҳий озуқа бўлгани боис “Қутул-қулуб” дедим. Ва бешинчиси ҳазрати шаҳриёрни мадҳ этиб, неъматига шукрона айтишким, абадий саодатга муяссар айлар ва давлатини дуо қилиш абадий нажотга восил қилур, ул сабабдин “Минҳожу-н-нажот” исми ила зийнат топди. Ва олтинчиси файзу ато боғининг насимидин баҳраманд бўлгани ҳамда “Миръоту-с-сафо” қасидасига татбуъ эркани сабаб “Насиму-л-хулд” номи-ла мазкур ва жамъи қасидалар “Ситтаи зарурия” аталиб, машҳур бўлди.

Умидим бор ва аҳли содиқ мадаккордирларким, агар ажалим етмаса, йўқлик шамоли борлиқ кулбаси чароғини ўчирмаса ва бу услубда паришон ёзувларим топилса, шикаста хотирим ила уларни жамлашга ошиқурмен.

Буюкларнинг эзгу одатлари ва гўзал ахлоқларига риоя этиб, ўқиганлар айбу нуқсон кўрсалар, тузатсинлар, камчилигини саҳву хатога йўймасинлар, уни гўллик, нодонлик деб ҳисобламасинлар.

Тўғри йўлга эргашганларга саломлар бўлсин!..

І. РУҲУ-Л-ҚУДС

(Пок муқаддас руҳ)

Тасанно ул қаламгаким, мусаввири ашё,
Неча минг нақши ажаб ҳар замон қилур пайдо.

Бу нечук қаламдирким, айёми “кунфаякун”
Рақам ул чекмаса, бўлмас қатрадин то дарё.

Бу нечук қудрат эмишким, шу фалак боргоҳида
Ул сабаб бўлдики, бордир заррадин то байзо.

Амрингга мутеъдир барча, тубанмидир, юсак,
Лутфингдин эрмишлар ҳама, момодир ул, бобо.

Қавийдир изминг ила гар заиф, гар азъаф,
Забундир ҳукминг ила гар қавий, агар ақво.

Ишқинг эрди Мажнунни ёққан чеҳраи Лайли,
Ҳуснинг эрди Вомиқни йиққан орази Узро.

Юзинг нуригаким бўлди парвона саргардон,
Вале шамъи шабистон деб ном қўйдилар анго.

Шавқинг ўтида ўртаниб, булбул-да бўлди кул,
Вале зеби гулистон деб этилди васфи адо.

Кишиким жоҳу давлатли, сенга ҳожатманд,
Ўзинг ғанийдирсен, сенга мусаллам истиғно.

Яратдинг башар жисмини неча бир таркибдин,
Ясаб тупроқдин аввал, сўнг бериб зебу баҳо.

Кўтардинг тупроқдин уни, айлабон юз эъвоз,
Юксалтдинг мартабасин токи торами хазро.

Хокий танига ёғдирдинг найсони раҳматинг
Ки, андин этди тийнати мулойимат пайдо.

Қординг тийнат хамирини ҳикматинг дасти ила,
Етишди ўзга уч зидди ажойибот аро.

Тўрт унсурни бир-бирига пайваст айладинг,
Тупроғу оташ эрди ул, сув эрдию ҳаво.

Бирикди эту устухон, мўй ила тори асаб,
Меъдаю қону зардоб, бари беиштибоҳ.

Яна ул думоғдирким, беш сезги қароргоҳи
Ки, ботиний аъзо дебон атамишлар ҳукамо.

Яна талоғу жигар, яна қалбу яна ел,
Яна буйрағу бурун кемирчаги, ўт-сафро.

Бирикиб бир-бирига, тўрт мизож бўлди ҳосил,
Қону балғаму сафро, ортидин етиб савдо.

Пайкари ораста бўлгач баски зеболик ила,
Ўзинг тоза руҳингдин анга жон этдинг ато.

Зоҳирий ҳисларни бундоқ барҳақ айлагач,
Ақл нуридин таратдинг думоғ қасрига зиё.

Бадан шаҳридин яратдинг ажиб бир мамлакате
Ки, мулкдин то малакут ҳар не ундадир барпо.

Кўнгилни сўнгра султонлик тахтига ўтқаздинг,
Султонлик расми ила бўлди шоҳи мулкоро.

Вазирлик мақомига етишди ақлу хирад,
Бўлдилар барча сенга банда, ҳама шоҳу гадо.

Илм ўрганишда бўлдинг Одамга раҳнамун,
Илк бора бердинг таълими “алламу-л-асмо”.

Чун илму маърифатдин айладинг баҳравар,
Малоик сажда этдилар бош эгиб банданамо.

Ҳар неким яратдингу ҳар не айладинг мавжуд,
Денгизлару тоғлару юлдузу арзу само,

Бўйлаким ажойибот намойиш айлабон,
Омонатингни ҳам унга топширдинг, эй Худо.

Бўлди ул мазҳари Кулл, сўнг ўзинг лақаб бердинг,
Яъни махлуқот ичинда ул олами кубро.

Баҳору ёзу кузу қиш-қаҳратонни келтирдинг,
Тўрт фасл яратдинг шу гулшани даҳр аро.

Баҳорий шамоллар эсди шу жаҳон бўстонида,
Жон кирди табиатга, таралди атри сабо.

Етишди ўликларга бўйлаким Ийсо нафаси,
Тирилди, кўтарди бошин тупроқдин майса-гиёҳ.

Афтода ҳол кўрдиким, тупроқ узра не ҳол,
Кўкатлар гўдак янглиғ топмишлар нашъу намо.

То йигитликка етгунча етишгай зебу жамол
Ки, доя булутлардин сут ёғар эрди, изо.

Даҳр мулкига неча кун бердинг оройиш,
Ясанди сабза, райҳондин шу гулшани дунё.

Гул очди ёш-яланглардек лоларуҳ ораз,
Сарв айлади санамлардек қаддини росто расо.

Бинафша сочи торини этди чину жингалак,
Ёсуман қилди жилвадин ҳусни оразин зебо.

Сунбул ҳам мушкин зулфига солди печу тоб
Ки, унинг занжири этди кўнгилни шайдо.

Норанж пўстининг ярмини наргиси шўх учун
Пиёла айладинг, у маст бўлди бесаҳбо.

Настарин баргига тиздинг мунчаким юлдуз,
Юлдузлар туркуми унинг олдида бир Суҳо.

Чаман сарв қомати ила топди раънолиғ,
Яшнатди турланиб уни боз гули раъно.

Наргис ғунчасин буйлаким хуққа айладинг
Ки, бўлди кўнгил қушининг тухмига маъво.

Гулзордин хабар берар баҳор ҳар лаҳза,
Заррин ранглари андин даракчидир гўё.

Қазо қаламин юритиб, боғу чаман чехрасини
Райҳондин матоҳ тўқиб, гуногун этдинг, анво.

Баҳор ёйди боғ аро кўркини навбат ила,
Мисоли келинчак эрди, ҳуснида лутфу сафо.

Ёз келдию жумла жаҳонга пуркади олов,
Ёндирди оҳ чекиб гўё ошири шайдо.

Кўнгил райҳонларни қўйиб, мевага майл этди,
Сурат саробидин кечиб, излади маъно.

Япроқлар либосдек боғу чаманни буркади,
Кўринди кўзга оғоч чун гумбази мино.

Шамол новда, бутуқларни силкитди ончунон,
Ақл назарида гўё чарх урди еру само.

Қушлар шохдин шохга учиб чекдилар фарёд,
Чун бурждин буржга ўтиб ёнган юлдузнамо.

Вале мевалар шохларда қолдилар собит,
Собит юлдузлардек порлаб зангори кўк аро.

Хат тортиб баланддин пастга тушаркан мевалар,
Учар юлдузлардек, яъни шаҳоб эрди гўё.

Қуёш ёғдирди оламга оташ алангасин,
Жаҳаннам ўти ёққандек танларни беадо.

Ҳароратдин етишгирдинг анвойи неъматинг,
Инсон мизожига уни мадор айлаб, даво.

Ажаб ҳакимдирсен, буюк ҳикматинг олдида
Афлотун бир семиз ўтдир ва ёхуд лубийё.

Басо, кимсаларким сочиб тупроққа тухми амал,
Хирман кўтардилар минглаб, манфаати дунё.

Вале қолдилар емагу ичмакка бойланиб,
Бошоқ тердилар пайкалда гоҳо излаб изо.

Ёз дастурхонидин етди жаҳонга файзу қут,
Баҳраманд бўлдилар андин ҳама шоҳу гадо.

Бу неъматлар узра сўнг етишди фасли хазон,
Совуқлар лашқари босди чун эттали яғмо.

Чаман алвонга чулғанди, ўйлаким рангрезлик,
Ҳар булоғу япроқда неча минг рангу жило.

Этди гултожихўроз тупроқни хунолуд,
Кофир тигидин гўё қонга беланди шуҳадо.

Хазон гултожихўрозни қатл этди бўйлаким,
Тож бошдин айрилиб, бош тандин бўлди жудо.

Гули раъно хазонда икки рангда товланди,
Беқарордир шунга ўхшаш лолайи мулки Хито.

Даҳо гулшани ҳамиша икки турда товлангай,
Баҳору кузга назар сол ё кўргил субҳу масо.

Не эрмиш иккими, ўн ранг, ҳар оғоч япроғида
Икки юз рангни намойиш айлагай килки қазо.

Ранго-ранг япроқлар ила дарахтлар мисли шамъ,
Бор бисоти Чин ниғорхонасидир шул асно.

Ортидан қиш-қажратоннинг шамолин эсдирдинг,
Япроқлар учдилар бир-бир, топдилар ерда фано.

Сўнг булутлар кўкка чиқиб, тутди симобий парда,
Тўсдилар жумла уфқларнию бурканди ҳаво.

Гарчи бор эрса-да, лек аслида йўқ эрди қуёш,
Йўқ эрди ҳароратдин заррача асар асло.

Бир парча муз эди самода доира мисол,
Бода тўнғмишди совуқдин гўё пиёла аро.

Қорларга бурканиб оппоқ тухумдек бўлди ер,
Қуёш ҳам тухумдек эди, чун байзаи байзо.

Орочлар бўдилар андоқ ялангочу шийдом,
Гўёки Чин турктозидин ҳинду чекар жафо.

Тун санамлар сочи янглиғ тимқораю узун,
Ошиқлар қатлига чўзиқ қўл эрди ул гўё.

Чунон оширдинг қиш шиддатин, охир-оқибат
Олов ҳам дош беролмади, етишгандек вабо.

Азбаски, қиш шиддатидин сўнаркан олов,
Қайда бу жаҳон аҳлига нишонайи бақо?

Яна баҳор елларидан бағишладинг ҳаёт,
Ўлик танларга бахш этиб тирикликни ато.

Давр бўйнига бўйлаким занжир бойладинг,
Барча ҳалқаларни тортиб, чирмади ул расо.

Тўққиз фалакни тикладинг, баланду ораста,
Юлдузлар сайр этар унда Қуёшдин то Суҳо.

Аввалги манзилда сокин сиймтан Ой турур
Ки, андин даҳо тунига таралур нуру сафо.

Гоҳо гўзаллар юзидек ойкулчаю рахшон,
Гоҳ ошиқлар қоматидек букилгандир, дуто.

Иккинчи манзилни этдинг Аторудга макон,
Қалам ургувчи ул — иши имло эмиш, иншо.

Сиёҳ истаб чиқаркан, анга ҳар замон ҳозир эрур
Идишдаги сув рангидек мулойим рангу жило.

Учинчи манзилда Зухро, ҳофизу тараннумсоз,
Мақом тутмиш андоқким, мақоми созу наво.

Созида жаранглаган нағмаларки довудий,
Вале сўз айтса, мисоли Масиҳи руҳафзо.

Тўртинчи қаватда равшан Қуёшга жой бердинг
Ки, Ой ундан ҳар лаҳза тиланур нуру зиё.

Агар зебу жамолда ул Скандар ойинаси,
Вале ҳукмига ҳамиша мусаллам эрур Доро.

Бешинчи маконни тигзан Миррихга бахш этдинг
Ки, қўрқинч ҳайбатидин титрагай тош ҳатто.

Омонсиэ нафаси чизар ажалнинг гулгун суратин,
Қотил жисмидин ёғар ҳар нафас тиғи бало.

Олтинчи маконни тутди поксийрат Муштарий,
Унинг саодат шамъидин ёруғдир ҳар сиймо.

Тизиб таҳорат ипига тасбиҳ доналарин,
Этдинг саодат ҳулласидин тайласону ридо.

Еттинчи қалъа беги деб Зухални амр этдинг,
Қаро жисмига бурканиб ниҳон этди лиқо.

Ҳалим инсонлардек секин қадам ташлаб юрар
У манзилдин бу манзилга шошилмасдан, сипо.

Саккизинчи кўкни сўнгра мунаввар этгали
Минглаб юлдузларни ёқдинг, серишва, сержило.

Энг юксакда тўққизинчи қалъа чўзди бўй,
Атрофида нек ният-ла буржлар этдинг бино.

Ўн икки бурж бунёд этдинг қалъа атрофида
Ки, ҳар бири кўрингай ўзгача, жилванамо.

Ўн иккидин биринчиси яйлов эрди ажаб,
Ҳамал учун ўтлоқ бўлди, ажойиб, ҳушҳаво.

Яна бири гули лола яшнаган майсазор
Ки, Савр унда сайрон-сайрон ўтлайди доимо.

Чарх отини ясантирдинг сайри хиром учун,
Эгар остига нақш этиб ул сурати Жавзо.

Чарх шеvasи кажрафторлик эмишдир, ул сабаб
Қисқичбақа буржини кўтардинг кўкка расо.

Ораста этдинг шавкатинг-ла ўзгаларни ҳам,
Ҳўкиз манзилин Шер манзилидин айладинг жудо.

Ўзга бир пайкалда сочдинг Бошоқдин доналар
Ки, уларни юлдузлар деб талқин этар доно.

Уларни тортмоққа кейин Тарозу ясадинг,
Ростлик билаким, эмас янглишмоқ Ҳаққа раво.

Бошқа бурж саҳнида фаол айладинг Акрабни,
Чаён эски иморатларга ин кўяр гўё.

Сўнгра бошқа бурж ичра ясадинг камонхона
Ки, чарх дунё устига ёғдиргай тири бало.

Камондин ўқ узиб, сўнгра Жаддийни ҳуркитдинг,
Тов эчкисидек ҳар дам юсакда бўлур пайдо.

Уфқ чоҳидин тортиб Юсуфи хуршидни,
Қутқаздинг, тушмагай ўшал қудуққа ул яно.

Юнусни Ҳутга ютқизиб, саломат сақладинг,
Гарчи бул арода чекди неча бир жабру жафо.

Чархдин ташқарида минг-минглаб хайли малак
Ибодату тасбиҳ айлаб, ўқишар ҳамду сано.

Аршу Курсию Лавҳу Қаламдин ажойибот
Ошкор этдинг, ақл кўролмас, кўр эрур, амо.

Иш шунга етдиким, ўшал шахсувори Расул,
Буроқ югурди юсакка Меърож туни, Исро.

Бердинг карамингдин икки қош ароси яқинлигин,
Чалди буюклик бонгини ундан-да яқинлик аро.

Васлингга етказиб, унга жамолинг кўрсатдинг,
Бердинг, ҳар неким тилади, барин бешарту баҳо.

Тўқсон минг сўз айтиб, уни изига қайтардинг,
Ётган жойи ҳали-ҳамон иссиқ эди аммо.

Ер юзидин куфрнинг зулматин даф айлаб,
Равшан этдинг Муҳаммадга шариати ғарро.

Барча динлар ҳикматинг-ла шу онда рад бўлди,
Дини Одаму дини Нуҳу дини Ийсову Мусо.

Авжи қурбатинг ила кўрсатдинг унга йўл,
Бўлди олам элига раҳнамоийи дини Худо.

Сабаб унинг муҳаббати, зуҳури санъатинг эди,
Жумла халқу махлуқот яратиб, этдинг ифшо.

Чунончи, ҳар неки борлиқ тўнини киймишди,
Кўринди, биргина “Кун” амрини сен этгач адо.

Ул амринг қудратингдин увоқ бир зарра эди,
Гар ул бўлмаса, бўлмасди борлиқдин асар пайдо.

Ажаброқ булки, яна юз минг олам агар
Бунёд этишга қодирсен, истасанг уни, Ҳаққо.

Истасанг, ярим нафасда сурарсен йўқликка,
Ярим нафасга ҳам етмай топгуси бори фано.

Борлиқдин йўқдир тафовут бўйла корхонанг учун,
Йўқлик ҳам азаматинг олдида ҳеч вақо.

Бузургвор Худоё, шу мадҳу тасбиҳинг ҳақи
Ки, ҳар нафас зикр этарлар хайли олами боло,

Зоти покинг бўйлаким, мисли, монанди йўқ,
Покиза файзингга йўқдир баробару ҳамто,

Набийulloҳ ҳурмати ҳақиқим, эрур офтоб,
Буюклигу салобатига жумла зарра гувоҳ,

Бу дору-л-фанога то боғлиқ экан Фоний,
Унинг сийратига бахш эт тарийқи фақру фано.

Қачонким жон қуши унинг танини тарк айлаб,
Парвоз этса, қайда деб ул азиз мулки бақо,

Маҳшар куни шоҳи Расул гуноҳкор умматин
Шафоат этмак учун тикса Арш узра ливо,

Лутф айлаким, бу осий бандага тушсин назари,
То етишгай подшо давлатига зору гадо.

Этса андин талабу етишса сендин бахшиш,
Этса бу банда мурод ҳосил ул икки аро.

Қазо тақозо этди, бу қасида топди таҳрир,
Ажаб эмаски, таърихи бўлса ҳисоби “қазо”.

Номини ўйладим саҳаргоҳ фикру ўйларга чўмиб,
Исми “Руҳу-л-қудс” деб ғойибдин келди садо.

Умидим улки, менга қудсий нафас бахш эт,
Тақаллум берки, сенга сўйлайин ҳамду сано.

II. АЙНУ-Л-ҲАЁТ

(Ҳаёт чаи маси)

Парда тортиб тун жаҳонга, то таманно айлағай,
Жилвасин ул неча дилбар, моҳ сиймо айлағай.

Кўкда юдузлар саноқсиз ялтироқ қуртлар каби,
Нур сочиб оламга бундоқ, зебу оро айлағай.

Осмоний нақшбандлар юргизиб қудрат қалам,
Ҳар замон кўк гумбазига нақш иншо айлағай.

Наъш тўкар кўз ёш Банотнинг кифтига офтоб учун,
Бошда рўмолларни барча анбаросо айлағай.

Ўртада Қутб пири комилдек турар тамкин ила,
Ўзга юдузлар муриддек рақс барпо айлағай.

Сиймтан турклар шу онда Қаҳқашонда саф чекиб,
Даҳро аро ул офият мулкини яғмо айлағай.

Не ажаб турклар эмишким, ўқлари мисли шаҳоб,
Ҳиндулардек ёғдириб ҳар ёнга, гавғо айлағай.

Жанг бораркан бўйла, Насрайн ҳам етарму лўлма деб,
Гоҳ қанот ёзгай, гаҳи кутмоқни авло айлагай.

Осмоний ул дўконларда кўрарлар дурру ганж,
Кўз тикиб ҳар ким назар Савру Сурайё айлагай.

Эсга олгай Насри воқитни, гар этгай эътибор,
Ул кишиким шини Шеърони тамошо айлагай.

Янги ой чун устухондир, ялтираб тургай, уни
Ўйнашиб юлдуз-ғўдаклар аъми саҳро айлагай.

Кўкда юлдузлар эмас, йўқ, шабпарақлардир, кумуш
Ой — шамга ўзларин парвонаосо айлагай.

Боқки, Зухро ҳам олибдир илкига чилдирмасин,
Токи кўк мутриблари савту таранно айлагай.

Тир — Аторуд фолбин эрмишким, Қуёшдин фол очар,
Неча юлдуз тангаларни унга савфо айлагай.

Олти сайёр Шарқ тарафдин офтоб келмоқда деб,
Бу хабарни ҳар томонга ошкоро айлагай.

Найзага илгай фалак буржи Жадийнинг ҳалқасин,
Сўнг отар жанг жабҳасига, сўйи саҳро айлагай.

Муштарий нури сафодин айлабон сажжодасин,
Тонггача тоат, ибодат ичра тақво айлагай.

Шу самовий қалъанинг посбони эрмишдир Зухал,
Ёндириб машғал, нурин то чархи воло айлағай.

Неча собит саккизинчи осмондин кўз тикиб,
Бул ажиб ҳангомани кўргай, тамошо айлағай.

Неча юлдуз чархи аъзам амри бирлан дамба-дам
Маскани аълони кўйгай, майли адно айлағай.

Чарх бўйла сеҳроу афсун, осмон юлдуз ила
Ёндириб мактуб, уларни сўйи дунё йўллағай.

Кўкда анжум бўйла нотинч, бўйлаким бедор экан,
Ерда роҳат уйқусин ҳар пиру барно айлағай.

Мен каби ошиқ балокашлар гами ҳижрон аро,
Кўк сари “во ҳасрато!” ё “водариғо!” айлағай.

Уйқуда ётганда ул беишқ, вафосизлар бари,
Ишқ кўйи итлари то субҳ ғавғо айлағай.

Эй на хуш жонларки, роҳат уйқусин айлаб ҳаром,
Кўз тикиб тунларда кўкка, оҳи вайло айлағай.

Пок этиб зоҳирни аввал қайғу, ҳасрат ёшидин,
Ўт солиб сўнг жонга, ботинни мусаффо айлағай.

Ўзни тортгай гўшаи меҳробга ул тақво учун,
Саждагоҳин дарғаҳи Эзид таоло айлағай.

Парда тортиб кўкда юлдузларга ҳасрат оҳидин,
Ашки тўфонин кейин то тоқи хазро айлағай.

Улки бир маъшуқ кўнгил бўстониини этгай тавоф,
Гул юзига парда ёпгай, кўздин айро айлағай.

Қурби васл ичра агар бир лаҳза сокин бўлса ул,
Гоҳи кўз ташлаб малоикка муросо айлағай.

Осмони иззату тамкинда бир дам турса гар,
Ўйлаким, титроқ тушиб гардунга, ларзо айлағай.

Гар кўнгил жамъи висол бўстони сори бурса юз,
Тонг эмаским, тарки дунё, тарки уқбо айлағай.

Шул эрур Фонийга давлат, ётса хоки роҳ бўлиб
Ергаким, ул ерни соликлар гузаргоҳ айлағай.

Ўтса бу водийи зулмат ярми, етса шоҳ гали,
Янграгай бонг, бу хабарни пасту боло айлағай.

Янграбон бонгу ноғора, жўр бўлиб карнай анга,
Ул қиёмат авжини то тоқи дунё айлағай.

Гафлат ичра кўз очолмаслар ўликлар уйқудин,
Гар фаришта жар солиб, фарёди сурно айлағай.

Занг урар бутхоналар ҳам тонг-сахардин, токи ул
Бутпарастлар уйғониб, азми калисо айлағай.

Жумла роҳиб масту мусҳафсўз эмишлар дайр аро,
Белга зуннору бўйинларга чалипо айлагай.

Аҳли комил рад этаркан лоту лои лоилоҳ,
Бори иллаллоҳни шу сўз ичра ифшо айлагай.

Тонг аро “Аллоҳу акбар”ни муаззинлар тамом
Ҳайқириб, субҳоналлоҳ, кўкка тугро айлагай.

Покбоз ушшоқ ичиб май, масту хушҳоллик ила
Гоҳ-гоҳ наззораи ул ёри зебо айлагай.

Ул ҳама гулюзалининг гулдек яқосин чок кўриб,
Аҳли ишқ қушлар каби масти алоло айлагай.

Ул фалак меъморлари гардун қоронғу қасрига
Тонготарда нур тўшаб, равшан, зарандо айлагай.

Шом ёришгайдир гўзалларнинг сумансо зулфидин,
Тонг суманбўлар уни кўрганда эвоҳ айлагай.

Тун қаросидин қорайган мулки олам саҳнига
Бори равшанликни субҳи оламоро айлагай.

Суфийи кундуз қаро тун кўрпасини тарк этиб,
Тайласонин елкага ташлаб, хувайдо айлагай.

Томчи-томчи ёққан эрди тунда шабнам юлдузи,
Ярқираб тонг шуъласида ҳусни зебо айлагай.

Боши оғриб қолса гар офоқ тун савдосидин,
Манглайин танғиб булутлар бирла даво айлағай.

Нур олиб тонг Юсуфи Мисрий жамоли шамъидин,
Ваҳшатафзо Шом зиндонига савфо айлағай.

Офтобким парда ичра эрди, бошлаб кун сари,
Юсуфи гумгаштани сўйи Зулайҳо айлағай.

Уйғониб халқ бори рафлат уйқусидин сарбасар,
Боз тирилмоқ муждасин оламга ово айлағай.

Фосиқу шахватпарастрлар сувга тушмоққа шитоб
Ечиниб, тарки либос, тарки сарупо айлағай.

Ҳақпарастрлар эрса оз таҳқиқу кўп тақлид ила
Юзланиб масжидга тадбири мусалло айлағай.

Аҳли қилу қол рақибларни қайирмоқ қасдида
Юзни ювмасдан китобга кўзни ошно айлағай.

Девмардум, яъни бозор аҳли юлғичлик учун
Шайланиб очгай дўконни, суди савдо айлағай.

Олди-сотди айлашаркан, жўш уриб инсофлари
Бўрёнинг қийматиң бир халта тилло айлағай.

Қозихона аҳли, кофирлар синиқ дирҳамни деб,
Юз мусулмон мулкани олмоққа фатво айлағай.

Соҳиби девон, сарой мирзолари шайлаб қалам,
“Айн” кўрса, “Қоф” этиб, беҳуда ислоҳ айлагай.

Дунҳиммат, пасткашлар азбаройи нафси шум,
Ўзгаларнинг эшигида ўзни расво айлагай.

Болалар мактаб борурлар, дилда дарду изтироб,
Бетайин сўзларни айтиб, кўзни ҳар жо айлагай.

Не аёлманд, муҳтожлар ризқи рўзи ахтариб,
Шаҳру кўйларни кезиб, ҳар ерни маъво айлагай.

Йўлга чиққан йўлчилар манзил сари айлаб хиром,
От-уловни устида юк бирла яйло айлагай.

Жонга оташлар солиб, тошларга ургай бошини,
Ўзгалармас, бу сифат ушшоғи шайдо айлагай.

Аҳли ишқ кўз ёши тўккан чоғда ожизлик ила,
Ашк сели мавжини то дашти Батҳо айлагай.

Қўлда нақди жону юзда ёшлари гавҳарфишон,
Ул сужуди қиблагоҳи дину дунё айлагай.

Хожаи кавнайну фаҳри анбиё асҳоблари
Соясин токи қуёш, Арши муалло айлагай.

Йўлининг чанги сабаб юлдуз кўзи равшан бўлиб,
Хоки пойини кўрар кўзларга сурмо айлагай.

Муддао эрса супурмак жаннатосо эшигин,
Неча хурлар зулфи сунбулни мутарро айлагай.

Йўлларига жаннат аҳли соя солса бўйлаким,
Жилвасин ул неча минглаб қадди раъно айлагай.

Арш аҳли учқур оти пойига Меърож туни,
Марҳабо, деб бори юлдузларни дебо айлагай.

Ул фалакпаймо Буроқ отга узанги бойлабон,
Жулни офтобдин, эгарни нури Жавзо айлагай.

Кўрсалар эрди булутлар ортида офтобини,
Айлар эрди ул ҳарифларким, Бухайро айлагай.

Гар қазо наққошлари минглаб қуёшни чексалар,
Ерга тушгач, йўлда раҳбарликни Қисво айлагай.

Ҳам рисолат, ҳам нубувват хос эрди зотига,
Токи сўнг овозаи ирсоли анбо айлагай.

Иззатингдин тевақушлар бор малоик бошига
Кам эмас ул, сояйи меҳроу мадоро айлагай.

Мусҳафингга боғи жаннат атласин этгач ғилоф,
Тугмасин юлдуздану лавҳини нуқро айлагай.

Қурби васлингга етишган эшигинг посбонлари
Бир асо ташлаб Мусо олдига, улё айлагай.

Беш намоз ичра мудом тўққиз фалак айлар рукуъ,
Кўргай ул кўзим, ҳисоби ҳарфи “Тоҳо” айлағай.

Ул азиз ўн тўртта маъсумни баробар тут мудом,
Етмадим деб мунча маъсумликка Яҳё йиғлағай.

Бўйла машҳурдирки Нажмиддин сифатли умматинг
Бир назар ташлаб кучукка жазба пайдо айлағай.

Эшигингда итларинг бордирки андоқ, бир боқиб,
Бир назар бирлан ҳалоки Нажми Кубро айлағай.

Ҳар киши шавқингда ўлса, халқ кўтаргай тобутин,
Ўзгалар эрмас, бу ишни юз Масиҳо айлағай.

Ул гўдакларким, камондин ҳикматинг-ла ўқ узар,
Не табибларнинг давосини муаммо айлағай.

Саф чекаркан, лашкарингга фатҳу нусрат ёр эрур,
Гар назар ул бир нафас сатри “Изожо” айлағай.

Ҳар тикувчи лашкарингга тикса байроқ, йўқ ажаб,
Унга зийнат ояти “Инна фатаҳно” айлағай.

Кўзгалуркан ҳар сафар отинг туёридин губор,
Аҳли Арш ҳам тўтиё, ҳам мушки соро айлағай.

Келмағай кўҳи балодин ёвга офат мунчалар,
Ким ҳовуч тупроқни тифинг-ла ҳаволо айлағай.

Бу илоҳий амру тасдиқ: дин борур Маҳшаргача,
Муншийи сунъ хат битиб, хат узра туғро айлагай.

Ул ҳадисларким саҳиҳдир, жам этиб ровийларинг
Боб-боб тизгай-да, Батҳодин Бухоро айлагай.

Одабийнинг донаси тушмасди шайтон домига,
Умматинг гар устухонин бори хурмо айлагай.

Арш сари парвоз этиб, йўлингда бўлмишлар фидо,
Бўйлаким қушлар ҳамиша пеши Анқо айлагай.

Ё Расулаллоҳ, менинг ҳолимга боқ, ою қуёш
Гар сочар юксакка нур, гоҳида адно айлагай.

Подшолар наррашерга кўз тикиб байрам куни,
Итга ҳам лутфу карамларни ҳамоно айлагай.

Тобакай хайли шаётин дамба-дам юз васваса
Шу куюк кўнглимда чун пинҳону пайдо айлагай?

Йўқ ажаб, Ийсонафаслар меҳру шафқат кўрсатиб,
Гоҳ-гоҳи ўзни бул ҳамдарди тарсо айлагай.

Лек маъюсман чунон, ортиқ яшаш имкони йўқ,
Юз Масиҳо гар келиб дардимга даво айлагай.

Лек томоримга ўшал эҳсони шарбатхонадин
Битта томчи томса, ул жонимни эҳё айлагай.

Ҳам ўшал Ийсонафасдин икки юз тан жон топиб,
Ташланиб пойимга зуд, зору тавалло айлагай.

Ул нафас бирлан ҳамон мадҳингни куйлармен чунон,
То малоиклар йиқилгай, ўзни шайдо айлагай.

Ҳарф ёзсам наъту мадҳингга, малоик нуқтасин,
Ранг олиб кўзи қаросидин, муҳайё айлагай.

Бўйлаким мадҳинг ажаб оби зилодир, қатрасин
Тутсалар лабташналарга, мавжи дарё айлагай.

Жон топар эрди ўликлар ҳам ўшандоқ қатрадин,
Гар уларнинг хокига андин ҳадоё айлагай.

Арзигай “Айну-л-ҳаёт” деб ном берсам, чунки халқ
Хуш насимин жон дебон жисми аро жо айлагай.

Байтининг сони, ҳисобин сўйласам: оби бақо,
Ул ҳисобни бул ибора бирла имло айлагай.

Ё Худо, етказ шафоат ўз Ҳабибингдин манго,
Аҳли исённи у кун дўзахга қаҳринг жойлагай...

III ТУХФАТУ-Л-АФКОР,

“Дарёйи аброр”га татаббуъ

(Фикрлар тухфаси)

Оташин лаъл, улки шоҳлар тожига зевар эрур,
Хом хаёлларни пиширмоққа олов, ахгар эрур.

Шоҳи ёд этмас ўлимни, юртни вайрон айлағай,
Хусрави беоқибат ғоратгари кишвар эрур.

Зебу зийнат ҳирси охир айлағай шоҳни хароб,
Шер агар занжирга тушса, савлати камтар эрур.

Шоҳлик бўлғайму ҳеч озору ташвишдин йироқ,
“Кўс ногора бағри бўшу бонги дардисар эрур...”

Бурда нону бир ютум сувга қаноат қил мудом,
“Ким қаноат айлағай, ул шоҳи баҳру бар эрур.”

Хожага берсанг бирор нарса, қизарғай ул, хижил,
Кўз тикар қози эшикка суқ ила, рангпар эрур.

Шайхнинг нутқи риёсидин етар кўнгилга ранж,
Токи қиш эркан, юпун, бечораҳол музтар эрур.

Ақл кулғай ҳийлагар вайсоқиларнинг сўзига,
Уйқуда кимки валақлар, унданам баттар эрур.

Тамаъгир воиз-да бешак нон гадосидир, фақат,
Ул бири минбардамас, бул соҳиби минбар эрур.

Тухми расволик берур одатда тасбиҳи риё,
Донаси не эрса, унга меваси менгзар эрур.

Фиқх илмидин агар макру хиял этса фақиҳ,
Ул фақиҳмас, бир балога мубтало хумпар эрур.

Ҳийлагар қози гувоҳларни йиғиб, гар битса хат,
Кору бори азбаройи савлату дафтар эрур.

Жоҳил улдирким, улусга айлагай жабру жафо,
Гар жаҳолатдин қутулса, илм анга мазҳар эрур.

Юк кўтарган йўлчиларга бу фақирликму писанд,
Қовжироқ явшан-тиканлар тевага шаккар эрур.

Гар ҳаким беважҳ лоф урса, азизлар наздида
Офат эрмиш, гарчи Афлотунга ул афсар эрур.

Нутқи нодон кулги қўзғар, бу муносибдир анга,
Чун эшакмунчоқ-да эшшак нўхтасига зар эрур.

Чақчайиб бойқуш каби юдуз тикилгай ҳар кеча,
Шумлик истар, чун ўзи алдоқчи, Бўмаъшар эрур.

Чарх андоқ хастадирким, лозим ўлгай эҳтиёт,
Ҳар тараф узвида оппоқ доғи бир ахтар эрур.

Қон тўкар шу гумбази мовий дамо-дам, йўқ ажаб,
Гар ҳино япроғи ҳам кўк, ранги ол, аҳмар эрур.

Душманингдир сенга шу озор берувчи ҳалқуминг,
Сен уни ҳанжар дегайсен, аслида ханжар эрур.

Шоҳи, атлас деб мабодо ўлса нокас, не ажаб,
Пиллақурт ҳам ўзига шайлаб кафан, овсар эрур.

Йўлчига моне бўлур бойлик, фақирлик ҳам яна,
На семиз, на ориқ от йўлда учоқ каптар эрур.

Йўл азоби, ранж ҳалим инсонга солгайму ажин,
Унга сарсар не писанд, сув остида мрамар эрур.

Марди солик мўйи ҳам фосиққа эрмиш мисли тиф,
Етса гар лочин пати ўрдакка чун ханжар эрур.

Марваридни хожа кўз-кўз айламас, тутгай ниҳон,
Марди оқил ҳам ҳақирлар олдида камтар эрур.

Пири комил кўнгли чун махфийнамодур, жоми Жам,
Хизр учун оби ҳаёт кўзгуйи Искандар эрур.

Гар аёлларга шараф эрмасса ашку изтироб,
Парча муз шамдир уларга, унданам афзал эрур.

Бас, ёмонликдин тувилгай ҳар нечук наҳсу нажас,
Яхшиликнинг маҳсули чун мушк ила анбар эрур.

Ишқ ила обод эмиш кўнгил, агарчи кекса, ёш,
Марв бунёд айлаган Санжар ҳамон Санжар эрур.

Ишқ ўқига учрабон, ошиқ ранги заъфарон,
Гар алиф “сафро”га ёндашса, сўзинг “асфар” эрур.

Баҳри ишқ ичра, аё, ошиққа не ҳожат кишан,
Кема гар гирдобга тушса, сув ўзи лангар эрур.

Ишқдин айру дил қародир, ишқ ила оташфишон,
Ул совуқ бирлан кўмир, иссиқ ила ахгар эрур.

Гулхани девоналик ошиққа иқбол тахтидир,
Бир уюм кул ҳам самандарга тўшалган пар эрур.

Нозир эрмишлар гўзаллар қасрига ушшоқи зор,
Чун асирларким, арода қалъан Хайбар эрур.

Ақлу ҳушдин — яхши ном, ишқ — мулки оламдир тамом,
Уй чароғи хотин эрса, эр киши лашкар эрур.

Дарду ҳасратдир мудом орифга чин хатти нажот,
Майпараст риндлар дуоси май ила соғар эрур.

Гар асирлар болиши хорлик, ҳақирлик тошидир,
Қонли кўйлақлар шаҳидлар остига бистар эрур.

Эр кишига битта манзилдир фанодин то бақо,
Чун қуёш юргувчи йўл ҳам Бохтару Ховар эрур.

Ким хасисдир қўлдаги нақдига айлар эътимод,
Кимки ухлоқ, уйқуда айш айласа, бовар эрур.

Даллайи пурҳийла шўхдир, ҳар тарафга жилвагар,
Ул қўғирчоқбозга чодир бошдаги чодар эрур.

Ул пари рухсорани деви қароқчи бил ҳамон,
Гарчи бошида ёпинчиқ, чашмбанд, меъжар эрур.

Ўлтирур молин кўмиб ул золими нақшин қабо,
Чун мунаққашдир тўни, ганж устида аждар эрур.

Эй шоҳ, тожингни қўй, Ҳаққа яқинлаб, тут мақом,
“Айн” ни “Ақраб” бошидин ол, “қурб” сенга лобар эрур.

Ориф ўтгай тепкилаб сен зар деган озарни,
Безар Иброҳимда тожу зарли ул Озар эрур.

Чекмагил тиғи забонинг ҳар замонким, хуб эмас,
Шамни кесгайлар, агарчи бошида афсар эрур.

Бегуноҳга айласанг тиғи забонингдин зиён,
Ўйлаким, сорлом томирга урганинг наштар эрур.

Беадолат бўлса ҳоким, оқибат саргаштадир,
“Давр” бўлгай беалиф, бошда агар “довар” эрур.

Хоксорлар ҳар не жаббордин баланддир, шер эмас
Ул чумоликим, минор узра чиқиб, аскар эрур.

Золиму одил баробар бўлмагайлар юрт учун,
Чўққа ер ковлайди, деҳқон ер суриб, сарвар эрур.

Юртга эсгай икки шоҳдин шум ҳаво, боди футур,
Кетса “қай” ул икки “қайсар” дин “ҳисоб” “сарсар” эрур.

Чекса косиб ранжи касб, кафти қабарса, йўқ ажаб,
Ул қадоқ эрмас, далили мақсуди гавҳар эрур.

Тўғрилиқдир тоат аҳлига сироту-л-мустақийм,
Шоҳроҳ ҳар дам қаламга ул хати мистар эрур.

Бошда не ҳозирладинг, ўлганда элтарсен уни,
Билганинг ёшлиқда кексайган маҳал азбар эрур.

Эр аёлдан кам эмас гавҳарда, гар бечора ҳол,
Дур тухумдан кам эмас қийматда, гар асфар эрур.

Ҳаддин ортиқ камбағалликнинг юкидир Кўҳи Қоф,
“Қоф” бўлса “фоқа”, елкангда юкинг залвар эрур.

Гар фалак текис эмасдир, аҳли ҳимматга не бок,
Сайри анжумга не ғам, ер узра ўру жар эрур.

Рост гапдек баҳра топгайму киши ёлрондин,
Лўттибоз полизи полизмас, қуруқ пайкал эрур.

Икки сичқон бир бўлиб, тухум ўғирлайдир, қаранг,
Ул бири занбаркаш эрса, бул бири занбар эрур.

Кўз тикар аҳли амалдор бенаволар молига,
Халқни шилмоққа баҳона озиқи лашкар эрур.

Содда бир сўздир, вале ширин мудом эрмиш ширин,
Ҳам шакар эрмиш шакар, гар нуқтасиз суккар эрур.

Кўрсатур кўзларга ишқ тубанни ҳам аъло этиб,
Шамъ куйик парвонага — сарви туби Кашмар эрур.

Эй басо нуқсонки, бордир зимнида бир хислати,
Лўлининг чилдирмаси маймун учун чанбар эрур.

Учма юксакларга андоқ, боқ, бу кўҳна дайр аро
Ул Ийсо бошида анжум неча минг шабпар эрур.

Чархи мовийдин не ҳожат шу кўнгил дунёсига,
Дема зийнат гулшани жаннатга нилуфар эрур.

Кимки зарга кўз тикар, наргисга монанддир кўзи,
Найза санчилсин ўшандоқ кўзга, ул абҳар эрур.

Комил инсон кўзлари эрмиш Хиэрнинг чашмаси,
Кимки топгай биттасин, умри абадга ёр эрур.

Кимки дилни зарга бойлар, ул фақирликдин йироқ,
Ризқида эрса фақирлик, соддаву камтар эрур.

Ул фақирлик бўйлаким, топгай гадоликдин шараф,
Шоҳ қасри кўшки Кайвондин баланд, бартар эрур.

Лавҳ ясатса аҳли шоҳ Мусҳаф кўярга, тишлари
Раҳналар эрмишки, дин деворида яқсар эрур.

Шоҳ агар этса фақирлик муддао, кечсин тамом
Кору боридин, улар моне, мухолифлар эрур.

Ҳақ сари элтувчи йўл кўп, лек фақирлик — энг яқин,
Ўйлаким, “Ал-фақру фаҳри” қавли Пайғамбар эрур.

Ким Расулнинг ортидин бу йўлга қўйгайдир қадам,
Аршга парвоз айлагай, ул йўлда чун раҳбар эрур.

Ҳомийи шаръи набий Жомийи шариат жомини
Илкида тутмиш лабо-лаб, ул майи Кавсар эрур.

Бўйлаким илми буюқдир, чун Набийнинг вориси,
Ул сабабдин неча пайғамбарга тенг, ҳамбар эрур.

Бўйла гулшандирки равшан фикрининг боғи, латиф,
Қатраси барг узра офтобдир, маҳи анвар эрур.

Таъби ҳам боғи чамандирким, анга етмиш шараф,
Гул либосин тугмаси чун қуббайи ахзар эрур.

Чарх ҳам бир четга чиқмиш илмидин, жоми ҳубоб
Қайданам дарёга қопқоқ бўлгуси, душвар эрур.

Хотири — маъни дурининг кони эрмиш, бўйлаким,
Чарх юлдуз чўғлари бирлан тўла мажмар эрур.

Бокира маъно туғилгай килкидин беинтиҳо,
Ким қаламга онадир, маънога ҳам модар эрур.

Бокира маънодин эрмиш ҳолати жонбахш, не тонг,
Ул набирам дер Ийсони, гар қизи Марям эрур.

Илми фикри ёқди кўнглимни, фалакка тушди ўт,
Пахтани ойинамас ёққан, қуёшдин нур эрур.

Бас, камоли тавсифин айтмоққа ожиздир ақл,
Ул нетиб юлдуз санар, бир кўзlidir, аъвар эрур.

Динпаноҳо, дўзахий жаннатни этгайдир умид,
Эшигинг тупроғи мискинларга чун анбар эрур.

Неча муддатким, мудом этгай фақирлик орзу
Бу кўнгилким, кўксим ичра бўйла гампарвар эрур.

Подшо гар айлагай фақру фақирликни ҳавас,
Чун гадодиким, хаёлида зару зевар эрур.

Орзудир жонбахш фақирлик зулматида ўлмагим,
Бу ўликларнинг тирилмак майлидин аксар эрур.

Боиси бахтсизлигим кўнглимда ортар дарду нам,
Неки бор эрмиш уруғда, мевада такрор эрур.

Танда ул наълу алифдин бўлмагай дардим аён,
Баски ўқ-ёйдин жароҳатлар аро пайкар эрур.

Бир назар солгинки, қавмим ичра мустасно бўлай,
Итки Нажмиддинга хуш, итларга ул сарвар эрур.

Шамъи ҳиммат чун ғаму ғурбат уйида мўмиё,
Нури ахтар кемага соҳил сари раҳбар эрур.

Бас, татаббуъ айладим чун, таънадин озодмен,
Аҳли суннатдир Набийга кимса гар чокар эрур.

Илтифоти хотиринг боис ширин бу нукталар,
Нури офтобдин қамишнинг ҳосили шаккар эрур.

Бўлди бир кам юз бу абётимга ул сонун адад,
Ҳар бирига баҳра — номи Қодирӣ акбар эрур.

Арзигай ҳар байтини монанди Байтуллоҳ десам,
Устида сидқу матонатди қаро чодар эрур.

То абад юлдуз тўла кўк бирла турсин ёнма-ён,
Ҳуққаким, олдим, бисот унда дури азҳар эрур.

“Тухфату-л-афкор” дея номини қўйдим, йўқ ажаб,
Сенга баҳри фикратимдин тухфа шу гавҳар эрур.

Келди “Явми жомеъи шаҳри ражаб” дин таърихи,
Не ажаб, бул ою кун итмомига мазҳар эрур.

Кимки толиб эрса, соянгдин ёғилсин нур анга,
То қуёш тўртинчи кўкда соҳиби манзар эрур...

IV. ҚУТУ-Л-ҚУЛУБ

(Кўнгиллар озиғи)

Ҳаким Анварийга татаббуъ

Жаҳонки торкўчадир, шоҳроҳ унга фано,
Иқомат истама бунда, ўтдилар шоҳу гадо.

Нечук иқомат этарсен, неча йўлтўсар қотил
Тўсиб йўлингни, этгайлар дину дилинг яғмо.

Бу не карвонсаройдирким, оёғинг босмасдин,
Томидин янграгай бонгу “Кўчинг!” деган ғавғо.

Ажаб йўл эрурким, анга ибтидо эмас зоҳир,
Ғариб бир бодияким, мақсади эмас пайдо.

Ўтарлар макон тутмасдин бунда ҳар эру аёл,
Ул замондинки, бу йўлдин ўтди Одаму Ҳавво.

Бас, ато-анонинг иши шу бўлди, ушбу тарийқ,
Қолди фарзандларга мерос, энди гал сану манго.

Агар шу кўҳна дайр аро минг йил умр кўрсанг,
Ўшал бир лаҳзаким, андин ортиқ эмас асло.

Қачонким тўлса паймонаю туганса ул муддат,
Ярим нафас олишга ҳам ижозат йўқ санго.

Бунда қолишлик умиди йўқ эрса инсонга,
Тургил, ўтирмасданоқ, кетишга қил ҳаво.

Ажаб, тангу тор кўринур кўзингга ушбу макон,
Аслида кенгдир ул, гўё ломакони фазо.

Ажаброқ улки, бу ерда чекарсен минг алам,
Ёғилгай бошингга яна фалакдин минг жафо.

Чархдин ёғилса бундоқ туну кун ранжу итоб,
Тонгдин то шомгача кечар турмушинг заҳматаро.

Яхшироқ назар солким, бошинг узра нилий жом,
Сенинг қатлинг учундир ул, лиммо-лим заҳри фано.

Гар қуёш атрофига ҳам боқсанг, бўлур маълум,
Қасдингга ёғилур нурдин неча минг тийри бало.

Чархда не ихтиёрким, айланиб, қилур гардиш,
Уни айлантиргувчи ул қудрати дасти қазо.

Не ихтиёр унда эмишким, неча минг асру замон
Қудрат қўли этгай уни чун ост-уст, беинтиҳо.

Ўз ихтиёрича ололмас бир дам осуда нафас,
Бўйлаким, мен каби ул саргаштаву бесарупо.

Қуёш қадар демасмен, йўқ, дегаймен зарра қадар
Киши кўпайтолмас ҳолин, камайтолмас, илло.

Яхши, ёмон юлдузларким, жаҳонга асар этгай,
Барчасига амр этгувчи ул Худованди якто.

Ҳар он жаҳондин кийна, фасод фалакка бош уриб,
Ҳақбин кўзларни тўсиб, кўр айлагай, амо.

Киши гар тупроқ, заминдин самога юксалгай,
Унинг забунлиги ҳам самодин ергача то.

Қалби кони туфайлидин неча минг пора бўлиб,
Тупроққа айланур то ҳам, агарчи фалакосо.

На ўрмон шерга ғаниму на сичқонга — кўча-кўй,
Заиф чумолига эса шунчалар ранжу ано.

Кўргил пили фалакниким, ҳайкали қавийпайкар,
Кирса хартумига пашша, жисмига дарду бало.

Йўлбарским, хезланиб гоҳо, ойга ҳам қилур ҳамла,
Панжаву терисидин оқибат қолур айро.

Денгиз юзини ҳам кўргил, қайғудин чину ажин,
Агарчи тўлқин урса, тоғни ҳам йиқар ҳатто.

Наҳангким қаҳрамон эрур денгизлар мулкида,
Кўргил, емишдир оқибат, майда қуртларга изо.

Сен аждаҳога боқмагил, ул дурри ганжга боқ
Ки, ҳар бирига жо бўлибдир ҳирси аждаҳо.

Анқодин сўз очма, чунки қаноат Кўҳи Қоф
Чўққиси, унга чиқолса киши, дегил анқо.

Назар сол баҳор булутию ашки, фарёдига,
Қаро либос кийиб, ўзига мотам тутар само.

Сарсари шамолга ҳам кўзинг сол, қанчалар
Хоксорлик ила дашту ёбон кезар, саҳро.

Каркидонни ағдаргувчи бургутни ҳам кўргил,
Сайёд тузогида саҳро тулкисидир гўё.

Кўргил яна ул тугралу лочиннинг ҳолини,
Кўзларин бойлаб, ўлимга буюрмишдир қаҳо.

Агарчи оҳуи Чин нофасида мушк эрур,
Мушк деб киндигин кўпармак хато эрур, хато.

Тустовуқ бўйнига зийнат рангин маржон дема,
Лочин чангали солган ул чандиқ эрур, яро.

Каклик каҳ-каҳлаб сайраркан, ҳамиша қон ютар,
Қирмиз минқорию қизил панжаси бунга гувар.

Соҳибфасоҳат хор эрса, ширин нутқи сабаб,
Чунончи маҳбусдир ҳамиша ул тўтйи гўё.

Пок оразли майпарастлар эрсалар гар ҳақир,
Сабабки, асир этмиш уларни гули ҳумро.

Товус патларида ажаб нақшу нигор эмас,
Жароҳатларким, чекмишдир анга тиғи жафо.

Малоҳат боғи ичра, кўринг, кул рангига
Солибдир булбули бедилни оташи савдо.

Ажаброқ улки, гули дилрабою оташранг,
Ғаму андуҳдин қон ютиб, чок айламиш қабо.

Саргаштадир парвона ҳам, агарчи йўқ анга
Куйишдин ўзга, ул ҳамон шўридаю шайдо.

Шамнинг ёниб, сўнишларига ташла бир назар,
Ўз ҳолига гоҳ нола чекар, гоҳ эриб, адо.

Чумолидан арслонга етса ранж, не эмиш,
Ўзи оёқ остидадир ул, мискину гадо.

Пашша ўрмон аро филга озор етказур,
Бир тезак тутатсанг, шу он йўқолгай бедаво.

Агарчи жавҳари олийдурур олов, равшан,
Куйдирмагай, деб титрагай танингда ҳар аъзо.

Ҳаво ҳаёти жон эрур халқ учун, вале
Бузилса андин ҳар тарафга тарқалур вабо.

Гарчи сувдин яралмишдир мавжудот ҳама,
Сувга фарқ бўлганлар ўлар, қутулмагай асло.

Дема, тупроқдадир мудом сукунату қарор,
Шамол қўзғатса, чарх уриб, учар сўйи ҳаво.

Махлуқот жинсидин борким ҳар не шу оламда,
Агар қавию заифдир, агарчи шоҳу гадо.

Меҳнатсиз етмагай мақсадга, бундан мустасно
Фақат ул қодир бечун, ул Холиқи ашё.

Ҳар нарсаким яралмишдир азалдин то абад,
Ожизлиги бўлгай ўшал Яратганга гувоҳ.

Аён бўлдим, бўйладир Парвардигор иши,
Унинг истагани бўлур, бошқаси нораво.

Баски амр айлади: не мумкину не мумкинмас,
Амрига бош эгиб, уни сен айлагил бажо.

Аввало адо эт шариат фарзу вожибин,
Сўнгра нафлу суннатларин ҳам бўйла эт адо.

Муътақадот ўшалдирким, иймон номи бор,
Тил билан айтилиб, сўнг этилгай дилга жо.

Ҳақ бил сен аввалам бор ул Аллоҳи покни,
Сабабки, ул боқий эрур, балки айни бақо.

Ҳамиша бор эди Ул, бору бор бўлгай,
Ягонадирким, зотига муносибдир сано.

Нечук ва не қадар дейиш-ла сифоти тугамас,
Ҳаёти, илму иродати — ул қудрату асмо.

Ҳар неки истаса, айлар, ҳар нечук амал андин,
Яшнлик Ул этар сенга, ёмонликни фазо.

Яна малоикани билким, кўкда ўқишар тасбиҳ
Ки, ҳар бири тилида такрор номи поки Худо.

Яна китобларни билгил, уларда не эса мазкур,
Ҳама Ҳақ сўзидирким, каломи Раббу Доно.

Яна пайғамбарларни бил, юбормиш Ҳақ ўзи,
Ҳар бири халққа йўлбошчи, йўлингда раҳнамо.

Муҳаммад арабийким, ул расулар сарвари,
Улардин гар кейин келмиш, лек зотида улъё.

Ўлимдин сўнг тирилмак ҳам ҳаққу рост эрур,
Бу ақидада маҳкам тур, ишонгил доимо.

Яна, хайру шар, яхши-ёмон қазою қадардандир,
Тақдир амри билан келгай бари беистисно.

Ул эътиқодларким, яъни иймон ортидин
Беш устун борким, суяниб, ислом бўлур бино.

Дегилким, “Ашҳаду ан ло илоҳа иллаллоҳ”,
Муҳаммад зоти ила расолат эрур барпо.

Беш вақт намоз — исломнинг беш дурри гавҳари,
Гуноҳқордир эркак-аёл, гар этмаса бажо.

Йигирмадан ярим дирамни сен тасаддуқ қил,
Закот бергайсен бўйлаким, ул ҳаққи фуқаро.

Яна, бир йилда бир ой рўза ҳам тутгайсен,
Бир кун есанг, икки ой тутмагинг бўлур жазо.

Яна, сенга азимати ҳаж ҳам фарз эрур,
Борар йўлинг бехатар бўлмаса, эрмас раво.

Шудир эътиқодлардин сўнг зарур ибодатлар
Ки, уларнинг шартлари ҳам тайиндир ҳар асно.

Ҳар бирининг зоҳирида агарчи жисми бор,
Ботинида руҳи борким, яширин, ул — тақво.

Ҳар нарсаким, буюрмамиш шарият уни,
Машғул бўлганлар чекишар риёзат мутлақо.

“Ло илоҳа иллаллоҳ”ни зикр этиб баса,
Бу дарёда фарқ бўлганлар кам эмас, расо.

Агар фалак чок-чокидин сўкилса не эмиш,
Фарқ бўлганлар хас-хашакка айламас ҳеч парво.

Кўр, нечук мушоҳадаким, агар жароҳатидин
Ўқни олсалар-да, унга боқмас бир қиё.

Намозхонлар борким, тунда икки рақъат ўқиб,
Тик тургунча Каломуллоҳ хатм этар, аё.

Закотни кўр, қирқ дирамдин бир дирам ул, холос,
Бўйла фарз адо этилурким, бу аини ризо.

Рўзани ҳам кўргил, қирқ кун бир ният ила
Тутилиб, кўнгил тиламас ичкулук ё ризо.

Бу не тавофи Каъбадурким, офтоб янглир
Хилват эшигидин боқса, кўринур Батҳо.

Ҳақ йўлидин юргувчилар шу сулуку тарийқ
Юриб, хотирларида йўқ хавотиру риё.

Сен магар гувоҳлик берсанг Худо ягона деб,
Шунга ҳам тамаъ этарсен ҳақ, Худой гувоҳ.

Таҳоратсиз бош қўйсанг-чи саждага ҳар маҳал,
Бор дунёга жар солурсен муаззиндек нидо.

Гар Қорундек давлатингдин кетса бир дирам,
Айтиб адо қилолмайсан, уриб лофи саҳо.

Гар ўттиз кунда бир кун рўза тутар бўлсанг,
Этарсен неча фақирнинг суфрасин яғмо.

Гар ҳажга отлансанг, улким сафардин мурод,
Ўну ўттизу қирқ фойда тиларсен, этиб савдо.

Ҳар не сўйладим, ул мусулмонлик шевасидир,
Зулму фисқингдин сўз очсам, ёғар баса боло.

Пиёлаларни тўдириб ичарсен май, эй номард,
Ва андуҳ хотирингда дам-бадам майли зино.

Зино муяссар бўлгач, бас, гусл ҳам айламай,
Қиларсен элга мардлик даъвосин, этиб аво.

Ажаброқ улки, хотининг ҳам сен каби эркак ила
Андоқ муомала айларким, шу ўзи сенга жазо.

Ўзингда не тақвою хотинингда не иффат,
Аёнди сенга лекин, юрарсен тағофул аро.

Тўнғиз гўштидин сенга қуту қувват, у боисдин
Ўзгалар аёлига тикарсен кўзинг беҳаё.

Гар юз Закариё бошига арра тортсалар,
Халосига дирам берсанг, сенга қайғудир, азо.

Андоқ лаиму муртадсен, аммо тилингда тушмас
Даъвойинг — иффати Закариёю исмати Яҳё

Дилинг ватандир ул шаётину дев хайли учун,
Ватанмас, ҳожатхона, баттар унданам ҳатто.

Малоик ўтсалар гар ўшал юрт устидин
Ки, яшарсен унда, бўйлаким тутиб маъво,

Сенинг шум ботинингда бўлурлар барча ҳалок,
Ногаҳон етишгандек ўшал қавмга вабо.

Шундоқ сифатларинг-ла боз ўзингга маҳбубсен,
Ки жумла жаҳон халқидин гўё ўзинг аъло.

Ҳай, дўзах оловининг азоби сенга ҳайф,
Сенинг азобинг олдида олов ҳам сўнар, илло.

Бузургвор Худоё, бунда ҳар неки шарҳ этдим,
Ўзим ҳам ўшандоқмен, менда ҳам нафси адо.

Бир нафас бўлса-да, сенинг ёдинг ила яшаш,
Дунёдану дунёдаги бор нарсани авло.

Шайтонга эгиб бошим, умрим айладим зое,
Чекармен энди андин ҳасрату вовайло.

Менга шу аҳволимда шаётин эргашди,
Деву иблис келиб дағи шерик бўлдилар, ҳамроҳ.

Ўзимга монандлардин минг фарсах қочай дерман,
Аmmo мендек бир бадбахт жаҳонда борми яно?

Деву шайтонга ҳам ҳатто таълим берар нафсим
Ки, ҳеч бири тенг келолмас, бўлолмас мунча юҳо.

Ёшлигим кечди жаҳонда бўйла қинғирлик ила,
Нечук қариганда энди тўғри бўлгай, расо?

Минг бора ўзимни ўлдирсам ўрнидир, не суд,
Бу чорасиз дардимга ул бўлармиди даво.

Гуноҳим бундан минг карра зиёда бўлса ҳам,
Сенинг раҳматинг олдида — фалак ичра Суҳо.

Раҳматинг денгизидин бир қатраси етар,
Ювгай сиёҳномамни ул, кетгай андин қаро.

Демасмен мени ундоқ қилгулу мундоқ қилгил,
Ҳар не хоҳласанг, этгил, айлагил, мен ризо.

Лутф айлаб, Фонийни қутқар сенга бегонадин,
Фано йўлини кўрсат ангаким, айни бақо.

Ёдинг ила айла уни чун маҳву мустағрақ
Ки, кўнгилда бўлсин фақат, фақат ёди Худо.

Бу қасида аҳли сулук қалбига қут бўлди,
Ул сабабдин “Қуту-л-қулуб” қўйилди ном анго.

Ҳар кимса ўқиб буни, амал қилса, шак йўқ,
Баҳраву самар етгай қалбига, биҳиштосо.

Етса юракларга ўшал биҳиштосо неъматдин,
Менинг шикаста қалбимга етгай умиду рижо.

Чунонки аҳли тараб нўш этсалар соф май,
Қадаҳ лабидин бир қатра насиб этгай санго.

Худо нозиму қорию роқимга бахш этсин
Ҳама неъматниким, бергай дину дунё, уқбо.

V. МИНҲОЖУ-Н-НАЖОТ

(Нажот йўли)

Анварий ва Ҳоқонийга татаббуъ

На хушким, нури чехрангдин бу кўзлар бўлди нуроний,
Ўзинг кўз мардуми бўлдинг жаҳонга, чаши инсоний.

Малоик бўлдилар хокингни келтирмоққа ҳаммолинг,
Фалак ҳам бўлди тарҳи, таркиби мулкингни майдони.

Тилисми хилқатингга дасти қудрат этди меъморлиқ,
Вале ул ганжи ҳикматни малақдин тутди пинҳоний.

Етишди сенга илмуллоҳ ва андин “алламу-л асмо”
Ки, бўлдинг бўйла донишдин исмларнинг билимдони.

Гаҳи қирқ кунлигингда қирқ яшар чолларга панд айлаб,
Аён этдинг уларга дарси асрор, илми Раббоний.

Малоик қушлариким, ҳар нафас Аллоҳни зикр айлар,
Ҳама бош қўйдилар олдингда, зикр айтиб хушилхоний.

Фақат бир қушки, ваҳший эрди ул, бош эгмади сенга
Ки, тушди бўйнига чун тавқи лаънат, қаҳри Яздоний.

Хилофат тегди сенга олами мулку малак ичра,
Мусаллам бўлдилар ҳар не гуруҳким, инсию жоний.

Ҳарифи саркашинг ҳайдалди, бўлди мулкидин ихрож,
Сенга бўлди сарфарозлик ила сарварлик арзоний.

Келишди каррубийлар, турдилар соянгда бел борлаб,
Сарфароз бўлдинг андинким, бошингда зилли субҳоний.

Майи кавсар тутарлар бор аро базмингда соқийлар,
Ёришган юзлари чун лозори боғи ризвоний.

Не бўлди, Ҳақ ўзи бермишди ку “Ло тақрабо” амрин,
Қабул бўлди нечук ул нутқи душман, қавли шайтоний?

Не ҳожат эрдиким, ул икки маъсум жаннатий ногоҳ
Бир афсун бирла бўлгай бўйлаким мардуди исёний?

Ўшал кун кўксини чок этди буғдой ғам, алам бирлан
Ки, душман сўзига кирдинг, бўлолмай банда фармоний.

Чиқааздинг ул замон ҳуру парининг кокилин кўлдин,
Қорайди рўзгоринг, ўйлаким зулфи паришоний.

Не расволикки, жаннатдин қувилгай одами комил,
Юрар ғам даштида овора, чун ғули биёбоний.

Қаро юзлик ила қувгинди бўлмоқ ғурбату меҳнат,
Не эрди бунга боис — бир нафаслик шавқи нафсоний.

Кейин йиллар бўйи айлаб тазарру, ерга юз суркаб,
Жаҳонни қонга фарқ этмак, тўкиб ул ашки ғалтоний.

Чекиб сен оҳу зор, қушлар, балиқлар бўлдилар дардманд,
Ушатди ғам ила тошларни ҳам ул доғи ҳижроний.

Баҳарнавъ этганинг ул тавбалар бир бор қабул бўлди
Ки, сендин неча йил эрди йироқ ул тахти султоний.

Агарчи тожу тахти кишварингга етмадинг, лекин
Жаҳон мулкига етдинг, соҳиби бўлдинг, жаҳонбони.

Ажабким, мўътабар хилқат ва шундай соҳиби иззат
Бўлибдир бўйла шайтон макрининг овора, сарсонии.

Неча арзу ниёз айлаб, этиб минг тавба, боз айлаб,
Ки бундоқ бандалик бирлан ечолди ул муаммони...

Сен, эй рофил, манам одам, унинг авлодиман дерсан,
Гуноҳинг гарчи юз, мингдир, вале йўқ бир пушаймони.

Бу нарса бошданоқ зоҳир, Худодин ўзга Холиқ йўқ,
Унинг амри ла бунёд бўлди олам, еру осмони.

Худойинг айлади зинда, сен эрсанг нафс учун банда
Йўқолсин, бошига тупроқ бу янглиғ нафси зулмоний.

Мунаввардир жаҳон офтоби Ҳақдин, сен эсанг хуффош,
Юрарсен ул қаро тун пардасин остида пинҳоний.

Забун этмиш сени ул нафси кофир, қўрқамен, бир кун
Калима қайтаришга етмагай жонингни дармони.

Сенинг ул “ло илоҳа” нг, “лои Лот” бўлгай муқаррарким,
“Илоҳ” га “ло” ни қўшмоқ бесамардир, йўқдир имкони.

Ажаб, ҳар зарраи саргаштада пинҳон эрур хуршид,
Яна ҳар қатрада денгиз ниҳондир, оби ҳайвони.

Бу не ислом эмишким, сустлигин айтиб, қулар кофир,
Уялмасми бу аҳволдин бу дунёнинг мусулмони?

Тарашлаб бутни кофир, бандалик унга бажо этгай,
Сен эрсанг, Тангрига қуллик қилолмаи, гулу нодоний.

Шаҳодат гар тилингда айтилу, лек топмагай тасдиқ,
Дилинги ойинасини қопламиш ул занги нисёний.

Товусларким, вужуддир тоза, қудсий ошиён ичра,
Сенинча рост эмас, бундоқ бўлишнинг йўқдир имкони.

Мисоли қушки, учгай чарх уриб осмонда ҳар лаҳза,
Учарсен тусланиб, пасту баландлаб сен-да ҳар оний.

Фалак устига қўйсанг ҳарф олиб Қуръони Аллоҳдин,
Ёпишгай ерга бутқул, бўлмагай оламнинг осмони.

Таралса хуш садо оламга Мусҳаф сўзидин ҳар гал,
Сомон чўпича ҳам наздингда йўқдир қиймати они.

Писандмас сенга миллат шоҳлари, муъжизакор зотлар,
Не эрмиш “Рабби ҳаб ли” ул дуосию Сулаймони.

Ва лекин ҳимматинг пастлиги боисдин, қулай топсанг,
Чумоли оғзидин олмаққа ҳозирсан чирик донни.

Аё ноқис, гўзаллар қомати сенга қиёматдир,
Яна ул жаннату дўзах — уларнинг васлу ҳижрони.

Яралмиш шу жаҳон боғида андоқ кўрсану рофил,
Фалакни нилуфар дерсан, гиёҳ деб сарви тубони.

Келур бизга қазодин яхшилик, дейсан, ёмонлик ҳам,
Ва лекин сен учун ҳечдир шарият амру фармони.

Тушибсен банду сиртмоқ ичра, ул йўғон томир янглиф
Ки, бўйнингдин уни олмоқ қийиндир, йўқдир осони.

Намоздир амр этилган сенга сидқу бандалик шарти,
Адо этгилки, маълум ҳар нечук одобу аркони.

Эсинга тушмагай, гар тушса ҳам, андоқ этарсанким,
Ёқар кўкда малоикнинг қанотин макру ёлғони.

Кириб масжидга гоҳ, андин чиқарсен ҳаммадин охир,
Риёдир, бу ишингдин яхшироқ юз карра раҳбоний.

Қара, раҳбон ювингай, сўнгра бутга саждалар қилгай,
Сен эрсанг шу ювиқсизлик-ла этгайсен намозхоний.

Закоат бермоқчидек гоҳи тикарсен қўлни чўнтакка,
Вале оғзи тугикдир доимо ул чўнтак ҳамёни.

Агарчи давлатинг қирқ карра қирқ, сен бирни бермайсен,
Муносибдир анга қирқ карра қирқ борича толони.

Буюрмиш сенга Ҳақ рўза, агар бир ой тутар бўлсанг,
Тежалгай дейсан ул бир ойча уйнинг егулик нони.

Қуёш гардишини суфрангга қўйсанг гар этиб ифтор,
Топилмас бир ушоғи даврада нон синдириш они.

Тутарсен гарчи рўза, лек чекиб ранж, сажда этмассен,
Таҳорат айласанг, сув ҳам бўлур бу шиква ҳайрони.

Бу ҳам бир фарзи ислом деб агарда ҳаж қилар бўлсанг,
Сўрарсен Маккада ҳар не мато, қимматми, арзоний.

Кўзинг етса агар фойда кўришга, йўлга тушгайсен,
Нечук ҳаж бўлди бу, аслида исломийми, насроний?

Агар фойда келар бўлса, бўлолмас сенга ҳеч монё
Неча хавфу хатар, пул камлиги ё заъфи жисмоний.

Сенинг иймону исломинг будур, эй мўмини муслим,
Неча кофирлигинг ҳам балки парда ичра пинҳоний.

Дағаллик этмишу солмиш сени бу ҳолга давронинг,
Боқиб кўкка, кўрарсан Каҳқашон ўрнида Сухони.

Вале кўрсанг эди инсоф ила ул не эмиш нафсинг,
Унинг олдида ҳеч бўлгай эди ул жаври осмоний.

Мовут тўнлар кийиб, мушкин физоллар овламоқ дардинг,
Писанд эрмас сенга ҳаттоки Ғаззолию Каттоний.

Иложинг етса, Қорундек жаҳон ганжини жам айлиб,
Кўмардинг, бир йўла вайрон этардинг жумла дунёни.

Агарчи неча минглаб бут ўшал ҳирқангда пинҳондир,
Тутарсен ўзни гўё ул каромат ичра Харқоний.

Экарсен шу кўнгил тупровига тухми амал ёлғиз,
Не бўлғай энди, билмам, бу экиннинг ҳосили, дони.

Уярсен жон экинзорингда чун ҳирсу ҳаво ҳар дам
Ки, ёнсин ўт тушиб ундоқ экиннинг дони, хирмони.

Агар қаҳроу вазабдин тушса ўт хирмонга, кор этмас,
Ўчирмоққа кифоя айламас кўз ёши тўфони.

Фаришта, фи-л-масалким, бўлса инсон шаклида ҳозир,
Уни меҳмон қилай дер сендаги ул феъли шайтоний.

Майи райҳон тутарсен тўлдириб, маст айламоқ истаб,
Қўшиб беҳуш этувчи дорини, деб жоми райҳоний.

Омон қолмас фалак ҳам девсифат бу феъли хўйингдин,
Худодин қўрқмагайсен, ёд этиб гоҳ қаҳри Раҳмоний.

Кетингни артиниб гоҳо, тошинг гар олса рангин тус,
Менинг қорнимдадир, дейсан, ҳама лаъли Бадахшоний.

Бировга ҳимматингдин томчи сийдикни раво кўрсанг,
Дегайсен: жумла оламга сочарман дурру уммоний.

Бу нафсинг олдида ногоҳ Фиръавн бўлса гар пайдо,
Фиръавн эрмас ул, бўлгай сенинг амрингда Хомоний.

Не эрмиш сенга Фиръавн, не эрмиш сенга ул Хомон,
Этарсен юзтасин уйингга пойлоқчи, эшикбоний.

Фиръавн кўйидин келса Мусо, ундан-да кўркмассен,
Асо эрмас сенинг наздингда, тутмиш чўби чавгоний.

Яди байзо дегайсен ул асони, тушса тупроққа,
Муқаррар сояси дафъ айлагай деб сеҳри Суъбони.

Фалак гўё келиндир сенга, инжу тишлари юлдуз,
Кўрарсен уйғониб кампир, синиқдир барча дандони.

Киярсен ул қизил, сориқ тўнингни ёш келинчакдек
Ки, андин яхшироқдир юрганинг юз бора урёний.

Агар пасту баланд буткул жаҳон сенга бисот эрса,
Кулардинг баски мағрурлик ила чун субҳи ландоний.

Фалак қўймас, вале ургай сени, ҳар субҳи шом ургай,
Бошингга мушт туширгай ул, кетингга тепки ҳар оний.

Тақибсен лаълу гавҳар, бесамар ул, бир куни гардун
Қулоғинг ерга ишқайдир, қолурсен лолу ҳайрони.

Тилингга келмагай Ҳақнинг каломи айшу ишратда,
Яна юз йил эсанг ул айшу ишратнинг сухандони.

Кўрингай кўзларингга бир пари рухсорадек Мусҳаф,
Яноғи холидек гўё ўшал оёти Қуръоний.

Азиз олдида ногоҳ бир дирам ҳаққинг қолар бўлса,
Этарсен барчани Юсуф каби сен банди зиндоний.

Кечирмассен ва озод айламассен ул ғарибларни,
Агар юз йил шафоат этсалар-да пири Канъоний.

Бировнинг ганжи гар ёнингда бўлса, қолса ул муҳтож,
Унинг илкига оташ тутқизарсен, айлаб эҳсоний.

Биров мақтаб сени кўкка кўтарса, эҳтиром этса,
Қўлин чўзганда айларсен ҳамоно хору яксоний.

Бўлиб сен оташу юз йил мажусий берса равшанлик,
Ёқиб, кул айлагайсен, қолмагай ҳеч жисмию жони.

Ўзингга оқибат охир тикарсан бир либос андоқ,
Этоги маълум эрмас, маълум эрмасдир гирибони.

Ипак қуртдек сени ул тор қафасдин тортиб олгайлар,
Сенга гўру кафан бўлгай ўшал, жисминг нигоҳбони.

Тўқирсен пардалар жон риштасидин, гар ўлар бўлсанг,
Сени бепарда айлар мақр ила ул чархи давроний.

Гаҳи май ичсангу ҳар гал гўзаллар бирла айш этсанг,
Келар бир шавқи нафсоний, кетар ул файзи руҳоний.

Ажаб эрмаски, рухинг мурдаву сен нафс учун зинда,
Қувибдир файзи рухонийни сендин нафси ҳайвоний.

Ҳамиша нафс эрур эрларга ит, сен унга қулдирсен,
Магарким нафси кофир ит эса, мардлик — мусулмони.

Аё, мардлар қошида урма дам зинҳор мардликдин,
Бўлурсен ит каби шармандаю ҳайрону сарсони.

Тамошо айлаким, гоҳида отингни минар бўлсанг,
Ўзингни шеримард дерсан, шу дунёнинг арслони.

Минарсен отни, лекин билмагайсен, минганинг тулпор
Юролмас йўл топиб ҳам сушт эмишдир жаҳду жавлони.

Ичиб май, булганиб, этдинг яқо чок ўзни андоқким,
Яқо чок этганинг ҳам булганишнинг айни бурҳони.

Либосинг май губори, лойига булғанмади ёлғиз,
Ичинг ҳам бир балога мубтало бўлдики, бил они.

Шу ҳолда ҳар тарафга судралиб юрмоқлигинг тоқай,
Қачон келгай сенга бу беҳаёликнинг пушаймони?

Бу гумроҳлик сенга беҳуда эрмас, ота меросдир,
Ҳама ғавғойи нафсоний, ҳама васвоси шайтоний.

Агарчи ота мерос ул гуноҳинг, пок бўлгайсен,
“Заламно раббано” деб илтижо эт зору гирёний.

Ажаб эрмаски, ювгай неча юзлаб ул гуноҳингни
Агарким баҳра раҳмат узра юрса мавжи гуфроний.

Худовандо, манам нафсим-ла бўйла бандаи золим,
Магар юз бор ёмонроқ мендаги ул нафси зулмоний.

Яна юз дўзахинг бунёд этиб, минг бор азоб берсанг,
Муносибмен, вале бахш айламоқ ҳам сенга осоний.

Не айтдим, айтамен юз карра ортиқ ҳам, вале уч иш
Ёмонлик бирла ҳаргиз келмади, эй Руҳи раҳмоний.

Мен айтай, токи билсин халқи олам, гарчи олдингда
Уни айтишга ҳожат йўқ, биларсен, йўқки пинҳоний.

Бири улдирки, гарчи келди юз исён феълимдин,
Сира фахр этмадим, куйдирди бағримни пушаймони.

Хато гар келса нафсимдин, анга жўр бўдилар ҳар он
Дилимнинг оташин оҳи, кўзимнинг ашки галтони.

Бири улдирки, миллат шоҳи онҳазрат Набийуллоҳ,
Гул нори Бироҳмию фаҳри оли Адноний,

Расули абязу асвад, имоми Ясрибу Батҳо,
Умиди фосоқу фожир, шафеъи сориқу зоний —

Буюрган шаръида гарчи эрурмен ноқису қосир,
Ҳамиша комил эрдим лек, етиб тавфиқи Яздоний.

Яна улдирки, Махдум хизматида баски нуқсоним
Ки, осмону заминга сифмагай ул, бўйладир сони.

Ва лекин гавҳари сидқи дуойим шаҳ учун ҳар дам
Сочибмен, ёмғирин мунча сочолмас абри найсоний.

Не шаҳ ул шаҳки, юксак мадҳини айтсам, адо бўлмас,
Қуёшдир шаъну шавкатда, анингдек нури рахшони.

Гаҳи султон Умаршайх ганжининг соҳиб сафоси ул,
Гаҳи соҳибқирондир, ахтари авжи Темурхоний.

Абулғозий, шаҳи олийгуҳар, султон Хусайнийдир
Ки, эрмиш хони бин хон то ҳарими Ёфас ўғлоний.

Этар Ёфасгача ҳоқонлиги иззат ва шон ичра,
Борар Одамгача овозаси чун хонию Қооний.

Не хушдирким, мақоми олдида пастдир фалак қадри,
Не бахтким, шону шавкат узра дунёнинг жаҳонбони.

Ва юлдуздан-да ортиқдир муборак ҳукмида қавми,
Ва гардундан-да юксакдир камоли, ҳадди имкони.

Ақлни лол этар ҳар гал таважжуҳ айласа, диққат,
Малакни маст этар гар сўзласа ул, нутқи бийрони.

Сенинг қадрингни ўлчашга тарозу эрса гар гардун,
Тариқ пўсти бўлул ҳар палласиким, бўйла мезони.

Сенинг пок талъатинг олдида равшан тортадир барча,
Гуноҳдин ой қорайгай ҳам фалакнинг меҳри тобони.

Муаззам чодирингга зарварақ ахтарсалар, шамса,
Қуёшнинг қолмагай дунёда андоқ қадри даврони.

Магар ҳар айланишда чархи аъзам нуқтаси бордир,
Буюк қасринг уза кўк айланур, юз шуълаафшони.

Улуғ базминг аро суфрангни тўлдирган анор эрмас,
Қазо солмиш фалакнинг қўйнига ул лаъли руммоний.

Агар меҳр оташингдан ул фалакка бир тутун етса,
Ёнар шу дамда Баҳроми, куяр шу онда Кайвони.

Гўзаллар мисли юлдуздек сенинг тегрангда ҳозирдир,
Агарда меҳри ройинг истаса базми шабистоний.

Магар амр айласанг, шоҳларга қуллуқ айламак вожиб,
Бу янглиғким, қазо бирлан қадарнинг амру фармони.

Йўқотса наълини дунё кезиб учгучи тулпоринг,
Йўқолмас, кўҳна дунёнинг бўлур тоқию айвони.

Шаҳо, мадҳингни айтмакка соқовмен, сигмагай ҳаддим,
Нечук бўлгай Расулуллоҳга мақтов наъти Ҳассоний?

Ҳавас қилдим, вале табъимни бир бор имтиҳон этсам,
Ки айтсам неча бор байтим, тутиб ул таври Ҳоқоний.

Билолмасдим, нечук этгаймену мақсадга етгаймен,
Етишди Ҳақдин файз, келди сўз, сўз бирла эҳсони.

Ва Одам ибтидосидин не кечди токи шул соат,
Баёнлаб бир қасида ичра, бўлдим чун сухандони.

Унинг ҳар байтига жо айладим мен бир китоб ҳикмат,
Унинг ҳар сатрини ҳам айладим юз марварид кони.

Ва инсоф бирла ўз ҳолимини ҳам бунда баён этдим,
Ки ҳар ким баҳра олсин, не демишман — амри виждоний.

Бу гулбонг бирла уйротдим чунон мен аҳли оламини,
Ётарлар энди уйроқ то қиёмат соғиниб они.

Нажот йўлини кўрсатсин дебон дашти қабохатда,
Чу “Минҳожу-н-нажот” ном кўйдим, эрди лутфи субҳоний.

Суҳан ҳар чандки жонпарвар эрур, хомушлигинг яхши,
Тут энди яхшилиқ йўлини сен сокит бўлиб, Фоний.

Агарчи сўз баёни келтирур наф, лек малолатдир,
Чўзилса, кетса мақсаддин йироқлаб ҳадди, поёни.

Узайсин шоҳ ҳаёти неча даврон, ул фалак ичра
Аторуд чарх уриб юз карра, бўлсин лолу ҳайрони...

VI. НАСИМУ-Л-ХУЛД

(Жаннат шабадаси)

Ҳоқонийга татаббуъ

Муаллим бўлди ишқу ақли пир — шогирди нодони,
Фалак — одобу ахлоқ ўргатувчи чархи гардони.

Муаллим маъни ўргатувчи ул мактабни ҳам кўргил,
Аносир — тўртта девори, фалак — том бирла айвони.

Қовушмас сўзга шогирднинг тили, устоз бўлур диққат,
Сабақ ўрганмоғи мушкулдир андоқ, йўқки осони.

Ажаброқ улки, сўнгги соати етганда хотирдин
Ювилгай ҳар неким билмишди, ювгай ашки нисёни.

Нечук шогирдки ул, нодон атарлар дарду шавқ аҳли,
Билармен, деб даъво эттувчи андоқ пири донони.

Бу сон устоду шогирддин натижа не бўлур ҳосил,
Бири нур, бошқаси зулмат, келишмас бунда ҳеч они.

У таълимки, муаллим сенга бергай, англасанг, етсанг,
Сураар жаҳлингнию комил этар жонингни ирфони.

Сенга йўл кўрсатур гулшангаким, софу сафодир ул,
Дарахти сарву тубо, оби кавсар лаъли ризвони.

Дема тубоки, бўй чўзмиш чаманда сарвлар яксар,
Алифдирлар, музайяндир алардин боғи иймони.

Бу зебу бу тароватдин каломи поки Ҳақ ичра
Бўлибдир “Жаннату тажри...” анинг тавсифи, достони.

Хизр оби зилоли ҳавзидин бир коса сув эриш,
Қуёш ҳам кўкда бир гул, парвариш этган гулистони.

Эсар Ийсо нафасдек хуш ҳаволар бу чаман ичра,
Жаранглар савти Довудий каби қушлар хушилҳони.

Бу анҳор майда-майда тошлари гавҳарданам қиммат,
Хижилдир дурри уммонию ул лаъли Бадахшони.

Бу боғ фаррошидир мўъжиз нафасли Ийсийи Марям,
Асо ушлаб, эшик посбонидир Мусойи Имрони.

Бу гулшан ўзга эрмас, айни боғи маърифат, эй дил,
Уни комил учун ораста этмиш сунъи Яздони.

Не комилдирки ул, мундоқ муаллимдин олур таълим,
Шарафдир жисми вайрони, азиздир ганжи ланҳони.

Ўшал вайронадин бойқуш учарким, ул ҳумоюнфар,
Муборак соясида бошқарур давлатни султони.

Ўшал ганжи Каёнийда ушоқ гавҳар-да қимматдир,
Йўқолса, Жаму Кай мулки бўлолмас музди, товони.

Хушо, жамъияти ботин, ўшалким солики фоний,
Бу ганжни асрабон, ўзни этар зоҳир паришони.

Хушо, ул солики комилки, дил мулкин қилур обод,
Ўшал ганж деб бадан шаҳрини айлар мулки вайрони.

Оёрига тикан санчилса зоҳирда, олур маънан
Уни киприк учи бирлан биҳитнинг ҳури жонони.

Ҳамиша ботиний зикр ичрадир, лек тўни юз пора
Ки, ул жаннат гулидир, байти узра байти Қуръоний.

Маломат ичрадир бошдин-оёқ, лек кўнглида Аллоҳ,
“Маломат” да “алиф” дир, ўйлаким шамъи шабистони.

Ўзига ахтариб йўл, сочилур кўксига кўз ёши,
Тўкар ул файзи раҳмат дурини чун абри найсони.

Висол дарёсига ботинда ғарқдир гарчи, зоҳирда
Тинимсиэ кема ҳайдар, остида ул баҳри уммони.

Этар Мағрибга суфий, ўйлаким, бир зумда Машриқдин,
Қуёшдек айланиб, бир кунда ўтмас еру осмонни.

Уларда ҳиммати олий ва йўқдир ҳаззи нафсоний,
Фалак бунга гувоҳдир ҳам гувоҳдир кўқда Қайвони.

Гаҳи важду самода эски хирқа эгнидин тушса,
Фалак доман этар ҳам ёқаси — гардун гирибони.

Тошаркан завқу шавқи чархи аъзам нуқтадек бўлгай,
Баробар айланур зикр ичра чарху чарх даврони.

Ёзилса суфраи ваҳдат, шу онда унга ҳар ёқдин
Малоик ёприлур шавқин-сурон-ла, мунча меҳмони.

Масиҳо субҳи фитрат ичра андин пок нафас топмиш,
Хизрни сийламиш зулмат тунида оби ҳайвони.

Не бок унга, магар баҳри ҳаводис кўкка бош урса,
Писандми аҳли Аршга гар қутурса Нуҳ тўфони?

Сен, эй дил, бўйла комил феълу атворин тилар бўлсанг
Ки, бордир ул Аласт айёмидин Ҳақ бирла паймони,

Насибинг йўқ эса, Ҳақдин муяссар бўлмаса матлаб,
Умидинг узма, етгай сенга бир кун лутфу эҳсони.

Ёмонлар этсалар чун яхшиларнинг йўлига рағбат,
Бу ҳам бир белгидир, етмиш анга тавфиқи субҳоний.

Агар йўл марди эрсанг, кеч ҳамон нопок нафсингдин,
Ҳалоллик йўлини тутгилки, поклар тутдилар они.

Вале аввал чўмил кўзёшларингга оҳ чекиб, афсус,
На хушким, Ҳаққа хушдир банданинг афсус, пушаймони.

Кейин, топсанг иложин, муршиди комилга эргашгил,
Сабабки, йўл йироқ, хавfli, мусофиркуш биёбони.

Ажаб водийки, кони ранжу офатдир, қадам қўйсанг,
Оёгингга тиканлар санчилур, хори муғайлони.

Фалак юлдузларин ҳам овламишдир бунда ўргимчак,
Тўлибдир тўр тузоғу, тори бирлан бўйла ҳар ёни.

Баҳорида равондир ҳар тарафдин сел, серобдир,
Самум еллар эсарлар, рангба-ранг гулғунча хандони.

Фазосида қадамда юзланур қаршингда юз офат
Ки, ҳатто аждаҳо ҳам қалтирар, қўрқувдадир жони.

Яна кўхи балоким неча юз, қонлар тўкармен деб
Турадлар, бошинг узра шай ҳамиша сангборони.

Ва минглаб баҳри офат ичра арқдир бунда юз гардун,
Хирад ғаввосига на соҳили пайдо, на поёни.

Наҳанги ҳар куни икки ютум озуқланур, лекин
Ҳамиша оч-ютоқдир яламоққа меъда-ўпқони.

Яна мингларча ўрмони, битилмиш баргига хатлар
Ки, эрмиш барчаси маҳрумлигу маъюслик эълони.

Вале ўрмонларига ўт тушиб, ҳўлу қуруқ ёнғай,
Аланга ичра ёлғиз ер эмас, ҳаттоки осмони.

Баланду пасти андоққим, чиқиб осмонга ер қаъри,
Чунонам юксалибдир ул, Сурайё эрди поёни.

Бу йўлга тушса йўлчи, йўлида хавфу хатар мунча,
Йўқ эрса унга бир раҳбар, юришининг қайда имкони?

Чунон раҳбар керакким, бўлсин ул чин муршиди комил,
У боисдин кетар мушкул, келур бу ишнинг осони.

Қабул эт аввалам бор, не буюрса пири муршидинг,
Адо этмоққа сўнг жаҳд айлагил жон бирла сен они.

Биринчи фарзинг улдирким, жиловлаб нафси кофирни,
Кўнгилни айламаклик ул ҳазрати Ҳақнинг мусулмони.

Мулойим тортмагай то солмасанг ранжу риёзатлар,
Писанд эрмас анга солик кўнгилнинг амру фармони.

Туширгай ҳинду филнинг бошига ҳар лаҳза бир чангак,
Чумолидек уни хор айлагай, тупроқ-ла яксони.

Ёғоч бирлан ўраб, то солмагунча бўйнига занжир,
Итоат айлагайму кимсага ул шеро даррони?

Бу нафс шеро айикмас, тулки эрмиш ул айикмонанд,
Жаҳон арслонларин мот айламишдир макру дустони.

Машаққат йўл уза сенга бу янглиф ёру йўлдошинг
Ки, шогирд ҳам тушолмас унга дунё деву шайтони.

Бу водийда ғаним бирлан не ҳожат сенга ҳамроҳлик,
Ки, тобедир анга ҳар лаҳза юз гули биёбони.

Нечук роҳат бўлур йўл, кўйлагинг ичра илон эрса,
Сенинг қатлинг учун ҳар дам қадалган эрса дандони.

Илон эрмас, ёвуз бир қурт эрур, мақсадга монё ул,
Қани мақсадга йўл то ўлмагунча шоҳи Қирмоний?

У одам душманидирким, малоик саждалар этган
Башарни этди сарсон, қолди унда боғи ризвони.

Атони мағлуб этди, ўтди бу фарзандга ҳам мерос,
Етар танларга тошу найзаси, жонларга сўзони:

Кишиким, келса бу янглиғ ранимнинг устидин олиб,
Уни Рустам дема, билгин жаҳоннинг марди майдони.

Агар сен пиру муршид амрига доим амал қилсанг,
Забун бўлгай-да, қолмас ихтилоф этмоққа имкони.

Магар бўйсунди ул дейлик, машаққат битмагай буткул,
Муаммо, мушкулинг олдинда кутгай, кам эмас сони.

Сенга пиринг дегайким, бас, қутулдинг макридин, лекин
Тиларсен жонга осойиш, уни зор айла, ранжоний.

Ўзингни пок тут, озода, борлиқ мамлакатидирсен,
Тиларсен гар етишсин сенга офат, сели вайроний.

Фанову бори равшанликни тунларда намоздин кут
Ки, шамъ ҳам порлагай зулматда гўё меҳри рахшоний.

Кўнгилга лаҳза-лаҳза мавжи тўфонлар хатар солгай,
Аё, фарқ этмасин кемангни тўлқин бирла турғени.

Бу янглиғ мавжи тўфондин тополгай бир халос улким,
Сулаймондек агар елларга вожиб эрса фармони.

Кўнгилда “Ло илоҳ”ни бойла “Иллаллоҳ” ила ҳар дам,
Адо эт нафю исбот, чун буюрмиш пири ҳаққоний.

Мурод ул “ло илоҳ”дин, “мосиваллоҳ”дир кўнгил ичра,
Нотий зикрини айтмоқдин мурод ул Биру ваҳдоний.

Чу “иллаллоҳ” дегайсен, ул ҳақиқий маъбудинг мақсад,
Дегайсен “Кул хуваллоҳу аҳад”, ул шоҳиди шони.

Бу оятни олиб хотирга, чун зикр айласин одам
Ки, андин ўзга асло бўлмасин даъвою бурҳони.

Алифларни тикиб кўнгилга, этгил бори мустаҳкам,
Ақл қолсин этолмай радду исбот, лолу ҳайрони.

Дилинг ботин йўли-ла бўлса Ҳаққа восили мутлақ,
Шариатга риоят айла сен зоҳирда ҳар они.

Салоти хамсаким, беш вақт намоз исломга қувватдир,
Бажо айла, мукаррамдир сенга одобу аркони.

Йиғирма тангадин бир тангасин ажрат закот айлаб,
Яна шукронасига берки, бўлгай қарзи мардоний.

Сенга ҳар неки номашруъ эрур, рўзанг анга монёв,
Кўнгилда рўза бўлса, бўлгусидир ёди Раҳмоний.

Агар ҳаж истасанг, шарти эрур йўлингда хавфсизлик,
Боролмассен, хатарли бўлса гар дашту биёбони.

Вале йўлчи юраркан, бош-оёғи яп-яланг юргай,
Ўзи йўлда, оёғи остида ул чархи гардони.

Бораркан ул чумолидек оёқ остида озурда,
Вале бир аждаҳодирким, кўнгилда рашки жонони.

Ориқ жисмига ёпган биргина жун жандасидир, ул
Эговдирким, эговлар ҳаддин ошса нафси шайтони.

Риёзат тошидин суфий танида неча минг доғлар,
Улар бир ёндаю бир ён кўнгилда доғи ҳижрони.

Гуноҳи тортилиб Маҳшар куни, гар Кўҳи Қоф эрса,
Учиргай бир надомат оҳидин афсус, пушаймони.

Магар юз қарра тоат этсангу унга риё юқса,
Дема ул баҳри тоатдир, дегилким баҳри исёний.

Қаро тортмиш дирамлар нақшидин кўнглинг, қоронғудир,
Агарчи зоҳиринг минглаб дирамнинг ҳўппа ҳамёни.

Агар юз жон гаров айлаб, фақирлик илкидин тутсанг,
Худойинг марҳамат этмиш сенга, бу лутфи арзоний.

Ғаниминг қасди жон этса, уни урмоққа сен қодир —
Эсанг-да, урмагил зинҳор, Худодин бил бу савдони.

Магар очу наҳор юрсанг-да, бир нокасга қўл чўзма,
Агар ой кулчасидек бўлса ҳам кул остида нони.

Сўрарсен, бори Ҳақдин сўр, сўрмагил ҳаттоки Ҳақдин ҳам,
Келур, ҳар бандага бошдин тайиндир ризқи мезони.

Бало келса Худодин сен уни жонингга неъмат бил,
Агар шукр этмасанг ул неъматига, кони куфроний.

Риёзат чоҳини қазсанг, етар кўнглингга равшанлик,
Чу етгандек Миср тахтига ул Юсуфи Канъоний.

Гар этса ҳийлагар шайх ҳийласин тарк, бу яна нуқсон,
У бозордин нечук нафдирки, ёпиқ бўлса дўкони.

Ниҳон этсанг агар Ҳақ сиррини дилда, ажаб эрмас,
Ниҳон этгай магар бут сиррини кўнглида раҳбоний.

Мажозий маҳбубинг бўлса, уни кўнгилда сир тутсанг,
Ҳақиқий маҳбубинг сорига бошлар сирри пинҳоний.

Сен изла дўст ризосин, ҳар не келса, рози бўл андин
Ки, тақдири азалнинг амридир ҳар суду нуқсони.

Эшитма, гар насиҳат айласа ул воизи ғофил
Ки, ғафлат уйқудин афсонадир ул барча айтгони.

Бу водийда каромат мунчадирким, маҳлиё бўлма,
Агар кездирса ҳам буткул жаҳонни шайх Ҳароқоний.

Тутарлар шу тарийқ дарвеши комил борки, сен кўргил,
Не зебо, тутсалар бу йўлни даврон шоҳу султони.

Муносибдир бу янглиғ рутбага шоҳлар аро бир шоҳ
Ки, шоҳликдин унинг устун эрур дарвешлик ирфони.

Шаҳи дарвешвашу султони факройинки, Аллоҳдин
Эмишдир бўйлаким дарвешлигу шоҳлик аро шони.

Абулғозий, сипеҳри салтанат, Султон Хусайний ул
Ки, то Одамгача султон ибн султон — унвони.

Дема султон, анга хизмат қилурлар жумла султонлар,
Дегилким хони ибни хон, демакки, хонлар хони.

Гаҳи юртни сўрашда навкари — Дорову Доробдир,
Гаҳи эл бошқаришда чокари — Сосону Сомоний.

Анга мулку фароғат боғидир шу гулшани дунё,
Баэмгоҳ икки манзилдир анга — Эрону Турони.

Анга давлатпаноҳликда писандмас ойини Жамшид,
Саховат пеша қилса, етмагай мулки Сулаймони.

Мақоми мунча олийким, эшикбон қўлидин бир чўп
Тушарса, юз қарн ўтгач, етишгай саҳни Кайвони.

Хитоби ончунон шиддатликим, тоққа етар бўлса,
Солар тошларга титроқ, то бўлур йўқлик биёбони.

Яна бир камтарин човуш анга Қударэ бин Кашвод,
Ҳисобсиз лашкарининг чокари Соми Наримоний.

Унинг бўстони хулқи мурдаларни айлағай зинда,
Насими руҳбахш эҳсон этар насрину райҳони.

Ҳавойи ҳиммати андоқки, гул фасли баҳордек ул,
Садафни тўлдирад дурларга юз бор абри найсони.

Фалак янглиғ ёзиб суфра, тизиб минглаб табақларни,
Халойиққа берур ош, бўйла кечгай базми шулони.

Ва юзлаб Ҳотаму Бармакка юз йил ризқи рўз бўлғай
Ўшал байрам кунни тупроққа тушган бир ушоқ нони.

Олур юзларга нур остонасин шоҳлар тавоф айлаб,
Дучор этгай ярога неча бир Қайсарни гаврони.

Булутдин ёғса ёмғир, қатралар тешгай ҳаволарни,
Шу янглиғ чок этар тошларни отган ўқи, пайкони.

Киранкан жангга ул, шамшири жаллоддир, қизил тўнлик,
Ғаним қони ила олуда бўлғай жисми урёни.

Булут чақмоғидин чилпора бўлғай қоя тошлар ҳам
Ки, андоқ тош кўнгилларни ушатгай чашми гирёни.

Шаҳо, мадҳингни назм этдим, ўқиркан ҳар киши бешак,
Боқиб бир илтифот этмас, не эрмиш шеъри Ҳоқоний...

Кейин ул соҳири ҳиндий-да берди назмига оро
Ки, “Мироту-с-сафо” деб қўйди ном табъи сухандони.

Яна ул орифи Жом ҳам “Жилоу-р-руҳ” рақам айлаб,
Яратди бир қасида, наъти оли Фаҳру-л-Адноний.

“Насиму-л-хулд” қўйдим номини шоҳ мадҳини айтиб
Ки, ҳар бир байтидин эсгай насими хулду ризвоний.

Шу икки пиру устоз руҳидин меҳру мадад сўрдим,
Етишди дилга файз Ҳақ йўлида, файзи фаровоний.

Бу маъни ичра Жомийга даъвойим йўқ дурур, зотан,
Менинг устозим ул ҳам ул қасида — зеби девони.

Яна Хусравга ҳам йўқ ҳожати даъвоки, ҳар кимса
Ўқиб, ҳар иккисидин жо этар кўнгилга маънони.

Агар гавҳарфурушлар элтсалар ул сўйи Ҳиндистон,
Ва ё дарё кечиб, гар юрсалар то мулки Ширвоний,

Олурмен руҳи Хусравдин дуою неча юз таҳсин,
Ҳоқонийга вале етгай малолат, сўйламам они.

Ҳамиша шу намоён дашти дилкаш, шу жаҳон ичра
Раият — бир сурувдир, шоҳи одил — танги чўпони.

Кўпайсин ул раият, неча юз мингдин зиёд бўлсин,
Уларга хизмат этсин неча минглаб хону қоони.

ФУСУЛИ АРБАЪА

(Тўрт фасл)

Баҳор

Эсиб кўклам ели, гул ёпинур борлиқ гулистони
Ки, ул Ийсо нафасдин жумла оламнинг кирур жони.

Этиб гул жилва, булбул айлагай афғон, ул боис
Топар баргу наво маҳзун кўнгиллар байту-л-аҳзони.

Очилгай лола чун оташ бўлиб ҳам анбарин сочгай,
Булут янглиғ уфорга чулғагай тоғ бирла маъвони.

Бағишлаб гулга ғунча, лолага тож кийдирар кўклам,
Кейин дур ёғдирар ҳар иккисига абри найсони.

Саҳар сайроқи қушлар гул уза силкир қанот, улким
Ёниб, ловулласин дер ғунчанинг ул чўғи алвони.

Оловнинг мунчалар забти саҳар эсган сабодандир,
Сарин елдин очилмиш ул чинорнинг дасти ларзони.

Ичар аҳли сабуҳий бода гулни соябон айлаб,
Наволар минг усулда янграбон ҳам шеъру достони.

Баҳор ҳам ўтди шул ойин, хазон ҳам етди шул ойин,
Бу ишни айлагай такрор фалакнинг чархи гардони.

Чунон гул очди ул гулчехра маъшук, чархи беором,
Қарангким, солди ошиқ рангига ул зору ҳайронни.

Буни гар тутмадинг ўзга ранимат, кел, уни тутгил,
Буни-ку топмадинг, бас, топмагайсен ҳамчунин они.

Бу сориқ новдада андоқ кўрарсен лаългун япроқ,
Уни жом англагил заррин, буни лаъли Бадахшоний.

Умрдин ул баҳор айёми кечди, чун хазон келди,
Хазон ҳам ўтгусидир, қолгуси тан — мулки вайрони.

Баҳори беҳазон кўрмоқ тиларсен, кел, уни кўргил,
Баҳористон дегай халқ хусрави Эроғу Туронни.

Дема хусравки, етти пушти султон ўғли султон ул,
Не султон, етмиш аждоди ҳамма хон наслидир, хони.

Абулғозий, сипеҳри салтанат, Султон Хусайний, шоҳ
Ки, ҳиммат баҳридин бир қатра — олам баҳру уммони.

Агар сўз айтса ул, лол қолдирур Ийсои Марямни,
Магар раъй этса, ҳайрон айлагай Мусои Имронни.

Камина чокари румий эрурмен, ул эса Қайсар,
Камина бандаи чинийману ул Чин ҳоқони.

Шаҳаншоҳдирки, юз ҳоқону қайсар хизматин этгай
Ки, олам аҳли боши узрадир ул лутфу эҳсони.

Азим даргоҳи юксақдир, қадам босса мулозимлар,
Унинг залворидин титрар само буржида Кайвони.

Гаҳи учқур бедовни кўкда анжум миҳига бойлар,
Тушиб токи тавоф этгай фалакнинг меҳри раҳшони.

Тафаккур айласа ул ҳикмати асрори хилқатдин,
Этиб талқин, солур ҳайратга Афлотуни Юнонни.

Аё шоҳим, сенинг ройинг ила оламда равшанлик,
Ёқар кўкда қуёшни, яшнатиб сўнг моҳи тобонни.

Ҳар ишга жазм этгайсен, унинг ҳаддига етгайсен,
Чиқаргайсен кўнгилдин роҳатинг ул, боғу бўстонни.

Не хушким, баҳру кон ичра ўзинг чин дурру гавҳарсен,
Сенинг кафтингдин олгайлар забаржад, дури аълони.

Фалак ҳам жумла юлдуз чарх уриб, ўз йўлига қайтар,
Агар етқизса номингдин хабарчи амру фармонни.

Қаратсанг тарбият кўзингни гардун ичра юлдузга,
Ёғилгай чодирингга не чаманнинг лола, райҳони.

Фаним умринг оғочин арралаб, кесмоқни қасд этса,
Наҳангнинг арраси лозим бўлур ҳам пил дандони.

Суриб майдонда тўп азминг ила нақ икки юз шотир,
Дамо-дам етказурлар гумбази гардунга чавгонни.

Тахайюлнинг қоронғу чоҳидин ул ҳикмати ройинг
Кўринса, ҳеч этар сеҳри Муқанна, моҳи Канъонни.

Эрурким коинот банду кушоди бори амрингдин,
Хирад анжумга бойлар бўйлаким беҳуда бўхтонни.

Саховатдин ёзилса базмаро шоҳона дастурхон,
Анга ким қўл узатса, ой бўлур, офтоб бўлур нони.

Тахайюл излабон, зотинг каби зот топмаса, тонг йўқ,
Бу мавзуда яна баҳс айламакнинг қайда имкони.

Ғанимлар сеҳрини даф айламоқ сори қадам қўйсанг,
Кўрарлар сенда ул зоти Мусою кийни сўбонни.

Баҳодирлар магар майдонда ҳийла этсалар, кўргил,
Қиличлар қони бирлан бостирурлар чангу тўзонни.

Ногора гумбури дилларга ваҳму изтироб солгай,
Келур жунбушга ер ҳам сув ила, ортиб ҳаяжони.

Найистондир ўшал тик найзалар, ул найзалар узра
Қизил туғу яловлар, қоплагандек ўт найистонни.

Аён бўлгай қиёмат қўзғаларкан икки саф ногоҳ,
Ҳаёт уммиди қолмас, тарк этар шу лаҳза инсонни.

Бало тўзони ул майдони ҳарбдин кўкка бош ургай,
Фалак ҳам ёғдирур бошларга ҳар дам тире пайконни.

Қуюқ чангу ғубордин еру осмон тортадир тийра,
Сўниб кундуз, намоён айлагай кўзларга хуфтонни.

Адоват ўқлари майдонга офтоб найзаси янглиф
Ёраркан, от сураар гўё фалак ҳам ерда шул они.

Тирик жон борки ул майдонда, буткул тор-мор айлаб,
Сураарсен биргина Рустам демам, Соми Наримонни.

Бу янглиф ҳарбу зарб асносида шамшир уриб, найза,
Омонсиз маҳв этарсен сенга душман ҳар нечук жонни.

Илиб найзанг учига, отганинг осмонга ҳар кимса
Берар жон унда, йўқса айламас тарк сўйи осмонни.

Ҳужум айлаб бу янглиф, фатҳ этиб чун неча бир иқлим,
Берарсен бир сўровчи кимсага эҳсон этиб они.

Қўйиб майдони ҳарбни, қайтасен шону зафар бирлан,
Бориб, базм этгали маскан тутарсен кўшқу айвонни.

Эди тахтинг чу Жамшиду Фаридун тахтидек юксак,
Қуёшдин тушдию иккига бўлди бори майдонни.

Этиб аҳли тарабга неча бир сўз, нуқтаи жонбахш,
Скандарваш қуярсен сўнг қадахга оби ҳайвонни.

Тутарлар жоми май тегрангда неча моҳи пайкарлар,
Чаларлар Зухраваш созандалар шўх савту илҳонни...

Бу янглиф қудрату илкингда оламгир қилич бирлан,
Тутиб юз ўзга оламга, тўқарсен ашки ғалтонни.

Чу ишқ дарди хаёли чулғаса бошингни, йиғларсен,
Ясарсен оҳу ашқинг селидин баэм ичра тўфонни.

Урарсен бир совуқ оҳинг ила дилларга чун оташ,
Фалакка юксалиб, ҳосил қилур ул барқи осмонни.

Вужудингда саховат баҳри борким, унга поён йўқ,
Тараф йўқ унга, бўм-бўш қолдирур ул ҳар нечук конни.

Шоҳо, мадҳингни айтиш менга мушкул, баски ожизмен,
Чунончи васфи Хайруннос забун этмишди Ҳассонни.

Бу яхшидир менгаким, қўл очиб, доим дуо қилсам,
Уятли айламай олдингда бу табъи паршонни.

Ҳамиша мавсуми гул ортидин фасли хазон келгай,
Кейин рангдин олиб, рангларга солгай давру давронни.

Хазон ҳеч кўрмасин боғинг, баҳоринг яшнасин, кулсин,
Бўлиб бахтинг зиёда, бўлмасин ҳеч айбу нуқсонни.

Жаҳонни айласин ободу маъмур ақлингу адлинг,
Хусусан мулки Эрон, унда шу халқи Хуросонни...

Ёз

Боз қуёш этди самандар саратонни,
Ёндирди у тандир каби гулзори жаҳонни.

Ҳам этди аён боди самум оҳи ҳазинни,
Ҳам қилди баён нори ҳажр сирри ниҳонни.

Бас, куйди жаҳон шуълаву дуд бирла чунонким,
Мирруху Зухал этди қачон буйла қиронни?

Офтобки, ажиб масхарабоздир, ҳунар айлаб,
Зийнатлади ул шўраю талқ бирла дўконни.

Гул-гул сочилиб шуъласи, ҳар ёнга таралмиш,
Ўт бирла уйиндир ҳама, кўр сийрату сонни.

Анжум чу қалай қатрасидек кўзга намоён,
Ҳар нарса фалак тосида чўғдир шу замони.

Сен қўрқма тутун ичра гаҳи чақнаса учқун,
Фосид дамидин эрди, тутун эрди ҳамони.

Ўт тилсиз эрур гарчи, ҳароратдин, ажаб йўқ,
Ўртанса, ўчоқ офзиданам чиқса забони.

Тупроққа қадам босса киши, сўнгра тополмас
Бармоғи қаерда эдию қайда товони.

Гўёки жаҳаннам ўти ўз жойини қўймиш,
Тутмиш кейин ул куррайи арз ичра маконни.

Оташ зўридин, боқки, ҳаво мисли аланга,
Чўғ эрдию кул, тош дема, тупроқ дема они.

Қайнаб чиқадир чашма қуёш тафтида, кўргил,
Оташ не равиш айламиш ул оби равонни.

Сув узра кўрингай эса кўзларга пуфакча,
Сув пойида ул тошма, қабарчиқни нишони.

Иссиқ ила тер ўйлаки ҳаммом ила томчи,
Ул кекса этар чину ажин бирла жавонни.

Куйдиргучи қумларга ботиб, оҳу югургай,
Куйдирмиш оёғин базе ёзнинг саратони.

Йўқ эрса, нечун қум уза сакрайди тинимсиз,
Бўғзида нафас мунча, вужудда хафақони?

Лабташна кўнгил орзуси ул озгина муз деб,
Кўксига тирар эрди ҳамон тийри синонни.

Гардун бир ажиб кўзаю остида қуёш — ўт,
Учқунлари сачраб, уни чирмайди шу они.

Оташ тили бийрон эса, ул ёлқини бордир,
Бир кимса билурму не эмиш шарҳу баёни?

Гўёки мизожига баланд келди иситма,
Бас, мунча алаҳлайди, куйиб жисмида қони.

То қалбини хун айлади лаъл, жаври фалакмас,
Ёз оташидин ёнди унинг бағрида қони.

Ул кетди куйиб, кўнгли тўла ишқ ўти эрди,
Келди бу замон насли, ажаб нуқта баёни.

“Оташ” сўзини айтса киши, бул ажаб эрмиш,
Куйгай-да, қаваргай ул огиз ичра забони.

Монанди сиёҳсийна ҳамон кўкси қорайгай,
Ҳар қушки, қўяр қумга тани, ташна адони.

Не хушки, уфурди дами субҳ, лутфи Масиҳо,
Ҳар танки, тирик эрди, унинг яйради жони.

Сўнг келди қиёмат, саратон яллуғи келди,
Йўқ этди қаро тошдаги бор тобу товонни.

Ҳар кимки паноҳ истаса иссиғу қуёшдин,
Тутсин шу замон сояйи Жамшиди замонни.

Султони фалакқадри Ҳусайн — ул шаҳи розий,
Адл айлади, фирдавси жинон этди жаҳонни.

Чун шоҳки, буюк қасри баланд кунгурасига
Юз йилда етолмайди ўқи, отса камонни.

Човуши бўлиш қадру баҳо Хусраву Жамга,
Чокарлик анга хурсанд этар Қайсару Хонни.

Азм этса, унинг олдида шер мисли чумоли,
Жазм айласа, ул пашша қилур пили дамонни.

Солгай бори кўнгилга тамаъ, этса саховат,
Эҳсони қувар нафси тамаъдин бу ҳавони.

Кўнглида чунон меҳри карам, гар назар этса,
Дўзах ўтидин ҳосил этар боғи жинонни.

Қаҳр этса агар, учса ўшал қаҳридин учқун,
Кул этгуси бир лаҳзада ул кўҳи гаронни.

Эй файзу карам соҳиби, ҳеч борми сенингдек
Бир файзу карам соҳибиким, бўлса чунони.

Ҳам топди булутлар сенинг илкинг-ла саховат,
Ҳам чарх эшигинг фазли ила шавкату шонни.

Туғингдаги ой мағлуб этар ёвни, гумон йўқ,
Ой шуъласи тешган каби бир зумда катонни.

Ёв қонини кўргил қиличинг тиғида, сўнгра
Кўргил у ақиқи Яману барқи ямонни.

Чун водийи адлингда эрур бўйла сиёсат,
Боқ, бўри қўриқлайди сурув бирла чўпонни.

Гул очди, чирой сарвқад ул, тарбият этдинг,
Лутфинг дағи яшнатди чунон сарви равонни.

Зар сочса қўлинг, унга булут тенг кела билмас,
Чақмоқ чақиб ул равшан этар битта томонни.

Сен зар сочибон айлар эсанг ул куни эҳсон,
Офтоб каби лим тўлдирасан жумла жаҳонни.

Гар боқса қуёш нурли юзингта, уялиб ул
Тарк айлагуסי юздаги сориг — ярақонни.

Боғу чаманинг бағрида гар эсса саболар,
Бархам берадир дилдаги ҳар дарду ярони.

Сел, ёмғир эмас, найзаву ўқ ёғса булутдин,
Қонлар ила қоргай шу замон арзу самони.

Саф тортса агар икки тараф — икки буюк тоғ,
Чун баргу оғочдек кўтарур тифу синонни.

Ул тоғлару боғлар тўла шум пашшалар эрса
Кўргай чу емиш ўрнида ҳар шери жаённи.

Ҳар жангчи отилса яна бир жангчига қаттол,
Қаҳру ғазаби бирла ёқар барқи жаҳонни.

Қонлар сочилиб сел каби, сўнг бўлса равона,
Саҳро демагил, дашт дема ул лоламаконни.

Майдонда юриб, қонсираган зоғу заған бил
Аскар қўлида кўрганинг ул тийри камонни.

Гум-гум чалинур нортуя устида ноғора,
Андоқки, фалак жарчиси солгай бу фиғонни.

Бу жангу сурон ичра қулоқ пардаси битгай,
Тинглашга қани сабри у фарёди “омон”ни?

Бир карра оёқ силтасанг учқур бедовингга,
Титроққа солурсен неча тоғларни ҳамони.

Офоқ иши, бас, андин эрур бу сиру савдо,
Етгай ўшал афлокка магар захму зиёни.

Ҳар ёнга назар солсангу ёғийни кўролсанг,
Қолмас, агар ул тоғ эса-да, ному нишони.

Бир зумда адо бўлгуси ёв, лаҳзада битгай,
Қолган каби сел остида ер чангу тўзони.

Душманни чунон мағлуб этиб, жангни тамомлаб,
Базмингга бурарсен кейин ул майлу инонни.

Бошингга ҳамон тожи каёнийни қўйиб дол,
Бахтинг-ла безарсен у қадим тахти Каённи.

Шоҳнинг қўлидин олганинг ул мулкни ҳамоно
Бергайсен, ажаб, мамнун этиб неча гадони.

Ҳар кимга қуёшингдин агар етса саховат,
Этмас сираям орзу-ҳавас баҳр ила конни.

Фазлингдин олур баски Суҳою фалак эҳсон,
Эҳсонга кўмарсен ҳама хосу фуқарони.

Базмингда агар суфра ёзар бўлса мулозим,
Ой бирла қуёш кулчасидир суфрада нони.

Бул турфаки, даврингда чу муҳтожу гадо йўқ,
Синдирса келиб суфрада бу нони жинонни.

Суфрангдин оларкан нечаким баҳра гадолар,
Шоҳларга берурлар кейин ул нуқлу навони.

Диндорлигинг ул нуқтага етмишки, ажаб йўқ,
Бир сўз-ла ҳарам айламагинг дайри муғонни.

Шоҳо, ики юз айби-ла аввал сотиб олдинг
Бу бандайи бефойида, бу зору адони.

Ҳеч кимса бу дунёда мени сен каби билмас,
Ҳар яхши-ёмоним юзидин рости гумонни.

Таъриф этадурларми мени, танқиду таъриз,
Ул хуш эдиким, тингламасанг эрди фалонни.

Айбу ҳунарим ҳар неча бордир, ўзинг айтгил,
Ул бори қабулдир дилу жон бирла ҳамони.

Ёз иссиғию кўкда қуёш оташи боис
Гулчеҳра санамлар бари хушлайди катонни.

Бўлсин ҳамага маҳзани лутфинг эшигидин
Ҳар неча катон, тўсғали иссиқ саратонни.

Куз

Тарозу палласига қўйди куз ул адли давронни,
Куну тун кофиру мушқдек баробар тутди мезонни.

Вале мушк ҳиссаси кўпроқ эрур, гарчи ҳаво ҳар дам
Сурар оқлик сари жазб айлабон тоғу биёбонни.

Димоғи даҳр қуриб, савдоси андоқ ошдиким, гўё
Яширгай тун қароси ёприлиб аъзойи урённи.

Дарахтлар бошига тушган жунун савдосини кўргил,
Ечиб тўнни, чекарлар изғирин елларда афғонни.

Оғочда новдалар бемор эмишлар, боққи, ҳар ёнда
Бўябдирлар саросар заъфарон рангига бўстонни.

Ариқда сув сариқ тортмиш дағи, ул мунча гул ютмиш,
Ва ё солмиш фалак сув узра акси барги ларзонни.

Гулоб нўш истасанг гоҳи кўнгилни этгали равшан,
Лаби сенга нишонин кўрсатур комида пинҳонни.

Сариқликни фақат дай ойининг бозоридин билма,
Хазон ораста этмиш рангба-ранг мол бирла дўконни.

Хазон эрмас, баҳор эрдимики, гулшан аро гул деб
Намойиш айлағувчи ҳар эшиқдин неча алвонни.

Чинор раънолик истаб, кафтига гулгун ҳино бойлаб,
Қаранг, не изтиробга солди ул аҳли гулистонни.

Шикаста сарв эмиш гўё чинор илкига машшота,
Чиқармиш баргидин ранг, зоҳир этмиш ҳусни аълони.

Чинор ҳам шўхлиги боис чиқармиш жисмидин оташ,
Қуритмиш сўнгра ул оташ ила кафтида ҳинони.

Терак оппоқ ҳарир кўйлак уза киймиш сариқ камзул,
Уялтирмиш бу янглиғ кўкда хуршиди дурахшонни.

Ва ул тут баргини мумдин ясалмиш деб гумон этма,
Даҳр гулсози зебо айламиш бу боғу бўстонни.

Хаёл ҳам этма тубо шохида гул бирла япроқ деб,
Фалакда собиту сайёр безайди боғи ризвонни.

Таралгай нур анор япроғидин боғу чаман ичра,
Ва ул чўғдин яратгай ҳуққада лаъли Бадахшонни.

Кўрарсен сўнг ўшал ҳар ҳуққа ичра неча минг ёқут,
Очиб, гар ошкор айлар эсанг ул ганжи пинҳонни.

Ўшал қон қатраларни кўрдию рашк айлади гардун,
Ҳамоно олдию қўлга, хунолуд этди пайконни.

Самоқ ўз-ўзига ўт қўйди, лов-лов ёнди тоғ узра,
Совуқдин асради андоқ қанотли неча бир жонни.

Азал наққоши сўнгра чекди ҳикматли қалам бирлан
Узум япроғига лаъл рангидин бу зебу орони.

Дема лаъл, қатра-қатра сочилибдир лаългун бода,
Ичинг май, деб магар тарғиб этар ул дўсту ёронни.

Агарчи боғ аро жим, сайрамас дostonсарo булбул,
Муғанний, бир музайян матлаъ бирлан бошла дostonни.

Хазон бермиш беҳи япроғидин бўстонга чун зийнат,
На хушдир, заъфарон майдин гупурса чеҳралар қони.

Кетур, соқий, майи сафсарки, ўтдек товланиб турсин,
Майи рангин ила кўр рўшнолик ичра деҳқонни.

Кўмилган бир хазина бундаким, деҳқон ариқ очса,
Чиқаргай ҳар сафар ер остидин ул оби ҳайвонни.

Ажаб бир шўху зебодир, ниқобин олса гар юздин,
Солур юз карра кофирликка буткул аҳли иймонни.

Қуёшдек ярқираб ногоҳ кўринса жоми машриқдин,
Ёқар айш шoми ичра неча юз шамъи шабистонни.

Оловли чеҳрасидин тушса гар кўнгилга бир шуъла,
Мусонинг ўтидир ул, ёндирар арбоби ирфонни.

Ва гар лутфу карамдин айлар эрса мажлисоролик,
Қилур фирдавси аъло кўрки бирлан баъзи султонни.

Бирор боғ борми кўркам мунчаким, фасли хазон этмиш,
Безаб япроқлари юлдуз каби ул қасру айвонни?

У барги заъфаронийким, чизилмиш қирмизи хатлар,
Солур ёдга кўзи қонли неча ушшоқи гирённи.

Муруд япроги ҳам лаъл рангидек қизғиш, кўриб дерлар:
Қовоқда майму келтирмиш тутиб ойини бўстонни.

Агар гул мавсуми кечмиш, магар гулгун эмас гулшан,
Не эрмиш суврати Моний, чун эрса сунъи Яздоний.

Қиш

Фалак чодирيدا тўсди оловни дуди саҳоб,
Киргил чодиргаву ўлтир, симиргил ўтдек майи ноб.

Намуна бўлди соябонга кўкдаги тиру камон,
Само булутлардин либос тикишга тушди шу тоб.

Ёпинчиқ бўлмасайди гар булут кўк чодирига,
Қатралар торидин тортиб, чекармиди таноб?

Симобий булутлар баским кўкдин кумуш сочгай,
Кумуш қор қолабон ерни, Қулзумдек этди симоб.

Қиш қаҳратонида дилда айш этмак ҳавас эрса,
Келгину лаъл дарёсида сузгучи кема топ.

Олов, кул гулхани ҳамон шоҳликка тенг эрур,
Ул бири алтойи эрса, бул бириси — санжоб.

Қуёш мащриқдин мағрибга нечук равон эрур,
Билинмас, токи нур тушиб, ярқ этмаса халқоб.

Узангига оёқ босганинг — қишни енганинг,
Фано бўлганинг халқ учун узангидир, рикоб.

Ҳаво совуқдин қочибдир, маскани темир гумбаз,
Сув юзида муз бойламиш қуббачалар, ҳубоб.

Ҳубоб демагилки, изғирину аёз шиддатидин
Кумуш палосдек ярқираб қотмиш, музламиш гирдоб.

Яхмалак сиртида гоҳо гўзаллар орази
Ялт этиб кўринур гўё фалакда нури Шаҳоб.

Шуъла калхатдек қанот қоқар, совуқдин қарғалар
Ерга қулайди, кўмир янглиғ сочилиб шу тоб.

Оқлик етишди кўзларга қор оқлиги сабаб,
Сурмадек бўлди азиз қаро ер, шул туроб.

Сурма дема, мушки ноб дегилки, қаро тупроқ
Оппоқ пардага бурканиб, бўлибдир чун ноёб.

Парда остига кўзинг сол, мисоли ўргимчак
Ётар ул озида симтўр, совуқдин ҳоли хароб.

Камбағал шўрлик қалтирар, кўнглида шавқи олов,
Мисоли майхўр бошида ҳавойи кайфи шароб.

Қашшоқ, бечораҳол гўё қулоғи том битган,
Елкаси ёпишиб икки қулоғига, ҳижоб.

Жисмида титрашдин ўзга ҳаёт нишони йўқ,
Гўё ўликка жон соларкан, титратур Ваҳҳоб.

Муз остида балиқ санчилган ерга мих бўлиб,
Ер устида илон ётар — чувалган ип, таноб.

Барча чигирткадек икки тиззасин кериб,
Қўлларин ишқайди совуқдан пашшадек, хуноб.

Чигиртканинг қаноти деб сақраган шуълани,
Унга худди чигирткадек ташланур шитоб.

Кўз ҳалқаси ичра қотган кўз ёши чун айнак,
Аммо ул айнакдин кўзга на ёруғлик, на тоб.

Қишнинг қаттол шамолидин сўниб Зардушт ўти,
Ийсо дамидин ҳам тириклик эсмагай, сароб.

Шу лаҳзада игна тешигидин кечган шамол,
Чунон эсарки, умр биносини айлагай хароб.

Анор каби ҳужра истагил, туйнуксиз бўлсин ул,
Ҳар донаси чўғдек бўлсин, суви шароби ноб.

Муғанний бўлсину аҳли дил ва дилкаш соқий,
Уч-тўртдин оширма, сенга кифоя шу ҳисоб.

Муғанний наво тузаркан, севинч-ла эсларсен,
Не эрди ул мажлиси шаҳаншоҳи олийжаноб

Ки, эй оразу лабдин истаган базми шароб,
Сувда оташни излагил, оташда сувни топ.

Юзинг ва даҳонинг мисолин кўрмамиш кимса
Бу дунёдаким, ёритур офтоби оламтоб.

Хиром айлабон дегилким, қадду қоматим кўргил,
Кимки кўрмамиш, ўтгай оламдин бебахра, шитоб.

Юзинг нурини тўсишга ниқоб бўлмамиш, бўлмас,
Тўрт қават осмон пардаси қуёшгаму ҳижоб?

Жон риштаси ила бойлаб, тортамен хаёлингни,
Васлингга етмагим учун менда бори шу асбоб.

Кўзим йўлини жигар пораси ила тўсдим,
Ичкарида юзинг хаёли қолди, тишда уйқу, хоб.

Тилаб васлингни эшигингга бош эгар Фоний,
Ибодат аҳли бош эгса, маскан анга меҳроб.

Муяссар бўлсайди менга ул олий даргаҳинг,
Тупрогин тўтиё айлаб, этар эдим тавоб.

Азал қалами унга Абулғозий лақаб битди,
Лақабки, жисму жонида кўрингай боб-боб.

Само авж юдузи Султон Ҳусайни дарёдил,
Юксак шавкати олдида фалак эрур ҳубоб.

Соябонинг остидадир мовий кўк чодирини,
Эшигинг қуббаси — порлоқ қуёшдир, оламтоб.

Отинг туёғи остида юлдузлар — Сиём тоғи,
Негаким, осмон паст тушиб, тупроқ эрур, туроб.

Тасанно, юксалиб мундоқ, олий макон тутдинг,
Хаттоки ломакон ўшал тубанда қолди ҳисоб.

Хашамат чўққиси сенга муяссар бўлди чун,
Арш ҳам пойингдадир магар, етолмайин хуноб.

Азминг тулпори ончунон суръат-ла йўл босар,
Чарх унга қиёсан ҳорғин эшшак эрур, хароб.

Рикоби ҳилминг ҳамиша кўзларга ташланур,
Осмондек кенгдиру яна суръат ичра шитоб.

Саховатинг олдида баҳру кон бўшаб буткул,
То бир фарам хашак эрмиш, денгиз эса сароб.

Лутфингдин ҳар яхши, ёмон жаҳонда баҳраманд,
Савол берарму кимса ул, эрса юз минг жавоб.

Насими гулшани хулқинг руҳларни этди маст,
Масиҳ нафаси ҳам энди тутундир, кони азоб.

Қаҳринг ўти учқунлари осмонга урса бош,
Ёғилгай заминга юз минг бало бўлиб шу тоб.

Шамширинг зарби етганда, душманларинг тани
Емрилур, сув иморатни этган каби хароб.

Ганимларинг дили найзангдин пора-порадир,
Яна ўт тушиб дамба-дам, ўртанур мисли, кабоб.

Ўқинг ёмғирига минглаб қўрғонлар бош эгар,
Булутлар ҳам зафар тилаб, кўкдин этар хитоб.

Шоҳона базмингда айшу ишратни қиздириб,
Камонча нола чекар, жаранглар уду рубоб.

Фалак тор бойламиш анга Зухронинг сочидин,
Қазо малоик парини этмиш анга мизроб.

Сипехри қадринг денгиздир, ганимлар фарқ бўлур,
Магар мингларча бўлса ҳам, ютар уни гирдоб.

Қачонким фитна шамоли қўзғатур гарди бало,
Ниқоб тортар юзига офтоби оламтоб.

Бонгу нағора қиёмат ғавғосини солур,
Чарх арқонига бойланган тевалар чекар азоб.

Икки саф икки тоғ бўлиб майдонга шайланур,
Ўрмонни эслатур тифу найзалар беҳисоб.

Ҳаёт тустовуғию руҳ тўтисин овлагали
Камон зоридин ўқ учар, мўлжал — бургут, уқоб.

Йўқликка юз тутар кумуш тангалар тамом,
Улардин совут зарб этиб, ясар эса зарроб.

Майдонга тушганлар бари қиличдек қон ялар,
Пашшани жаэб этган каби гоҳо жигаркабоб.

Ёвга ҳамла қилсанг шердек, шамширинг ўқталиб,
Бошингда ҳилпирар байроқ, ливои фатҳмаоб.

Зарбанг етаркан, бўлур душманларинг тумтарақай,
Чунончи хору хас тоғин суриб кетар селоб.

Зафар шамоллари ўпар музаффар байроғинг,
Қай тарафга қадам қўйсанг, келур андин савоб.

Зафарпаноҳ, сипоҳингга ҳарбу зарб соати
Зафар ёр бўлгуси дебон етар ғайбдин хитоб.

Отингни жанг майдонидин базмгоҳга сурсанг,
Минг Хусраву Кайхусравлар бўлур сенга рикоб.

Фалакдек қасрингга кириб, улки жаҳон оро
Тузиб базми Каёний, этарсен майли шароб.

Жанг аро ул жасорату базмаро бул шукуҳ,
Бўйлаким, на фалак кўрмиш, на ою на офтоб.

Шоҳлардин саъй этиб олганинг молу мулкки бор,
Мадҳ этса гадолар сени, берарсен беитоб.

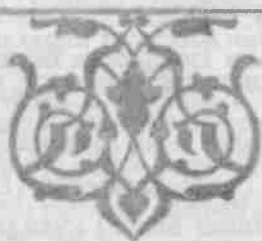
Кофурий булутлар буткул самони қопламиш,
Қор кўрпасига ўранмиш тупроқ, хоку туроб.

Мушку анбарга буркансин шоҳона мажлисинг,
Айшингни қизитсин базмаро лаългун шароб.

Минг бор жавонмардлигинг Бармаку Тойдин ортиб,
Минг йил ҳамроҳ бўлсин сенга йигитлик, аҳди шабоб.

Расказы хиломъя
Узоглар ва
луғат

Султон Хусайн Бойқаро бир неча йиллик машаққатли ури-нишлардан кейин Хуросон тахтини эгаллайди. У шоҳлик салтанатида дастлабки иш бошлаганданоқ болалик дўсти Мир Алишер Навоийни ёдга олади ва Самарқандга Абу Саид та-рафидан бадарга қилинган дўстини салтанатга таклиф этади. Алишер Навоий Самарқанддан Хиротга келар экан, йўл-йўла-кай Хусайн Бойқарога бағишлаб қасида ёзади ва уни “Хило-лия” деб атайди. Навоий Хиротга 1469 йилнинг апрел ойи бошларида кириб келади. Бу пайтда рамазон ойи охираб қолган эди. 14 апрелда Хусайн Бойқаро ийди рамазон шара-фига қабул маросими уюштиради ва шу маросимда Навоий ўзининг ана шу қасидасини ўқиб беради. Қасида шоён таҳсин-лар билан кутиб олинади.

Улуғ мутафаккир шоир “Хазоину-л-маоний” номида тўрт девон тузар экан, бу девонларнинг ҳар бирига ном беради: “Ғаройибу-с-сифар” (Болалик ғаройиботлари), “Наводиру-ш-шабоб” (Йигитлик нодирликлари), “Бадойиъу-л-васат” (Ўрта ёшлик гўзалликлари), “Фавойиду-л-кибар” (Кексалик фойда-лари). Султон Хусайн Бойқарога бағишланган қасидани эса учинчи девонга — “Бадойиъу-л-васат”га киритган. Бунинг рамзий маъноси бор эди, зеро, Навоий Хусайн Бойқаро билан саройда бирга ўсган, Гавҳаршодбегим (Шоҳроҳ миқзонинг хо-тини, Мирзо Улубекнинг онаси) қўлида тарбия топган, бирга мактабда таҳсил олган ва муҳими шоҳ ва шоир эмукдош бўлган-лар. Сўнгра Алишер Навоий 28 ёшидан то умрининг охирига-ча Хусайн Бойқаронинг энг яқин аъёнларидан эди: муҳрдор-лик, девонбеги, бош вазир, мушовир (маслаҳатчи). Султон билан қарийб олтимиш йиллик дўстлик, ўттиз тўрт йиллик ҳамкорлик (ҳамкорлик нафақат давлат ишларида, балки шеърят ва маф-курада ҳам) хотираси ўлароқ шоир шу девонга киритишга қарор қилган эди. Қасида мазмунидан кўринадики, шоир Сул-тон Хусайнни ҳам шоҳ сифатида, ҳам дўст сифатида таъриф-

лайди, унинг шоҳлик савлатига таъриф бериш билан бирга, шоирлик салоҳиятини, инсоний хислатларини эътироф этади. Албатта, савол туғилиши табиий: Навоий нима учун бу қасидани лоақал “Наводир-ш-шабоб” га киритмаган, ахир бу қасидани ёзганда 26 ёшлик навқирон йигит бўлган-ку. Аввало шуни таъкидлаш керакки, шоир девон тузар экан, шеърини асарларини умр фассларига қараб эмас, мазмунга эътибор қаратган ҳолда тузганлиги маълум. Масалан, “Ғаройибу-сиғар” да кексалик тафаккури билан ёзилган ғазаллар бор бўлганидек, “Фавойиду-л-кибар” да ёшлик шижоати билан ёзилган ғазаллар ҳам учраганидек... “Қасидаи ҳилолия” га келсак, назаримизда, бу асар йиллар синовидан ўтган, Хусайн Бойқаронинг шоҳлик салобати ва дўстлик садоқати мустаҳкамланган, ана шунинг учун, агар девон тузилган йилни (1498-99) ҳисобга олсак, бу йилларда Навоий умр шомини келган давр эди. Шунинг учун ҳам девонга муҳаррирлик қилган Хусайн Бойқаро маслаҳати билан қасидани ана шу учинчи девонга киритган бўлиши керак.

Дуруст, биз “Фоний гулшани” тўпламида Алишер Навоийнинг 200 та форсий ғазаллари таржимасини, Абдурахмон Жомий таклифи ва Султон Хусайн Бойқаро илтимоси билан форс тилида яратган 10 қасидасини бир муқова ичига жойладик. Навоий қасидагўй шоир бўлмаган, аммо ўз даврининг анъанасидан ҳам четга чиқмаган, у Амир Хусрав Деҳлавий, Абдурахмон Жомийлар изидан бориб форс тилида 10 та, туркий тилда биттагина қасида ёзган. Ана шу 11 та қасида бир муқова ичига жойлансин, деган маънода шоирнинг “Ҳилолия” қасидасини ҳам китобга киритишга журъат этдик.

Масъул муҳаррир

Қасидаи ҳилолия

Чун ниҳон қилди турунжи меҳр рахшон талъатин,
Ошкор этди фалак бир тавқи рабғаб ҳайъатин.

Бас хаёли равшани эрди вале андоқ дақиқ,
Ким назаргоҳ айлар эрди гаҳ йўқ анинг диққатин.

Ҳйла зоҳир бўлдимки, қилғой ани кўрган киши
Дилбарим қошиғаю менинг қадимга нисбатим.

Ё хуруси чарх қилди ошкора шаҳпарин,
Ёки Баҳром айлади зоҳир қиличи ҳиддатин.

Ё тушуб қолди алам устидаги рахшанда наъл,
Чун нигунсиз айлади хуршиди рахшон раъятин.

Ё Уторуд қилкида зарҳал туганда кўкта чун
Ёзди айни ийднинг аввалги жузвий суратин.

Ё фалак қаддин ҳам айлаб, келтуруб бир ҳалқа ёй,
Ихтиёр айлайтурур Доройи аъзам хизматин.

Бу ажойибдинки етти раҳбанинг аввалгиси,
Зоҳир этти, солди турёнга кўнгулнинг ҳайратин.

Мойил ўлди кўк тамошосига ҳисси босира,
Топти чун ҳар лаҳза бир аъжуба пайкар руъятин.

Бор эди иккинчи масканнинг муқими нодири,
Кўп билик аҳли дуруст этган анга ўз ҳирфатин.

Сув каби ҳар зарф аро тутқон ҳам онинг рангини,
Ул димоғига солиб фарро қасида фикратин.

Айламакка таҳният арзини байрам жашнида,
Шаҳ вужуди чун мушарраф қилса тахти шавкатин.

Жилвагар учинчи гулшан ичра раъно шоҳиде,
Бутратиб бўлмоққа ақл ошуфта зулфи нақҳатин.

Соз этиб чангу тузуб ул унга руҳафзо суруд,
Ким малак кўнглига солиб айш ила май раббатин.

Чолибон нақшу амал боғлаб Навоий шеърига,
Ийд жашни хуш тутарга шоҳ базми ишратин.

Йўқ эди тўртинчи манзилнинг шабистонида шамъ,
Бориб эрди ёрутурга шаҳ ҳарими хилватин.

Не учунким рўза юбсидин димоғ айларга рутб
Айлабон майли сабуҳий, тузса базми ҳимматин.

Ҳар тараф шамъи муанбар дуди ногаҳ қилмағай,
Тийра ҳам нозук димоғни, ҳам эрамваш суҳбатин.

Ҳукмрон бешинчи торам авжида бир қаҳрамон,
Тийғи қаҳридин томиб қон, сурса кийну ваҳшатин.

Худ ила жавшан кийибу боғлабон тийғу камар,
Рустамойин соз этиб пархош ҳайжо олатин.

Ким саҳаргаҳ чун қабоқ майдонига отланса шоҳ,
Олдида қилғай ясовулуққа зоҳир журъатин.

Ўлтуруб олтинчи манзар узра бир фархунда зот,
Ким вужуди айлабон зоҳир малоик исматин.

Рух англаб жабҳасидин нури тақво ламъасин,
Ақл топиб зотидин илму саодат савлатин.

Айлабон иншоки минбар уэра тонгла хутбада,
Зоҳир эткай шоҳ отидин сўнг дуою мидҳатин.

Мустакин еттинчи дайр ичра муаммар ҳиндуе,
Рангу сайри кўргузуб ушшоқ шоми фурқатин.

Сайрдек коҳил хирому ҳажр янглиғ тийра рўй,
Кимса билмай жунбушу ороми тулу мударатин.

Шоҳдин байрам шараф топқонни англаб, гум қилиб
Обиҳайвондек адам сори нуҳусат зулматин.

Саккизинчи соҳат уэра юз туман сиймин бадан
Зоҳир айлаб сабза уэра жола ёққан ҳайъатин.

Йўқки гардун, ложуварди атласин ёпиб қазо
Гавҳару дур бирла соз айлаб саросар зийнатин.

Ёлқали шоҳнинг фалакваш тахтига байрам куни,
Чун ёр жинси башар хайлига хоне раъфатин.

Тўққизинчи боргоҳ андоқки луббат чодари,
Ўйнатиб чархи мулоиб анда юз минг луббатин.

Ким чу шаҳ байрам нашоти қилғали тузганда жашн,
Ҳар ўйинчи зоҳир эткон чорда лаъбу санъатин.

Шоҳнинг инъому эҳсонидин ўлай баҳравар,
Кўргузуб ўз фаннида ул ҳам камоли диққатин.

Бу таажжублиқ сафардин чун тааққул қилди ул,
Сайр аро қилгон киби зоҳир Уторуд ражъатин.

Чун Уторуд чархига еттим, табиат қилди майл,
Кўргали назминки зоҳир қилди таъбий жавлатин.

Ул худ эткан эрмиш ушбу шеърима фикри жавоб,
Матлаъи бу эрди, кўрдим чунки назми риққатин:

“Эй сенинг қошинг қилиб зоҳир янги ой хижлатин,
Вай, юзунг шарманда айлаб ийди акбар талъатин”.

Чун бу матлаъни эшиттим, рашк тугён айлади,
Фош қилмоқ истадим олида таъбим қувватин.

Шоҳ мадҳида бу матлаъни рақам қилдим равон,
Ким қулоқ тутти Уторуд зоҳир айлаб ҳасратин.

“К-эй, қошингнинг рашки айлаб ҳам янги ой қоматин,
Ийди рухсоринг қилиб нобуд байрам зийнатин”.

Чун Уторудни хижил қилдим нашоту завқ ила,
Уйга кирдим, кўрдим анда сархуш ул жон офатин.

Келган эрмиш маҳвашим байрам қилолин кўргач-ўқ,
Зойил айларга кўнгулдин савму тақво меҳнатин.

Ҳам ҳаёда кўргузуб ақли мужаррад пайкарин,
Ҳам сафода англлатиб руҳий мужассам суратин.

Лафзи зоҳир айлабон ҳар лаҳза Руҳуллоҳ дамин,
Нутқи айлаб ҳар дам ифшо руҳи қудси ҳолатин.

Ҳам узори синдириб хуршиди рахшон равнақин,
Ҳам дудоғи паст этиб лаъли Бадахшон қийматин.

Чун мени кўрдик, кирдим, музтариб қилди савол:
“Ким не ҳол ўлмиш санга, шарҳ эт анинг кайфиятин”.

Юз тафохур бирла арз эттим Уторуд ҳолини,
Ким бу матлаъ бирла синдурдим шукуҳи шавкатин.

Ошиғи ўл матлаъимни чун ўқудим оллида,
Табъидин айлаб тамаъ кўнглимда таҳсин оятин.

Кулдию оллинда бор эрди қалам бирла давот,
Ўзди бу матлаъни бир соатқа бермай муддатин:

“К-эй, юзунг зоҳир қилиб байрам сабоҳи сафватин,
Анда қошинг айлабон пайдо янги ой ҳайъатин”.

Мен бўлуб беҳолу масруъ ўйлаким кўргай ҳилол,
Обиҳайвондек кўруб жонбахш лафзи лийнатин.

Ҳайратимдин шоҳ базмиға ўзумни еткуруб,
Шарҳ этиб бу сўзни ҳайратқа солурға ҳазратим.

Ҳам Уторуд, ҳам ўзум, ҳам ул париваш назмини
Бир-бир айлаб шарҳу ойтиб ҳар бирининг риққатин.

Айлабон даъвоки, мумкин йўқ яна матлаъ демоқ,
Шаҳ кулуб, зоҳир қилиб бу фанга табъи улфатин.

Фил бадийҳа деб бу матлаъни ўқуб юз офарин,
Хусраву Солмону Жомий руҳи англаб надратин.

“К-эй, ҳилолинг майли айлаб тоқ кўнглум тоқатин,
Жон бериб, ёд айлагач ийди висолинг жаннатин”.

Шоҳ чун қилди бу матлаъни адо, мулку малак
Чекти ун, деб офарин бирла дуои давлатин.

Қайси шоҳ улким, азалдин Ҳаққа ул эрмиш мурод,
Халқ қилмоққа салотин гавҳарининг хилқатин.

Шоҳ Абулғозий саодат ахтари Султон Ҳусайн,
Ким кўёшни зарра дер, кўргач сипеҳои ҳашматин.

Шоҳлар шоҳи демай, ул шоҳларнинг шоҳиким,
Ҳар бири юз шоҳлар шоҳича тутқай мукнатин.

Шоҳлиқда ояти дарвешлиқтин кўрмайин,
Бу риёий фақрча заркаш сарири рифъатин.

Шоҳлар дарвешию дарвешлар шоҳики, Ҳақ
Шоҳ қилди суратин, дарвеш қилди сийратин.

Эй жанобинг паст этиб гардуни боло поясин,
В-эй замиринг синдуруб фирдавси аъло нузҳатин.

Тийғинга қозиб қазо “инна фатаҳно” сурасин,
Туғунга ёзиб қадар “насру-н-миналлоҳ” оятин.

Жаннати лутфунг насими эсса, Рухуллоҳ дами
Нисбатида кўргузуб дўзах духони ҳирқатин.

Дўзахи қаҳрингдин айрилса ҳавога бир шарар,
Айлаб анфоси Масиҳо барқи офат хислатин.

Зотинг ичраким эрур ҳар яхшилиғнинг жомийи,
Ҳайи қодир зоҳир айлаб ўз камоли қудратин,

Ройинг ичраким келибдур ҳар ёруғлуғ манбаи,
Фард воҳид боҳир айлаб ўз жамоли раҳматин.

Чун саховат илги очсанг, даҳр чекмас заррае
Зарфишонлиғда қуёш ҳар панжасининг ҳимматин.

Чун зиёфат хони ёйсанг, жанбида топмас сипеҳр,
Жашни луббат Ҳотаму Бармак бисоти неъматин.

Табъинг олинда саҳоб андоқ ҳаёдин терлабон,
Ким ҳам ул сувдин юб ўздин дурфишонлиғ туҳматин.

Ҳилминг олинда жибол андоқ ўзин топиб ҳафиф,
Ким таҳаттукта бегонмай барқи Хотиб суръатин.

Иш куниким кўк темир бирла таковар гардидин
Ер фалак рангин тутуб, кийгай малак ер кисватин.

Ер била кўкни совурмоқ бирла офат сарсари,
Зоҳир эткай олам аҳлиға қиёмат шиддатин.

Чархи золим кийнаварлар тийгин айлаб восита,
Қатли ом ойинида тутқай фанимат фурсатин.

Тийғлар пўлодидин парголаларни тоси чарх
Жамъ қилай, муздек эзмакка ажалнинг шарбатин.

Ҳар қизил вола ялов бўлғай сари, баским қилич
Боша келғон чоғда, зойил қилай онинг ҳумратин.

* * *

Шаҳси жисми лойи нафъ ўлғай боқоси шонида,
Хасми топқоч хасм илгидан балорак зарбатин.

Дулигодин тийғким ўт секретиб, рангин қилиб,
Шуъласи Баҳром важҳин, дуди Кайвон жабҳатин.

Чарх миръотида аксидин шафақ қилғай зуҳур,
Баски, қондин лаългун қилғай қазо ер соҳатин.

Ул замон ҳар сори юзланса ҳумоюн кавкабинг,
Солиб офоқ ичра рустохез шайну ҳижнатин.

Тушса ҳар ён тийғинг, олай бениҳоят халқнинг
Жисмидин бош заҳматин, боштин таманно заҳматин.

Разм майдонида тийғинг чиқса қиндин бир нафас,
Кимса таҳмин айлай олмай хасм жисми қасратин.

Ҳар бириға юз тумон ётгон ўлук бўлғай насиб,
Юз тумон минг мўрнунг гардун айирса қисматин.

Лаҳза-лаҳза рояти мансуринг ўлғай жилвагар,
Эстуруб Ҳақ фатҳ боғидин насими нусратин.

Разм аро ҳар шоҳнинг мулкинки олиб базм аро,
Бир гадоға жуд этиб они, кўруб чун зиллатин.

Хусраво, зотингни васф этмак Навоий ҳадди йўқ,
Авло улким, зоҳир эткай бенаволар одатин.

Токи байрам шоми савм аҳли талаб қилгай ҳилол,
Рӯза ният айламай қилмоқ май ичмак ниятин.

Ҳар кунинг байрам бўлуб, жойинг ҳилол ўлсун мудом,
Кўрмагил беайш умрунг муддати бир соатин.

Лек умрунг тули юз навбат Зухал давронича,
Фарз эта олса хирад минг йил анинг ҳар навбатин.

Янги ою ийд икки қуллуғчинг ўлсун, айлаган
Сен ҳилол онинг отин, байрам бу ернинг кунятин.

Изоҳлар

Мир Алишер Навоийгача туркий тил адабиёт оламида қадрланмас эди, бинобарин, туркий тил шеърий тил эмас, деб камситиш одат бўлган. Ҳамид Олимжон “Навоий — ўзбек тилининг асосчиси” деганда хато қилмаган, балки Навоий ижодий меросига тўғри ва ҳаққоний баҳо берган. Ўн бешинчи аср ўрталаридан бошлаб Навоийнинг ижодий фаолияти бошланиши билан туркий тил юксакликка кўтарилди, шеърият осмонида бу тил қирон юлдузидек порлади. Аммо Навоий ўз даврининг фарзанди эди, у форсий тилда ҳам ижод қилди. Форсий тилда битган шеърий асарларидан “Девони Фоний” ҳам тузди. Фоний сўзининг луғавий маъноси қуйидагилар:

1. Йўқ бўлувчи, йўқолувчи, битувчи.

2. Суфийликда — фано мақомига (даражасига) эришган, илоҳий руҳ билан тамоман қўшилиб кетган.

3. *Навоийнинг форсий тилдаги шеърларидаги тахаллуси.* Адабиётшуносликда бу сўзнинг истилоҳий маъноси олинган: яъни вақтинчалик, муваққат. Бинобарин, Навоий форсий тилдаги ижодини муқим деб билмаган, балки бу тилдаги шеъриятда ўзини муваққат деб билганлиги туфайли шундай тахаллус танлаган. Эҳтимол. Аммо Фоний ғазаллари ва қасидаларини ўқиганда юқоридаги икки маъно ҳам бу тахаллусга тааллуқли, деган фикрга келиш мумкин. “Девони Фоний” да 554 та ғазал, 1 мусаддас, 1 марсия, 72 қитъа, 73 рубоий, 16 таърих, 373 муаммо, 9 луз (чистон), шунингдек, 10 қасида бор. “Девони Фоний” даги кўп ғазаллар форс мумтоз шоирларининг асарларига татаббуъ ва тавр (усул)дан иборат. Оригинал ғазаллари 50 тадан зиёд.

Алишер Навоий форс тилида яратган қасидаларидан алоҳида тўпламлар ҳам тузган. У тўпламларни “Ситтаи зарурия” (Олти зарурат) ва “Фусули арбаъа” (Тўрт фасл) деб атаган. “Ситтаи зарурия” олти қасида, “Фусули арбаъа” тўрт қасидадан иборат. Навоий даврида ва ундан олдин ҳам шоирларнинг маҳорати ва кучи қасида ёзиш билан белгиланган. Агар шунга эътиборга олинса, Навоий форсий адабиётдаги қасида нависликда ҳам юксак маҳорат намунасини кўрсатганлигига гувоҳ бўламиз. Жамол Камол таржимасидаги ғазаллар ва қасидалар Навоийвор маҳоратни намоён эта олган.

Абу Наср Саррож Тусий — моддий ва маънавий илмлар соҳиби. У Тус шаҳрида ҳижрий 378 (милодий 988) йилда вафот этган.

Аднон — Муҳаммад (с.а.в.) аждодларидан бири. Араб қабилаларининг бирлашувида фаол иш олиб борган йўлбошчи бўлган. Уни кейинчалик Фаҳру-л-Аднон деб ҳам атаганлар.

“Айн”ни “Ақраб” бошидан ол, қурб сенга маҳтал эрур — агар ақраб сўзидаги айн ва алиф ҳарфлари олинса қурб қолади. Қурб — яқинлик. Яъни Аллоҳ жамолига етишиш учун ўзликдан кеч, шундагина унга яқин бўласан, деган маънода.

Афлотун — Платон, қадимий юнон файласуфи. Мумтоз адабиётда бу ном рамзий маънода келади, яъни донишманд, шифокор.

Ақлу хушимдин эътидолим бор эди — муътадил ақлу хушим бор эди (таржимон)

Бадру Ҳунайн — Бадр қудуғи назарда тutilган, Бадр қудуғи Мадинадан жануби-ғарб тарафдан 150 километр нарида. Шу ерда маккаликлар билан мусулмонлар уруш қилган ва мусулмонларнинг қўли баланд келиб, ғалаба қозонган. Ҳунайн — Мадина яқинадиган водий.

Бармак — Бармакий хонадони назарда тutilган; бу хонадондан машҳур вазирлар етишиб чиққан. Бармак деган коҳиннинг айрим авлодлари ўз қобилият ва истеъдодлари туфайли аббосийлар сулоласида юқори мартабаларга эришганлар. Сўнгги Ҷаъфар Бармакий Хорун-ар-Рашиднинг вазири бўлган ва халифанинг синглисига яширинча уйланиб олганлиги учун қатл этилган. Шу билан бармакийлар хонадони барҳам топган.

Батҳо — аслида Макка атрофидаги то оралиғидаги бир дара шундай деб аталган. Мажозий маънода: Макка шаҳри.

Баҳру-л-аброр — Хусрав Деҳлавийнинг шу номдаги қасидаси. Навоий Мукаммал асарларининг 20-жилдида шоирнинг ўзи шундай маълумот беради: “...Амир Хусрав Деҳлавийнинг “Баҳру-л-аброри” равишида ва инсон кутби ҳазрати Маҳдумий (Ҷомий)нинг “Тухфатунисор” услубини ўзида қамраб олган эди, фикр тилидан “Тухфату-л-афкор” (Фикрлар тухфаси) деб от қўйилди (196-бет).

Бердинг карамингдин икки қош ароси яқинлигин,

Чалди буюклик бонгини ундан-да яқинлик аро.

Бу байтнинг форсий матни:

Бидоди аз карамат қурби “қоба қавсайн” аш,

Ки қўфт кўси жалолат ба авжи “авъадно”.

Бу байт Қуръони каримнинг Нажм сурасидаги 5-8-оятларга ишора. Ояти карималарнинг матни: “Балламаҳу-л-шадийду-л-қува (5) Зу мирротин фа-става (6) Ва ҳува би-л-уфуқу-л-аъло (7) Сумма дана фатадалла (8)”, яъни унга (тиловатни) мустаҳкам қувватга эга бўлмиш зот (Жаброил) таълим берди (5), (у) ҳусн ва иқтидорга эга (фаришта)дир. Бас, у (самода ўз суратига кириб) турди (6), ўзи олий уфқда эди (7), сўнгра яқинлаб пастлади (8).

Бўйлаким илми буюқдир, чун Набийнинг вориси — “Олимлар менинг ворисимдирлар” деган ҳадисга ишора.

Ганжи Афридун — қадимги Эрон подшоҳи Афридун (Фаридун)нинг хазинаси. Афсоналарга кўра унинг хазинасида беҳисоб бойлик бўлган экан

“Давр” бўлгай беалиф, бошда агар “довар” эрур — Навоий бу ўринда “довар” сўзидаги алиф олинса “давр” сўзига айланганидек, адолатсиз ҳокимнинг оқибати воӣ, демоқчи

Дарвеш — камбағал, фақир, художўй; тасаввуф маслакларидан бирига мансуб бўлган киши; суфий. Навоий “Қасидаи ҳилолия”да:

Шоҳлар даврвешию дарвешлар шоҳики. Ҳақ

Шоҳ қилди суратин, дарвеш қилди сийратин,

деган байтда Ҳусайн Бойқаронинг художўйлигини, суфий маслагига мансуб эканлигини назарда тутган. Гарчи у шоҳлик савлати билан тахтда ўлтирса ҳам, суфий сифатида бу фоний дунёга беписанд қарайди.

Дехлавий — Амир Хусрав Дехлавий (1253-1325) XIV аср Шарқ авдабиётининг буюк намоянчасидир. Унинг ижоди серқиррали: ҳамсачиликка асос солган, илмий ишлари билан адабиёт ва санъат тараққиётига улкан ҳисса қўшган, қасидачилик анъанасида ҳам фаол ижод қилган. Аслида Шаҳрисабзлик турк бўлиб, мўғуллар истилоси даврида отаси етагида Ҳиндистонга кетган ва ўша ўлкада самарали ижодий иш билан шуғулланган.

Довудий — Довудга хос. Довуд ʔалайҳиссаломга Забур нозил бўлган ва у Забур оятларини тиловат қилганда ҳатто қушлар ҳам сайрашдан тўхтаб, қулоқ солар эканлар. Навоий “Довудий” деганда шу ривоятга ишора қилади.

Доро — луваний маъноси: эга, соҳиб, подшоҳ. Аммо Шарқ адабиётида Доро деганда қадимий Эрондаги ахамонийлар сулоласидан бўлган Доро I ҳам англашилади. Унинг асли исми Дарайаваухш бўлиб, милоддан аввалги 522-486 йилларда ҳукмронлик қилган.

Ёфас — Нуҳ (а.с.)нинг учинчи ўли; Сом ва Ҳомдан кейин. Нуҳ (а.с.) тўфондан омон қолгандан кейин ўғилларига ер юзини бўлиб беради. Абулғози Баҳодурхоннинг “Шажараи турк” да ёзишича, Ёфасга Итил (Волга), Ёйиқ дарёлари ва уларнинг атрофлари, Марказий Осиё ҳудудлари, хуллас, ҳозирги туркий халқлар истиқомат қилаётган ерлар тегди. Унинг саккиз фарзанди бўлган: Турк, Хазар, Сақлаб. Рус, Минг, Чин, Қамари, Тарих. Тўнғич ўғли номи билан уни Абу Турк деб ҳам атаганлар.

“Жаннату тажри...” — жаннату тажри тахтаҳу-л-анҳар, яъни жаннатда тағларидан оқиб турадиган ариқлар бор.

Жам — Жамшид сўзининг қисқартмаси, Жамшид ҳақида афсона ва ривоятлар кўп. Уни пешдодийлар сулоласи (бу сулола ҳақида фақат Фирдасийнинг “Шоҳнома”си ва “Авесто”даги “Яштлар” китобидан маълумотга эгамиз холос, бу манбаларга кўра, пешдодийлар сулоласи 1241 йил ҳукмронлик қилган. Фирдавсий пешдодийларни тарихий шахслар сифатида тасвирлаган) мансуб. Айни пайтда бу сулоланинг энг буюк ва қудратли ҳукмдори бўлиб, Таҳмураспдан кейин 700 йил давомида ҳукм сурган. Жамшид Эрондаги Истахр шаҳрини бунёд қилган экан. Унинг ҳукмронлик даврида халқ фаровон турмуш кечирган, дейдилар. Одамларга кийим кийишни, Наврўз байрамини жорий қилган. Мумтоз адабиётда Жамшид ишрат, фаровонлик, эзгулик рамзи сифатида талқин қилинади.

Жоми Жам — Жамшид қадаҳи, пиёласи. Ривоятларга қараганда афсонавий подшоҳ тилсимли пиёла (жом) ясаттирган экан. Навоийнинг баён қилишича, Жамшид ҳакимларга, сеҳргарларга буюриб иккита пиёла ясаттирган, бирининг номи жоми ишратфизои бўлиб, бу пиёладаги май ичган билан тугамас, тўлиқ тураверар, ҳатто қийшатирилса ҳам, тўнкарилса ҳам тўкилмас экан. Иккинчиси жоми гитийнамо бўлиб, бу пиёладан май ичганда жаҳондаги бор ҳодисалар кўриниб турар экан. Бу жом (пиёла)ни жоми жаҳонбин, жоми жаҳоннамо ҳам деб аталади. Бундай ривоят Искандар Зулқарнайн

ҳақида ҳам бор: у жаҳонни ўзида акс эттириб турадиган ойинаи гитанамо ихтиро қилган эмиш.

Жомий — Абдурахмон Жомий (1414-1491) Навоийнинг пири комилидир. Навоий ўз асарларида ҳазрат Жомийни қутбу-л-инсоният, деб атайди. Ҳақиқатда ҳам ҳазрат Жомий ўз даврида инсониятга ҳар жиҳатдан пешво бўлиб келган.

Закариё — Қуръони каримнинг саккиз ўрнида эсланган пайгамбар, Яҳё а.с.)нинг отаси. Шайтоннинг алдови ва фириби туфайли шаҳид кетган. Биби Марямнинг ҳомийси ва мураббийси.

Зухро, тараннумсоз — бу юлдузни Чўлпон деб ҳам атайдилар. Шоирлар таърифи бўйича, у осмон чолғучиси экан.

Изожо инна фатаҳно — Қуръони каримнинг Наср сурасидаги биринчи оят.

Илк бора бердинг таълими “алламу-л-асмо”.

Бу мисранинг форсийдаги матни:

Нахуст карди таълими “аллама-л-асмо”

Бу мисра Қуръони каримнинг Бақара сураси 31-оятига ишора. Бу ояти кариманинг тўлиқ матни шундай: “Ва ʔаллама-л-Адама-л-асмаа куллаҳа сумма ʔарозоҳум алал малоикати фа қола амбиуний би-асмаи ҳоулаи ин кунтум содиқийн”, яъни (Аллоҳ) Одамга барча (яратилган ва яратилажак нарсаларга тегишли) номларни ўргатди. Сўнгра уларни фаришталарга (бирма-бир) кўрсатиб деди: “Агар (эътирозингизда) ростгўй бўлсангиз, ана у нарсаларни номлари билан Менга айтиб берингиз”.

Каёний — қадимги Эрон подшоҳларининг иккинчи табақаси.

Канъон — Ҳомнинг ўғли, Нуҳ ʔалайҳиссаломнинг набираси. Ривоятларга кўра, Нуҳ (а.с.) бир куни ухлаб қолганда аврати очилиб қолган экан. Хом отанинг бу аҳволини кўриб кулибди. Унинг кулишидан уйғониб қолган Нуҳ (а.с.) уни юзинг қора бўлсин, деб дуоибад қилган. Бу дуоибад унинг ўғли Канъонга ҳам урган экан. Канъон Шом соҳилларига келиб истиқомат қила бошлаган. Унинг 11 ўғли бўлиб, 11 та қабилага бўлинган, бу қабилалар яшаган жойлар Канъон мамлакати деб юритилган. Ривоятларда айтилишича, Канъон қабиласи худди Од, Самуд қабилалари сингари ҳаддан ошиб кетганлиги учун Аллоҳнинг буйруғи билан чивинга таланиб қирилиб кетган.

Каттоний — Абубакр Каттоний Бағдодий; буюк авлиёлардан бўлиб, асли Бағдод шаҳридан, аммо умрининг кўп ҳисмини Маккада кечирган. Асл исм-шарифи Муҳаммад Алий бин Жаъфар Бағдодий ал-Каттонийдир, Абу Бакр унинг куняси. Ўз даврида уни Муҳаммад (с.а.в.)нинг шогирди деганлар. У милодий 933 йили Маккада вафот этган

“Кун” амри — Қуръони каримнинг Ёсин сураси, 82-оятга ишора.

Марям — Ийсо пайғамбарнинг онаси. Қуръони карим ва Тавротда айтилишича Ийсо (а.с) илоҳий қудрат билан отасиз туғилган. Аллоҳ Марям чўмилаётган пайтда унинг олдига Жаброил ʔалайҳиссаломни чиройли йигит суратида юборган ва фаришта унинг ёқасига пуфлаши натижасида бўлажак пайғамбарга ҳомиладор бўлиб қолган. Ислому муфассирларининг фикрларича, ёқадан мурод фарждир. Одамлар Марямни бузуқликда айблаб бошлаганларида онанинг бағрида турган чақалоқ тилга кириб, онасининг поклигини ва ўзининг қавмга пайғамбар бўлиб келганлигини айтади.

“Мироту-с-сафо” — ёруғлуғ ойинаси; Хусрав Деҳлавийнинг шу номли қасидаси.

Мусо — Мусо ʔалайҳиссалом. Исроилликларнинг бу пайғамбари номи Шарқ мумтоз адабиётида кўп марта эсланади. Албатта, бу номнинг қайд этилиши мажозий маънода эмас, балки уллуғ пайғамбар ва шариатпаноҳ сифатида кўрсатилган. Мусо (а.с.) милоддан аввалги тахминан 1570 йилда Мисрда туғилган. Унинг отаси Имрон, бобосининг исми Каф, уллуғ бобосининг исми Левий бўлган. Қуръони каримда эслатилган опаси эса Марям деб аталган ва пайғамбарлик ваҳийсини олган укасининг исми эса Хорундир. Унинг ҳаёти аниқ уч босқичга бўлинади: ҳар бир босқич 40 йилдан бўлиб, биринчи босқич Мисрда, Фиръавн хонадонида тарбияланиши, иккинчи босқич чўпонлик, учинчи босқич саҳро кезиши. Уни Фиръавннинг хотини Осия Нилдан тортиб олгани учун исмини Мусо (яхудийча Моше, “машах”, яъни тортиб олмоқ) қўйган. Унинг чўпонлик фаолияти Мидиядаги Айка чўлларида кечади. Айкада у Шуайб билан танишиб, ундан тавҳидни ўрганади. Шуайбнинг катта қизи Сапурага уйланиб, ундан икки фарзанд кўради. Умрининг учинчи

босқичи унинг Худо билан гаплашиши билан бошланади ва бу ҳодиса Тур тоғида кечади. Ривоятларга кўра, у 120 ёшида ўша Тур тоғининг чўққисиди вафот этган.

Муқанна — туғилган йили номаълум, милодий 783 йилда ўзини оловга ташлаб ёндирган. Асл исми Ҳошим ибн Ҳаким, араб халифалигига қарши исён раҳбари. Марв шаҳри яқинидаги Коза қишлоғида туғилган бўлиб, гудунгарлик касби билан шуғулланган. Кейинчалик Абу Муслим даврида ҳарбий ишга ўтган. Муқанна — унинг лақаби бўлиб, ниқобдор деганидир. Навоий уни қоҳин, сеҳргар сифатида талқин этган.

Нажмиддин сифатли умматинг — Нажмиддин Кубро (1145-1221)га ишора. Унинг асл исм-шарифи Аҳмад ибн Умар ибн Муҳаммад Хивақий ал-Хоразмийдир. Навоийнинг унга берган таърифи муболага эмас. Кубравия тариқатининг асосчиси бўлган улур шайх сийратда ҳам ўзининг поклиги ва инсонпарварлиги билан барчага ибрат бўлгулик ҳаёт кечирган. Хоразмга мўғуллар бостириб келганда Нажмиддин Кубро жангга чиққан ва мўғул саркардасининг қўлидан байроғини тортиб олган. Мўғул саркардаси унинг бошини қилич билан учириб юборганда ҳам шайхнинг гавдаси бир қанча вақт муаллақ туриб қолган.

Нафю. нофий — бу сўзларнинг маъносини англаш учун “Насиму-л-хулд” қасидасидаги мана бу байтларга эътибор қилишимиз керак бўлади:

Кўнгилда “Ло илоҳ”ни бойла “Иллаллоҳ” ила ҳар дам,
Адо эт нафю исбот, чун буюрмиш пири ҳаққоний.

Мурод ул “ло илоҳ”дин “мосиваллоҳ”дир кўнгил ичра,
Нофий зикрини айтмоқдин мурод ул Биру ваҳдоний.

Чу “иллаллоҳ” дегайсен, ул ҳақиқий маъбудинг мақсад,
Дегайсен “Қул ҳуваллоҳу аҳад”, ул шоҳиди шони.

Бу оятни олиб хотирга, чун зикр айласин одам
Ки, андин ўзга асло бўлмасин даъвою бурҳони.

Биринчи байтдаги биринчи мисра калимайий шаҳодатга тааллуқли. Яъни ло илоҳа иллаллоҳ — Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқ. Иккинчи

мисрадаги нафюдан мурод инкор этишдир. Навоий айтади: инкору исбот этиш учун сенга Аллоҳ ақл берган, бу ишда тафаккурингни ишга сол.

Иккинчи байт олдинги байтнинг давоми: йўқ дейишдан мурод Худодан бошқа илоҳ йўқ демоқдир, шунинг учун, дейди Навоий кейинги байтда, “Кул ҳуваллоҳу аҳд”, яъни “Аллоҳ ягонадир”, деган буйруқ бўлди, Одам боласи ҳамиша шуни хотирида зикр этсин, бу, яъни “Кул ҳуваллоҳу аҳд”ни зикр этишда даъво ва исбот талаб этилмайди.

Оби бақо — Навоий бу бирикмада қасиданинг неча байт эканлигини билдираяпти.

Байтнинг сонин, ҳисобин сўйласам: оби бақо,

Ул ҳисобин бул ибора бирла имло айлагай.

Абжад ҳисоби билан “оби бақо” 105 рақамига тенг бўлади, демак, “Айну-л-ҳаёт” қасидаси 105 байтдан иборат экан.

Одам Атодек билимда боғ барги тоқидир — яъни илми бисёр эди дейилмоқчи.

Пайкари ораста бўлгач баски зеболик ила,

Ўзинг тоза руҳингдин анга жон этдинг ато.

Бу байт форсий матнда шундай:

Чу гашт пайкараш ораста ба зебой,

“Нафахта фихи мин руҳи” он будаш мабдо.

“Нафахту фихи мин руҳи” жумласи Қуръони каримнинг Хижр сурасининг 29-оятига, Сод сурасининг 72-оятига ишорадир. Қуръони каримдаги оятлар матни шундай: “*Фа-иза саввайтуху ва нафахту фийҳа мин руҳи фақаъу лаҳу сожидийн*” (Хажр сурасидаги 29-оят, Сод сурасидаги 72-оят), яъни бас, қачонки уни ростлаб, унга руҳимдан пуфлаганимдан сўнг, унга сажда қилган ҳолингизда йиқилингиз.

Озар — Иброҳим ғалайҳиссаломнинг отаси, бутпараст бўлган, Намруд саройида бут ясовчи уста эди.

Поксийрат Муштарий — Юпитар назарда тутилган. Мунажжимлар бу юлдузни олтинчи осмонда деб билиб, уни фалак қозиси, деб атаганлар. У адолатли иш олиб борган экан. Навоий шу ривоятга ишора қилмоқда.

“Рабби ҳаб ли...” — “Рабби ҳаб ли мулкан ло йанбайи ва аҳадин мин баъдий (Қуръони карим, Сод сураси, 35-оят), яъни эй Раббим, менга шундай мулку салтанат бергинки, у ҳалигача ҳеч кимга берилмаган бўлсин; Сулаймон (а.с.) шундай дуо қилган экан.

Санжар — Санжар номи қаламга олинган мисраларда Навоий ишқнинг ҳамишалик порлоқлик хислатини образли англантиш учун кўҳна иморатларнинг марвлик устаси бўлган Санжар янги даврда ҳам Санжардир деган фикрни билдиради (*Алишер Навоий. Мукаммал асарлар тўплами, 20-жилд, 547-бет*).

Скандар кўзгуси — оинаи Искандар. Навоийнинг қасидасида фалакнинг тўртинчи қаватида қуёшнинг манзил тутганлигини айтар экан, унинг кўриниши Искандар оинасини эслатарди, дейди. Искандар ва унинг оламини акс эттириб турувчи оинаси афсона ва ривоятларда таъриф этиб келинган мўъжизавий бир ашёдир (*Алишер Навоий. Мукаммал асарлар тўплами, 20-жилд, 544-бет*). Шунини таъкидлаб ўтиш керакки, Шарқ адабиётидаги Искандар тимсоли мутлақ Александр Мақдунийнинг сурати эмас, балки адолатли подшоҳ ҳақидаги эзгу рамэдир.

Сосону Сомоний — Сосон, Сомон; сосонийлар сулоласининг асосчиси; Навоий “Таърихи анбиёу ҳукамо” асарида уни Сулаймон пайғамбарнинг набираси, деб ёзган.

“Тоҳо” — Қуръони каримнинг 20-сураси бўлиб, асосан Маккада, 130 ва 131-оятларигина Мадинада нозил бўлган.

Тухфаи нисор — Абдурахмон Жомий қаламига мансуб қасида.

Тўрт буюк дафтар — Таврот, Инжил, Забур, Қуръони карим. Таврот китоби Мусо ғалайҳиссаломга, Инжил Ийсо ғалайҳиссаломга, Забур Довуд ғалайҳиссаломга, Қуръони карим пайғамбаримиз Муҳаммад Мустафо соллаллоҳу ғалайҳи вассаламга нозил бўлган. Бу китобларнинг дафтар деб аталишининг сабаби, Шарқ мумтоз адабиётида китоб дафтар синоними билан ҳам талаффуз этилади.

Умаршайх — мазмунан Амир Темурнинг иккинчи ўғли.

Фаридун — Эроннинг афсонавий подшоҳларидан.

Фиръавн, Ҳомон — Мусо пайғамбарнинг душманлари; Фиръавн Миср ҳукмдори, Ҳомон унинг вазири бўлган.

Хусрави беоқибат — Хусрав — шоҳ, шоҳликни англатади. Навоий кўрсатилган мисрада “Хусрави беоқибат” бирикмасида ҳарфий санъатдан фойдаланиб, охири тушиб қолган Хусрав сўзига ишора қилади. Агар Хусрав сўзидан охириги ҳарфи бўлмиш “вов” тушиб қолса, араб ёзувидаги ифодаси бўйича хуср сўзининг ўзагигина қолади. У ҳолда бу зиён, захмат, маъноларига эга бўлади. Навоий ўз замонасидаги адолатсиз шоҳлар ҳақида сўз юритмоқчи бўлиб, “Ўз ўлимини ўйламайдиган шоҳ мамлакатни хароб қилади” деган фикрни “Хусрави беоқибат” ҳарфий санъатини ишлатиш билан ўз тасвирларига назик маънолар бахш этади (*Алишер Навоий. Мукаммал асарлар тўплами. 20-жилд. 546-бет*).

Харақоний — Абулҳасан Харақоний XI асрда яшаб ўтган тасаввуф илмининг йирик намояндаларидан бири.

Ҳоқоний — Афзалиддин Ҳоқоний Ширвоний (1120-1199) буюк озарбайжон шоири, Низомий-Ганжавий сингари асарларини форс тилида яратган.

Чин турктозидин ҳинду чекар жафо — Ўрта асрларда ва ундан кейин ҳам Хитой империяси Ҳиндистонга кўп марталаб босқин қилган, бу мисра шунга ишора.

Шерозий — бу ерда Хожа Ҳофиз Шерозий назарда тутилган. Ҳофиз Шерозий (1325-1389/1390)дан бизгача етиб келган ўз дастхатида у ўзини “Шамсу-л-Ҳофиз аш-Шерозий номи билан машҳур Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Муҳаммад”, деб атайди. Унинг ҳақидаги дастлабки, аммо қисқа маълумотлар шоир ўлиmidан кейиноқ тузилган “Девон”идаги сўзбошида шогирди Муҳаммад Гуландом томонидан келтирилган. Шоирнинг вафотидан 100 йил ўтгач, унинг ҳақида Давлатшоҳ Самарқандий ва Абдурахмон Жомий тазкираларида, Мирхонд ва Хондамирнинг тарихий асарларида маълумотлар пайдо бўлган. Шунинг таъкидлашимиз керакки, Ҳофиз

Шерозийгача “ринд” сўзи ҳақоратли, камситиш маъносида бўлган эди. Ҳофизнинг ўтли вазллари туфайлигини бу сўз рамзий маъно касб этди ва суфийлик адабиётида зоҳирий мавжудотларни ўзидан йироқлаштирган, шаръий амрларга нодонлик жиҳатидан эмас, балки зийраклик билан муносабатда бўлган киши таърифланган. Риндлар вужудлари губор ва башарий кудуратлардан соф ва пок бўлган ориф авлиёлардир.

Шоҳи Кирмоний — шу жумла ишлатилган мисрада сўз ўйини бор: “кирм” — қурт. “Шоҳи кирмоний” — қуртлар шоҳи демоқчи. Аслида Кирмоншоҳ — тарихий шахс бўлиб, Баҳром ибн Шопурнинг қавмларидан биридир.

**Эй шоҳ, тожингни қўй, Ҳаққа яқинлаб, тут мақом,
“Айн”ни “Ақраб” бошидин ол, “қурб” сенга лобар эрур.**

Эй шоҳ, бошингдаги тожга бино қўйма, Аллоҳга яқин бўл, зулми йўқ қил, агар зулми бартараф этсанг, Аллоҳга яқинлашган бўласан. Навоий ҳарфий санъатдан фойдаланган: агар “ақраб” (чаён) сўзидаги “айн” ҳарфи олинса “қурб” (яқинлик) қолади. Бундан ташқари, бу байтда Иброҳим Адҳам воқеасига ҳам ишора бор.

Яди байзо — оппоқ қўл; Мусо (а.с.)нинг қўли. Мусо (а.с.) аслида қорача одам бўлган. Фиръавн ҳузурига келганда қўлини енгидан чиқаради. Аллоҳнинг қудрати билан унинг қўли тиниқ оқ бўлиб кўринади. Навоий шунга ишора қилмоқда.

Яҳё — пайғамбар Закариёнинг ўғли, ўзига ҳам Аллоҳдан пайғамбарлик ваҳийси келган. Унинг номи Қуръони каримнинг Анъом сурасидаги 85-оятда зикр этилган. Яҳё сўзининг луғавий маъноси хуштабиат, хушсурат, ахлоқи гўзал деганидир. Ҳақиқатда ҳам Яҳё (а.с.) исми жисмига монанд киши бўлган. Бениҳоя ҳилимлиги учун ҳам уни атрофдагилари жуда ҳурмат қилардилар. Яҳё (а.с.) болалигидан ибодатга берилган, Таврот ҳукмларини тўла-тўқис бажарган. Инжилда келтирилган ривоятга кўра у Ийсо (а.с.)ни чўқинтирган. Ийсонинг пайғамбарлигини биринчи бўлиб тан олган ва уни қўллаб-қувватлаган. Ийсо ҳали пайғамбарлик фаолиятини бошламасдан оқ у одамларни

ёлғиз Аллоҳга ишонишга, унинг ягоналигини тан олишга даъват этган. Яхё (а.с.)нинг шаҳид бўлиши ҳақида бир нечта ривоятлар юради. Уша ривоятлардан бирида айтилишича, маликалардан бири уни яхши кўриб қолиб, хилватга тортмоқчи бўлади. Аммо у шахвониятдан йироқ бўлганлиги ва зинони улкан гуноҳ деб билганлиги учун маликанинг муҳаббатини рад этади. Маликага зинонинг ёмон иш эканлигини айтиб, унга насиҳатлар қилади. Малика подшоҳнинг сеvimли хотинларидан бири эди ва эрига сўзини ўтказа билар эди. Қайсидир байрамда подшоҳ маликага нима совға қилиши кераклигини сўраганда Яхёнинг калласини олтин патнисда келтиришини талаб қилади. Малика ўз сирининг очилишидан кўрқар эди. Подшоҳ эрка ва тантиқ маликанинг талабини қондиради.

“Қазо” — Алишер Навоийнинг Мукамал асарлар тўпламининг 20-жилдига кирган “Руҳу-л-қудс”да асарнинг яратилган таърихи қуйидагича келтирилган:

Эи иқтисои қазо ин қасида шуд таҳрир.

Ачаб набошад таъриҳаш аз “ҳисоби қазо”.

Таржимада ҳам “ҳисоби қазо” деб олинган. Бунга кўра асар таърихи нотўғри чиқади, аслида эса таърих “қазо” сўзидан яширинган. Таърихни ечиш йўли ва усули қуйидагича бўлади: “қазо”нинг қиймати мана бу: қоф — 100+ зод — 800+ алиф — 1=901. Энди “қазо” сўзидан “ажаб” сўзи чиқарилади: алиф — 1+жим - 3+бе — 2=6. 901 сонидан 6 сони олиб ташланса 895 қолади ва бу қасиданинг таърихидир (*Урфон Отажон*). Бу ҳижрий йилни милодийга айлантирилса, 1491/92 чиқади. Энди “Руҳу-л-қудс” билан бошланган “Ситтаи зарурия”даги дебочада Навоий ёзганларига эътиборни қаратамиз. “...Фармонларига (яъни Жомийнинг) амал этишни лозим ва буйруқларига бўйсунитишни вожиб билганимдан, бу каминайи камтаринга сўз жиловини туркий тил водийсидин форсий тил воҳасига буриш, наъм оҳангини туркона адодин форс тили томон ўзгартиришни амр этдилар. Агарчи фармонлари бошим устигаю уни жону дилдан бажо этиш лозим эрди, аммо “Ҳар ишнинг ўз вақту соати бўлур”, деганларидек, тақдир тақозоси ила ул ҳазратнинг ҳаёт айёмларида бу иш амалга ошмади...”

Шундан сўнг тавфиқ мададкор ва саодат ёр бўлиб сана 902 ҳижрийда бир неча қасидани қоғозга туширдим...”

Бу ўринда Навоий таърих муаммосининг олий санъатини намойиш этган; “ажаб набошад” бирикмаси билан ҳам муаммо санъатини, ҳам таърихни муштарак қила олган. “Ажаб набошад” дан мурод ўзбек тилидаги “ажаб эрмас” эмас, балки “мутлақ” маъносидадир.

Яна бир гап: Навоий кўрсатган таърихга ишонмасликка асос йўқ, бинобарин, Навоий қасиданинг ёзилиш таърихини кўрсатишига кўра, Абдурахмон Жомий 1492 йилнинг кеч кузида эмас, балки 1491 йилнинг кеч кузида вафот этган бўлиб чиқади.

Қалъаи Ҳайбар — Навоий яшаган даврда Хуросондаги жой номи. Ҳозирда бу жой Афғонистон ва Покистон чегарасида.

Қорун — ҳисобсиз бойликка эга бўлган кишининг исми. Ривоятларга қараганда, кимё илмини Мусо (а.с.)дан ўрганиб бойиб кетган экан. Ривоятда айтилишича, аслида Мусо (а.с.)нинг қариндоши, у пайғамбарга илтижо қилиб, кимё сирларини ўргатишни сўрайди, агар бойиб кетсам закот бераман, деб ваъда қилади. Мусо (а.с.) Худонинг инояти билан унга кимё сирларини ўргатади. Қорун бойигач, закот ҳам бермайди, Мусо (а.с.)ни назар-писанд ҳам қилмай қўяди. Пайғамбар уни дуоибад қилади ва Қорун ўз бойлиги тагида нобуд бўлади.

“Қоф” бўлса “фоқо” елкангда юкинг залвар бўлур — Камбағалчиликнинг юки оғир, деган нақлга ишора. Фоқо — камбағаллик, қашшоқлик дегани.

Ғаззолий — XII асрда яшаб ижод этган буюк мутасаввиф, фақиҳ Абу Ҳомид Муҳаммад ибн Муҳаммад ал-Ғаззолий (1058-1111) ислом илоҳиётчиси ва файласуфи сифатида танилган. “Ғаззол” сўзининг икки маъноси бор: бири сўзнинг келиб чиқиши бўлиб, ип йигирувчи дегани, иккинчиси эса, Тус шаҳри яқинидаги Ғазола қишлоғи, Ғаззолийни шу ерда туғилган дейдилар. Унинг фикр ва илоҳиётга оид асарлари машҳурдир.

Қударз бин Кашвод — Эроннинг машҳур лашкарбошилари-дан бири.

Ҳам шакар эрмиш шакар, нуқтасиз суккар эрур — маълумки, араб имлосидаги «шин» ҳарфининг устига уч нуқта қўйилади. Агар шу нуқталар олинса «син»га айланиб, шакар сўзи суккар бўлиб

қолади. Навоий ҳарфий санъатдан фойдаланиб, ашёларнинг ўзгариши, демакки, замоннинг ҳам ўзагриши ҳақида фикр юритган.

Ханжар — бу сўз келган мисрада сўз ўйини бор: агар араб имлосидаги “ҳим”дан битта нуқта олинса, ханжарга айланади. Ханжарнинг луғавий маъноси тамоқ (халқум)га озор берадиган доғ.

Ҳассон ибн Собит — Муҳаммад (с.а.в.) даврида ўтган араб шоири; наътлар ёзишга асос солган.

Ҳомий шаръи набий Ҳомий — Абдураҳмон Ҳомий ўз даврида шариат паноҳи деб аталган, шунга ишора.

ЛУФАТ

- абяз** — оқ, оппоқ.
- абхар** — наргис.
- адам** — йўқлик.
- адно** — тубан, паст, пасткаш, арзимаган, озгина.
- адод** — аслида *адоёб*; нозикфаҳм.
- азбар** — ёддан, ёдаки.
- азимат** — бирон ишга ният қилиш, интилиш, йўналиш.
- азъаф** — суст, заиф, нотовон.
- айн** — 1. араб алифбосидаги айн ҳарфи. 2. кўз. 3. булоқ. 4. моҳият. 5. ўхшашлик. 6. қуёш. 7. олтин. 7. нуқул, соз, яхши.
- ала-л-итлоқ** — мутлақо, умумий равишда.
- алассабоҳ** — эрта билан.
- аласт** — мен эмасми?
- албаски** — шундай экан
- алоло** — шовқин-сурон, қий-чув
- ал-омон** — аслида *алъамон*; ундов сўз: ёрдам беринг! **Қутқаринг!**
- ал-фақроу фаҳри** — фақирлик фаҳримдир (*Ҳадисдан*)
- алфоз** — лафзлар, сўзлар
- алҳукмуллоҳ** — Аллоҳнинг ҳукми.
- ал-қосу ло йўҳиббу-л-қос** — чақимчи чақимчини хуш кўрмайди.
- амини “аллам ал-асмо”** — “нарсаларнинг номларини билувчи” га ишонч маъносида.
- амо** — кўр.
- анбар** — хуш исли нарсалар аралашмасидан тайёрланган хушбўй қора модда, хушбўйлик.
- анбиё** — пайғамбарлар.
- анбо** — аслида анба. Эрон ва Ҳиндистонда ўсадиган мевали дарахтлардан бири.
- анис** — 1. улфат, дўст, яқин, ўртоқ; ошна, ҳамдам, ҳамдард. 2. ёқимли
- ано** — заҳмат.
- аносир** — тўрт унсур: сув, олов, тупроқ, ҳаво.
- анфоси Ийсавий** — Ийсо нафаслик.
- арзу само** — еру осмон.

аркон — устунлар, таянчлар.

арши жаноб — баланд жой, баланд остона.

аршийлар — осмоннинг энг юқорисида яшовчилар. Арши аълони елкасида кўтариб турувчи фаришталар.

асвад — қора, қорароқ.

асфар — сариқ.

асғар — жуда кичик, кичикроқ.

асҳоб — суҳбатдошлар, улфатлар, дўстлар.

Аторуд, Аторид — юлдуз номи. Уни Уторуд ҳам дейдилар. Меркурий сайёраси. Афсоналарга қараганда, у шоиру ёзувчиларнинг ҳомийси экан.

афзун — ортиқ, зиёда, кўп.

афлок — фалаклар; афлок деганда тўққиз осмон назарда тутилади.

афно — фанан сўзидан, дарахт шохи.

афтода — заиф, дармонсиз, ташландиқ.

афсар — тож.

афгон — қайғу аламдан нола чекиш, фарёд этиш, товуш чиқариб йиғлаш.

аҳгар — чўғ.

аҳтар — юлдуз.

ашк — кўз ёши.

аъвар — бир кўзли одам, тўғриси, бир кўзи кўр одам.

аъжуба (ажуба) — ажойиб, ҳайрон қолдирадиган, ажаблантирувчи.

ақво — ўта кучли.

ақли кулл — 1. буюк ақл, илоҳий ақл. 2. Жаброил ʔалайҳиссаломга ишора.

Ақраб — Чаён буржи.

ағёр — бегоналар, ётлар, бошқалар, ғайирлар, рақиблар.

аҳбоб — дўстлар, севимлилар.

аҳди шабоб — ёшлик даври.

аҳли хирад — ақллилар, донишмандлар.

аҳли суннат — Муҳаммад (с.а.в.) ва саҳобийлар тутган йўл тарафдорлари, кишилари

аҳли қилу қол — луғавий маъноси: гап-сўз аҳли. Яъни гапириш билан овора бўладиган одамлар. Истилоҳий маъноси: юзаки билим эгалари.

аҳмар — қип-қизил.

байзаи байзо — қуёшнинг чарақлаб порлашига ишора.

байн-байн — жуда яқин.

банот — қизлар.

байту-л-қасида — айнан: қасида уйи; қасида байтлари, мисрала-ри.

балорак — ялтироқ ўткир қилич.

бараҳман — бараҳман деган муқобили ҳам бор, оташпараствлар ибодатхонасининг бош руҳонийси.

барот — 1. оқлик қоғози (ҳукмдор томонидан берилган озо-лик хати). 2. ёрлик қоғози. 3. чек, пул чиптаси. 4. ҳижрий йил ҳисобининг саккизинчи ойи бўлган шаъбоннинг ўртаси (бу кун Исломда байрам ҳисобланади).

бартар — афзаллик, имтиёз.

барқи ямон — ярқираган яшин.

бақо — борлик, абадийлик.

бахравар — фойдаланмоқ.

бахри Худо — Худонинг марҳамати маъносида.

Баҳром, Кайвон — юлдузлар номлари.

бекарон — чексиз, ҳадсиз, баҳосиз.

бешуур — тушунчасиз, онгсиз, фаҳмсиз, телба, девона.

бистар — ўрин-бош, кўрпа-ёстиқ.

бодан ол — қизил май.

бодия — чўл, дашт, саҳро.

боди ҳаво — шабада.

боз қилинг — бу ерда: очинг маъносида.

боло — баланд, юқори.

боргоҳ — қаср; подшоҳ саройи, подшоҳ қабулхонаси.

Борий таоло — Тангри таоло.

ботиний — ички (олам), кўнгил.

бохтару ховар — Фарбу Шарқ.

Бошоқ — бурж номи.

боҳир — равшан, аниқ.

булажаб — энг қизиқ, таажжуб, таажжубланарли.

бути ишванамо — маъшуканинг ишвасига ўхшаш.

бути золим — золимга ўхшаш.

бутратмак — тўзитмоқ, тарқатмоқ, пароканда қилмоқ.

буҳайро (тўриси: *буҳайрот*) — кўллар, денгизлар.

бўстонфуруз — гултожихўроз.

важд — ҳаяжон.

васфи Хайру-н-нос — одамларнинг хайрлиси, яъни Муҳаммад (с.а.в.) таърифи.

воло — 1. баланд, юқори, улуғ, катта. 2. ипақдан тўқилган майин мато.

волаю шайдо — мафтун бўлган, бутун вужуди билан берилган.

валлоҳу биллоҳ — Худо ҳаққи, билмадим.

валоятфазилат — авлиёлик фазилати.

вахдат — танҳолик, ягоналик; Худонинг нисбати.

вахҳоб — кўп бахшиш қилувчи; Аллоҳнинг сифатларидан бири.

восил — эришган, етишган.

гарди фано — мажозий маънода: йўқликка кетиш.

гарон — 1. офир, вазмин. 2. мўл, кўп. 3. қимматли, қимматбаҳо, қиммат. 4. муҳим.

гил — лой; балчиқ.

гудоз — эриш, куйиш.

гузар — ўтиш, кечиш; ўтиш жойи; кечиб ўтиладиган жой; кечув.

гумгашта — бу сўз икки компонентдан иборат: гум — йўқ бўлиш, гашта — сайр қилмоқ, айланмоқ. Таржимон бу сўзни саргардон, саргашта, овора маъносида мажозий истеъмол қилган.

гуногун — ранг-баранг, хилма-хил.

гўш айла — қулоқ сол.

давлат қуръаси — давлат чеки; давлат миқёсида бирон масала баҳсли бўлиб қолса, шу масалани ойдинлаштириш учун чек ташланиши.

давлатхоҳ — давлат, бойлик истаги.

дай — қишнинг энг қаттиқ совуқ пайти.

дайр — 1. бутхона. 2. мажозий маънода: майхона. Пири дайр майхона бошлиғи.

далла — ҳийлагар, айёр хотин; қўшмачи.

даррон — йиртувчи, йиртқич, ғазабли.

дақиқ — ингичка, нозик; чуқур маъноли.

дағо — алдов, ҳийла, айёрлик, фириб.

дахри дунё — қадимий, абадий дунё.

дебо — бу ўринда поёндоз маъносида, аслида, нозик ва нафис нақшлар солиб тўқилган ипак мато.

девмардум — айнан: девсифат одамлар; бадкирдор, фитначи.

дилпаноҳо — дилни (қалбни) ўз паноҳига олувчи (Худо).

дилхоҳ — кўнгилтортар, ёқимли.

довар — ҳоким.

домон (доман) — этак, ўнгир.

дору-л-адола — адолат уйи; бу ўринда Аллоҳ даргоҳи англашилади

дору-л-омон — тинчлик уйи; осойишта, тинч жой.

дунҳиммат — ҳиммати паст, ҳимматсиз.

духон — тутун, дуд.

душвор — қийин, оғир.

жаббор — 1. қудратли, азамат. 2. жабр қилувчи, ғазаб қилувчи: Худонинг сифатларидан бири.

Жавзо — бурж номи.

жавон (жувон) — йигит.

жазба — тортиш, шимиш.

жаён — ғазабли, даҳшатли, қўрқинчли.

Жайхун — Амударёнинг арабий номи.

жанб — ён, ён томон.

жашн — ўйин-кулги, базм.

жаҳонбин — жаҳонни кўрувчи; узоқни кўра билувчи.

жибол — тоғлар.

жинон — 1. жаннатлар. 2. боғлар.

жовидон — абадий, доимий, мангу, мудом, доимо.

жоми яқин — муқаррар қадах; мажозий маънода: қўлдаги қадах.

жоми ҳилолий — ҳилол (янги кўринган ой)га ўхшаш эгилган қадах.

жонфизо (жонфизой) — жонни қувватлантирувчи, жонга роҳат берувчи, оромижон, шодлантирувчи, ёқимли.

жуд — 1. инъом, аҳсон. 2. сахийлик, қўли очиқлик.

жилоу-р-руҳ — руҳ равшанлиги.

жола — 1. дўл. 2. шудринг; шабнам. 3. мажозий маънода: ёш, кўз ёши.

жоми саҳбо — қадахдаги қизил май.

жул — от ёпиғи.

жуллоб — гулобнинг бир тури, гулнинг шираси билан асал ёки шакарни аралаштириб тайёрланган шарбат.

журмона — қилинган гуноҳ учун ундириладиган жарима.

журъаи май — бир қултум шароб.

занаҳдон — бағбақа, сақоқ

зарандо — аслида зарандуд, олтин суви югуртирилган, олтин каби ялтирайдиган.

зарроб — танга зарб этувчи.

заъф — ҳолсизлик, касаллик.

заъфи мизож — мизож сустлиги.

заҳролуд — заҳар аралашган, заҳарли.

зиллол (зулол) — тип-тиниқ, муздек совуқ сув.

зебоманзари — чиройли кўриниш, гўзал шакл, сурат.

зебона — аланга.

зебу зайн — зийнат.

зол — 1. кампир, маккор кампир. 2. араб алифбосидаги зол ҳарфи.

зоний — зино қилувчи.

зоҳирий — ташқи, кўриниб турган, ошкор, юзадаги.

зумраи тақво — парҳезкорлар гуруҳи.

зуннор — мусулмон давлатларида яшовчи насронийлар мажбуран белга боғлаб юрадиган маълум бир рангдаги чилвир. Мумтоз шеърятда бу тимсол сифатида қўлланади.

Зухал — Сатурн сайёраси. Қадимий тушунчага кўра деҳқонлик ва ҳосилдорлик ҳомийси.

зуҳд — дунёдан воз кечиб, тоат-ибодат билан шуғулланиш.

ибтило — мубталолик.

ижтиноб — узоклашиш, тортиниш, чекиниш, қочиш, сақланиш.

изо —

илҳон — алҳон; ёқимли овозлар; ашулалар, хонишлар, сайрашлар.

икроҳ эмас — гуноҳ эмас маъносида.

иззу жоҳ — иззат ва мартаба.

имдод — мадад, кўмак, ёрдам.

ирсоли анво — турли-туман нарсаларни юбориш, етказиш.

иршод — тўғри йўл кўрсатиш.

истеҳқоқ — лаёқат, қобилият.

истино — 1. бошқаларга муҳтож бўлмаслик, эҳтиёжсизлик. 2. ноз. 3. тасаввуф таълимотида бу сўз бағишловнинг тўртинчи водийсини (табақасини) ифодалайди, яъни руҳнинг шундай йўл тутишидирки, унда Худонинг ишқи ва мушоҳадаси бошқа ҳамма сезгиларни ўзига олади.

итмом — тамомлаш, тамом бўлиш, тугаш.

итоб — қаҳр, ғазаб, қийноқ.

ифтиро — тухмат.

ифшо — фош этиш, ошкор этиш.

иштибоҳ — шубҳа, гумон.

иқомат — бир жойда туриш, жойланиб қолиш; намозда тик туриб такбир айтиш.

кавнайн — икки дунё.

Кайвон — 1. Зухал юлдузи. 2. юксак осмон.

каманди анбар — хушбўйлик жозибаси маъносида.

камонхона — камон отишни машқ қиладиган жой; тир.

канора — 1. қироқ, чет. 2. қучиш, қучоқлаш.

кариму-л-баён — баёни, нутқи гўзал.

карона — чет, қироқ.

каррубий — Худога яқин фаришталар.

кас — киши, шахс, кимса.

катон — канопадан тўқилган мато.

Кашмар — Кашмир (Ҳиндистон диёридаги вилоят).

кийнавор — кек сақловчи, душманлик қилувчи, бировни кўрол-майдиған одам, ҳасадчи, ўч олувчи.

килки қудрат — қудрат қалами; Аллоҳнинг яратган тақдири.
киром — карамли, саховатли, буюк, азиз, муҳтарам (кишилар).
кисват — кийим, уст-бош.

кишвар — мамлакат, вилоят

коф — араб имлосидаги ҳарф.

коғаз — қоғоз: Навоий даврида коғаз деб талаффуз этилгани учун аслида қолдирдик.

Кубро — Нажмиддин Кубро назарда тутилган, сўзнинг луғавий маъноси: энг улур, энг катта.

кунфаякун — бутун борлиқ маъносида.

кўз мардуми — кўз қорачуғи.

Кўҳи Қоф — афсоналарга кўра бутун дунёни ўраб олган тоғ тизмаси. Афсонавий анқо қуши ҳам шу тоғда истиқомат қилар экан.

ламъа — ёлқин, шуъла, порлоқлик, равшанлик, йилтиллаш.

лаъли руммоний — Рум (Византия) лаъли.

ливон фатҳимаоб — зафар байроғи.

лиқо — кўриниш, юз, чеҳра.

“ло таҳрабо” — яқинлашманг.

лот — Исломдан аввалги мажусийлар маъбуди.

луъбиё — ўйинчилик.

луъбат — 1. ўйинчоқ, қўғирчоқ. 2. найранг, ҳийла. 3. мажозий маънода: гўзал севиқли.

мавжи гуфроний — маърифат тўлқини.

мадҳуш — 1. ҳушдан кетган, беҳуш, маст. 2. ҳайрон, ҳайратланган.

мазҳари кулл — моҳият, асос.

майи шабона — тунда ичилган май.

майкада — майхона.

май рутубати — май вами, май ичиш ташвиши.

малакут — 1. подшоҳлик. 2. тасарруф, эгалик. 3. фаришталар олами.

манзума — шеър, достон.

мардум — 1. одамлар, кишилар. 2. қорачуғ.

маром — истак, интилиш. Бирор иш, фаолият ёки жараённинг меъёрий ўлчови, меъёр.

марҳуни гаров — гаровга қўйилган, гаровга берилган, гаров қилинган.

маскун — тураржой.

маснад — 1. суянчиқ. 2. тахт. 3. юксак мартаба. 4. ҳукмдорлик ўрни.

масо — оқшом, шом.

матлаъ — 1. чиқиш жойи. 2. газалнинг биринчи байти.

маҳзани Қорун — Қорун хазинаси; беҳисоб бойликка эга бўлган киши, мумтоз адабиётда бойликка киноя сифатида истифода қилинади.

Машриқ — Шарқ.

машшотан сунъ — санъаткор пардозчи, барча нарсаларни санъаткорона безовчи.

Мағриб — Ғарб.

маҳмил — кажава

маҳрам — 1. бир-бирига никоҳ раво бўлмаган яқин қариндош. 2. улфат, ҳамдам, сирдош. 3. хусусий хизматчи, хос хизматчи.

маҳфил — 1. жой, манзил. 2. тўпланиш. 3. тўпланиш жойи, мажлис, йиғин, баэм.

менгзар — ўхшаш.

меъжар — хотинларнинг рўмоли; ёпинчиқ.

миддат — мақташ, мадҳ этиш.

мизроб — ноҳун.

мино (мийно) — 1. шиша, май шишаси. 2. кўкимтир, ҳворанг. 3. сир, нақш.

мистар — чизгич.

моки — мажозий маънода: дунёси дегани.

монавий — Монийча, Монийга хос.

моҳдин то маҳмил — балиқдан то ойгача, яъни ердан осмонгача.

моҳи анвар — ёруғ ой.

муалло — юксак, баланд; аъло.

мужаррад — 1. яланғоч, холи, таңҳо. 2. озод; яқка, ёлғиз. 3. уйланмаган, бўйдоқ.

мужда — хушхабар, суюнчли хабар.

- музтар** — мажбур бўлган, ночор; хайратда, хайронликда қолган.
- муқнат** — давлат, бойлик.
- мулк** — 1. мамлакат, ватан. 2. давлат, подшоҳлик. 3. молу мулк, кўчмайдиган бойлик, ер бойлиги, иморат. 4. дунё, олам.
- мулки Хито** — Хитой мамлакати, Хитой давлати.
- мумсик** — хасис, бахил, қизганчиқ.
- муназзаҳ** — пок, соф, равшан.
- мунзавий** — гўшанишин, халқдан ўзини тортган.
- муншийй сунъ** — котибнинг иши, хунари; Аторид (Миррих) сайёрасининг қудрати.
- муруд** — олмурут
- мусаввири ашё** — ашёлар рассоми; ашёларни яратувчи Аллоҳ.
- мусаллам** — инкор ёки қаршилик қилинмай маъқулланган, таслим бўлиш, топширилиш.
- мусалло** — жойнамоз; катта мачит, намозгоҳ.
- мустарақ** — ғарқ бўлган, чўмган.
- Мусҳаф** — Қуръони карим.
- муросо** — муроса, келишув.
- мутаккалим** — нотик.
- мутарро** — тоза, янги; безалган, таралган; тиниқ, ялтироқ.
- мушкин** — 1. мушк ҳидли. 2. мушк рангли, қора тусли.
- мушавваш** — ташвишли, бесаранжом, паришон, кўнгли алағда.
- муътақадий** — эътиқодли.
- муътақадот** — эътиқод қилишлик.
- мур** — мажусий, отащпараст, ўтга чўқинувчи. 2. мажозий маънода: майфуруш.
- мурон** — муғлар.
- муғайлон** — муғилон; араб саҳроларида ўсадиган тиканли дарахт.
- муранный** — ашулаци, созанда, чолучи.
- мубгача** — майхона бошлигининг югурдаги, май ташувчи бола.
- мусалло** — 1. жойнамоз. 2. катта масжид.
- муғтанам** — ранимат саналган, ўлжа деб ҳисобланган, ўлжа олинган.
- мутарро** — тоза, янги; безалган, таралган; тиниқ, ялтироқ.
- муҳтасиб** — эҳтисоб этувчи, шариатга хилоф ишларни текширувчи; бозордаги тош-торози ва нархларни назорат қилувчи.

- навжувон** — навқирон, ёш йигит.
- навмед, навмид** — ноумид, умидсиз, маъюс.
- навмусулмон** — таржимон ишлатган сўз; мусулмончиликка эндигина кириб келган одам.
- надрат** — нодирлик, ноёблик.
- найистон** — қамишзор.
- насрайн** — қалхат шаклидаги икки ёруғ юлдуз.
- настарин (настаран)** — оппоқ бўлиб очиладиган бир хил гул.
- нахват** — такаббур, димодор, калондимо, худбин; урур.
- наъл** — тақа; от тақаси.
- наъти набавий** — пайғамбарларнинг яхши сифатларини айтиб мақташ; мумтоз адабиётда Муҳаммад соллаллоҳу ʼалайҳи вассалламнинг сифатлари баён қилинган шеърин асар.
- наъш банот** — етти оғайни юлдузлар туркуми.
- нақшин қабо** — гулли, ола чипор тўн.
- наққоши Монавий** — Моний солган нақшлар.
- нигорхонаи Чиний** — Хитой музейи.
- ниёз** — 1. ёлбориш,, ўтинч, умид. 2. эҳтиёж, муҳтожлик.
- нилий жом** — кўмкўк май қадаҳи.
- нисён** — унутиш.
- нозим** — шоир.
- нозир** — назоратчи, қаровчи, кўз солувчи.
- ноком** — 1. истагига етолмаган, маҳрум, бебаҳра. 2. ночор, ноилож.
- норанж** — 1. нордон, апелсин. 2. сариқ тус.
- нофа** — мушк, мушқдон.
- нофаржом** — охири яхши тугамаган, нотамом, натижасиз, бефойда.
- нубувват** — набийлик; пайғамбарлик, элчилик.
- нузҳат** — 1. кўнгил очиш, ҳузур қилиш. 2. безаниш.
- нуқтадон** — сўзнинг нозик жиҳатларини тушунувчи, нозикфаҳм, ақли етук.
- нуқл** — май ичганда ейиладиган ширинлик, мева ва бошқа хил егуликлар (газак).
- нуқро (нуқра)** — кумуш.
- нуҳусат** — наҳслик, шумлик; бахтсизлик.

оби бақо — тириклик суви, муқобили оби ҳаёт.
оби истигфор — тавба қилиш асносида йиғлаш
ово — овоза.

озар — 1. ўт, олов. 2. Қавс ойининг бошқа бир номи.

олами кубро — 1. катта олам, бутун борлиқ. 2. юрак, қалб.

олти жиҳат — олд, орқа, ўнг, сўл, юқори, қуйи.

олти сайёра — Зухал, Муштарий, Зухро, Миррих, Аторид, Ой.

олтойи — қизил рангли тулки пўстини.

ораз — юз, бет, чеҳра.

оташноқ — ўтли, ёлқинли, қизғин; севгилининг лаби, қизил май.

офоқ — дунё; уфқлар.

ою парвин — ой ва ҳулкар.

оқибат анжом — натижа.

пайкар — 1. ҳайкал, жусса, гавда. 2. сурат.

паймо (паймой) — сўз бирикмасида ўлчовчи, тортувчи, юрувчи, кезувчи маъносида келади.

парғола — 1. парча-парча бўлак. 2. титилган, юмдаланган.

пахлавий — қадимги форс тили.

пеши Анқо — Анқо ҳунари.

пили дамон — жуда ҳайбатли фил.

пири маънавий — маънавият раҳбари.

пирохан — кўйлак.

побаст (пойбаст, пойбаста) — гирифтор, оёғи борлиқ.

поксийрат Муштарий — туриш-турмуши пок Муштарий.

Афсоналарга қараганда Муштарий сайёрасига бахт рамзи сифатида қаралар экан.

пуршароб — шаробнинг кўплиги, мўллиги.

равзан — туйнук, тирқиш, дарча.

ранжу ано — машаққат, қийинчилик, касаллик.

расан — арқон, арғамчи.

рафтор — юриш.

рахш — жуда югурик от; олачипор, чиройли от.

раъфат — меҳрибонлик, вамхўрлик, хайрихоҳлик.

рахнамун (роҳнамун) — йўл кўрсатувчи, етакчи.

ридо — 1. шайхлар, дарвешлар елкасига ёпиб ёки ташлаб юрадиган чойшаб ёхуд нарса. 2. Дарвешларнинг устки кийими.

риёпеша — мунофиқ, иккиюзламачи киши.

риқоб — 1. узанги. 2. подшоҳ ҳузури.

рисолат — элчилик, пайғамбарлик.

риштаи ток — ток новдаси.

риққат — ингичкалик, нозиклик; юмшоқлик, мулойимлик, кўнгли бўшлик.

ровий — ҳикоячи, қисса айтувчи, хабар, маълумот берувчи, ривоят қилувчи, масалан, Расулulloҳ ҳадисларини етказувчилар ровийлар дейилган.

роят — байроқ.

роқим — хат ёзувчи.

рукуъ — бош эгиб икки букилиш (намозда).

рустохез — 1. ғавво, тўпалон. 2. қиёмат, маҳшар.

руъят — кўриш, қараш, мушоҳада.

руҳафзо — руҳлантирувчи, жонлантирувчи.

рўзи жазо — жазодан насиба.

рўзгор — 1. турмуш, тирикчилик, кун кечириш. 2. давр, замон.

сабукаш — май қуйувчи.

Савр — 1. ҳўкиз. 2. қадимги мунажжимлик тушунчасига кўра, осмондаги 12 буржнинг иккинчиси (доирасида тўпланган юлдузлар ҳўкиз шаклида тасаввур қилингани учун шу ном берилган), апрел ойига тўғри келади.

савти тарона — тарона куйи; мақом.

садқан риндон — риндлар садқаси; ҳамма нарса риндлар учун садақа бўлсин, деган маънода.

сазо — 1. жазо. 2. лойиқ, муносиб, сазовор.

сако — тўхташ.

самоқ — тоғ ёнбағрида ўсадиган меваси нордон дарахт.

салот — намоз, ибодат.

сангбарон — тошбўрон.

санжоб — олмахон мўйнасидан тикилган қишки кийим.

сано — мақташ, мақтов, мадҳ.

сарвар — йўлбошчи, етакчи, бошлиқ.

сарви равон — нозанин.

сарир — гижирланг (эшик, қалам ҳақида), шилдираш (сув ҳақида), чирқираш (киши ҳақида).

сароб — чўлда узоқдаги товланишнинг сувга ўхшаб кўриниши; мажозий маънода: дунё.

сарсар — кучли шамол.

сафват — равшанлик, порлоқлик.

саъй — тиришиш, ҳаракат қилиш, уриниш.

сахв — 1. хато, янглиш. 2. унутиш.

сахих — соғлом, тўғри, хатосиз, дуруст.

сахоб — булут.

сиёҳсийна — қора бағир; шундай номланган қуш ҳам бор.

синон — найза.

сипоҳи хайли ишқинг — ишқингнинг тўда сипоҳи; маъноси: сенинг ишқингдан келадиган изтироблар, азоблар.

сироти-л-мустақийм — тўри йўл, ҳақиқат йўли.

Скандаржаноб — Искандар мартабали.

солик — бирор суфийлик маслагига мансуб, сулук (суфийлик йўли)ни тутувчи.

соро — холис, тоза, соф.

соҳат — майдон, кенг жой.

суду савдо — фойдали савдо.

суккар — шакар.

султони дод — адолат султони.

султоннишон — султонлик нишони.

суманбў — жасмин ҳидли.

сумансо — жасминга ўхшаган гўзал.

сунъ — 1. яшаш, яратиш, қудрат. 2. иш, ҳунар.

сураи Юсуф — Қуръони каримдаги Юсуф сураси.

Суруш — Ҳаброил талайҳиссалом.

сурию насрин — оқ-қизил.

сухан — сўз, нутқ, ифода.

суханвар — сўзамол, билимдон.

Суҳо — энг хира юлдуз.

сўз — бу ўринда: куйдириш, ўрташ, сўз бирикмасида куйдирувчи, ўртовчи маъносида келади.

сўй — томон, тараф.

сўйи вайрона — вайрона сари, вайрона тарафга.

сўъбон — аждаҳо.

табарро — узоқлашиш, безор бўлиш.

таблу алам — ноғора ва байроқ.

тавалло — 1. дўст тутиш. 2. ёлбориш, умид, умидланиш.

тавоно — кучли, қувватли, қудратли, соғлом.

тавқ — 1. бўйинга боғланадиган боғич; маржон шодаси. 2. баъзи қушларнинг бўйинларидаги ҳалқага ўхшаш чизик. 3. айбдорларнинг бўйинларига солинадиган ҳалқа, масалан, Авозил Аллоҳга қарши исёни учун бўйнига тавқи лаънат осилган ва жаннатдан ҳайдалиб, иблис номини олган.

тавҳид — 1. суфийликда — битта (якка) деб билиш, ёлғизлигига ишониш, ягона деб ҳисоблаш. 2. тасаввуф таълимотида — ҳақиқатга етишиш, киши руҳининг илоҳ, илоҳий руҳ билан қўшилиб кетиши, Аллоҳга етишуви; суфийликнинг бешинчи даври.

тажаллий — кўриниш, жилваланиш.

тайласон — руҳонийлар киядиган енгсиз узун яктак.

талҳ — оловда куймайдиган ичи ровак оқ тош.

таманно — тилак, орзу, истак.

тамкин — оғирлик, чидам; оғиртабиатлик, савлат, ҳайбат.

талъат — юз, бет, кўриниш, ҳусн, гўзаллик.

тараб — хурсандлик, шодлик.

тарсо — насроний.

татаббуъ — бирор нарсанинг кетидан тушиш, изидан бориб текшириш, излаш, назира, ўхшатма. Масалан, Навоий мумтоз шоирларнинг кўпгина ғазаллари ва қасидаларига татаббуъ боғлаган.

тахайюл — хаёлга келтириш, хаёл қилиш.

тақсир — бу ерда: айб, нуқсон маъносида.

тайир — ўзгартиш.

тағори — тоғора.

таҳаттук — парда йиртилиши, шарманда бўлиш, расволик.

тийнат — феъл-атвор; яратилиш.

тири мижгон — киприкларнинг ўқ бўлиши; мумтоз адабиётда гўзалнинг киприклари ўққа ўхшатилади.

тиғзан Миррих — Миррих юлдузининг чўққиси.

Таборақ — 1. Аллоҳнинг сифатларидан бири. 2. Қуръони каримдаги Мулк сураси Таборақ номи билан ҳам аталади.

таъриз — 1. киноя. 2. эътироз.

тесқари ул тўртта унсур — олам тўрт унсурдан — сув, тупроқ, олов, ҳаводан иборат деган тушунчага терс бўлган тушунча назарда тутилган.

тобақай — қачонгача.

тозиёна (тозёна) — қамчи.

торақ — гумбаз.

торақ хазро — яшил гумбаз.

Торозу — Мезон (арабча), Митра (“Авесто” да), Айлул (туркча), сентябр ойига тўғри келади.

тоҳо — абжад ҳисобида 19 сонига тенг

тубо — жаннатдаги дарахт номи.

туринжи (турунжи) — лимон.

туғрал — 1. лочин. 2. Салжуқий подшоҳларидан бирининг номи.

туғро — 1. герб, давлат нишонаси, подшоҳнинг ёрлиқ, фармон ва қарорлари ёзилган қоғознинг тепасига туширилган махсус безакли белги. 2. мактубларнинг тепасига ёзиладиган махсус сўз. 3. китобнинг бошига туширилган чизиқли расм.

тўрт унсур — сув, олов, тупроқ, ҳаво.

тўққиз тоқ — тўққиз осмон.

ульё — баланд, юксак.

урён — яланғоч.

ушшоқ — ошиқлар, севувчилар.

уқоб — бургут.

фалақжаноб — фалақ эгаси.

фалоҳан — палаҳмон.

фан — 1. билим, илм, фан; ҳунар, санъат. 2. ҳийла.

фарёди сурно — сурнай овози демоқчи.

фарзи айн — биринчи фарз; Аллоҳнинг бажармаслик мумкин бўлмайдиган буйруқлари.

фаро (фароғат) — 1. тинчлик, хотиржамлик. 2. роҳат, истироҳат. 3. бўшаш, озодлик.

фархунда — қутлуғ, саодатли, бахтли, қувончли.

фасли шабоб — йигитлик даври.

фасона — 1. ҳикоя, эртак, дoston, саргузашт. 2. асоси йўқ, уйдирма.

фатҳу нусрат — зафар қозониш.

фақру фано — фақирлик ва йўқлик (суфийликда).

фикрат — 1. ўйлаш, фикр қилиш, фикрлаш. 2. тушуниш, тушунча.

фикри маҳолим — тушунчамнинг пастлиги.

фирдавс — боғ, жаннат боғи.

фурқат — айрилиқ, ажралиш, жудолик.

хазона — хазина

хазро — яшил, кўкимтир.

хайл — гуруҳ, тўда, тўп.

Халилосо — Иброҳим Халилуллоҳга ўхшаш.

хаммор — ичкилик тайрловчи, ичишга ружуъ қўйган.

ҳатто (аслида ҳамтак) — баробар маъносида.

хати мистар — чизиксиз қоғозга чизик тушириш учун қалин қоғозга ип тортиб ясалган чизғич.

хатти нажот — озодлик хати.

хат тортиб — ўчириб.

Хизр чашмаси — ҳаёт суви чиқадиган булоқ. Бу булоқ сувига гўё Хизр ʔалайҳиссалом муяссар бўлган, шунинг учун ҳам у қиёмат-гача абадий яшайди.

хилофот (хилофат) — халифалик, ўринбосарлик.

хилъат — 1. ҳашаматли кийим. 2. сарупо, умуман кийим.

хирад — ақл, фикр; зеҳн, хуш.

Ховар — Шарқ, кунчиқиш.

хошок — хашак, чўп, хас.

хунолуд — қонга беланган.

хурус — хўроз.

хуффош — кўршапалак.

чавғони фалак — от устида туриб тўпни тутиб оладиган учи эгри узун таёқ чавғон дейилади. Чавғони фалақдан мурод инсон фалақнинг чавғон ўйинидаги тўп.

Чаён — Ақраб (арабча), Каждум (форсча), Апу (“Авесто”да), Ташрини аввал (туркча) октябр ойига тўғри келади.

чалипо — хоч.

чандин — чандон демоқчи.

чатри сиёҳ — қора чодир.

чашмбанд — чочвон, чиммат.

чағона — чолғу асбоби.

човуш — ҳудайчи (шоҳга арзга келган кишиларни қабулга киритувчи, кузатувчи амалдор; эшик оғоси.

чодар — чодир, паранжи.

чокар — хизматқор.

чусту чолок — чаққон.

шаби — қоронғилик, зимистон.

шабистон — 1. ётоқхона, ички ҳарам доираси. 2. кеч, қоронғилик.

шабпар — асли шабпарак; кўршапалак.

шаётин — шайтонлар.

шайхи мунзавий — хилватта чекинган шайх.

шайху шаб — кексаю ёш.

шайхи ях — қилиғи совуқ кекса маъносида.

шакаршикан — ширин сўз.

шамса — уйнинг шифт ва олдинги деворларига ҳамда пештоқларига қуёшсимон тўғарак шаклида ишланган нақш.

шарора — учқун, аланга, тобланиш, ярқираш.

шаҳоб — учар юлдузлар.

шаҳпар — қанотдаги энг узун патлар.

шаҳриёр — буюк подшоҳ.

Шер манзили — буржнинг жойлашгани назарда тутилган. Қадимги мунажжимликда осмоннинг 12 буржидан бешинчиси саналган (Асад буржи).

шеъро — икки ёруғ юлдуз.

шикан — 1. синиқлик, буқуқлик, буралиш. 2. сўз бирикмасида синдирувчи маъносида келади.

шикор — ов.

шоҳроҳ — катта йўл.

шулон — умум учун тортиладиган таом.

шухадо — ҳақиқат йўлида қурбон бўлганлар.

шўри шайн — жанжал

шўхи озарий — жонни ўртайдиган шўх.

эрод (ирод, ийрод) — келтириш, баён қилиш, баҳслашиш.

эхё — тирилтирмақ.

эхром — бу ерда ният маъносида.

эхтироз (ихтироз) — сақланиш, эҳтиётланиш.

юбса — куруқлик.

яйло — яйлоқ.

Ясриб — Мадина шаҳрининг қадимий номи.

қавий — кучли, қудратли.

қадди дуто — гавдаси эгилган, букилган.

қайсар — Рум ҳукмдорлари шундай деб аталган; “кейзер” сўзининг шарқона талаффузи.

қарн — бу ерда; узоқ муддат маъносида.

қилу қол — гап-сўз.

қирон — 1. яқинлашиш; бирлашиш. 2. икки сайёра юлдузининг бир буржда тўқнашуви.

Қисво — Муҳаммад (с.а.в.)нинг туяси.

Қисқичбақа — Саратон (арабча), Харчанг (форсча), Тиштрия (“Авесто”да), Остус (туркча) август ойига тўғри келади.

қоон — ҳукмдор.

қори — ўқувчи, тиловат қилувчи.

қуббаи ахзар — яшил гумбаз.

қуллоб — қармоқ.

қурби васл — висол яқинлиги.

рабаб — ияк, бабақа, сақоқ.

галтон — юмалоқ.

гарро — ёруғ ва мустаҳкам.

ганий — 1. бой, бадавлат. 2. эҳтиёжсиз, ҳеч нарсадан камчилиги йўқ.

гарро — ёрқин, порлоқ, жўшқин.

гашу губор — кўнгил гашлиги.

ғизол (ғазол) — оҳу, кийик.

ғизо — овқат, озиқ, егулик.

ғоратгар — таловчи, ҳужум қилувчи, яғмогар.

ҳаббу набот — дори-дармон

ҳаблу-л-варид — одамнинг буйнидаги йўғон томир.

ҳавлнок — қўрқинчли, даҳшатли.

ҳаволатдор — ҳавола қилувчи, топшириқ берувчи, тақдим этувчи.

ҳаввойи жаҳон — олам-олам орзулар.

ҳадое — ҳадялар.

ҳазза нафсоний — тубан нафс.

ҳайжо — уруш, кураш, жанг.

ҳакими ақл — аллома.

Ҳамал — қадимий мунажжимликда 12 буржнинг биринчиси саналган (бу бурж қуй шаклида фараз қилинади ва қуёш унга март ойида киради, деб ҳисобланади). Қуёш йили ҳисобида биринчи ой номи, март ойига тўғри келади.

ҳамбар — елкадош маъносида; бу ўринда “Умматимнинг олимлари Бани Исроил пайғамбарлари кабидир”, деган ҳадистга ишора бор.

ҳашмат — улуғлик, дабдаба, буюк эътибор, ҳурмат.

ҳақбин — ҳақни кўрувчи.

ҳидоят мартаба — тўғри йўлга тушиш.

ҳижоб — 1. парда, орилиқни тўсиб турадиган нарса, тўсиқ. 2. мажозий маънода: уят, андиша.

ҳирфа — ҳунар, касб.

ҳирқан чок — ёқавайрон.

ҳосид — ҳасадчи.

ҳубоб — сув юзида пайдо бўладиган пуфакчалар.

ҳувайдо — ошкор, аён, равшан.

ҳудо — тўғри йўл, рост йўл.

ҳукамо — 1. ҳакимлар, донишмандлар. 2. табиблар.

ҳулла — безакли, нозик ва нафис кийим, ипакли нафис мато.

ҳумрат — қизиллик.

ҳумро — қизил.

ҳуққа — қимматбаҳо тошлар солинадиган қутича.

Изоҳлар ва луғат масъул муҳаррирники. Луғатни тузиш-да таржимон келтирган изоҳлардан фойдаланилди.

МУНДАРИЖА

Иброҳим Ҳаққул. Тафаккур ва тасаввур чечаклари.....	5
Ғазаллар.....	9
Эй боғи чаман саҳнида.....	10
Кўзга илгаймен нечук.....	11
Кўз кўриб ул ҳусни раънони.....	12
Эй, гулбаҳор.....	13
Кириб майхона ичра.....	14
Олам истарманки.....	15
Нигорим турку тожикдир.....	16
Дайр аро ул кофири маст.....	17
Кўзим ёши.....	18
Ғақирлик йўлида.....	19
Киприкларинг тикани деб.....	20
Ул кокили мушкинки.....	21
Улким ҳамиша илкида.....	22
Базмгоҳ этди яна.....	23
Мастлигимга ул сабуҳи мурона боисдир.....	24
Гулшан ичра кирдим.....	25
Биз қайдаю зуҳду ибодат қаён.....	26
Ёрим — очилган гул.....	27
Май эрса соф.....	28
На хуш эрмишки.....	29
Майни васф айлар эсам.....	30
Соқийки, ғамза ўқларин кўксимга жо қилур.....	31
Бошимда ишқ майи завқи ҳамондир.....	32
Ҳар йўлчиким, касби тарийқи фано қилур.....	33
Ғасли баҳору ҳар киши бир сарви гулрухсор ила.....	34
Асири ишқ ким эрди ул.....	35

Хуш ул одамки.....	36
Кўзларимдин ул кўёш ҳар кеча пинҳон бўлгуси....	37
Риндларки.....	38
Ул ким, дайри муғон ичра.....	39
Ул бевафо.....	40
Ҳар кишиким.....	41
Кеча ул майхонада.....	42
Хушдурки.....	43
Кел-кел, эй қиш лашкари.....	44
Хуш улким.....	45
Ишқинг шароби бўйидин.....	46
Ел ўйнабон ул сунбули дилдор.....	47
Шоҳ агар.....	48
Лаъли лабинг узра хатинг.....	49
Лабларинг гоҳи кулиб.....	50
Таним куйди баче бечораликда.....	51
Борми бир кўнгил.....	52
Ишқим тилимда ҳар замон.....	53
Йўл Кавсару Жаннатгача дуру дароздир.....	54
Кимга рост айлаб эшик.....	55
Тилим илму сабоқларга келишмаса нетай.....	56
То хирқа бирла.....	57
Сенингдек дашту саҳро оҳуси.....	58
Тонг саҳар.....	59
Аҳли харобот гадомас.....	60
Бир оқшом.....	61
Қувонсам гоҳи оламдин.....	62
Лаълинг наботу.....	63
Кўнгилни қийнаган.....	64
Зоҳидо.....	65
Ул лаъли лабинг.....	66
Дедим.....	67
Этарсен пири дайр олдида тақво.....	68

Неча сўзким.....	69
Дунё баҳрида.....	70
Баски, ул кунжи харобот.....	71
Шоми ҳижрон ичра.....	72
Эйки, бу ғамхонада.....	73
Ёр кетдию.....	74
Лаълинг шавқида.....	75
Товланур жом ичра май.....	76
Риндларки бари кўйи муғон ичра харобинг.....	77
Май ойинагун.....	78
Соқие, май берки.....	79
Гар жавру жафо айласанг.....	80
Соқие, холинг қароғимдир.....	81
Ажаб, май тобидин.....	82
Чикди ой.....	83
Ўшал ой ҳажрида.....	84
Кўнглим аро ишқ оташи.....	85
Нечук айтгаймен.....	86
Истагим майхонада.....	87
Бўйла сархуш айлади.....	88
Гулеки, шарҳи танимни.....	89
Киши қадингдек.....	90
Юзингни кўргали.....	91
Ўшал турку хитой.....	92
Агар жом ичра.....	93
Кел эй, пири муғон.....	94
Ул майки кўнглимиз майлин.....	95
Алассабоҳ.....	96
Риндлик тарийқи.....	97
Эй, на хуш дамларки.....	98
Ақлу хуш.....	99
Соқие, балки қуярсен.....	100
Риндларки, азми сайри.....	101

Даврон менга.....	102
Хуш улки.....	103
Ҳар дилки соф эмас.....	104
Менга майхонаи ишқдин.....	105
Кел эй, майхона сахни.....	106
Кетди ёрим айрилиб.....	107
Мену майхона аро.....	108
Юрди масжидни қўйиб.....	109
Юзингни ўт деса бўлур.....	110
Менга ҳижрон шиддати.....	111
Агарчи бир умидим.....	112
Дило.....	113
Йўқки бир гул.....	114
Кел, эй соқий.....	115
Лабинг шавқида.....	116
Кўнгил уйида.....	117
Пири дайрим берса май.....	118
Базм аро кирди.....	119
Лаъли лабингни тарк этиб.....	120
Тўлин ой.....	121
Дасти қазоки.....	122
Эйки биэдин дил олиб.....	123
Бу давроннинг ишидир бевафолик.....	124
Мену майи муғонаю.....	125
Ҳижрон тунида.....	126
Соқийе, тутгил қадах.....	127
Кўйингда мен оворадин.....	128
Шабнам ёғилиб.....	129
Бўйлаким ёндирди ҳижрон.....	130
Маст бўлиб.....	131
Нафсим туфайли.....	132
Кўнгилда гар ғамим кўп.....	133
Кўнгил нола чекар.....	134

Шарманда бўлмиш.....	135
Кўнгилга васл муждаси.....	136
Эътимод йўқ.....	137
Тўним йиртиб.....	138
Аё, ой юзли.....	139
Дема кўҳна сафол.....	140
Субҳ ғами.....	141
Субҳидам.....	142
Безатса гул.....	143
Агар қатлим буюрса.....	144
Муғлар кўчаси.....	145
Оловдир ёр лаби.....	146
Жамолинг зебидир.....	147
Мени ўлдирди ҳажринг.....	148
Йўқ магар майхонада.....	149
Эй ринди маст.....	150
Кўзимдин кетмагай.....	151
Оташи ишқинг ила.....	152
Мумкиндир гарчи боқиб.....	153
Ул алиф қомат.....	154
Солур бошимга гардун.....	155
Эслама аҳли жаҳонни.....	156
Сўрма яна майхона аро.....	157
Кундузи дарди фироқи.....	158
Ғам хайлидин.....	159
Пири дайр эшигида.....	160
Бода доидин.....	161
Белини айлаб хаёл.....	162
То муғбача ишқида.....	163
Лаъли ёди бирла.....	164
Зор этди.....	165
Яна дайр ичра.....	166
Тобакай.....	167

Ёр деди.....	168
Кўнгил, демагилки.....	169
Майдин табарро.....	170
Менки махмурмен.....	171
Ишқ дедиким.....	172
Майкада эшигида.....	173
Муғлар кўйига.....	174
Янги доғ бирла.....	175
Сенинг ҳажрингда.....	176
Хуморидин паё пай.....	177
Хотирамда сақланур.....	178
То дилим ошиқ бўлиб.....	179
Лаъли лабингим.....	180
Ҳаво руҳбахшу.....	181
Муҳтасиб.....	182
Ҳар кишиким.....	183
Бўйлаким зар сирғалардир.....	184
Паймонайи май.....	185
Ул хонаким.....	186
Май истасанг.....	187
Онт ичармен.....	188
Гар узри тавба.....	189
Майхона сори.....	190
Боргай ул сарви равон.....	191
Ҳар нафас.....	192
Булбуло.....	193
Қийиндир баски ишқ асрори.....	194
Кўзда ёшу.....	195
Азалдин.....	196
Ҳури жаннат ҳусни.....	197
Узинг хубу.....	198
Кўкда ой.....	199
Қадаҳ ёр хилватида.....	200

Кел-кел, эй пири муғон.....	201
Кофири ишқмен.....	202
Демаким.....	203
Ажабким.....	204
Сабухий.....	205
Насими субҳ.....	206
Дайр аро.....	207
Кўнгил май истабон.....	208
Ишқ жомидин.....	209
Қасидалар.....	211

СИТТАИ ЗАРУРИЯ.....212

Дебоча.....	212
Руху-л-қудс.....	215
Айну-л-ҳаёт.....	228
Тухфату-л-афкор.....	239
Қуту-л-қулуб.....	249
Минҳожу-н-нажот.....	261
Насиму-л-хулд.....	275

ФУСУЛИ АРБАЪА.....288

Баҳор.....	288
Ёз.....	293
Куз.....	300
Қиш.....	304

Илова:

Қасидаи ҳилолия.....	314
Изоҳлар.....	323
Луғат.....	337

Адабий-бадиий нашр

Мир Алишер Навоий

ФОНИЙ ГУЛШАНИ

Форсийдан Жамол Камол таржимаси

Ношир Эркин Юсупов

Мухаррир Урфон Отажон

Рассом Уйғун Солиҳов

Саҳифаловчи Эркин Ҳожиқулов

Нашр лиц. АИ № 104, 15.07.2008. Босишга 5.01. 2011-йилда рухсат этилди. Бичими 70x100 Ч₁₆. Офсет босма. Шартли босма тобоғи 23,0. Адади 500. Буюртма № 1. Баҳоси шартнома асосида.

«MERIYUS» хусусий матбаа-нашриёт корхонасида чоп этилди.
Манзил: Тошкент шаҳри, ген. Узоқов кўчаси, 2 А-уй.

Телефон: (+998 71) 228-94-11

مریضی ناولی

کافیانی

تخلیتی اوقصیدا

تجسس و تیزک
مجموعہ

جم کمال

پہرہ

"MERIYUS"

۲۰۱۱

ISBN 978-9943-360-95-2

9 789943 360952